

VAM
DE
VICTOR

A.T.A.
521

N-13990

R 7129

ATA
521
P. CORTINA

LA CIENCIA TOMISTA
Claudio Ccello, 114
MADRID

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Summa Sacramentorum

Ecclesie, ex doctrina Fratris Francisci à
Victoria, ordinis Prædicatorum apud Salmanti-
cam olim Primarij Cathedralici, Per Reueren-
dum patrem Presentatum Fratrem Tho-
mam à Chaves illius discipulum.

*Ad Illustriſſimum ac Reuerendiſſimum Dñm Do. Gasparem
à Suaniga & Auellana Archiep̃m Copostellanum.*

Huic ex tertia Authoris recognitione, nunc denique multo plu-
res q̃ antea quaestiones accesserunt, necnon & sanctorum
Conciliorum, præsertim Tridentini & aliorum decretis au-
cta, locupletata, atque illustrata est.

SALMANTICAE,
In ædibus Andreæ à Portonarijs, Catholicæ Ma-
iestatis Typographi. 1566.

CON PRIVILEGIO.

Esta tassado en tres maravedis el pliego.

POR quanto por parte de vos Andrea de Portonarijs nuestro impressor de libros vezino dela ciudad de Salamanca, nos fue hecha relación, diziendo q̄ con licēcia y priuilegio auades impresso vn libro intitulado Summa de sacramētis ecclesie, y despues de impresso le auades traydo ante los del n̄ro consejo, para q̄ le tassassen, y seauia tassado a tres marauedis el pliego y corregido le cō el original, y hecho en el la diligēcia q̄ esta mādada hazer por la prematica por nos sobre ello hecha. Y por q̄ agora teniades necesidad de le tornar a imprimir, sin añadir ni quitar enl cosa alguna, nos suplicastes vos diessemos licencia y facultad pa lo poder hazer, o como la n̄ra merced fuesse. Lo qual visto por los del n̄ro cōsejo y el dicho libro, fue acordado q̄ deuiamos mādardar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por biē. Por la qual vos damos licencia y facultad, para que vos, o la persona que vuestro poder para ello viere por el tiempo contenido en el priuilegio q̄ para imprimir el dicho libro intitulado Summa de sacramētis vos esta dado le podays imprimir y vēder en estos n̄ros reynos de la corona de Castilla a tres marauedis el

pliego. Y mandamos q̄ por el dicho tiempo ninguna otra persona lo pueda imprimir ni vender, so pena q̄ la tal persona, o personas q̄ lo imprimieren o vendieren, ayá perdido y pierda los volumines y moldes e apatejos cō q̄ lo hizierē, y mas cinquēta mil marauedis, la mitad para vos el dicho Andrea de Portonarijs, y para vuestros herederos, y la quarta parte para nuestra camara, y la otra quarta parte para el juez que lo sentenciarē, con tanto q̄ despues de impresso el dicho libro, no lo podays vender ni vendays, sin que primero se trayga ante los del nuestro consejo, para que se corrija con el original. Y mandamos a las nuestras justicias, y a cada vna dellas en su jurisdicō, que esta nuestra cedula y lo en ella contenido, vos guarden y cumplā, y hagan guardar y cumplir, y los vnos ni los otros no fagades ni fagā ende al, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para nuestra camara. Dada en el Escorial a diez dias del mes de Março, año de mil e quinientos y sesentay seys.

Y O E L R E Y.

Por mandado de su Magestad.

Pedro de Hoyo.

POR mandado de los señores del
côsejovi este libro intitulado sum-
ma de los sacramentos de la ygle-
sia, copilado de los escriptos y do-
ctrina del doctissimo maestro y padre dig-
no de memoria. F. Frãcisco de Viçtoria de la
orden de los predicadores, por el padre Pre-
sentado F. Thomas de Chaues de la misma
orden, y leydo con atencion, y assi mismo
las addiciones que el dicho padre Fray Tho-
mas agora le añade: hallo en el resoluciones
muy doctas breues y claras de materias muy
graves: las quales con las addiciones que ago-
ra se añaden se confirman con determinacio-
nes del Concilio de Trento, y de otros con-
cilios, y siendo como lo es la doctrina deste
libro conforme a lo que nuestra madre la
yglesia catholica Romana nos enseña, me
parece se deue imprimir, para que todos go-
zen de tan buena doctrina. Fecha en sant
Francisco de Madrid a tres de Hebrero de
mil y quinientos y senta y cinco años.

Fray Francisco
Pacheco.

Frater Thomas Cha-

ues, in Sacra Theologia Præsentatus, familiae prædicatoriæ minimus Candido lectori salutem:

Superioribus annis, exciderat nobis, Candide Lector, potius quam æditus fuerat, Cōmentariolus quo in compendium redactæ erant obseruationes in dylti præceptoris mei F. Francisci Victoræ, re, & fama, super athera noti in Quartum librum Sententiarû, quæ ego attēta cura & magna auditate ex ore dicentis & prælegētis, exceperam, mihi ipsi, vt thesaurum eximiû seruaturus. Quem tamē postea passus sum cōmunicari Reipublicæ, id quod factû fuit alienis manibus potius q̄ nostris. Nunc autem veluti repositâ ad tempus tabulâ reuifens, & videns aliqua etiâ quæ secundam eam quæ propriam limâ desiderarent, libētis animo hoc quicquid est laboris assumpsi, vt opusculû ipsum, in lucem ipse publicam emitterem, castigatû, tersum, splendidum q̄, atque adeò locupletatû multis partibus.

tibus. Recisa itaque sunt à nobis nonnulla superflua, additæ sunt plures quæstiones diligenti, quæ prætermittæ fuerant. Cunctæ etiam ad amicum Concilij Tridentini, sunt exacti, adhibitis in propriis locis decretis ipsius atque definitionibus, quibus & doctrinæ ipsa sit augustior, & legentis animus optatam tranquillitatem inuenit, anxietate & mutatione hic prorsus exempta. Boni consule, quod maiore sumpta luce ab ecclesia, nostræ eam libérationibus deesse non tulimus. In ipsis addita, adiunctæque noua diligentia factum sit, ut libellus ille prior, iam merito sedere tibi debeat, hic autem quem in præsentia damus, omnino sit amplectendus, ut potest quæ rationibus illi antecedit, tot commodibus cum exuperet, ut iam præ isto ille nullus censeriqueat. Vale.

O S Fray Christoual de Cordoua
 Maestro en sancta Theologia, Vi-
 cario general de la prouincia de E-
 spaña de la orden de los predicado-
 res. Y el maestro fray Iuan de Ludeña, Prior

de sant Pablo de Valladolid, Fray Domingo
 Caluete Prior de Palencia, Fray Christoual de
 Salamanca, Prior de Toledo, y fray Martin
 de Ayllon, Prior de Burgos, diffinidores del
 capitulo de la misma orden, celebrado en Se-
 gouia, año, 1559. Por la presente cometemos
 a los Reuerendos padres el Prior de sant Pa-
 blo de Valladolid, y al maestro Cuevas re-
 gente de nuestro collegio de sant Gregorio
 de Valladolid, para q̄ vean y examinen vna
 Summa de los siete Sacramētos de la yglesia,
 q̄ el padre Presentado fray Thomas de Cha-
 ues ha recopilado del Reuerendo padre mac-
 stro fray Fráncisco de Victoria, de buena me-
 moria, para que vista por ellos y aprouada,
 desde agora le damos licencia para que la pue-
 da imprimir, con tanto que tenga la prouisiō
 ordinaria del Consejo Real. Fecha en san-
 ta Cruz de Segouia, a veynte y dos d̄ Abril
 1559. Fray Iuan de Ludeña. F. Dominicus Cal-
 uete, Fray Christoual de Salamanca, F. Mar-
 tinus de Ayllon. Por diffinidores.

En el año de mil e quinientos e noventa e tres

Digo yo el Maestro Fray Iuã
de Ludeña, Prior de sant
Pablo de Valladolid, que
la impresion desta Summa, colle-
gida delas lecciones del padre mae-
stro fray Francisco de Viçtoria, se
nos cometio enel capitulo de Segor-
uia al padre maestro Cuevas, y a
mi, y siẽdo el viuo cõmunicamos
si se imprimiria, o no, y fuymos de
parefcer que se puede imprimir, y
que sera libro prouechofo para me-
moria delos que algo sabẽ, y lum-
bre delos que saben poco de sacra-
mentos y casõs de consciencia: y
porque este fue nuestro parefcer,
lo firme de mi nõbre. En siete de
Febrero de mily quinientos y se-
senta.

Fray Iuan de Ludeña.

Illustrissimo ac Reue-
rendissimo Domino, Domi-
no Gaspari Stunicæ, Auellanede, Ar-
chiepiscopo Cōpostellano, Sacræ atq;
Catholicæ Maiestatis à Consilijs,
Frater Thomas de Chaues
Salutem dicit.

IN votis mihi semper fuit (Illustris-
sime atque vndecūq; ornatissime
præsul) quoad eius fieri posset, cu-
rare, vt præceptoris nostri Franci-
sci Victoria, imago animi expressior, æterni-
tati consecrata, sine fine per orbem circūfer-
retur, vniūque digni immortalitate, immorta-
lis esset memoria. Et quia vidi semper hoc à
nullo pictore, aut sculptore, sperari debere,
vtpote quorum artē vniuersam superaturū
esset opus præstandū (quid enim illi præter
mutum corpus nobis redderent si maximè
conarentur?) verti me ad speciosiores plu-
res effigies quas ipse reliquit, spirantes atque
loquentes, pandentesque diuini hominis in-
genium, omnium rerum capax, omnium re-
rumque locuples. Vnde etiā (quāuis crassio-
re Minerua) conijcere licet, placidissimi ho-
minis constitutionem ac formam. Plerunq;
✠ 5 enim

enim natura comparatum videri, ut pulchri
animi, pulchris & speciosis corporibus, sint
tributi. Ex pluribus ergo huiusmodi imagini-
bus præstantissimi hominis, hanc in publicâ
lucem olim dare constitui, quæ toto hoc libel-
lo sese offert spectandam. Qui libellus tam fe-
lici sydere primum prodijt, tantoq; applausu
susceptus est, ut nostram (licet magnam) ex-
pectationem vicerit. Hunc ergo nova cura,
multis in locis locupletatum, atq; expolitum,
tibi offero protegendum, tanquam vnice tibi
debitum, ut qui vnica sis gloria tati magistri.
Fuit enim & in hoc felix Victoria noster, q̄
te tantum discipulum, tamq; omnibus nume-
ris absolutum, sortitus est. Bene vale. Hi-
spaniæ nostræ alterum lumen. Apud
inclitum nostrum sancti Petri Mar-
tyris Toletanum eccnobium
Idibus Aprilis anni.

L. S. 6. 6.

Admodum Reuerē-
do Domino Francisco Pe-
rez, ecclesiæ Toletanæ sancti Ce-
nesij rectori, Frater Tho-
mas de Chaves salu-
tem dicit.

OBSECRASTI ME (AD-
modum obseruande domine, paterq; sa-
pientissims, in Christo Iesu animo meo
charissime) ac tuis literis effragitasti, vt
septem Sacramentorum Ecclesiæ mysteria in sum-
mam quandam redigerem: atq; doctrinarum fluen-
ta, quæ doctissimus magister frater Franciscus a Vi-
ctoria inter legendum materiam de Sacramentis in
suos discipulos longè lateq; effuderat, in compen-
dium cogerem. Cùm itaque considerarem obse-
crationem eius qui potest præcipere, vicem vrgentis ob-
tinere mandati: quanuis aliò me solitudines quibus
assiduè distringor euocarent, tua me tamen merita
(haud spernenda) pepulerūt, vt ibi potissimum meū
desudaret ingenium, cui iam pridem animum conse-
craueram. Et licet hoc meum erga te obsequium, cō-
munibus alijs laboribus (in quos me totū reiecit obe-
dientia) iniuriam videatur asserre, non sum tamen ra-
tus iniq; facere, priuatæ tuæ vtilitati inserviens: qui
solus vniuersitatis merita propemodum æquas: cui
etiam longè sum ego magis astrictus, quàm cæteris
vniuersis. Omitto interim, quòd huius nostri suscepti
laboris fructus, non ad te solū, sed ex te in plures
alios debet promanare: qui animum tuum tanquam
lucet.

lucernam ardentem, non sub medio clausam, sed in
edito sitam loco suspiciunt. Itaque quod communi
utilitati in hoc meo opere vna ratione videbar sub-
trahere, multis alijs (si quis rectè expèderit) cum am-
plo seruire restituo. Cape igitur ouans, pater integer
rimæ, hoc ex me munusculum, quod licet et ingloriū, li-
cèt exile: nunquam vlli à me nisi tibi concessum. Sic
autem Sacramentorum materiam in hoc breui opu-
sculo collegi, vt nihil (nisi meus me fallit animus)
quod ad rem pertinet subtraherem, nihil superfluum
admiserim: quorum alterum mihi vitio verteres, al-
terum (nouī enim te) repudiare. Et vt auidius maio-
riq; cum fide opus hoc legeres, nihil ex meo prom-
ptuario deprompsi. Omnia ex ditissimo penu mei
sapientissimi magistri sunt eruta: qui ex in-
tegro, meo rogatu, scripturam perle-
git: quo nullus tibi in animo du-
bitationis scrupulus re-
sideret. Vale.

Illustrissimo, ac Cla-
rissimo Principi Dño Gaspari Stu-
nicæ Auellanede, Archiepo Cõpo-
stellano, Sacræ, ac Cath. Maiest.
à consilijs, Andreas à Porto-
narijs Typógraphus hu-
milima pedum
basia .

SOCRATES APVD PLA-
tonem, clariss. Princeps, in libros,
quos de Rep. inscripsit, cum leges
tulisset sanctissimas, mores cõpo-
suisset, talẽ reip. cõstituisse, qualem interve-
teres, quos diuinæ legis non illustrasset splen-
dor, nulla vnquam vidit ætas, voluit in ea rep.
columina esse firmissima, quorũ humeris re-
ligio, & sanctitas, felicissime innixa recumbe-
rent, sub quorũ umbram se reciperent, qui sa-
cra rerũ diuinarum studia colerẽt, qui res ma-
ximas molirẽtur, qui aliquid conderẽt, quod
in reip. utilitatẽ cederet. Erat tam acris, ac diui-
no ingenio Socrates hic, vt hos viros, quos re-
ligionis columina appellat, & lumina reip. &
ciuitatis ornãmẽta fulgentiss. taleis esse sanxe-
rit, quali ipse es, Clariss. Princeps, nataliũ splẽ-
dore insignis, generis stemmate claros, rerũ
diuinã

diuinarum & sacrosanctæ Theologiæ sciētia,
& laurea longè, lateque nitentis, quod sub cli-
tela talium heroum fieri non posset, quin studia vir-
tutum incredibileis facerēt progressus, quæ ho-
nore aluntur, præmijs excitantur, mirabiliter
Principum favore prouehuntur. Neque fieri
potest, ut is, quem generis claritas, & familiae
splendor illustret, si accesserit ratio, confirma-
tio doctrinae, præcipueque illius, quæ transcē-
dens æthereos orbes Deum mente atque ani-
mo complexa, tota in eius cōtemplatione de-
fixa est, non foueat literas, non omni liberali-
tate prosequatur viros veris virtutibus insi-
gneis, non aperiat, velut portum quendam, cultori-
bus sapientiæ, ut merito, qui aliquid cuderint
ingenio, huic tali suos nuncupent labores, sua
dicent studia, & inde suorum studiorum petant
favorem. Quæ ego mente, atque animo cogi-
tas, persuasi mihi talem Principem describi li-
terarum patronum, religionis columen, reip.
perspicacissimum oculum, qualis ipse es, Clarissi-
mus Princeps, generis stemmate inter Hispanos
Principes longè fulgentissimus, sacratæ Theolo-
giæ laurea in hac Academia insigni redimitus,
professor sacrarum literarum, Cathedrarius olim
sacrosanctæ Theologiæ, in hoc emporio lite-
rarum celeberrimo, clarissimus, ita Scoticos eno-
dabas nodos, ita D. Thomæ aurea discepta-
bas dogmata, vnde te tua virtus in istud editis-
simum fastigium dignitatis euexit, ut Compos-
stellæ

stellæ Archiepiscopus illustrissimus Hispaniæ clarissimis episcopis præfesses, tot numero, vt penè Hispaniarū moderere habenas. Neque id solum, sed vt Homericus ille Asteropeus dextra, læuaq; clarus, ab inuictissimo Philippo Hispaniarū Rege gubernationi admotus, in omnibus negotijs, quæ tibi ab illo contredūtur, ita prudenter te geras, vt omnium animos in buas admiratione, & totius Hispaniæ bono natus esse perhibeare. Quæ sanxit in illa sua rep. Socrates, talia esse dixit Lilius, vt faxille magis quam nouisse quisquā potuerit, quod natura humana nō potuerit tā exacte, vt voluerit Plato omnem implere virtutum numeros. Certè, quāuis te iniquus æstimator cōferat cū illo Reip. Platonis principe (minimum) illite exæquabit, quòd si non malignè interpretetur, superiorem dicet, nullo modo inferiorem. Merito ergo clarissime princeps, ausus sum cū typis excuserim librū, qui inscribitur Sūma de Sacramētis ecclesiæ, contextū à doctis viro Patre Thoma de Chaues, ordinis prædicatorū, tuæ amplitudini nūcupare. Simul etiam, q̄ liber ipse ea doctrina est repletus tam abdita, tam recondita, tamq; reip. fructuosa, vt dignus sit, quem tātus Princeps suo prosequatur fauore. Nō solum enim Curionibus, qui paroccijs præfēcti sūt, quibus animarū gubernandarū incūbit cura, magnas hic liber afferet cōmoditates, sed etiam literatis hominib;

minibus, & sacrarum literarum professoribus
erit utilis, & commodus. Accessit illud quoque
cur ego ipse meo quoque nomine tibi hunc li-
brum dicendum putarim, quod ipse tuam in-
dulgentissimam benignitatem sum expertus,
quando apud Senatores Regios. S. C. M. cau-
sam hanc habui, & litigavi, ne hic liber excude-
retur typis unquam posthac ita ut olim erat ex-
cusus, quod mēdis scatebat, & nūc denuo ab
authore viuis repurgatus, auētus esset, & am-
plificatus, adeo ut nō idem esse videretur, ita
plus tertia parte auētus est, quā erat is, quē
Sebastianus Martinius excuserat, cū postea
ipse author ex Cōcilio Tridentino, ceterisque
Cōcilijs multa in hoc op^o cōgesserit docta, a-
cuta, quaeque nemo sanus nō suspiciat, & admi-
retur. Clēs ergo olim tuus, Princeps Clarissi-
me, iā inde ab eo tēpore, quo in hac Academia
sacre Theologie Cathedrarius summa cū lau-
de literas sacras profitebare, nūc hoc nouo be-
neficio auētus, librum hūc, quē tuo beneficio Se-
natus Regi^o mihi permisit excudere, vetuitque
ab alijs typographis in vulgus edi, ut olim edi-
tus erat, tibi pro exiguo munere offero. Tu ut
olim Artaxerxes Rex aquā manu haustā, &
oblata à rustico, quod nihil aliud erat ad manū,
quā illi offerret, lætissimo, atque hilari vultu ex-
cepisse dicit, hoc exiguum munus à mea tenui-
tate pfectū excipe, Princeps claris. & æqui,
bonique cōsule. Vale, Princeps precellētissimo.

Q V I A V T
A I T C I C E R O
O F F I C I O . I .

OMNIS QUI DE RE ALI-
qua instituitur sermo, debet à diffinitio-
ne proficisci, vt intelligatur quid sit id
de quo disputatur.

A R T I C V L V S . I .

QVAERITVR in primis,
quid sit sacramentum? Diffi-
nitio autem secundum eun-
dem Cicero. debet esse breuis, & dilu-
cida oratio, naturam rei exponens. Et
ideò Augusti. lib. 10. de ciuita. Dei, sic
diffinit. Sacramentum est sacræ rei fi-
gnum. Hæc diffinitio habetur de con-
se. d. 2. c. sacrificium. Hæc est etiam pri-
ma diffinitio earum quas Magister sen-
tentiæ ponit in. 4. dist. 1. & Sanctus

2
Sacramē-
tū qd sit.

Thomās, tertia parte. quæstione. 60. ar-
 tic. 2. Vbi aduerte, quòd quando dicit
 sacræ rei, non intelligitur quælibet
 res sacræ, quia sic crux, & multa alia
 esset sacramentum, sed res sacræ san-
 ctificans nos. Cum enim sacramen-
 tum sit signum quoddam, signa autem
 propriè debeantur hominibus, & sa-
 cramentum sit proprium hominum,
 oportet vt per rem sacræ intelligamus
 rem homines sanctificantem. Per signum
 etiã non intelligas quodcũque signum,
 sed signum exterius quod cõmuniter
 vocatur signum, & quod diffinit Augu-
 2. de doctrina Christiana dicēs. Signum
 est quod præter speciẽ quã ingerit sen-
 sibus facit aliquid aliud in cognitionẽ
 venire. Est igitur sacramentum, signum
 sensibile rei sacræ, nos sanctificantis.
 Per rẽ ergo sacræ nos sanctificantem,
 intellige principaliter gratiam gratũ
 facientem: quãuis. S. Tho. 3. p. q. 60. art.
 3. dicat tria figurari in sacramentis. Pri-
 mum,

mū, causam effectiuā nrę sanctificatio-
 nis, scilicet passionē Christi. Luca. 22.
 Hoc facite in meam cōmemorationē,
 Et. i. Corinth. 11. Quotiescūq; mādu-
 cabitis panem hunc, & calicem bibetis
 mortē dñi annunciabitis. Secūdū, cau-
 sam formalē nrę sanctificationis, scili-
 cet gratiā. Tertiū, causam finalē, quę
 est gloria. Vnde Eccle. cantat ex offi-
 cio. S. Tho. O sacrū conuiuiū, in quo
 Christus sumitur, recolitur memoria
 passionis eius, ecce primū: mēs imple-
 tur gratia, ecce secundū: & futurę glo-
 rię nobis pignus datur, ecce tertium.
 Sunt & alię diffinitiones sacramenti,
 quę sub alijs verbis idē quod prima iā
 posita docēt. Sacramentū, ait Magist.
 sententiarum. est inuisibilis gratię vi-
 sibilis forma, vt eius imaginem gerat,
 & causa existat. Et Augustinus libr.
 de corpore Christi. Sacramentum est
 per quod sub tegumentis rerum vi-
 sibilium, diuina virtus secretiūs sa-
 lutem

De sacramentis

lutem operatur. Et Hugo. de S. Victo. libr. de sacramentis. 1. part. cap. 1. Sacramentum est materiale elementum, foris sensibilibiter propositum, ex similitudine repræsentans, ex institutione significans, ex sanctificatione continens aliquam inuisibilem & spiritualem gratiam. Et hæc de diffinitione sacramenti sufficient.

2. **V I S A** sacramenti diffinitione, quia de sacramentis nouæ legis est noster hic tractatus. Cùm iuxta fidem certissimum sit sacramenta nouæ legis, à sacramentis veteris legis differre, vt habetur in Conci. Triden. sessi. 7. de Sacramentis in genere. Cano. 2. videre oportet in quibus differant nostra sacramenta à sacramentis veteris legis, maxime à circuncisione, quæ secundum Augu. & doct. conferebat gratiã ex opere operato. Notandum ergo, primò certum est, quòd sacramenta veteris legis non aperiebant cælum, vt patet ex multis sa-
mentis

cræ scripturæ locis. Oēs enim antiqui patres, etiam sanctissimi fatebantur se in infernum descēsuros, vt Iacob Gene. 37. Descendam ad filium meum lugens in infernum. Iob. 14. Quis mihi tribuat vt in inferno protegas me? & 17. & infernus dom⁹ mea est. & ps. 88. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortē: eruct animā suam de manu inferi? Et certum est q̄ sacramenta nouæ legis aperiant ianuā cæli. Christus in sua passione aperuit eam in cōmuni toti generi humano, in particulari verò aperiuūt sacramēta. Matth. 3. Prædicabat Ioānes, pœnitentiā agite, appropinquauit regnū cælorū. Ephe. 2. Cuius gratia estis saluati, & confedere nos fecit in cælestibus. Rom. 8. Si filij, ergo & hæredes. Matth. 25. Venite benedicti patris mei, percipite regnū. Et Matth. 3. Iesu baptizato, aperti sunt cæli. Ex hoc sequitur, q̄ sacramenta veteris legis, non ponebant homines in sta-

De sacramentis

tu sufficienti perueniendi ad vitā æternam, & per consequens non dabant salutem, quia vltima salus est beatitudo, ac proinde tunc gratia non erat perfecta. Vnde, tunc quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo: quia scilicet, nō habebat ius adeundi vitam æternam, ab extrinseco, quia nondum aperuerat Christus ianuā cæli. Per peccatum enim Adæ, & quodcūq; actuale peccatū, non solum Adam incurrit indignationem, sed etiam omnes posteri eius, & tota natura humana: & sic duplex olim erat indignatio, scilicet contra personam, & contra naturam. In veteri autē lege, per sacramenta tollebatur indignatio prima particularis contra singulos homines, sed tñ manebat adhuc indignata Deo tota natura humana, quæ indignatio nunquā vsq; ad Christum à toto genere humano fuit ablata, & sic nō erant Deo perfectè grati in illa lege veteri, sicut nunc in noua;

ua, quando omnis indignatio particularis & cōmunis ablata est. Et ista sufficiant de sacramentis veteris legis.

QV A E R I T V R, quot sint sacramenta nouæ legis? Respondeo, quòd septem, Baptismus, Cōfirmatio, Pœnitētia, Eucharistia, Ordo, Matrimoniū, Extrema vnctio. Hoc determinatum est in Concil. Florenti. sub Eugē. 4. & in cap. ad abolendam. extra de hæreticis. Excōmunicantur & damnant̄, qui de ecclesiasticis sacramentis aliter sentire, aut docere præsumpserint, q̄ ecclesia Romana docet. Præterea idē patet ex Cōcil. Tridē. Sessi. 7. de sacramētis in ḡnre. Cano. 1. cuius verba sunt. Si q̄s dixerit sacramēta nouę legis esse plura vel pauciora q̄ septē, videlicet, Baptismū, Confirmationē, Eucharistiā, Pœnitētiā, Extremā vnctionē, Ordinē, & M̄rimoniū, anathema sit. Cū ergo ecclesia Romana in dictis concilijs, & in vsu teneat. 7. esse sacramēta nouę lo-

3
Sacramē
ta quor
sunt.

De sacramentis

gis, iã nemini licebit de hoc dubitare.

4 **DUBITATUR** à quo fuerint instituta septem prædicta sacramenta.

Resp. Iuxta fidem omnia septem instituta fuisse à domino nostro Iesu Christo. Nam ita expressè diffinitur in Concilio Tridentino. Sessio. 7. de Sacramentis in gñre. Cano. 1. Cuius verba sunt. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non fuisse omnia à domino nostro Iesu Christo instituta, anathema sit.

5 **QVAERITUR** item, an omnia prædicta septem sacramenta, sint verè & ppriè sacramenta. Rñdetur iuxta fidè certissimū esse omnia esse ppriè & verè sacramēta. Patet ex prædicto Cōcil. Trident. Canone illo primo. Cuius verba sunt. Si quis dixerit aliquod horum septem sacramētorū nō esse verè & ppriè sacramētū, anathema sit. Vnde cōstat sententiam Durādi, quæ olim sub opinione defendebatur, iam nunc inter hæreses esse computandam.

QVAE-

QVAERITVR an hmōi septem nouæ legis sacramenta, gratiam contineant, ipsamque semper & infallibiter omnibus & singulis dignè ea suscipiētibus, conferant, etiam ex opere operato, hoc est, ratiōe sui. Rñdetur ad quæstionem affirmatiuè, quantum ad omnes & singulas eius partes. Et oppositum est hæresis, patet ex Concil. Tridentino, Sessione. 7. de sacramētis in genere. Canone. 6. 7. & 8. verba sexti sunt. Si quis dixerit sacramenta nouæ legis non continere gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem, non conferre, anathema sit. Canonis verò septimi verba sunt. Si quis dixerit non dari gratiã per hmōi sacramēta semper & oībus, quātū est ex pte Dei, etiã si ritè ea suscipiāt, sed aliquñ & aliqub^o, anathema sit. Cañ. 8. verba sunt. Si q^s dixerit per ipsa nouæ legis sacramēta ex opere operato non conferri grām, anathema sit.

77 SVFFICIENTIAM & congruitatem
 huius numeri docet. S. Tho. 3. p. q. 65.
 art. 1. dicens. Sacramenta ecclesiastica
 ordinatur ad duo, scilicet ad perficien-
 dum hominē in vita spirituali, seu in
 cultu Christianæ religionis, & in reme-
 diū contra peccatū, & quātū ad utrūq;
 cōuenienter sunt. 7. Vita em̄ hoīs spi-
 ritualis, similitudinem habet ad vitam
 corporalē, propter quod eodē nomine
 vocatur utraq; vita. In vita autem cor-
 porali dupliciter aliquis pficitur, vno
 modo quātum ad propriā personam,
 & hoc dupliciter, scilicet aut acquirē-
 do perfectionem, aut remouendo im-
 pedimenta. Perficitur autem vita per-
 fectione prima per generationē, quan-
 do acquirit vitam; & loco istius gene-
 rationis succedit baptismus, qui voca-
 tur regeneratio, quia homo cū esset
 mortuus per peccatum, recipit vitam
 per lauacrum regenerationis, & reno-
 uationis. ad Titum. 3. Secunda perfe-
 ctio

ctio est augmentum, cui succedit secundum sacramentū confirmationis, quod principaliter in Pentecoste est institutum, quando dominus dixit, Sedere in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Tertia perfectio vitæ corporalis est nutritio, quæ est conseruatio vitæ, & loco huius succedit eucharistia. Vnde Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed quia homo interdum incurrit ægri- tudines, habere debebat remedium: quod quidem est duplex, vnum ad repellendum morbum, vt pharmacum; alterum ad restituendas vires. Sic etiam in vita spirituali, ad expellendas infirmitates peccati, est pœnitētia. Psal. 11. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alterū ad expellendas reliquias peccatorū, & est extrema vnctio, de qua Iacobi. 5. Et si in peccatis fuerit, dimittentur ei. In ordine autem ad cōmunitatē perf-

De Baptismo.

perficitur homo dupliciter, vno modo suscipiendo potestatem regendi: & loco istius succedit ordo. Alio modo secundum naturalem propagationem, quod fit per matrimonium, tam in corporali quam in spirituali vita.

DE SACRAMENTO
Baptismi tractat Magister. quarto. distinct. tertia. & dicit, quod baptismus est ablutio exterior corporis facta sub forma verborum prescripta & determinata. Tractat de hoc sacramento sanctus Thomas tertia parte, questio. 66. Tractatur etiam de baptismate, in Concilio Florentino. Et abunde satis in Concilio Tridentino, Sessione. 7. de Baptismo, per canones quatuordecim.

De Baptismo.

perficitur homo dupliciter, vno modo suscipiendo potestatem regendi: & loco istius succedit ordo. Alio modo secundum naturalem propagationem, quod fit per matrimonium, tam in corporali quam in spirituali vita.

DE SACRAMENTO
Baptismi tractat Magister. quarto. distinct. tertia. & dicit, quod baptismus est ablutio exterior corporis facta sub forma verborum prescripta & determinata. Tractat de hoc sacramento sanctus Thomas tertia parte, questio. 66. Tractatur etiam de baptismo, in Concilio Florentino. Et abunde satis in Concilio Tridentino, Sessione. 7. de Baptismo, per canones quatuordecim.

DUBITATUR, quando fuit institutus baptismus? vtrum ante Christi passionem, vel postea? Respondeo per duas propositiones. Prima, Certissimum est, quod fuit institutus à Christo ante passionem. Patet hoc Ioan. 3. vbi expressè habetur, quod Christus baptizabat. Et Ioan. 4. declaratur quomodo baptizabat, quancquam Christus non baptizaret, sed discipuli eius baptizabant de mandato ipsius, quia alias Christus non diceretur baptizare. Non est autem verisimile, quod Christus baptizaret baptismo Ioannis, nec etiam apostoli Ioannis baptismo baptizabant, vt dicit Hierony. in episto. ad Seleucianum, & in sermone Epiphaniae. Alias inter discipulos Ioan. non fuisset inuidia, qui dolebant eò, quod plures baptizaret Christus quam Ioannes, nam ille baptismus diceretur Ioannis, non Christi. Item sacramenta sane instru-

Baptismus quādo institutus.

De Baptismo.

instrumenta nostrę redemptionis: cum ergo Christus perfecerit redemptionem in passione vel resurrectione, & baptismus sit potissima pars redemptionis, sequitur, quod fuit institutus ante Christi passionem. Et ita tenent omnes doctores.

9 S E D quęritur, quando? Quidam Beda. 1. dicunt, quod quando Christus baptizatus fuit in Iordane, tunc enim sanctificans aquas, vim regeneratiuam illis contulit. Alij dicunt, quod fuit institutus, quando Christus dixit discipulis suis, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Marci vltim. Sed hoc refellitur, quia fuit institutus ante passionem, prædicta autem verba dicta fuere post resurrectionem. Sanctus Thomas & Nicolaus de Lyra, tenent, quod fuit institutus quando Christus fuit baptizatus in Iordane. Ioan. 1. & ita tenendum est, sine aliqua dubitatione.

QVAE-

QUÆRITVR, quando baptis-
 mus incepit obligare, & conse-
 quenter alia sacramenta nouæ legis,
 ac proinde quando cessauerunt lega-
 lia? Respondeo per propositiones.
 Prima propositio, Ante passionem &
 mortem Domini, circumcisio & alia
 legalia fuerunt semper sub præcepto.
 Probatnr, nam Christus non soluit
 veterem legem, antequàm eam im-
 pleret: sed non fuit impleta vsque
 ad passionem, cum dixit consumma-
 tum est. Ioannis decimonono. Ergo
 ante passionem legalia non cessau-
 runt: per passionem enim suam (vt
 ait Paulus) liberauit nos Christus à
 seruitute legis. Secunda propositio,
 In passione Domini omnia legalia fue-
 runt extincta quantum ad præceptum,
 & quantum ad virtutem. Volo dicere,
 quòd post passionem Domini nõ erat
 præceptum de circumcisione, nec de ali-
 quo alio in lege scripta, totaliter enim
 extin-

10
 Baptismi
 obligatio
 quãdo in-
 cepit.

aliquid
 obsequi
 seruare
 omni

De Baptismo.

extincta erat quātum ad vim illā quam prius habebat, & nullū omnino habebat effectum. Lex em̄ illa fuit instituta ad significandū gratiā noui testamenti quæ per Iesum facta est, ac proinde mortuo Christo debuit cessare: sicut adueniente luce, cessat umbra. Item legalia non conferebant gratiam perfectam: ergo dum venit quod perfectū est, euacuatum est quod ex parte erat. 1. Corin. 13. Reprobatio fit prioris mādati propter infirmitatem eius, & inutilitatē, nihil enim ad perfectum lex adduxit, introductio verò fit melioris spei. Tertia propositio, Ante promulgationem sufficientem euangelij, per aliquod tempus legalia non erāt mortifera: ad hūc sensum, quia licebat obseruare ea, & non erat peccatum etiam scienti & non ignorantī legē Christi. Prob. quia Paulus circumcidit Timotheū. Act. 16. & purificauit se. Act. 21. Hoc autem permissum fuit, vt Augu-
ait,

Legalia
quando
cessauerunt.

ait, vt synagoga cum honore sepeliretur. Vt ostenderetur igitur q̄ fuerat bona & sancta, non est illi statim post passionē derogatum. De ista propositione fuit magna controuersia inter Hieronymū & August. Hieron. enim videtur sentire, q̄ statim post passionem legalia fuerunt mortifera, & factum Pauli & Petri excusat, quia fuerunt quædam piæ dispensationes & simulationes, vt vitaretur scandalum. Sed Augustinus oppositū omnino tenet, & quidē differtē & elegāter disputat. Si enim iam essent mortifera, propter nullū scandalū licuisset Paulo circumcidere Timotheū, nec simulare circumcisionem, etiam pro salute totius populi Iudæorum, quia esset mendacium in facto. Petrus autem incautē se habuit in obseruatione legaliū, nimiū condescendens Iudæis illis, qui legalia obseruanda esse dicebant, ita vt aliqui eius exēplo inducerentur ad eorū ob-

B seruan-

seruantiam, quasi essent necessaria: & ideo Petrus aliquā leuē culpam incurrit, & erat reprehensibilis, vt ait Paulus. Quarta & vltima propositio, Post sufficientem promulgationē euangelij omnia legalia fuerūt & sunt mortifera. Hoc determinatū est extra de baptismo & ei^o effectu. c. maio. & in cōci. Floreti. dānati sunt Cherinthus & Ebion, cōtrariū tenentes. Et ad Gal. 5. Si circūcidamini, Christus vobis nihil pderit.

11
 Promulgatio e-
 uangelij
 quando
 fuit facta
 sufficien-
 ter.

SED dubium est, quādo fuit facta sufficiens promulgatio euangelij? Respond. q̄ non est certū. Non enim potest dici quòd fuit facta in Pentecoste, quia postea Paulus circumcidit Timotheum, & Petrus seruabat legalia, vt patet Actu. 10. Absit à me dñe, cōmune & immundū non introiuit in os meū. Nec potest dici quòd in. 3. concii. celebrato actu. 15. quia postea purificatio Pauli facta est, Act. 21. & in illo concilio continentur aliqua legalia, scilicet

ut abstineant à suffocato & sanguine;
Dicunt aliqui, quòd tunc facta est suf-
ficiens promulgatio, quando Titus &
Vespasianus destruxerunt Hierusalem.
Permissio enim legalium post passio-
nē, erat propter Iudæos. Cū igitur illi
tunc sint penē extincti, sine lege, sine
rege, sine Deo, ut dicit Lactan. vide-
tur quod ex tunc omnia legalia sint morti-
fera; & licet hoc nō sit certum, non est
tamen aliquo pacto dubitandum, quin
nunc & per multas annorū centurias
anteā fuerint legalia mortifera. Cir-
cuncisio enim fuit instituta ad signifi-
candum aliquid futurum in Christo,
& sic modò esset mendaciū pernicio-
sum. De baptismo igitur, & de omni-
bus sacramentis nouæ legis, ait Sanct.
Tho. quòd post passionē Domini cœ-
perunt habere vim obligatoriam, quia
tunc cessauerunt legalia: ut apertè di-
cit prophetia Daniel. 9. Et in dimidia
hebdomada occidet Christus, & ces-

De Baptismo.

fabit hostia & sacrificium. Probatur autem hoc, quia Marci vlti. Christus dixit, Ite docete omnes gentes baptizantes eos, &c. qui non crediderit, condemnabitur. Hoc autem dictum fuit ante Pentecosten, & apostoli predicabant eo modo, quo Christus praeceperat, scilicet, Nisi baptizemini & credideritis condemnabimini: ergo tunc tenebantur ad baptismum, & per consequens ad alia praecepta nouae legis.

12
Baptismi
materia
quae sit.

20: QVAERITVR, quae sit materia sacramenti baptismi? Respondetur, quod aqua simplex, quia habet proportionem ad effectum spirituale, quoniam mundat, & est communior materia quam omnes facile possunt habere. Patet hoc Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest, &c. Et ita definitur in Concilio Florenti. sub Eugenio. 4. Et item in Concil. Tridenti. Sessione. 7. de Sacramento baptismi. Cano. 2. cuius verba sunt. Si quis dixerit aquam veram & naturalem

Enchiri. c. 43. & habetur de cōfec. d. 4. capi. per baptismum. ait. Per baptifinū quicquid ab homine dictum, factum, aut cogitatum est, totum aboletur, & quasi factum non fit habetur. Et Am- brof. qui allegatur à magistro senten. 4. d. 4. dicit q̄ in baptifino non requiritur gemitus peccatorum, quia gra- tis omnia condonantur: sed si non re- mitteretur tota pœna, requireretur ge- mitus peccatorum, ergo. Item, quia aliās post baptifinū imponeretur pœ- nitentia ficut in confessione, sed non imponitur, ergo nullus relinquitur rea- tus pœnæ post baptismum. Item vt di- citur Roma. 6. In baptifino commori- mur Christo, idest, applicat nobis eius passio plenè, ergo totam emundat con- scientiam. Et si aliqua ieiunia baptizā- dis ante baptifinū imponebantur vel permittebantur, hoc erat propter re- uerentiam baptifini, vel ad satisfaciendū pro peccatis, non autem ad tollē- dam

De Baptismo.

mae, & talis euacuat sacramentum. Altera quae non mutat sensum & sententiam formae, & talis non tollit sacramentum. Vnde in cap. retulerunt. de cōsec. distinct. 4. Zacharias papa determinauit, quod ille qui dixit, Ego te baptizo in nomine patris, & filias, & spiritus sanctas, verè baptizauit.

14

Error in
forma an
vitiet sa-
cramētū.

Q. V. A. E. R. I. T. V. R., an si diceret, Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti & pcedētis, verè baptizaret? Rñdetur, q̄ S. Tho. hic, & 3. p. q. 66. ar. 5. & 6. dicit q̄ non. Idē tenet Scot. Bonauēt. Ricar. Tho. de Argētina. Gabri. Aliaco, & Marfi. Palu. tamen dubitat. Caieta. autē tenet omnino contrariū, asserēs q̄ ibi esset verum sacramētum, quod probat multis argumētis. Nā de conse. d. 4. e. à quodā Iudēo. habetur, q̄ cum quidā Iudæus baptizaret, determinauit Papa, q̄ si baptizabat in nomine Trinitatis vel Christi, vel patris & filij & Spiritus sancti (vnum quippe & idem

in
p. amot

idem est) non debebat iterū baptizari. Plus autē differt nomen Christi, à nomine patris, & filij, & spiritus sancti, quàm nomē genitoris, geniti, & procedentis: ergo. Hanc opinionē Caieta: reputat certam magister Victoria. Fatetur tamen q̄ taliter mutare formam esset contra præceptū, ac proinde peccatum: baptismus tamen esset validus.

QVÆRITVR, an dicere, Ego te baptizo in nomine IESV Chri, sufficeret ad baptismum? Resp. q̄ hoc aliquādo fuit licitum & sufficiens. Patet, quia ut dicitur Act. 2. & 8. apostoli baptizabant sub illa forma: quod factum est ex instinctu spiritus sancti propter odium quod habebant Iudæi ad nomē Christi, ut incitarentur ad amorem eius. Vel forsan, quia apostoli non audebant in principio prædicationis suæ, apertè nominare Trinitatem populo infirmo. Sed utrū sufficeret nunc prædicta forma? Respondet. S. Tho. 3. p. q.

15
Baptis-
mus in
nomine
Christi
an sit vali-
dus.

De Baptismo

66. art. 6. dicit q̄ nō, & ita tenent cōmuniter doctō. Quia dicitur Matth. vlt. Baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti. Et cap. in synodo. de cons. d. 4. Euge. expressè determinat, quòd si quis in forma baptismi vnā personam non nominaret, non baptizaret. & ibidem cap. si re vera. dicitur, q̄ si quis baptizaret in nomine dñi, non esset baptismus. Et Didymus in libr. de Spiritu sc̄to. dicit, q̄ qui in forma baptismi nominaret vnā personam Trinitatis sine alijs, non baptizaret. Cū apostolis autem dispensauit spiritus sanctus propter rationes iā dictas, Caieta. verò oppositū tenet. 3. p. q. 66. ar. 6. & Magist. sentē. hīc in littera, & Hugo de S. Victore lib. 2. de sacramen. part. 6. c. 2. & Adria. in. 4. q. 2. Quia in capit. à quodam Iudæo. dicitur, quòd qui baptizatus est in nomine Chri, non est rebaptizāndus. Sed fortè prædictum caput noluit hoc determi-

mi-

minare tanquam de fide. Res mihi dubia est & ambigua, & ideo nihil volo determinare: vtraq; opinio est probabilis, & periculosam est hinc tenere in tanta materia, quod certum non est.

QVAERITVR, an esset baptis-
mus si quis diceret: ego te baptizo in
nomine sanctissimæ Trinitatis & indi-
uiduæ vnitatis? Rñdetur, quòd oēs di-
cunt, quòd non. Ita tenet Sanct. Tho.
Scot. Adrianus, & cæteri. Caietan⁹ ta-
men tenet, quòd est verus baptis-
mus, propter illud capit. à quodam Iudæo.
Certè ego in hac re non credo Caiet-
tano, sed dico, quòd non esset baptis-
mus. Et idem dico de eo qui diceret,
Ego te baptizo in nominibus patris,
& filij, & spiritus sancti: non est baptis-
mus. Ita tenet Palu. 4. distinct. 3. quæ-
stio. 1. art. 3. & Magister Sententiarū.
4. distin. 3. capi. 5.

16
Baptis-
mus in
noie tri-
nitatis.

QVAERITVR, an requiratur,
quòd minister, seu baptizās exprimat

17
Baptizās
an sbeat

De Baptismo:

exprime
re propria
personā.

propriam personā, dicēs, ego? Rñdetur
quòd sufficit dicere virtualiter, vt si di-
cat, Baptizo te, &c. Sed utrū sit neces-
sarium q̄ exprimatur saltem virtuali-
ter? Respōdeo, q̄ non, & ita tenent om-
nes. Nā Græci baptizant sub hac for-
ma, baptizetur seruus Christi in nomi-
ne patris, &c. Et est verus baptismus,
vt tenet. S. Tho. 3. p. q. 66. arti. 5. 1. & 2.
Et ita tenendum est sine dubio. Quan-
uis in. c. 1. si quis. de baptis. videat dici
contrarium, sed intelligitur de illis,
qui tantummodò dicunt in nomine pa-
tris, & filij, & spiritus sancti: non dicē-
do baptizo, vel baptizetur. Si quis au-
tem diceret (causa grauitatis) nos te
baptizamus in nomine, &c. non esset
baptismus; secūdum. S. Th. 3. p. q. 66.
arti. 5. 4. quia variatur sensus formæ.
Nos enim, significat ego & tu. Si autē
episcopus, vel alia magnifica persona
baptizet sub illa forma, est verus ba-
ptismus, quia iam ex circumstantijs &
accō-

accomodatione patet tantundē significari, sicut ego te baptizo. Duo autem si sic baptizant, & vnus aquam mittat, alter verò dicat, ego te baptizo, &c. nihil faciunt, quia est falsa forma illius qui dicit ego te baptizo. Si verò simul & semel ambo baptizant (quia contendunt de præbenda) ita quòd quilibet totum faciat, est verus baptismus, nec de hoc dubito, nisi quilibet dicat, nos te baptizamus. Tunc enim secundum S. Tho. 3. p. q. 66. arti. 5. & q. 67. artic. 7. non est baptismus: quod ego reputo securius, licet oppositum dicat Caieta. 3. par. q. 67. ar. 7. & Palu. 4. dist. 3. q. 2. & Durand. 4. dist. 3. q. 3.

Baptizare vnū an possit duo si simul.

SED vtrum requiratur q̄ nomine-
tur persona baptizata, scilicet te? Re-
spond. quòd Scot. 4. dist. 3. q. 2. arti. 3. &
Gabriel. 4. d. 3. q. vnica, dicunt q̄ sic, &
ita tenendū est, nam requiritur q̄ ver-
ba baptizantis applicentur alicui. Sed
vtrum quis posset seipsum baptizare?

18

Baptizata persona an debeat explicari.

Re-

De Baptismo.

Respon. quòd non, vt patet. c. debitũ. de baptismo. vbi hoc determinatur. Sed vtrum esset baptismus si quis diceret, ego te abluo, vel mergo? Rñdetur, quòd sic, quia verba sunt synonyma; quicquid dicat Glossa in capi. multi sunt. Et sceminx sermone Hispano baptizantes, melius faciunt, quàm illæ quæ baptizant sermone Latino, quia sciunt melius pronuntiare verba Hispana quàm Latina.

DVBITATUR, an requiratur mersio baptizati in aqua, vel an sufficiat tingere ipsum? Respon. quòd fuit antiqua consuetudo vt mergeretur, iam verò non oportet, sed quilibet seruet morem suæ diocesis. Vnde in Germania ponitur duntaxat guttula aque, &c. In locis autem vbi consuetum est ter mergere puerum, si ante secundam vel tertiam mersionem, dicta forma baptismi, puer moriatur, verè baptizatus est, vt dicit Caieta. licèt Palude
opposi-

oppositum teneat. Si autem timeatur mors pueri si mergeretur, non debet mergi, sed sufficit eum aqua aspergere, quicquid dicat Palud. 4. d. 6. q. 1. arti. 3. nam cōtra eum tenent omnes Doctores. Si verò quis diceret, ego te baptizo in nomine patris, &c. & mitteret puerum in flumen, vtrū esset baptifmus? Respon. Palud. 4. dist. 3. quæst. 1. & Scotus. d. 5. q. 3. & Marfi. 4. q. 1. & communis opinio dicit, quòd non est baptizatus talis puer. Syluest. etiam tenet idē, & hoc intelligēdum est, etiā si ille qui sic mittit puerum, intendat eum baptizare. Maio. autem in. 4. d. 4. qō. 2. & Panor. c. non vt apponeres. de baptifmo. tenet, quòd esset verè baptizatus. Pro vtraq; parte est apparentia. Ego mallē tenere, quòd esset baptizatus, nihil em̄ refert mittere eum in aquā, vel mittere plurimam aquam super eum.

QVÆRITVR, vtrū baptifmus remittat omnia peccata etiā actualia?

Et

20
Baptif-
mus, 20

De Baptismo.

remittat
omnia pec-
cata etiã
actualia.

Et videtur, quòd nò, quia institutus est
contra originale. Rñdetur ex sentèria
omnium doctorũ, q̃ baptismus remit-
tit omnia peccata etiã actualia. Patet
Ezechielis. 36. Effundam super vos a-
quam mundam, & mūdabimini ab om-
nibus inquinamētis vestris. Et est deter-
minatum ab ecclesia de consecr. d. 4. c.
paruulo. & c. regenerāte. & sunt verba
Augustini, & figuratum fuit Exodi. 14
in AËgyptijs, de quibus dicitur, nec
vnus quidem superfuit ex eis. Vbi dicit
gloss. sic peccata omnia in baptizato.
Item originale non dimittitur sine gra-
tia, sed gratia non patitur secum pecca-
tũ mortale, ergo omnia peccata mor-
talia remittuntur in baptismo. Hęc
conclusio est de fide, & paret ex mul-
tis locis sacræ scripturæ, & ex capi. ma-
iores. de baptis. ac proinde non licet de
ea dubitare. Sed an remittatur tota pœ-
na debita peccatis? Rñdetur ex senten-
omnium doctorum q̃ sic. Augusti. in
Enchi-

Enchiri. c. 43. & habetur de cōsec. d. 4. capi. per baptismum. ait. Per baptismū quicquid ab homine dictum, factum, aut cogitatum est, totum aboletur, & quasi factum non sit habetur. Et Ambros. qui allegatur à magistro senten. 4. d. 4. dicit q̄ in baptismo non requiritur gemitus peccatorum, quia gratis omnia condonantur: sed si non remitteretur tota pœna, requireretur gemitus peccatorum, ergo. Item, quia aliās post baptismū imponeretur pœnitentia sicut in confessione, sed non imponitur, ergo nullus relinquitur reatus pœnæ post baptismum. Item ut dicitur Roma. 6. In baptismo commorimur Christo, idest, applicat nobis eius passio plenè, ergo totam emundat conscientiam. Et si aliqua ieiunia baptizādis ante baptismū imponebantur vel permittebantur, hoc erat propter reuerentiam baptismi, vel ad satisfaciendum pro peccatis, non autem ad tollēdam

De Baptismo.

dā pœnam. Remittitur etiam ratione baptismi fomes & inclinatio ad peccandum: dicente Augustino de consecra. dist. 4. c. nō ex quo. quōd non ex æquo infestatur à fomite baptizatus, sicut non baptizatus. Diminuitur autem nō per subtractionē, sed per additionem contrarij, scilicet gratiæ & virtutis.

21 *Gratia & virtutes dant̄ i baptismo.* **QVAERITVR**, utrū in baptismo detur gratia? Respōd. q̄ de hoc nō potest dubitari. Nam præterquā q̄ in sacra scriptura habetur, est etiam determinatum in clementi. vni. de sum. Trini. & fide catholi. & in cap. maiores. de baptismo. Et etiam virgini Mariæ contulit gratiam, contra quosdam errantes, & dicentes, ipsam vel non habuisse præceptū baptismi, vel non recepisse in eo gratiam. Confert etiam virtutes infusas, vt in prædictis cap. est ab ecclesia determinatum.

22 *Baptismi esse.* **QVAERITVR**, an baptismus omnibus cōferat æqualē effectū? Resp. dupli-

duplicem esse baptismi effectū, vnum ^{ctus, an} ordinatum, qui est gratia & virtutes, ^{sit æqua-}
 & remissio peccatorum, atq; pœna- ^{lis i om-}
 rum. Alterū aliquo modo annexum, ^{nibus su-}
 vt donum prophetiæ, & gratiæ gratis ^{scipienti-}
 datæ. & de hoc secundo effectū, mani- ^{bus?}
 festum est quòd non semper omnibus
 confertur æqualis. De primo verò est
 inter theologos concertatio. Scotus
 enim & Gabrie. & Caieta. tenent q̄
 licèt ratione sacramenti detur deter-
 minata gratia, tamen ratione deuo-
 tionis ministrorum (vel quia vnus est
 prædestinatus ad maiorem gratiam
 quàm alius) est maior effectus bap-
 tismi in vno quàm in aliò. Sed ego non du-
 bito quin hoc sit falsum, & contra san-
 ctum Tho. Sed dico, q̄ semper ratione
 sacramenti datur æqualis gratia. Ita
 tenet Maio. 4. d. 4. q. 3. & hoc intelli-
 ge de puero. Nã de adulto non negarẽ
 quin maiorem gratiam baptismi reci-
 piat vnus quàm alius, quia est maior di-

De Baptismo.

positio in vno quam in alio.

22

An sit baptizandus qui est in actuali voluntate peccandi.

QVAERITVR, vtrū qui est in actuali voluntate peccandi sit baptizandus? Resp. S. Tho. 3. p. q. 68. articulo. 4. & articulo. 8. ad. 4. & Scotus. 4. dist. 4. q. 5. Et Palu. 4. distin. 4. q. 1. Et Duran. 4. d. 4. q. 2. q. talis non est baptizandus, & de hoc non est dubitandum. Et Augusti. (& habetur de consecr. d. 4. cap. omnis qui.) ait. Omnis qui iam suae voluntatis arbiter constitutus est, cum accedit ad sacramentum fidelium, nisi poeniteat, non potest nouam vitam inchoare. Ab hac poenitentia, cum baptizatur, soli pueri immunes sunt, Item Actu. 2. Agite poenitentiam, & baptizetur vnusquisque vestrum.

Poenitentia autem quae ante baptismum requiritur, debet esse contritio, sicut & in sacramento confessionis: nisi excusetur ignorantia, qua putat se sufficientem dolorem habere cum tamen non habeat, tunc enim sufficit

omniq.

attritio

attritio cum sacramento, sicut etiam de pœnitentia. Et per omnia similis dolor requiritur ante baptismum, sicut ante pœnitentiam: quia dolere de peccatis, est de iure naturali, quod non impeditur à iure diuino. Baptismus autem in peccato mortali susceptus, valere incipit fictione recedente, vt determinat August. capit. tunc valere. de consecratione. distin. 4. maximè si habuerit attritionem. Sed quæritur, quare hoc sacramentum habeat istud priuilegium, & recedente fictione valeat, cum eucharistia non habeat illud, imò nec pœnitentia? attritio enim post pœnitentiam nihil valet, quanuis cum pœnitentia valeat: & tamen attritio post baptismum, illius inquam peccati attritio de quo erat fictio, sufficit ad hoc vt baptismus conferat gratiam ex opere operato. Respõdet sanctus Thomas. 4. distinct. 4. quæstione. 3. artic. 2. quòd ratio discriminis est, quia baptis-

De Baptismo.

mus imprimi characterem, quia iam talis est verè baptizatus, & baptismus non potest iterari: & si sic non repararetur effectus eius, esset in vacuum susceptus. Effectus autem aliorum sacramentorum iterabilium potest recuperari.

24

Baptis-
mus tri-
plex.

QVAERITVR, an sint plura baptismata? Respon. q̄ sic, nã triplex est baptismus, videlicet, flaminis, sanguinis, & aquæ, vt notat gloss. super illud Hebræo. 6. Baptismata doctrinæ. Et de baptismo flaminis fit mētio. 1 5. q. 1. ca. firmissimè. & ibi glo. & de consecra. d. 4. c. necessarium. & ibi gloss. & Grego. Nazianzenus, Oñone. 2. in sancta Epiphaniarū lumina. & Bernardus episto. 77. martyriū vocat baptismū. Et Calsiodo. de origine officiorum. ca. 24. ponit hæc tria baptismata. Et Origen. homil. 4. Leuiti. & August. 1 3. de Ciuita. Dei. c. 7. Baptismus autem flaminis vocatur pœnitētia peccatorū, & quæcunq; conuersio

uersio in Deū sufficiens ad infusionem gratiæ, qui non vocatur sacramentum, quia non cōfert gratiā ex opere operato. Nec martyrium vocatur sacramentum, quia iam essent plura quā septem sacramenta nouæ legis. Nec sunt necessariae in martyrio, res & verba, materia & forma. Sacramenta autem omnia constant ex illis.

QVAERITVR, utrū pueri sint baptizandi? Et videtur q̄ non, quia nemo debet baptizari, nisi voluntariè, sed in pueris non est voluntarium, ergo. Respondeo, nullo modo est dubitandum, q̄ pueri si non baptizantur, damnantur: si autem baptizantur, saluantur. Hoc expressè determinatur in capit. maiores. de baptismo. & Ioan. 3. dicitur, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, &c. Et Augusti. contra Iulian. & de baptismo paruulorum. ca. 13. & 30. & de fide ad Petrū c. 6. & in multis alijs locis determinat,

25

Pueri an
sint bapti-
zandi.

De Baptismo

¶ pueri sine baptismo damnantur, & cum illo iustificantur. Pueri enim habent originale peccatū, secundū illud Roma. 5. Omnes in Adā peccauerunt: sed in noua lege non est aliud remediū contra originale, nisi baptismus: ergo.

26

Amentes
& furio-
si, an sint
baptizan-
di.

QVAERITVR, utrū amētes, & furiosi sint baptizandi? Respon. quòd si aliquis sit perpetuò amēns, quia sic natus est, & nunquam habuit vsum rationis, talis est baptizandus, quia idē est iudicium ac de puero. Secundo dico, ¶ si amēns habuit aliquando vsum rationis, & tunc cū erat sui compos voluit baptizari, licet postea incidat in amentiam, est baptizandus sine dubio. Verum est, ¶ si quando habuit vsum rationis, & voluit baptizari, constet eum esse in aliquo peccato mortali, à quo nolebat abstinere, malè faceret qui eum baptizaret. Si autem talis de facto baptizetur, utrū consequatur gratiam? Doctores concordi-

ter dicunt, quòd nihil sibi proficeret
baptismus. Nec ego oppositum aude-
rem determinatè dicere. Probabile ta-
men existimo, cùm baptismus sit in re-
medium peccatorum, & habet effica-
ciam erga attritum qui est in mortali.
Et potest etiam baptizari cū sit in ori-
ginali talis furiosus: quòd si baptize-
tur in casu dicto, saluabitur, ne pona-
mus aliquem in via extra statum sa-
lutis. Hoc credo multum probabile.
Tertiò dico, quòd si talis cùm habuit
usum rationis noluit baptizari, postea
lapsus in amentiam non potest bap-
tizari, quia volūtas præterita reputatur
præfens, & si baptizetur, nihil ei valet
baptismus, vt videtur. Quartò dico, &
si sit taliter amens, de quo creditur &
redibit in pristinam sanitatem, etiam
si ante amentiam voluerit baptizari,
non est baptizāndus, sed propter reue-
rentiā sacramenti expectanda est eius
conualescentia: dummodò non sit pe-

De Baptismo.

riculum de morte eius.

27

An pueri infidelium sint baptizandi. Inuitis parentibus.

QVAERITVR, an pueri infidelium sint inuitis parētibus baptizandi? Est quæstio grauis, & tractatur à S. Tho. 3. p. q. 68. arti. 10. 4. d. 4. Capre. & multi Thomistæ tenēt partem negatiuam, scilicet, q̄ nullo modo licet baptizare filios infidelium quorūcunque, siue illi sint pagani, siue Iudæi, siue liberi, siue serui, inuitis parentibus. Scot. 4. d. 4. q. 9. tenet cōtrariū, scilicet, q̄ sunt baptizandi. Durand. autem lib. & dist. ead. quæstio. 6. & Caieta. 2. 2. q. 10. art. 12. tenent viam mediam. Dicit enim hæc opinio esse distinguendum de infidelibus. Quidam enim sunt sui iuris, & non serui christianorum, & talium filij non sunt baptizandi inuitis parentibus. Alij infideles sunt serui christianorum, quales sunt qui iure belli sunt serui, & etiā Iudæi secundum istos, & filij eorū, quia occiderūt regē nostrū: & horum filij possunt & debent inuitis parentibus.

parentibus baptizari. Hęc opinionem putat Caieta. esse Sanct. Tho. Pro huius quęstionis solutione notandum, quod per parentes in proposito, non intelligimus solos genitores, sed etiam eos, in quorum custodia, & cura sunt filij. Vnde si puer infidelis iusto titulo, vel etiam injusto (vt bene dicit Capre.) venerit ad terras christianorum, cum iam non possit esse sub cura genitorũ, sed sub cura dominorum christianorum, esset baptizandus. Nam si tales nõ liceret baptizare, cum proprij parentes non possint eorum curam gerere, essent pueri extra statũ salutis. S. Tho. igitur determinatè, & absolutè respõ. quod tales non sunt baptizandi inuitis parentibus, & ita tenendum est. Et ecclesia tales pueros in terris paganorum sub cura parentum degentes nunquam consuevit baptizare. Quauis eorum parentes malè vtantur dominio quod in ipsos habent. Nos tamen

De Baptismo.

non sumus eorum iudices, dicente Paulo, de his qui foris sunt nihil ad nos. Sicut ergo non possum cogere Christianum ad audiendam missam die dominica, licet habeat præceptum audiendi eam: quia ego non sum executor huius legis. Et cap. Iudæi. 28. q. 1. & cap. ex literis. de conversione infidelium, habetur, quod si alter infidelium fiat christianus, baptizentur eius filii pueri: ergo si nullus parentum conuertatur, non debent baptizari.

De ministro.

28

Mali ministri, an conferant vera sacramenta.

VAERITVR, utrum mali ministri conferant verum baptismum, & alia sacramenta? Respondetur secundum omnes doctores quod sic, & opposita assertio est hæresis, ut diffinitur in Concilio Tridentino. sessio. 7. de sacramentis in genere. Can. 12. cuius verba sunt. Si quis dixerit

rit

rit ministrum in peccato mortali existentē, modò omnia essentialia quæ ad sacramentum conficiendum aut conferendū pertinent, seruauerit, non conficere, aut conferre sacramentum, anathema sit. Et hoc idem est determinatum ab ecclesia in cap. Roma. de consecra. d. 4. vbi dicitur. Romanus Pōtifex nō attendit hominem, qui baptizat, sed spiritū Dei subministrare gratiā baptis-
mi, licet paganus sit qui baptizat. & .i. quæst. .i. cap. si iustus fuerit. Non est de hoc dubium apud fideles, & oppositū dicere est error Vuiclefista. Sed de hæreticis ministris fuit olim altercatum inter doctores, an conferrent vera sacramenta? Vnde Cyprianus cum episcopis prouinciæ Africæ, & aliarum duarum, Carthaginem conuenerunt, vbi Cyprianus determinauit, quòd ab hæreticis baptizati essent rebaptizandi, & perseuerauit in ea opinione, vt patet, cap. si quis inquit. .i. q. .i. & cap. quomodo

De Baptismo.

modo exaudiet. de consecr. d. 4. Augu. autem. lib vno de baptismo, dicit q̄ si- quid erroris ibi Cyprianus tenuit, fal- ce passionis est remotum. Et de bap- tismo cōtra Donatistas. li. 6. & .5. c. 23. & in multis alijs locis, dicit q̄ concilium vniuersale totius ecclesiæ, post illud Carthaginense celebratum, determi- nauit, q̄ hæretici conferebant vera sa- cramenta, & ita ecclesia tenet. & in ca. ad abolendam. de hæreticis. dicitur, q̄ qui aliter de sacramentis ecclesiæ sen- tit & docet, quàm ecclesia Romana, hæreticus est. Et si Ambro. libr. de ini- tiandis rudibus, & habetur. 1. q. 1. c. nō sanat. dicat q̄ baptismus perfidi non mūdat, sed polluit: loquitur de bap- tismo Arrianorum, qui ponebant aliam formam. s. in nomine filij serui. Et ea- dem veritas diffinitur tanquam de fi- de tenenda, & oppositam assertionem esse hæreticam in Cōcilio Triden. ses- sio. 7. de baptismo. Cano. 4. cuius ver- ba sunt.

ba sunt. Si q̄s dixerit baptismū, qui etiā datur ab hæreticis in nomine patris & filij, & Spiritus sancti cum intētione faciendi quod facit ecclesia, non esse verum baptismum, anathema sit.

QVÆRITVR, vtrum minister existēs in peccato mortali peccet mortaliter administrans sacramentū? Resp. S. Tho. 3. p. quæst. 64. artic. 6. quòd sic: quia est notabilis irreuerentia diuinorum contra præceptum iuris naturalis. Admonet tamen Caieta. hoc esse sanè intelligēdum. Nam ad hoc quòd talis actio sit mortalis, requirūtur tria. Primò, q̄ sit minister, ita q̄ faciat actū religiōis. Ex quo patet cōtra Adrianū, q̄ qui eleuaret hostiam iacentem in luto, non peccaret, estò esset in mortali, quia illa actio non est ministri in quantum minister est. Secūdò requiritur ad hoc q̄ sit mortalis, quòd actio illa sit sacramentalis. i. quòd procedat à sacramento. Vnde diaconus in mortali legens

29

Mini-
strans sa-
cramēta
in pecca-
to morta-
li, an pec-
cet mor-
taliter.

De Baptismo.

gens euangeliū peccat mortaliter, quia illa actio procedit à sacramento ordinis, & terminatur ad eucharistiam. Tertiò irreuerentia ista est mortalis ex genere. Et cum secretè, & sine solēnitate in necessitate baptizat in mortali, peccat venialiter tantum, quia facit id in persona alterius, & non vt sacerdos.

30 **QV AERITVR**, an liceat recipere sacramenta à malis ministris, scilicet à concubinarijs, &c? Sanct. Tho. 3. part. quæstione. 64. articulo. 6. in solutionibus argumentorum. & 4. distinctione. 5. q. 2. tractat hanc materiã. Respondeo, quòd duplex potest esse minister malus, vnus qui toleratur ab ecclesia, quoniam scilicet non est excommunicatus, nec præscisus, & à tali licitum est recipere sacramenta. Non tamen (vt bene notat Caietanus) licet eum inducere ad conferendum sacramentum, nisi in duobus casibus. Primò, quando ipse tenetur conferre sa-
cra-

cramentum illud, putà quia est curatus, & dominica die possum eum inducere ad celebrandum, licet sit in mortali: quia ego vtor iure meo, & exigo quod ipse potest bene facere: & si male agit, ipse viderit. Secundò in articulo necessitatis, quãdo in periculo mortis egeo baptismo, possum inducere tunc ministrum quantumuis pessimũ ad conferendũ mihi sacramentum. Alter potest esse minister malus, qui sit excõmunicatus, & præscisus ab ecclesia, & à tali non licet recipere baptismum, ac proinde nec aliud quoduis sacramentum. Has duas propositiones ponit sanctus Thom. Caieta. Durand. Palud. Adria. & Scot. qui addit, quòd si sim in extrema necessitate, & egeo baptismo, & sunt duo qui possunt me baptizare, scilicet laicus bonus, & sacerdos iniquus, potiùs debeo inducere sacerdotem ad me baptizandum, quàm secularem: & bene dicit, nam
laicus

De Baptismo.

laicus non est minister sacramenti baptismi nisi in defectu sacerdotis. Tempore verò necessitatis licitum est etiã suscipere sacramentum baptismi ab excommunicato, & præsciso, vt benedicit sanctus Tho. & Scotus. nam talis minister solo iure positiuo impeditur ab administratione sacramentorum, sed in casu necessitatis est præceptum de iure diuino vt iste baptizetur, & qui ille eum baptizet, ergo. Et ita determinatur in. c. si quem fortè. & c. subdiaconus. 24. quæ. 1. Et August. allegatur ab Adriano in libro de vno baptismo, de quodam qui in extremis ad hæretico est baptizatus. Super quo Augustinus ait, non solùm quod fecit non improbamus, sed etiam securissimè, & verissimè laudamus. Possunt ergo, & tenentur in articulo necessitatis ab hæreticis, excõmunicatis, præscisisq; suscipere sacramentum baptismi, vt dictũ est.

licitum recipere sacramenta ab excommunicatis, intellige de solis illis qui nominatim sunt excommunicati, vel ob notoriam percussionem clerici. Sic enim determinatum est in concilio Constantiensi, & in concilio Basiliensi. Cum alijs vero excommunicatis idem iudicium est, sicut de ministris peccatoribus, non enim tenemur eos vitare, etiam in participatione sacramentorum, nisi sicuti malos ministros, non inducendos eos sine necessitate ad sacramenta conferenda.

Ab excommunicatis, an liceat sacramenta recipere.

QVAERITVR, an ad baptizandum puerum expectanda sit eius natiuitas ex utero? Resp. secundum omnes doct. quod sic. & habetur de consecr. d. 4. c. qui in matris. Verum est quod si manu obstetricis posset realiter mitti aqua & verba dicantur, quod esset verus baptismus. Si autem periclitetur puer nascens, & appareat caput, baptizetur, & erit verus baptismus: ut ait S. Thom. 3. p. q. 68. arti.

32

An puer in utero matris sit baptizandus.

De Baptismo.

11.4. vbi ait, quòd si esset omnino natus, sufficeret mittere aquã in caput, ergo, &c. Si aut̃ alia pars appareat scilicet pes, vel manus, dicit S. Tho. Duran. Palu. & est communis opinio, q̃ licet nõ sit certum an esset verus baptismus, baptizandus tamen est, & postea si nascatur debet sub conditione iterum baptizari. Palu. cõtēdit pbare quòd certissime erit baptizatus, licet nõ intingatur aqua nisi pes, vel manus. Sed tamē nõ est ita certum, vt ipse putat. Panormi. & Innocentius in cap. debitũ. de baptismo. videntur sentire, quòd quælibet pars sufficiat ad baptismum: & verè est in hoc magna apparentia.

33

Mulier
prægnas
condem-
nata ad
mortē,
vel pro-
pinqua
sit aperi-
enda vt par.

QVÆRITVR, quid faciendum est de prægnate damnata ad mortem. Respond. q̃ est expectandus partus. Patet in lege. negat. ff. de statu. hominũ. & in lege. prægnantis. ff. de pœnis. & aliud facere esset grande sacrilegium. Sed quid si illa ægroter ad mortem, an

fit

fit aperienda ut foetus baptizetur? Respon-
 spondeo quod temporibus nostris quidam
 medicus consuluit, ut fieret scissio, sed
 pessimè procul dubio: nam nullo mo-
 do licet: non enim sunt facienda mala
 ut veniant bona: & non potest omni-
 no esse certa mors matris: & dato quod ef-
 set certa, aperire eam viventem esset oc-
 cidere eam, quod est immane sacrile-
 gium. Postea verò cum mater moria-
 tur, aperienda est, & puer si vivus repe-
 riatur, baptizandus, ut in lege. posthu-
 mus. ff. de offic. testamen. Solinus di-
 cit de Julio Cæsare, quod sic fuerit ab
 utero matris extractus. & idem dicit Pa-
 lu. Sed hoc non est verum de Julio Cæ-
 sare, sed de alijs Cæsaribus.

QVÆRITVR, quo tempore sint
 pueri baptizandi? Respondeo secun-
 dum sanctum Tho. quod statim. Quia
 ratione baptismi, Deus & angeli ha-
 bent maiorem curam illorum: non di-
 co statim. i. eadē die. Est enim magna

tus bap-
 zetur.

34

Pueri an
 sint sta-
 tim ba-
 ptizandi.

De Baptismo.

abusio in nostris tēporibus, quòd semper antequam puer ducatur ad ecclesiam est baptizatus, si timeretur eius mors, & esset periculum, bene quidē: sin autē, melius est vt in ecclesia baptizetur. Si autem adulti sint baptizandi non debent diu differre baptismū propter pericula interim imminētia: debent tamen prius instrui in fide. Tempore etiam interdicti licitum est baptizare, vt patet in ca. quoniam. de sentētia excommunicatio. lib. 6.

35

An in baptismo, requiratur intentio baptizandi.

QVAERITVR, vtñ ad baptismū requiratur intentio baptizantis? Respondeo secundum S. Tho. 3. p. q. 64. art. 8. & secundum omnes doctores, quòd sic, & est secundum fidem ita tenendum, & opposita assertio est hæresis. vt diffinitur in Concilio Tridenti. sessio. 7. de sacramentis in genere. Cano. 11. cuius verba sunt. Si quis dixerit in ministris dum sacramenta conficiunt & conferunt non requiri intentionem, saltem faciendi

faciēdi quod facit ecclesia, anathema sit. Idem fuit definitū in concil. Florenti. sub Eugenio. 4. cuius verba sunt. Hæc omnia sacramētā nouę legis tribus perficiuntur. scilicet rebus tāquam materia, verbis tāquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciēdi quod facit ecclesia. Quorum trium si aliquod desit, non perficitur sacramētū. Præterea eadem veritas patet. Nam quādo ad vnum cōcurrūt multa, oportet quod sit aliquid per quod ex illis multis fiat vnū. In baptismo autē cōcurrūt multa, scilicet materia & forma, baptizans, & baptizatus, &c. Ergo oportet cū sacramentum sit vnū, quod per aliquid fiat vnū: sed non videtur quomodo aliter fiat vnū, nisi per hoc quod applicātur isti per intentionem: ergo intentio requiritur. Item oportet quod baptismus sit actio humana, nam si insanus baptizaret nō esset baptismus: sed nō potest esse actio

De Baptismo.

humanā sine intentione, ergo requiritur
intētio faciēdi quod ecclesia intendit.
Requiritur intētio baptizādi, nec quā-
do baptizat requiritur actualis intētio,
sufficit enim virtualis. i. quòd prius vo-
luerit baptizare: licet tūc quādo bap-
tizat cogitet de impertinentibus. Furio-
sus verò baptizare non potest, quia nō
habet intētionem quæ requiritur, vt di-
ctū est. Si autē sacerdos putet se bap-
tizare Petri, & baptizat Martinū, quia
iā intendit baptizare, verè baptizat, li-
cēt erret in persona. Imò quāuis erret
in sexu, putans se baptizare Franciscū,
& baptizat Ioannam contra Hostiensis.

36

Baptif-
mus an
possit ite-
rari.

QVAERITVR, an baptismus possit
iterari? Respondeo secundū omnes
doctores q̄ nō, & ita est de fide tenen-
dū. vt diffinitur in cōci. Tridēti. sessio.
7. de baptismo. Cano. 11. cuius verba
sunt. Si quis dixerit verū & ritè collatū
baptismū iterandū esse illi qui apud in-
fideles fidē Chrī negauerit cū ad pœ-
nitentiam

nitentiã cõuertitur, anathema sit. S. Th.
 3. p. q. 66. ar. 9. tractat de hoc. Et patet,
 quia ad Ephesios sexto dicitur, Vna fi-
 des, vnum baptisma. Et ad Hebręos. 6.
 Impossibile est em̄ eos qui semel sunt
 illuminati. &c. & prolapsi sunt, rursus
 renouari ad pœnitentiã. Quidam hæ-
 retici hunc locum intelligebãt de pœ-
 nitentia. Contra quos August. libr. de
 vera & falsa pœnitentia. cap. 3. osten-
 dit prædictum locum necessariò esse
 intelligendum de baptismo. Similiter
 Damasc. l. 4. c. 1. Nã si de pœnitentiã in-
 telligeretur, esset contra illud euange-
 lij. Matt. 18. nõ dico septies, sed septua-
 gies septies. Et est determinatio eccle-
 siæ. de cõsecra. d. 4. cap. rebaptizare. &
 sunt verba Augustini ad Maximianũ,
 Rebaptizare hæreticũ hominẽ omni-
 no peccatũ est, rebaptizare autem ca-
 tholicũ, immanissimum scelus est. Ha-
 betur etiam. 1. q. 1. c. quod quidam. Est
 autem secundũ S. Thom. multiplex

De Baptismo :

huius ratio. Baptismus enim est quedam
natiuitas, & regeneratio: sed homo in
vita corporali non potest semel iam natus
denuo nasci, ergo nec in vita spiritua-
li. Item in baptismo comorimur Chri-
sto, ut dicitur Rom. 6. Sed Christus tan-
tum semel mortuus est, ergo. Item bap-
tismus imprimat caracterem indelebilem,
ergo. Item quia datur est in remedium contra
originale peccatum, sed hoc peccatum se-
mel dimissum non potest redire, ergo nec
baptismus potest iterari: quod si reiteretur,
nihil omnino valet secundus baptismus,
Qui autem. 2. baptizat, manet irregula-
ris. ut patet in cap. ex literarum. de apo-
sta. Et est notandum, quod baptismus non
debet iterari, nec absolute, nec sub con-
ditione, si constat quod antea sit baptiza-
tus: etenim qui baptizaret sub condi-
tione eum qui iam est baptizatus, irre-
gularitatem incurrit, ut patet ex ver-
bis Augusti. quae Magist. senten. addu-
cit. 4. d. 6. dubitans, an qui ludicre ba-
ptizaret,

ptizaret, cōferret verum baptismum. Ait Augustinus implorandum esse diuinum auxilium gemitibus, & orationibus. Si tantum anxibatur Augustinus, quomodo licet rebaptizare etiam sub conditione? Est pessima abusio in partibus n̄ris rebaptizare sub conditione, sed debet parochus diligenter quærere, an puer sit baptizatus: & si cōpererit quòd sic, nullo modo debet eum rebaptizare: si cōstet oppositū, debet eū baptizare. Si autē sit verè dubiū, determinat ecclesia cap. 2. de baptismo, q̄ baptizetur sub cōditione. Me presēte adductus est quidam puer ad baptismū, & quibusdā dicētibus eū iā esse baptizatū, alijs verò hoc ipsum negantibus, admonui clericum, vt quæreret prius veritatē, qui dixit mihi, O pater nō curetis, expectetis modicū, & videbitis, quid ego facio. Hæc dicens arripuit puerū, & ait, Alphōse, si tu es baptizatus, ego nō te rebaptizo: si non es

D 5 bapti-

De Baptismo:

baptizatus, ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Hæc est magna abusio, nec toleranda.

37

Baptizatus secretò de et publicè bñdici.

QVAERITVR, an baptizato puero secretè, debeant repeti solennes illæ cæremoniæ, & benedictiões ecclesiæ? Resp. quòd sic, vt ait Palude, & est cõmunis sentetia. Sed quid si credens curatus iam puerũ esse baptizatũ, dixit solenniter omnia illa quæ cõcomitantur baptismũ sine immersione tamen: an postea sciens illũ non fuisse baptizatum, debeat baptizare sine solennitatibus prædictis? Resp. q̄ nō, sed debet de nouo solenniter baptizare, quia solennitates nō sunt de essentia baptismi. De ritu Baptismi, an sit cõueniens? cõsule. S. Tho. 3. p. q. 66. ar. 10. & de catechismo, exorcismoq; 3. p. q. 71. Quanti autem habendi sint ritus sacramentorum qui per ecclesiam sunt recepti & approbati, vide & pondera in diffinitione celeberrima concilij Tridenti-

nĩ

ni, sessione. 7. de sacramentis in genere. Cano. 13. cuius verba sunt. Siquis dixerit receptos & approbatos ecclesiæ catholicæ ritus in solenni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quæcunq; ecclesiarum pastore mutari posse, anathema sit.

QVAERITVR, an in catechismo puerorū, quando respondent pro eis, abrenuntio, sit ibi noua obligatio pueri, an sic maneat puer obligatus, sicut si fecisset votū. Resp. q̄ Durandus videtur dicere quòd sic. Palud. tamen bene dicit, q̄ ibi nulla est obligatio, etiā si qui baptizatur sit adultus. Non enim intēdit ecclesia obligare eos de nouo, sed vt acceptent ea ad quæ tenentur Christiani. Notandū etiam q̄ in catechismo cōtrahitur quædā cognatio spiritualis inter susceptorem, & susceptum:

38.

An abrenuntio
baptizati sit votum.

De Baptismo.

ptum : inter patrinū verò filiosq; eius & baptizatum cōtrahitur affinitas spiritualis. Si autem non baptizetur, sed fiant solennitates tantū, contrahitur etiam affinitas, sed imperfecta: nā prima dirimit matrimonium, non tamen 2. vt habetur de cognatione spirituali cap. 5.

39

Materia
& forma
baptismi
debet
concurrere.

An in sacramento baptismi, oporteat simul concurrere materiā & formam baptismi? Respond. secundū omnes quòd sic. Patet ex Augustino, & habetur cap. detrahe. 1. q. 1. accedit verbum ad elementum, & fit sacramētum. Ista autem simultas secundū Scotum intelligitur modo humano: quia euangelistæ loquuntur hominibus, ac proinde satis est, quòd materia & forma sint simul, eo modo, quo aliqua dicuntur esse simul apud homines. Non credo tñ quòd requiratur quòd antequàm immersio aquæ finiatur, incipiatur verba: sed sufficit quòd postquam
di-

dixit, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, mittatur aqua. Nec de hoc dubito, iã enim iste est baptizatus in nomine patris, & filij, &c. sicuti in euangelio præceptum est. Et hæc de baptismo.

Sequitur de sacramēto Confirmationis.

De Sacramento Confirmationis tractat Magister senten. 4. d. 7. & S. Tho. 3. p. q. 72. &c.

QVAERITVR ãte omnia, an Confirmatio sit à Christo instituta? Ad hoc dicunt quidam, quòd confirmatio non fuit instituta à Christo, nec ab apostolis, sed ab ecclesia. Hoc tenet Alexãder de Ales 4. par. q. 23. membro. 1. & S. Bonaventura.

40
Cõfirmatio est à Christo instituta.

dixit, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, mittatur aqua. Nec de hoc dubito, iã enim iste est baptizatus in nomine patris, & filij, &c. sicuti in euangelio præceptum est. Et hæc de baptismo.

Sequitur de sacramēto Confirmationis.

De Sacramento Confirmationis tractat Magister senten. 4. d. 7. & S. Tho. 3. p. q. 72. &c.

QVAERITVR ãte omnia, an Confirmatio sit à Christo instituta? Ad hoc dicunt quidam, quòd confirmatio non fuit instituta à Christo, nec ab apostolis, sed ab ecclesia. Hoc tenet Alexãder de Ales 4. par. q. 23. membro. 1. & S. Bonaventura.

40
Cõfirmatio est à Christo instituta.

De Confirmatione:

tura. 4. d. 7. & Alexander ait, quòd confirmatio fuit instituta in concilio Meldensi. Oppositum tenet omnis schola theologorum. Opinio tamen Alexandri non est hæretica, quia non negat confirmationem esse sacramentum, sed dicit q̄ Christus habens potestatem cōdendi sacramenta, cōmunicauit illam ecclesie. Sed nos dicimus cōfirmationem institutam esse à Christo, nam apostoli confirmabant, vt patet Actuum 8. & 19. Et confirmati recipiebant spiritum sanctum, etiam visibiliter: & non legimus quòd ipsi apostoli hoc instituerunt, ergo. Et quòd fuerit ante concilium Meldense, patet, de cōsecratione. d. 5. vbi Melchiades, Urbanus, & Fabianus, antiquissimi pontifices loquuntur de confirmatione, sicut de re in ecclesia consueta. Et S. Cle. qui Petro successit in episto. 3. ad vniuersos, & Cyprianus in concilio Carthagini. & Hierony. aduersus Luciferian. Cū
autem

autem sacramenta sint instrumēta nostra redemptionis, quā Christus operatus est vsq; ad resurrectionem, oportet dicere omnia sacramenta instituta fuisse ante resurrectionem Christi. Instituit ergo Christus hoc sacramentum, Ioā. 16. quando promisit apostolis spiritū sanctum quo cōfirmarentur virtute ex alto. Illa enim missio spiritū sancti in Pentecoste, vel fuit sacramentū cōfirmationis, vel habuit locū eius.

Quòd aut cōfirmatio sit sacramētū verè & propriè & q̄ fit à dño nostro Iesu Christo institutum, est ab omnibus fidelibus tāquā de fide firmiter tenēdum, vt iam superiùs diffinitum est, cum de sacramētis in cōmuni ageremus. q. 4. & 5. Item hoc idem probatur ex eodem concilio Tridentino. sessione. 7. de confirmatione Cano. 1. Cuius verba sunt. Si quis dixerit confirmationem // baptizatorum ociosam cæremoniam esse, &

non

De Confirmatione.

non potius verum & proprium sacramentum, aut olim nihil aliud fuisse quam catechesim quandam, qua adolescentiæ proximi, fidei suę ratione coram ecclesia exponebant, Anathema sit.

41

Materia confirmationis est chrisma.

QVÆRITVR, quæ sit materia huius sacramenti? necessariò. n. est danda in eo aliqua materia, vt patet ex ritu eccles. & autoritatibus sanctorum, & quia omnia alia sacramenta constant ex materia & forma: ergo etiam hoc. Et oppositum dicere esset temerarium, nam in forma huius sacramenti signatur materia, dicitur enim, Cõsigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis. Respon. q̄ materia huius sacramenti est chrisma. Vt patet ex diffinitione concilij Florenti. sub Eugenio. 4. vbi sic dicitur. Sacramenti cõfirmationis materia est chrisma confectum ex oleo & balsamo per episcopum benedicto. Hoc vocabulũ chrisma est Græcum,

cum, & accepit ecclesia illud ex Dionysio. c. 4. de ecclesiastica hierarchia, & significat vnguetum compositum ex oleo & balsamo, vt patet in. c. vno. de sacra vnctione. Balsamum autem necessarium est in materia confirmationis necessitate præcepti, vt patet ex cap. vno. & cap. nouissimè. de consecra. d. 5. & cap. 1. de sacramentis non iterandis. & ex ritu ecclesiæ. Non est autem necessarium necessitate sacramenti: nam balsamum est in sola Syria terra paganorum, & difficulter potest inueniri, & nõ videtur quòd materiam tam arduam voluerit Deus esse materiam sacramenti: nõ est ergo necessarium de essentia sacramenti, sicut nec aqua in consecratione sanguinis. Hoc tenet Caieta. 3. p. q. 72. arti. 2. hoc etiam probatur ex ca. 1. pastoralis. de sacramentis nõ iterandis. vbi habetur, quòd quidam per errorè fuit cõfirmatus oleo benedicto sine balsamo, &

Balsamum nõ est de necessitate sacramenti confirmationis.

De Confirmatione.

quæsitum est, an esset iterandum sacramentum: & responsum est, nihil esse iterandum, sed cautè supplendum quod incautè fuerat omissum. Si illud fuit sacramentum, ergo chrisma non est de necessitate sacramenti: si autem non debuit iterari, ergo certè fuit sacramentum, licèt postea propter præceptum chrismate ungeretur. Credo ergo probabilissimè, quod chrisma nõ est de essentia sacramenti cõfirmationis: aliàs enim rarò esset sacramentum, nã etiam puto negotiatores decipere nos, vendentes non balsamum pro balsamo.

42

Chrisma
in confir-
matione
debet ef-
se conse-
cratum.

QVAERITVR, an sit necessarium quòd chrisma sit consecratum? Resp. quòd sic. Ita tenet Scotus, Durand. Palu. Marfi. Syluest. Florenti. & omnes, & videtur idè sentire sanctus Thom. 3. par. q. 72. ar. 3. vnde si chrismate non consecrato per errorè quis confirmaretur, non esset confirmatus, nã Christus hoc instituit: quod patet

ex ritu ecclesiæ, & autoritate antiquorum doctorem. Cyprian. in opusculo de vnctione chrisimatis, & Dionysius, capit. 4. de ecclesiasti. hierarch. Ratio huius assignatur à S. Tho. Ricar. Alexan. & Bonauen. Quia cū sacramentū sanctificet actione, oportet vt in se sit sanctum: & propterea cōgruum fuit, vt ipsa materia habeat in se sanctificationē. Sed est differētia inter materias sacramentorū, nam aliquas sanctificauit Christus immediatē, vt sunt materia illorū sacramentorū quibus Christ^o est vsus, scilicet, baptismi, & eucharistiæ. Aliorū verò sacramentorū quibus Christus non est vsus, materias nō sanctificauit, vt materiā confirmationis, &c. Et ideò necesse est, q̄ tales materia cōsecrētur. Et licet Christ^o receperit vnctionē à Magdalena, & in sepulchro, illud fuit modo humano, non sacramentali vel spiritali, vel ad aliquē effectū spiritalē: sicut sanctifica-

De Confirmatione:

uit aquas in baptismo, nō tamē quādo bibebat, nec panē quādo comedebat.

43 ¶ Sed vtrum debeat ab episcopo chrifma consecrari? Videtur q̄ sic, vt patet in pradicto ca. vno. de sacra vnctione. & cōsecratur in die cœnæ; & quolibet anno renouatur. Vtrū autē papa possit cōmunicare cōsecrationem simplici sacerdoti? Credo probabiliter, q̄ sic, & tunc nō esset de essentia sacramenti quòd confirmatio fieret cū chrismate ab episcopo consecrato, vt notum est.

44 QVAERITVR, quæ sit forma sacramenti cōfirmationis? Respō. q̄ hæc, Cōsigno te signo crucis, & cōfirmo te chrismate salutis. Hoc tenent oēs doctor. nullo excepto. Et ita habet ritus ecclesiæ, & autoritates sanctorū. Et si apostoli non vtebantur hac forma, vt patet Actuum. 8. hoc ideo fuit secundū S. Tho. & omnes, quia oleum ponitur in confirmatione pro signo visibili: sed tūc miraculosè fiebant signa visi-

visibilia, & ideo nō vngēbant confirmatos. Item propter irrisiones infidelium vitādas, esset enim ridiculū apud infideles, si vngerentur confirmati, & ideo solū confirmabant per manuum impositionem. Cessantibus autem illis signis visibilibus miraculose factis, vfi sunt materia & forma prædictis.

IMPRIMIT autem confirmatio characterem, vt patet ex concilio Florenti. sub Eugenio. 4. cuius verba sunt. Inter hec septē ecclesiæ sacramēta tria sunt (scilicet, Baptismus, Confirmatio, & Ordo) quæ characterē, id est spirituale quoddā signum à cæteris distinctiuum, imprimunt in animam indelebile. Vnde in eadem persona nullum horum trium sacramentum reiteratur. Idem patet ex concilio Tridentino sessione. 7. de sacramentis in genere. Cano. 9. vbi sic dicitur. Siquis dixerit in tribus sacramentis baptis-

45

In confirmatione imprimi tur character.

De Confirmatione.

mo, scilicet, confirmatione, & ordine non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile unde ea iterari non possunt, anathema sit. Qui autem his confirmaret eundem, peccaret quidem, sed tamen non esset irregularis: quicquid dicant canonistæ. Quia nullus textus in iure ponit hanc pœnam. Et patet ex capit. dicto de consecratione. d. 5. ubi fit mētio de iteratione confirmationis, & non ponitur pœna irregularitatis, licet prohibeatur iteratio. Sed quare posita est pœna irregularitatis iterantibus baptismum, & non iterantibus confirmationem? Respō. quia antiquitus fuit contentio & hæresis de iteratione baptismi, non autem de confirmationis repetitione. Et ideo hoc secundum noluit ecclesia ita strictè prohibere, & punire, sicut primum.

confirmari antequam sit baptizatus? Confir-
mari ne-
mo po-
test ante
baptif-
mum.
Respon. q̄ non, & si fiat nihil factū est:
vt habetur in. c. si quis. de presbytero
nō baptizato. vbi præcipitur, q̄ de no-
uo baptizetur, & iterum ordinetur. Et
eadē est ratio de cōfirmato, & non ba-
ptizato. Et. c. veniēs. de presbytero nō
baptizato. dicitur, quòd baptismus est.
fundamentū omniū sacramentorū. Si
aūt quis ordinaretur ante confirmatio-
nem, malè faceret, sed tñ factū teneret.

QVAERITVR, an cōfirmatio
conferat gratiam? Respond. quòd sic. 47
In cōfir-
matione
cōfertur
gratia.
Et ita tenendum est tanquā de fide,
quia est sacramentum. Item quia sic
expressè diffinitum est in concilijs, vt
habes superius. q. 6. cū de sacramentis
in communi ageremus. Item patet ex
cōcilio Triden. sessione. 7. de cōfirma-
tione. Cano. 2. cuius ista sunt verba. Si
quis dixerit iniurios esse Spiritui san-
cto eos qui sacro confirmationis chris-
mati virtutem aliquam tribuunt, ana-

thema fit. Imò confert maiorem gratiam quam baptismus. Quia iam in confirmatione fit miles, & robotatur ad defendendam fidem, quam in baptismo recepit. Et ita dicit Palude & omnes. Et de consecratio. distinctione. 5. cap. de his. dicitur, quòd confirmatio est dignius sacramentum quam baptismus, & maiori veneratione dignum.

48

An omnes teneantur confirmari.

QVAERITVR, an oēs debeant confirmari? Resp. secundū doct. omnes q̄ sic. Et patet de cōse. d. 5. c. omnes fideles. & c. vt ieiuni. vbi dicitur, nunquā erit Christianus nisi confirmatione episcopali fuerit chrismatus. Sed vtrū sit de necessitate salutis hoc sacramentum? Respon. q̄ stando in iure diuino nō est praeceptum, nec inuenitur in euangelio locus obligatorius, sicut inuenitur de baptismo, pœnitentia, & eucharistia. Verū est q̄ contēptus eius est peccatū mortale: cōtemneret verò qui

qui nollet illud recipere, quia nō vult
 odedire: & putat nullius meriti esse, &
 valoris. Hoc esset mortale secundū o-
 mnes. & S. Tho. 3. p. q. 72. ar. 8. dimitte-
 re autem illud ex negligentia nō esset
 mortale contra ius diuinum, qualiscū-
 que negligentia sit, etiam crassa. Stan-
 do autem in iure humano, Adria. & S.
 Tho. tenēt quod non est præceptum,
 & ego ita credo, licet oppositū teneāt
 penē omnes, Scotus. Paul. Maio. &c.

QVÆRITVR, quæ ætate dan-
 dū est hoc sacramētum? Respō. q̄ Mar-
 filius, & quidam alij dicūt, quod expe-
 ctāda est ætas. 12. annorum, sed credo
 ex S. Thom. non esse necessarium ex-
 pectare vsum rationis. Idē ait Gabriel
 & Antoninus. et Syluest. Verum est q̄
 beatus Antoninus dicit bonū esse ex-
 pectare septennium pueri, propter pe-
 riculum recōfirmationis, vt scilicet cō-
 firmatus meminerit se esse cōfirmatū.

QVÆRITVR, an solus episcopus

E s pus

49

Qua æta-
 te confir-
 matio est
 suscipiē-
 da.

50

De Confirmatione.

An solus
episco-
pus pos-
sit confir-
mare.

pus possit hoc sacramentum conferre?
Querit hoc S. Tho. 3. p. q. 72. ar. 1. Re-
spon. quòd licet de hoc sint variæ opi-
niones, dicendum tamè est cum S. Tho.
Alexand. & Palu. 4. d. 7. q. 4. & Marfi.
4. q. 5. quòd propria autoritate non po-
test simplex sacerdos confirmare, & si
tentet, nihil faciet. Nihilominus ex cõ-
missione papæ quilibet sacerdos pos-
set confirmare. Hoc patet autoritate
ecclesiæ ex factò Gregorij, vt habetur
95. d. capit. peruenit (ait Gregorius) ad
nos quosdam scādalizatos fuisse, quòd
presbyteros prohibuimus confirma-
re. Et pòst dicit ad Ianuarium. Et si de
hac re aliqui contristantur, vbi episco-
pi defint, concedimus quòd presby-
teri signent in fronte baptizatum. Et
in Concilio Florenti. sub Eugen. 4. in
extrauagan. de vnione Armenio. in-
struendo Armenos, numerantur se-
ptem sacramenta, & secundum est cõ-
firmatio, cuius ordinarius minister est
episcopus.

episcopus. Item idem definitum est in Concilio Tridenti. sessio. 7. Cano. 3. cuius hæc sunt verba: Si quis dixerit sanctæ confirmationis ordinarium ministrum nõ esse solum episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem, Anathema sit. Nihilominus ex dispensatione sedis apostolicæ, & rationabili causa simplex sacerdos potest hoc sacramentum ministrare.

CIRCA ritum huius sacramenti, vide celeberrimam definitionem concilij Tridenti. de sacramentis in genere. sessio. 7. Cano. 13. supra quæst. 36. ubi de baptismi ritibus agebatur Et est notandum, q̄ susceptores confirmandi, seu patrini debent esse confirmati: ut patet de consec. d. 4. c. in baptisma-
te. Et si patrinus non confirmatus teneat, non oritur inde cognatio spiritalis, quæ aliàs oriretur: quia non est verus susceptor. Quilibet autem confirmatus potest esse patrinus, nisi vir uxoris, &

58

De ritu
cõfirma-
tionis &
suscepto-
re confir-
mati pa-
trino.

De Confirmatione.

ris, & vxor viri. Si vir tamen teneat vxorem, inde oritur affinitas: & si sciēter fecerit, nō potest petere debitum, tenetur tamen reddere. Et contrahitur in hoc sacramento tanta affinitas, quanta in baptismo. Et non possunt esse susceptores plures, sed vnas, & debet esse ali^q quā in baptismo. Quod autem fiat signatio in fronte, non videtur esse de essentia huius sacramenti. Quia in euangelio non legimus, nisi quod imponebant manus super illos. Quod autem fiat per modū crucis, patet esse necessarium, quia in forma dicitur, cōsigno te signo crucis. Oleū etiā necessarium est, & ritus ecclesie tenet quod confirmatus nō lauet oleū per 7. dies: sed hoc nō est de essentia. Et hæc de sacramento Confirmationis.

Sequitur Sacramentum Eucharistie.

De

De Confirmatione.

ris, & vxor viri. Si vir tamen teneat vxorem, inde oritur affinitas: & si sciēter fecerit, nō potest petere debitum, tenetur tamen reddere. Et contrahitur in hoc sacramento tanta affinitas, quanta in baptismo. Et non possunt esse susceptores plures, sed vnas, & debet esse ali^q quā in baptismo. Quod autem fiat signatio in fronte, non videtur esse de essentia huius sacramenti. Quia in euangelio non legimus, nisi quod imponebant manus super illos. Quod autem fiat per modū crucis, patet esse necessarium, quia in forma dicitur, cōsigno te signo crucis. Oleū etiā necessarium est, & ritus ecclesie tenet quod confirmatus nō lauet oleū per 7. dies: sed hoc nō est de essentia. Et hæc de sacramento Confirmationis.

Sequitur Sacramentum Eucharistie.

De

De sacramēto Eucharistiæ tractat
Magist. senten. 4. distinct. 8. & S.
Thom. 3. part. quæst. 73. Et ante
omnia.

QVAERITVR, an Eucharistia sit sacramentum? Respo. ab omnib⁹ Christianis, quòd sic, & maximum omnium sacramentorum. Ita determinatur in multis concilijs, & ideo hoc firmiter est de fide tenendum, vt habes superius de sacramentis in genere. quæst. 5. item idem habetur in Concil. Tridenti. sessio. 13. cap. 2. Et ecclesia cantat, Tantum ergo sacramētum, &c. Sed quid est illud quod vocamus sacramentum, an sit actio ipsa putà consecratio, vel sumptio eucharistiæ, vel aliquid aliud? Respon. ex S. Thom. 3. par. quæst. 73. articu. 1. ad. 3. & 78. arti. 1. ad. 2. quòd nec consecratio, nec sumptio eucharistiæ, est sacra-

52

Euchari-
stia est sa-
cramen-
tum.

82

11111111
11111111

De Eucharistia.

sacramentum nec pars sacramenti: sed sacramentum eucharistiæ perfectum est id quod remanet post consecrationem. Sicut enim collatio baptismi non est sacramentum baptismi, ita nec consecratio eucharistiæ est sacramentum, nec ipsa sumptio: sed species ipsæ, & corpus Christi sunt sacramentum: ut patet in capitu. penult. 1. quæstione. 1. ubi dicitur. Sunt autem sacramenta, baptisma, chrisma, corpus Christi & sanguis: ecce aperte dictum. Et licet sub diuersis speciebus contineatur corpus Christi, est tamen vnicum sacramentum, non vnitatem naturali, cum species sacramentales differant specie: sed vnitatem finis, quia omnia quæ in eo sunt, ordinantur ad vnum finem, scilicet, vel ad continendum Christum, vel ad faciendam vnitatem corporis mystici.

53

Euchari-
stia an sit

QVAERITVR, vtrum sacramentum eucharistiæ sit de necessitate salutis?

tis? Respō. q̄ est præceptū de eucharistia, vt patet Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnē filij hominis. Est etiā sacramentū hoc de necessitate præcepti ecclesiæ, vt diffinitū est in. c. omnis vtriusque sexus. de pœnitētijis & remissionibus. & longè efficacius idē est diffinitū in Cōcil. Tridē. sessio. 13. Can. 9. cuius verba sunt. Si quis negauerit oēs & singulos Christi fideles vtriusq; sexus, cū ad annos discretiōis peruenerint teneri singulis annis saltem in paschate ad cōmunicandū, iuxta præceptū sanctæ matris ecclesiæ, anathema sit. Secūdō dico, q̄ hoc sacramētū nō est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Nā nemo potest saluari sine baptismo realiter, vel in voto suscepto: & tamen sine eucharistia possunt saluari multi, vt de facto saluantur pueri baptizati, ac proinde non est ita de necessitate salutis, sicut baptismus. Eucharistia autē interpretatur bona gratia, vt patet

1. quæst.

de neces-
 sitate sa-
 lutis.

De Eucharistia.

1. quæst. 1. cap. multi. Ab alijs interpretatur, gratiarum actio, synaxis, cōmunio, & sacrificium.

54

Figura
euchari-
stie.

HVIUS autem sacramenti potissima figura, secundum Sanct. Tho. fuit agnus paschalis. Lutherus tamen irridet figuras huius sacramenti, & officium. S. Tho. de corpore Christi, dicit compositum à summo Christi hoste, eò quòd adducit figuras, & miratur quare ibi non adduxerit figuram asinæ Balaã: sed dimittamus perniciosissimū hominem. Circa hoc multa bona dicit Gabriel in canone. lec. 55. vbi petens quare in canone fit mentio de sacrificio Abrahamæ, Abel, Melchise. & non de agno. Respon. hoc ideo esse factum, quia in illis tribus sacrificijs allegatur sanctitas sacrificantiū, quæ semper placuit Deo: esus autē agni paschalis non semper fuit acceptus Deo.

55

Mate-
ria Eu-

QVAERITVR, quæ sit materia huius sacramenti? Respon. q̄ panis & vinum.

nū. Ita determinatū est ab ecclesia, cap. firmiter. de summa Trinita. & fide catholi. Et in concilio Carthaginensi. Et habetur de cōsecr. d. 2. capi. in sacramētis. & cap. cū omnie. & cap. cū Marthæ. de celebratione missarum. Et patet, nā Christus hac materia est vsus: accepit (ait euāgelista) panē, &c. similiter & calicem, & nō bibam amodò de hoc genimine vitis. Ex quo patet q̄ in calice cōtinebatur vinum. Panis verò debet esse triticeus, ita q̄ in alia materia non potest confici: vt ait Sanctus Thomas. tertia parte. quæstione. 74. artic. 3. Idem tenet Alexand. de Ales. 4. parte. quæstione. 32. & Durand. 4. distinct. 11. quæstione. 4. & Scotus. distinct. 11. quæst. 6. Idem habetur in concilio Florenti. sub Euge. 4. cuius verba sunt. Sacramenti Eucharistiæ materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima misceri debet. Vnde omnis

De Eucharistia.

panis qui in cōi modo loquendi vocatur panis, & est ordinatus ad alimentū hominum, est sufficiens materia consecrationis. Ex quo sequitur, q̄ panis ordeaceus non est materia consecrationis, nec potest in eo cōfici hoc sacramētū: quia nō est panis, nec ordeū est alimētū hominū, sed bestiarum. Panis autē siliginis (de cēteno) quia verè est panis, & ad alimētū hominū ordinat⁹, potest cōsecrari. Idē dicendū de farre, & spelta, si ex eis cōficereΎ ver⁹ panis. De farre dicit Palu. q̄ sufficit. De spelta dicit Antoninus, q̄ sufficit: sed quia hoc non est certum, credo esset temerarium consecrare in alio quā triticeo pane. De mayz apud Indos, dubiū est, an esset sufficiens materia, & ideò non est consecrandum in eo. In pasta autē ex tritico (en la massa) non potest fieri consecratio, quia non est panis, sed ex ea fit panis, & habet alias proprietates quā panis: hic enim nutrit, illa verò
inter

interficat. In agnitione etiã. S. Tho. tenet q̄ nō potest fieri consecratio: & ita ego credo, alij tamen dubitant. Et Paulu. 4. d. 4. & d. 11. q. 1. art. 4. dicit q̄ potest in cō fieri consecratio: sed hoc nullo modo est tenendum.

QVAERITVR, an panis consecrationis debeat esse azymus, id est sine fermento? Respon. S. Tho. 3. p. q. 74. ar. 4. q̄ nō est de essentia sacramēti, q̄ panis sit azymus: sed potest cōfici etiã in fermentato, quia est verus panis. Cōueniēs tñ est q̄ quilibet cōsecret secūdū ritū suæ ecclesiæ. In ecclesia autē circa hoc nō est vnus ritus solus, nã Græci cōficiunt in fermentato: vt dicit Grego. in registro. Sed consuetudo latinoꝝ cōsecrãdi in azymo cōueniētior est quã cōsuetudo Græcorū. Nã Christus celebrauit in azymo, vt patet Matth. 26. Prima autē die azymorum accesserūt discipuli ad Iesum dicētes, vbi vis paremus tibi comedere pascha? Et Lu.

56

Panis
azymus
materia
eucharistie.

ca. 22. venit autē dies azymorū in qui
 necesse erat occidi pascha. Græci vero
 propter detestationē Nazaræorū, qui
 putabant legalia simul esse obseruāda
 cum euāgelio: quia in lege Iudæorū
 comedebātur panes azymi, ipsi elegerunt
 non consecrare in azymo. Et etiā
 vt expressiūs significarent Christum
 ex carne & diuinitate factum. Vnde in
 hoc non sunt hæretici, nec peccant cō-
 secrantes in fermentato.

57

An requi-
 ratur cer-
 ta quanti-
 tas.

QVÆRITVR, vt r̄m requira-
 tur certa, & determinata quantitas pa-
 nis ad consecrandum, vel an possit sa-
 cerdos cōsecrare tātum panis, quantum
 sibi placuerit? S. Tho. 3. p. q. 74. arti. 2.
 tenet quòd nulla est quātitas panis aut
 vini tā magna ad cōsecrādum, quæ nō
 possit esse materia huius sacramēti: si-
 cut in rebus habentibus materiam, ex
 parte finis determinatur quātitas ma-
 teriæ, vt in domo: & in fabricatione na-
 uis, ex parte intentionis determinatur
 quan-

quantitas. Ita etiã tenet Sco. Du. Gab.
& oēs, & idē dicendū est de paruitate.

QVAERITVR tñ, an oporteat
materiã esse præsentē? Resp. ab omni-
bus q̄ sic. Patet ex facto Ch̄ri, qui cōse-
crauit materiã præsentē, accepit panē
in sanctas ac venerabiles manus suas, si-
militer & calicē. Itē patet quia intētio
ministri nō potest distinctē dirigi, nisi
super rē præsentē, cū omnis nostra co-
gnitio ortū habeat à sensu: sed ad cōse-
crandum requiritur intentio ministri,
ergo & præsentia materiæ. Itē proba-
tur efficacius ex ritu ecclesiæ, quæ nun-
quã materiã absentem, &c. nec vnquã
visum est q̄ aliquis sacerdos bon⁹ aut
malus tētauerit cōtrariū facere: oportet
igitur materiã esse præsentem, &
apud sacerdotē. Cū enim sacramentū
fit institutū propter homines, illa præ-
sentia requiritur in materia sacramen-
ti, quã cōmuniter homines vocāt præ-
sentiam: & cūm res quæ est post parie-

58

An oporteat ma-
teriã eu-
charistię
esse præ-
sentem.

De Eucharistia.

tem nō dicatur apud nos præsens, nec etiam quæ est retro nos: videtur quòd non possit consecrari.

59

Vinum vitis est materia eucharistia.

QVAERITVR, vtrum vinū vitis sit materia huius sacramenti? Rñdetur, q̄ sic. Quia in vino vitis cōsecrauit Christus, vt patet Matthæi. 26. non bibam de hoc genimine vitis. Et habetur cap. didicimus. & cap. cū omne. de cōse. d. 2. & in alijs multis locis.

In aceto nō potest consecrari.

VTRVM autem possit consecrari in aceto? Respondetur oīno q̄ non. Et non dubium de hoc, quia non est vinū, sed corruptio vini. Licet gl. in ca. si cut (el primero) de consecratione. d. 2. dicat contrarium: sed misit falcem in messem alienā, & turpiter errauit, nisi intelligatur de vino aliquātulū corrupto (hoc est, que tiene vna punta de vinagre) in tali enim consecrari potest: quia est vinum verum. Sed vtrum possit consecrari in vino contento in racemis, in musto? Rñdetur, q̄ non de-

Mustum in vuis non potest consecrari.

bet

bet fieri: prohibitiū enim est in. c. cū omne. de consecr. d. 2. Secundò dico, quòd nec posset fieri consecratio in tali vino: quia sicut pasta non est panis, sed ex ea fit panis, ita nec succus ille intra vvas cōtētus est vinum, sed ex eo fit vinum, & ideo nō potest esse materia consecrationis.

QVAERITVR, utrū aqua sit miscenda cū vino? Resp. q̄ sic. Et habetur cap. in sacramēto. de cōse. d. 2. & ibidē cap. scriptura. & cap. cū Marthæ. de celebratione missarum. & in multis alijs cap. Est autē necessaria aqua necessitate præcepti, non tamen necessitate sacramēti, vt tenent omnes theologi.

DVBITATVR, an in eucharistia manet substātia panis & vini? Ad hoc. S. Thom. 3. p. q. 75. artic. 2. & omnes doctores dicunt q̄ non, & hoc de fide tenendum est. Et fuit determinatum in concilio Constantien. se. 8. vbi condemnatus fuit Vuicleff, qui oppo-

60

Aqua
miscen-
da est vi-
no in ca-
lice.

61

In Eucha-
ristia nō
manet
substā-
tia panis
& vini.

De Eucharistia.

fitum tenebat. Et in concilio Lateranensi in cap. firmiter. de summa Trinitate, & fide catholi. Item in concilio Triden. Sessio. 13. Cano. 2. cuius verba sunt. Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiae sacramento remanere substantiam panis & vini cum corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi, negaueritq; mirabilem illam & singularem conuersionem totius substantiae panis in corpus, & totius substantiae vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini. Quam quidem conuersionem catholica ecclesia aptissime transsubstantiationem appellat, anathema sit. Desinit autem per consecrationem esse ibi panis materia & forma, manentibus accidentibus, & incipit ibi esse corpus Christi loco panis. Non tamen dicitur panis annihilari, licet nihil ipsius maneat, quia omnis motus accipit nomen à termino ad quem, sicut vocamus calefactionem

tionem quando ex aqua frigida fit calida, quia illa actio terminatur ad calorem. Cum igitur conuersio ista non habeat pro termino desitionem panis, sed praesentiam corporis Christi sub his speciebus, ideo non est dicenda annihilatio panis, sed conuersio: licet desinat esse materia & forma panis secundum se & quodlibet sui. Disputatio videtur de nomine, sed hoc modo dicitur conuenientius.

V T R V M omnia accidentia panis & vini manent in hoc sacramento? Sanctus Thomas. 3. parte. quaestione. 75. artic. 5. respondet, quod sic, ut habes in concil. Tridentino, in praecedenti quaestione allegato. ea enim accidentia quae nos in Eucharistia videmus, clarum est, quod erant panis. Et hoc congruit, quia horribile esset comedere carnem Christi in propria specie. Et quia diminueretur meritum fidei: vide rationes S. Tho. loco allega-

62

In Eucharistia manent accidentia panis & vini.

De Eucharistia:

to. Manent etiã in hoc sacramento aliquæ proprietates panis & vini, nam homo sine miraculo nutritur eisdem.

63
Conuer-
sio panis
& vini est
instanta-
nea.

VTRVM prædicta conuersio sit instãtanea, vel successiua? Rñdetur secundũ oēs q̄ fit in instãti: nã successio in rebus naturalibus, est vel ex defectu materiæ, vel formæ, vel agētis: sed hïc propter nihil istorũ est necessarium q̄ fiat successiuè, ergo fit in instanti. Et verba consecrationis sunt causa huius conuersionis: sed illa finiuntur in instanti, ergo conuersio fit in instanti, scilicet, in primo instanti nõ esse verborum. In cõsecratione autem hostiæ ex vi verborum est ibi corpus Christi, & etiã anima rationalis, quæ dat formam corporeitatis: est enim ibi corpus Christi, & etiam caro Christi, de quã antea dixerat, Nisi manducaueritis carnem filij hominis: sunt & ossa & sanguis, dicit enim Christus, Hoc est corpus meum, idest humanum, & per consequens

quens caro, & sanguis, & ossa. Na corpus humanum (vt dicitur. 2. de anima) est corpus physicum organicum potētia vitam habens, cuius actus est anima. Caro autem capitur pro materia, & forma, etiam cū accidentibus. Sanguis verò sub specie panis est, ex naturali concomitantia, non ex vi verborum, sicuti, & anima, & diuinitas ipsa.

QVAERITVR, vtrum Christus sit totus in tota hostia, & totus in qualibet parte hostiæ? Responderur iuxta fidem catholicam, affirmatiuè. Sic enim expressè diffinitur in cōcilio Florētino, sub Eugenio. 4. Et item in concilio Tridentino, Sessione. 13. Cano. 3. cuius verba sunt. Si quis negauerit in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub vnaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri, anathema sit. Sanctus Thomas ingenuè fatetur se nescire modum, quo

64

Christus est totus in tota hostia, & in qualibet parte.

De Eucharistia .

quo Christus est in hoc sacramēto. Alexan. de Ales. 4. p. q. 40. Altisiodorensis, Ricardus, Bonauentu. Palu. Duran. Capreo. S. Thomas, & omnes antiqui pōnunt hunc modum, & dicunt, quòd Christus est totus in tota hostia, & totus in qualibet eius parte, & quòd omnes partes Christi sunt simul cum qualibet parte hostiæ: sed non simul inter se, nam corpus Christi in hostia est extensiuè & septem pedum. Nec membra Christi in hostia sunt simul, sed sicut in cælo. Quātitas enim habet duo officia, vnum est separare partem ex parte subiecti, ita quòd caput sit extra pedes, & brachia extra crura. Alterum est extendere partes in situ in ordine ad locum. Quātitas ergo in Eucharistia exercet officium primum, non tamen secundum: nam si Christi corpus non esset in hostia extensum, non esset organizatum, nec cum figura, & viueret ibi violenter. Hunc etiam modum

dum tenet Scotus, Maio. & Marsilius. Ex quo sequitur, quòd corpus Christi in Eucharistia verè & sine fictione quacunque potest à nobis imaginari cuiuscunq̃ figuræ voluerimus. Et sic depingitur crucifixus, eo modo se habere, sicut si esset vnus puer tantillus, sicut est imago crucifixi in hostia: nam vbi sunt oculi imaginis, est oculus Christi: & vbi manus imaginis, ibi & manus Christi, quomodocunque figurata sit imago. Hæc non est mala imaginatio.

QVÆRITVR, an prædicta continentia & existentia corporis & sanguinis Christi & totius Christi sub speciebus panis & vini, sit vera & realis? Respondetur affirmatiuè, & ita secundum fidem catholicam tenendum est. Ita enim diffinitur in concilio Tridentino, sessione. 3. Cano. 1. cuius verba sunt. Si quis negauerit in Sanctissimo Eucharistia sacramento contineri verè, rea-

rè, realiter & substantialiter corpus & sanguinem vnà cum anima & diuinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum, sed dixerit tantummodo esse in eo, vt in signo, vel figura, aut virtute, anathema sit.

66

QVAERITVR, an huiusmodi realis existentia & continentia totius Christi & partium eius in hoc sacramento, duret duntaxat pro tempore quo sacramentum est in vsu, hoc est, si sit tibi verè & realiter solummodo quando sacramentum sumitur. Respondetur negatiuè, sed est tibi ab instanti consecrationis, & transsubstantiationis, vsque dum species ipsæ panis & vini desinant esse in rerum natura, & ita de fide tenendum est. Sic enim diffinitur in Concilio Tridenti. sessione. 13. Cano. 4. his verbis. Si quis dixerit perfecta consecratione in admirabili Eucharistiæ sacramento non esse corpus & sanguinè Domini nostri Iesu Christi,

sti, sed tantum in usu dum sumitur, non autem ante vel post & in hostijs, seu particulis consecratis, quæ post cõionem referuantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini, anathema sit.

QVAERITVR, an in sacramento Eucharistiæ, Christus sit adorandus adoratione latriæ non solum interno cultu, sed etiam externo. Respondetur affirmatiuè, & ita secundum fidem catholicam firmiter est tenendum. Sic enim diffinitur in cõcil. Trid. Sessi. 13. cano. 6. cuius verba sunt. Si quis dixerit in sancto eucharistiæ sacramento Chm̄ vnigenitum Dei filium, non esse cultu latriæ etiã externo adorandum, atq; ideo nec festiua peculiari celebritate venerandum, neq; in processionibus secundum laudabilem & vniuersalem ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem solenniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur populo proponendum, & eius adoratores esse idolatras, anathema sit.

67

68   E X quæstionibus nunc proximè
 definitis constat licere sacram Eucha-
 ristiam in sacrario referuari, & licere
 item ipsam ad infirmos honorificè de-
 ferre, & oppositæ assertiones hæreses
 sunt, ut patet ex Concilio Tridenti-
 no. Sessione. 13. Cano. 7. cuius verba
 sunt. Si quis dixerit non licere sacram
 Eucharistiã in sacrario referuari, sed
 statim post consecrationem astantibus
 necessariò distribuendam, aut non li-
 cere, ut illa ad infirmos honorificè de-
 feratur, anathema sit. Ex eisdem item
 definitis quæstionibus liquet certif-
 simumque est Christum in Eucha-
 ristia exhibitum manducari non tantum
 spiritualiter, sed etiam sacramentali-
 ter. quod quidem definitum est ubi su-
 pra. cano. 8. his verbis. Si quis dixerit
 Christum in Eucharistia exhibitum,
 spiritualiter tantum manducari, & non
 etiam sacramentaliter, ac realiter, ana-
 thema sit.

QVAERITVR, vtrum Christ⁹ 69

moueat^r in hoc sacramento? S. Tho. 3.p. q. 76. arti. 6. ponit duas p^positiones. Prima, corpus Ch^ri in eucharistia nō potest moueri localiter per se: quia non potest transire abvna parte hostiæ ad aliam. Secunda, ad motum hostiæ corpus Christi mouetur localiter de per accidens, sicut motis nobis mouetur ea quæ sunt in nobis. Idē dicit Marfilius. 4. q. 7. ar. 3. dub. 5. de alijs autem motibus, alteratiōis, calefactiōis, corruptionis, & similibus, dicit S. Tho. & Scot. q^d nō est ibi capax alicuius actionis, aut passiōis naturalis, saltē respectu alicuius extrinseci, respectu cuius habet se corpus Ch^ri sicut si esset substantia spiritualis. Et ita communiter tenēt omnes: & hoc nō est propter impedimentum Christi, sed naturaliter, Et sic in sacramento hoc non est mobiliter Christus, nisi solo motu locali. Etsi corruptis speciebus desinat ibi es-

Christus
quomo-
do mo-
ueatur in
euchari-
stia.

se corpus Christi, non tamen dicitur
 contumpi: sicut nec ego desinens esse
 in hoc loco, dicor corrūpi. Manet igitur
 Christus tandiu in speciebus, quan-
 diu maneret substantia panis, & vini,
 si non essent consecratæ.

70

Christus
 an vide-
 ri possit
 in eucha-
 ristia.

QVAERITVR, vtrum Christus
 possit videri in hostia? Respon. ex S.
 Tho. 3. p. q. 76. art. 7. & naturaliter lo-
 quendo nullus oculus corporeus, præ-
 ter oculū Christi, potest videre Chri-
 stum in eucharistia, nec oculus corpo-
 ris glorificati. Idem dicit Scotus. 4. d.
 10. quæst. 9. & Marsilius. q. 7. arti. 3. &
 Durand. dist. 10. q. 4. Secundò dico, qd
 oculus Christi in eucharistia videt se
 existentem in eucharistia. Hoc Sanct.
 Tho. 3. p. q. 76. arti. 7. ad secundum. Et
 quia litera est ibi mendosa, debet sic
 legi. Ad. 2. dicendum, qd oculus corpo-
 ralis Christi videt se in sacramento,
 non tamen potest videre ipsum mo-
 dum existendi quo est sub sacramento
 quod

quod pertinet ad intellectum. Tertio dico, quod oculus corporalis, tam viatoris, quam beati, per miraculum potest Christum videre in eucharistia. Hoc S. Tho. & conuenit etiam Scotus. Et hæc de oculo corporali. Vtrum verò per intellectum possit Christus videri, & eius modus existendi in hoc sacramento? Dico cum S. Tho. loco citato nunc, quod naturaliter loquendo nullus intellectus humanus aut angelicus, coniunctus aut separatus potest cognoscere Christum in hoc sacramento secundum quod est sub speciebus. Patet, quia iste modus existendi est supernaturalis excedens totam naturæ facultatem. Secundo dico, quod beati vident hoc mysterium, sed in verbo: nam cum hoc sacramentum sit vnum præcipuum de substantia fidei, & visio correspondeat fidei & spei, beati videt illud: sicut audiuius enim sic vidimus in ciuitate domini Dei nostri. Psalm. 47.

An in miraculis
 apparitionibus
 eucharistie sit
 Christus.

QVAERITVR, an quādo in hostia apparet puerulus, vel aliquid aliud (sicut saepè apparuit Grego. & Paschasio) sit ibi realiter Christus? S. Thomas 3. p. q. 76. artic. 8. dicit q̄ dupliciter potest fieri huiusmodi apparitio. Primo per modum transeuntis, ita quòd subito redit hostia ad suam propriam formam, & tunc à parte rei nulla est facta mutatio, sed solùm ex parte oculorum, & sensuum nostrorum: sicut prophetis apparebant visiones animalium & bestiarum, quæ tamen non erant à parte rei. Fit autem hoc in eucharistia aliquando, vt sciamus ibi esse corpus Christi. Secundo modo potest fieri talis apparitio perseveranter, & tunc à parte rei facta est vera mutatio specierum. Et si in forma carnis, aut sanguinis appareat, non sunt sumendæ propter horrorem speciei illæ, & quia humanis carnibus vesci illicitum videtur. Essent tamè prædictæ species adorandæ.

randæ, sicut antea.

QVÆRITVR, an accidētia ma-
neant sine subiecto in hoc sacramento,
vel an species quæ sunt in hoc sacra-
mento habeant aliquod subiectū? San-
ctus Thomas. 3. p. q. 77. articu. 1. & om-
nes concorditer dicunt, quòd acciden-
tia manent sine subiecto in hoc sacra-
mento. Quia non sunt in pane, cùm ille
iam desierit esse. Nec sunt in corpo-
re Christi, quia accidens migrare non
potest de subiecto in subiectū. Et etiam
quia Christus habet iã alia accidentia,
nec ista cõueniunt illi. Et sic est deter-
minatū in capi. firmiter. de sum. Trini.
& fide catholica. Quantitas autem est
sine subiecto miraculosè à Deo su-
stentata. Aliæ verò qualitates, vt albe-
do, caliditas, frigiditas, & aliæ similes
sunt in quantitate sine miraculo, & si-
ne speciali Dei concursu. Sicut enim
in actibus naturalibus principale agens
est substantia, tamē non mediante se, sed

72
An acci-
dētia ma-
neāt sine
subiecto
in eucha-
ristia.

De Eucharistia.

mediante accidente: sic in causalitate causæ materialis, principale subiectum accidentiū est substantia corporea, sed non immediatè, sed quantitate mediante. Et tales qualitates sine miraculo nouo, habent suas operationes: nā species vini cōsecrati frigefaciunt naturaliter si vinū erat frigidū: nā frigefacere non conuenit substantiæ nisi frigiditatis ratione: cū ergo ibi sit frigiditas, naturaliter frigefacit. Sic igitur species consecratæ faciunt & producunt, quicquid agere & producere possent, si manerēt cum substantia panis, & vini.

73

An vino consecrato possit misceri alius liquor.

QVÆRITVR, virūm vino cōsecrato possit misceri aliq̄ liquor non consecratus? & si talis mixtio fiat, an sit totum consecratum, vel pars, aut nihil: vel pars sic, & pars nō? Hæc est grauis difficultas. S. Thom. 3. p. q. 77. artic. 8. ponit aliquas propositiones. Prima, si misceantur duo liquores diuersarum specierum, si sint in quantitate sufficienti,

cienti, & fiat perfecta mixtio, vtrunq;
corrumpitur, & fit vnum tertium. Se-
cūda, si misceantur duo liquores eiuf-
dem speciei, & in quantitate sufficien-
ti, vtrunque corrumpitur, & fit vnum
tertium. Tertia, si vino consecrato ap-
ponatur tantundem aquæ, vel alterius
liquoris, non manet ibi corpus Chri-
stian enim non est vinum. Quarta, si
vino consecrato misceatur aliud vinū
non consecratū eiusdē speciei in quan-
titate sufficienti, non manet ibi corpus
Christi. Sed hoc vltimū intellige, quan-
do per multum tempus, & per motū
magnum (quod rarè continget) fieret
perfecta mixtio. Tunc enim non ma-
nerent partes vini consecrati, quia es-
sent diuisæ subintranctibus alijs vini su-
peradditi. Vnde post sumptionem san-
guinis, ecclesia consuevit accipere bis
vinum, vt si manserit aliquid sangui-
nis, assumatur. Dico ergo sine metu,
quòd etiā addito multo vino non con-

De Eucharistia:

secrato, manet ibi corpus Christi, & sanguis eius: & cōsequēter quod in secunda ablutione, melius erit assumere plus aquæ quàm vini: quia tunc corrumpentur species vini.

74
Forma
consecra-
tionis pa-
nis & vi-
ni.

QVÆRITVR, quæ sit forma huius sacramēti? Rñdeĩ secundū oēs, & est determinatio ecclesiæ in. c. cūm Marthæ. de celebratione missarum, & in concil Florentino, forma consecrationis panis est hæc, Hoc est enim corpus meum. Et forma consecrationis vini hæc, Hic est enim calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et oppositū dicere est pessimus error. Et malè de hoc dubitat Erasmus in annotatione. i. Corinthiorū. ii. vbi ait, Utinam Paulus nobis traderet quibus verbis facer ille panis consecrari deberet. Verè miror, non de erroribus horum grammaticarū, sed de eorum

rum superbia maxima, qui non habentes autoritatē pro se, reuocant hoc in dubiū. Sed illis dimissis, dicimus hanc esse formā consecrationis eucharistiæ, qua usus est Christus in vltima cœna, Hoc est enim corpus meum. Et ita etiā apertè dicit S. Cypria. de cœna Dñi in principio, & Ambr. lib. de sacramētis, & habetur de cōse. d. 2. cap. conse. &c. Illa autē verba quæ præcedunt formā consecrationis, scilicet, Qui pridie quā pateretur, &c. licet Scot. dicat esse ita necessaria, vt sine ipsis esset dubia consecratio: melius tñ S. Th. 3. p. q. 78. ar. 1. 4. & Durād. d. 8. dicūt nō esse necessaria, necessitate sacramēti, cū nō sint forma: propter ordinationē tñ ecclesiæ non liceret ea prætermittere. In cōsecratione verò sanguinis calicis forma est, Hic est em̄ calix sanguinis mei. Hæc sola verba secundū cōmunē opinionē sunt sufficiētia ad cōsecrationē sanguinis. Reliqua verò quæ sequunt̄,

De Eucharistia.

scilicet, noui, & æterni testamēti, &c. sunt de perfectione formæ, & nō de essentia sacramēti: sicut *ly, ego*, in forma baptismi. Hoc patet, quia Græci ita cōsecrant sanguinem, nec ob hoc sunt damnati ab ecclesia, & in missali B. Basilij illa sola verba tanq̄ forma erant rubris literis scripta. Scotus tñ admonet q̄ sacerdos non debet intendere consecrare per ista, vel illa verba: sed debet absolutè consecrare, dicens omnia illa verba, quæ sunt in forma, qua nunc ecclesia nra utitur. *Ly*, enim, in vtraque forma non est de essentiâ sacramenti, nullus enim euangelista ponit illud: malè tamen faceret q̄ omitteret illud. Potest etiam forma dici quacunq; lingua: sed tamen variare illam, & alia lingua dicere, peccatum esset, licet sacramentum teneret,

75

Quid
demon-
stret pro.

QVAERITVR, quid demonstratur in forma eucharistiæ per illud pronomē, hoc? Res. q̄ licet de hoc sint v2

ria

riae opiniones, tenendū tamē est cū S. nomen hoc in cōsecratione panis.
 Tho. 3. p. q. 78. artic. 5. & super epist. 1. Corīth. 11. vbi ponit aliquas propositio.
 Prima, Tam Christus quā sacerdos aliquid demonstrat per ly, hoc, quia aliās verba nō applicarentur materiæ. Secūda, Per ly, hoc, non demonstratur aliquid singulare, & discretè: sed dicitur in generali & indistinctè: & sensus est, contentum sub his speciebus, est corpus meum. Sicut cū dicimus, Hic est calix, &c. intelligitur, contentū in hoc calice, est sanguis meus. Sicut quando demonstro marsupium, & dico hoc est aurum: sensus est, quod continetur hīc est aurum. Sic etiam in forma significatur, quod continetur vel continebitur hīc, est corpus meum. Idem tenet Ricard. 4. d. 8. q. 1. art. 3. & Duran. di. 8. q. 2. ad primum argumentum principale. & Capre. dist. 8. & 9. q. vnica. ad argumenta contra. 5. conclusionem. & Altifiod. & Glos. super Matthæū. 26. & Marsil.

De Eucharistia:

Marfil. 4. q. 6. Et est manifestum, nam illa forma, Hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi quòd corpus Christi cōtineatur sub his speciebus, ergo hoc ipsum significatur per formam.

76

Effectus
eucharis-
tiæ.

QVAERITVR, qui sint effectus huius sacramenti? Rñdet S. Thom. 3. p. q. 79. art. 1. q̄ primus effectus est collatio gratiæ: hæc autē gratia confertur in sumptione, vt patet Ioã. 6. Qui manducat meã carnẽ, & bibit meũ sanguinẽ, in me manet & ego in eo. Gratias quas promittit Christus in hoc sacramento, promittit ratione sumptionis: ergo ante sumptionem non conferuntur: & de hoc non est dubitandum. Datur autē prædicta gratia immediatē in ipsa sumptiõe. Et omnibus sumentibus eucharistiã confertur æqualis gratia ratione sacramēti ex opere operato. Nō tamen ideo datur maior gratia, quia recipitur sub vtraq; specie: nam aliàs qui maiorem hostiam sumeret, maiorem perci-

perciperet gratiam ratione quantitatis
 continuæ, quod est falsum: ac proinde
 nec ratione quantitatis discretæ, cū sub
 specie panis & vini sit vnicū sacramen-
 tū. Et aliàs fraudaretur populus magna
 grā sacrificij: cū pfectò pia mater eccle-
 sia non negaret illud sub vtrāq; specie,
 si daret maior grā. Iste autē effect⁹ græ
 non impeditur per peccatū veniale: li-
 cēt enim quis recipiat eucharistiam in
 actuali peccato veniali, nō ideo impe-
 ditur augmentum gratiæ in eo, vt ait S.
 Tho. 3. p. q. 79. ar. 8. quia aliàs esset ma-
 gnū periculū. Quis enim sine peccato
 veniali accederet sæpe? per peccatum
 autē veniale impeditur actualis sensus
 gustus, & delectatio spiritualis. Nec
 etiā requiritur tunc motus liberi arbi-
 trij actualiter concomitans sumptio-
 nem Eucharistiæ: sufficit enim motus
 liberi arbitrij præcedens, vt etiam di-
 cit Sanctus Thomas. 4. distinctiōe. 15.
 quæstione. 1. artic. 3. quæst. 2. ad. 2.

De Eucharistia.

77

Per eu-
chari. re-
mittitur
peccatū
mortale.

QVÆRITVR, an per hoc sacra-
mentū remittatur peccatū mortale, an
scilicet possit q̄s accedere ad eucharis-
tiā in peccato mortali, ita q̄ non pec-
cet mortaliter de nouo? R̄ndetur, q̄ du-
pliciter pōt quis accedere cū mortali.
Vno modo sciēter, & talis semper pec-
cat mortaliter de nouo. Nō dijudicans
corpus Domini, iudicium sibi mandu-
cat & bibit. Secundo modo ignoran-
ter, quia scilicet doluit, & credidit se
habuisse sufficientem dolorē: cū ta-
men in rei veritate talis dolor non fue-
rit sufficiens: & talis non accedit indi-
gnē, nec peccat mortaliter, quinimo
virtute sacramenti remittitur præce-
dens peccatum. Hoc Sanct. Thom. 1.
p. q. 79. art. 3. & q. 80. arti. 4. & Alexan-
do Ales. 4. par. q. 46. memb. 3. ad secun-
dū. & Bonaventura. 4. dist. 9. q. 7. & Ga-
briel in canone, lectiōe. 8. & Marsil. 4.
q. 6. arti. 4. conclusiōe. 1. & Gerson in
multis locis, & super Magistrū tracta.

9. p. 3. Adrianus. q. 1. de Eucharistia,
& omnes præter vnum Maio. Patet
autem hoc, nam aliàs cum non pos-
sit homo scire, vtrū odio vel amore sit
dignus (iuxta illud, Nihil mihi con-
sciūsum, sed non in hoc iustificatus
sum. 1. Corin. 4. & Job. 9. Verebar
omnia opera mea: & ibidē, si simplex
fuerō, hoc ipsū ignorabit anima mea.
& De propitiato peccato noli esse si-
ne metu. Ecclesi. 5.) periculosissimū
esset accedere ad eucharistiam, & talis
exponeret se periculo peccati morta-
lis, cum nemo sciat se sine peccato ac-
cedere. Item Ioānis. 6. dicit Christus,
panis verus est qui de cælo descendit,
& dat vitā mundo, cū igitur accedens
in gratia, iam habet vitam: si aliquan-
do existenti in mortali inculpabiliter
ignorato, non daret gratiam, nunquā
esset verum quod hic panis vitam daret
mundo. Satis est igitur, ad hoc ut quilibet
securus accedat ad eucharistiā, quod
doleat

De Eucharistia.

doleat de præteritis, & proponat cauere futura, licet aliquando non sint remissa peccata: & tunc remissionem eorum accipiet, non ratione contritionis, quæ perficietur: sed ratione sacramenti, quod secundum Augustinũ & sanctos, viuificat mortuos, & semper sic accedens habebit gratiã. Et licet de hoc aliqui dubitent, ego tamen nullũ dubium habeo. An verò huius sacramenti præcipuus effectus sit remissio peccatorum, dices secundum fidẽ catholicam, negatiuè, ita enim diffinitur in concilio Tridenti. Sessione. 13. cano. 5. vbi sic dicitur. Si quis dixerit vel præcipuum fructũ sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionẽ peccatorum vel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.

78

An sumptionem eucharistiæ præ-

QVÆRITVR, an ante sumptionem eucharistiæ sit necessaria confessio, vel an sufficiat sola contritio cum proposito confitendi peccata semel in anno?

nos? Respon. sententia omnium Theologorum. S. Tho. Durand. Scoti, Palud. Alexand. Bonauen. Gabriel. Ochā, & aliorum est, quod necessarium est cōfiteri omnia peccata mortalia antequā accedamus ad eucharistiam. Quae sententia adeo certa & firma est, ut nulli iam liceat de opposito aliquid etiam opinatiuè asserere. Hoc patet ex concilio Tridentino, Sessione. 13. De Eucharistia. cap. 7. & iterum immediate post Canonem undecimum, idem definit sub his verbis. Et ne tantum sacramentum indignè, atq; ideo in mortem & condemnationem sumatur, statuit atq; declarat ipsa sancta Synodus illis quos conscientia peccati mortalis grauat, quantuncunq; etiam se contritos existiment habita copia confessoris, necessariò præmittendā esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium dicere, predicare, vel pertinaciter asserere, seu etiā publicè

De Eucharistia

disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat. Hoc autem præadducti doctores nõ solum dicunt iure positivo tantum, sed etiam iure diuino : & hoc habitum est semper p̄ certo, & ab antiquo. Vnde Hugo de sctõ Victore, vir magnæ autoritatis in lib. de Ecclesiastica potesta. dicit, Audacter dico, si ante sacerdotis cõfessionẽ quis accesserit ad corp⁹ & sanguinẽ Christi, reus erit corporis & sanguinis dñi quãtumuis poeniteat, & vehementer doleat, & iugemiscat. Hoc autẽ dixit. 69. annis ante Innoc. 3. q̄ instituit ca. omnis vtriusq; sexus. Ex quo patet q̄ non de nouo in prædicto cap. fuit positum præceptum de cõfessione ante eucharistiam præmittenda. Et Cypria. in epistola ad fratres consistẽtes in plebe, reprehendit Epos sui episcopatus Carthaginensis, eo q̄ nõ memores euãgelij, & suæ autoritatis, lapsis dabant eucharistiã ante cõfessionẽ. Idẽ dicit (& adhuc

adhuc acrius) in libello ad lapsos, & in alijs locis multis. Et lib. 6. ecclesiasticæ historiæ refert Eusebius de Philippo imperatore, quod cum in die Paschæ communicare vellet, non fuit permissus ab episcopis, nisi prius confiteretur peccata. Omnino igitur tenendum est contra Caieta: necessariam esse confessionem sacramentalem ante sumptionem eucharistiæ. Quod etiam probatur ex consuetudine ecclesiæ: quam frangentes putant se grauius errare. Itē eucharistia est sacramentum vnitatis ecclesiasticæ: ergo recipiens illam oportet, non solam vt reconcilietur Deo per contritionē, sed etiam ministris ecclesiæ per confessionem. Item Matth. 6. Christus dicit, Si offers munus tuum ante altare, & ibi recordatus fueris, quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus ante altare, & vade reconciliari fratri tuo. Hæc igitur sententia tenenda est, quanuis non

putem hæreticum, quod Caietanus dicit.

29

1. Casus. Aliquando licet sumere eucharistiã sine prævia confessione.

QVAERITVR, an liceat aliquãdo sumere eucharistiã ante confessionem? Resp. secundũ omnes, q̄ sic. primò quando quis tempore necessitatis, quo tenetur sumere eucharistiã, non habet copiã confessoris. Cũ enim præcepta dñi suauia sint, nec præcepta posteriora militent contra ius naturale, non tenemur ea implere cum infamia nostra: ac proinde si parochus rufanus, non habet confessorem, & si non celebrat se diffamat, celebrare potest sine prævia confessione. Et eodem modo si ego habeam casus reseruatos, & non est episcopus præsens, & si non celebrabo infamor, possum celebrare sine confessione peccati reseruati. Item propter reuerentiam sacramenti, puta si cœpi celebrare, & in ipsa celebratione meminero alicuius peccati mortalis, non oportet vt relinquam missam, quia

Secundus.

quia facerem irreuerentiam eucharistia: & hoc etiam si sim in ipso principio missæ. licet solū introitū dixerim. Ita tenet Ricard. Paluda. & alij: quod credo verum, quanuis Archiepiscopus Florentinus dicat, q̄ si ante cōsecrationem recordetur, & possit sine scandalo quærere confessorem, debet illum quærere. Sed non credo hoc esse verum. Idem dicendum est de his qui sunt ibi parati ad recipiendam eucharistiā, qui si ibi recordati fuerint alicuius mortalis, securè possunt cōmunicare, etiam ante confessionem, propter reuerentiam sacramenti. Nec de hoc dubito.

QVAERITVR, utrū sacerdos 80
 debeat dare Eucharistiam peccatori
 perseveranti in peccato, & petenti eam?
 Respond. primò secundum omnes, q̄
 publico peccatori, concubinario, vsu-
 rario, meretrici, & similibus non de-
 bet dari eucharistia: quia esset mitte-
 re margaritas ante porcos, & sanctum

An Eu-
 charistia
 sit danda
 peccato-
 ribus.

De Eucharistia:

dare canibus. Item quia talis publicus peccator, non habet ius ad petendum sacramentum, quia est sibi prohibitū; 1. Corinthy. 11. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat: ergo qui negat ei sacramentum, non facit ei iniuriam. Per publicum autem peccatorem intelligimus cū. S. Tho. 3. p. q. 80. arti. 6. & 4. d. 9. q. 1. arti. 1. cum qui damnatur à iudice propter euidētiam facti cuius populus est testis: ut dicitur in ca. cū dilectus. de purgatione canonica. & capit. euidētia. de accusationib. & c. tuanos. de cohabitatione clericorū, & mulie. talibus igitur neganda est eucharistia. Verum est, quòd si is qui est publicus peccator in vno loco, accedat ad me in alio loco distante, in quo reputatur bonus, nec potest fama facile ad hunc locū peruenire, & petat eucharistiā: p̄babile videtur mihi q̄ teneor illi dare, quia aliàs offenderem eum graviter. Si autē publicus peccator, secretò
peni-

pcenituit, & petit eucharistiã in publi-
co, non debeo illi dare, quousq; osten-
dat pcenitentiam suam exterius. Si ve-
rò secretè pcenituit, & secretè petit,
debeo illi dare eucharistiam: nisi exi-
stimetur, q̄ hoc factum veniet in pu-
blicum. Si autem peccator occultus,
quem ego & aliqui alij scimus pecca-
torem, publicè petat eucharistiam, dā-
da est illi: quod etiã fecit Christus cū
Iuda: aliàs diffamarem eum. Admo-
neat tamen eum parochus secretè si
possit, vt dicitur in cap. 2. de officio or-
dinarij. Si autem peccator occultus oc-
cultè petat, siue sacerdos sciat eius pec-
catum in confessione, siue extra confes-
sionem, debet ei denegare: quia nullo
modo ei nocet. Ita tenet. S. Tho. 4. d. 9.
q. 1. art. 5. q. 2.

QVAERITVR, vtrū pollutio no-
cturna impediat sumptionem eucharis-
tia. Pro responsione notandum cum
Palud. 4. d. 6. q. 3. q̄ pollutio nocturna

87

An pollutio no-
cturna impe-

diat sum-
ptionem
euchari-
stia.

nunquã est peccatum, sed signum, aut
effectus peccati. Et idem dicit S. Tho.
4. dist. 9. q. 1. arti. 2. & 3. p. q. 80. arti. 7.
quia talis actus non est immediatè in
potestate hominis. Si igitur ille actus
sequatur ex causa culpabili mortali-
ter, tunc dicit Ricard. & quidam alij,
q̄ impedit sumptionem eucharistia,
ita q̄ peccaret mortaliter qui post illa
accederet ad sacramentum. Sed dicen-
dum est absolutè, q̄ nulla pollutio noc-
turna impedit sumptionem euchari-
stia sub pœna peccati mortalis. Hoc
tenet Palud. 4. d. 9. q. 4. cõclusionè. 2.
& Gabriel lect. 10. in canõne, & Ger-
son. de materia celebrationis conside-
ratione. 7. & Maio. d. 9. q. 2. & Syluest.
verbo Eucharistia, & Bonauentura, di.
12. q. 3. Hoc patet, nam post confessio-
nem non manet, nisi quaedam immun-
ditia corporalis: sed vt dicitur Matth.
18. Non lotis manibus manducare nõ
coinquinat hominem, ergo. Item, quia
vel

vel hoc impedit sumptionem eucharistiae, propter malitiam: & hoc non, quia maiora peccata, scilicet blasphemia, & periurium, non impediunt. Vel propter distractionem & turbationem: & hoc non, quia legitimus concubitus non impedit, cum tamen aequaliter dissoluat mentem, sicut illegitimus, imò & amplius cum sit in vigilia: ergo pollutio nocturna non impedit sumptionem eucharistiae. Si verò pollutio fuerit mortalis, accedere ad sacramentum erit veniale propter quandam irreuerentiam, quia mens multum distracta est. Et sancti cōsulunt, vt tales per aliquod tēpus abstineant, scilicet vsq; ad diem sequentem, vel per 24. horas, vt dicit Alber. Alexan. & Sanct. Tho. Et etiam si pollutio fuerit merè naturalis, propter reuerentiam sacramenti melius erit non accedere illa die. Et ita cōsulunt decreta. cap. testamentum. & cap. non est. dist. 6. Et hoc nisi fuerit festū

aliquod, vel causatur nota aliqua apud videntes, quod iste non celebrat: tunc enim melius erit celebrare. Ista autem irreuerentia non facit quod sit peccatum veniale accedere ad eucharistiã, quia talis immunditia fuit merè naturalis. Ita dicit S. Tho. 3. par. q. 80. articu. 7. 1. vbi ait, quod id quod consulunt sancti, totum est de congruitate & cõsilio. Post concubitum autem conjugalem, Grego. 33. q. 4. c. vir cū propria. dicit, quod si accessit voluptatis causa, abstinere: si autem ratione prolis, suo iudicio relinquatur. Breuiter dico, quod accedere ad eucharistiã post legitimū concubitum non est peccatū. Post quacūq; verò aliã pollutionem in vigilia, fornicationem, aut adulteriū, accedere ad eucharistiã etiam post pœnitentiã & cõfessionem, magna irreuerentia est, sed non peccatum mortale, secluso contemptu: melius tamen esset tunc abstinere. Post sumptionem etiam eucharistiæ bonū est,

est, & vir à propria vxore abstineat, sed non est necessarium.

QVÆRITVR, an accedens ad eucharistiã, debeat esse ieiunus? Resp. omnino, & sic. S. Tho. 3. p. q. 80. arti. 8. allegat Augusti. episto. 118. in responsione ad Ianuarium. Et habetur de consecra. d. 2. c. liquido. vbi dicitur, placuit spiritui sancto, & ita apostoli ordinauerunt, & ita seruatur per totum orbem, vt non sumeretur cibus ante corpus dominicum. Idem dicitur in cõcilio Carthaginensi. Et habetur de consecr. dist. 1. capit. sacramenta. & cap. ex parte. de celebratione missarum. prohibetur sacerdos ne bis celebraturus, in prima celebratione sumat ablutionem. Vide etiam capit. nihil. 7. q. 1. Christus autẽ eucharistiam dedit apostolis post cœnã, quia secundũ ritum legis, illa hora debebat celebrari pascha, & prius debuit plenẽ legem obseruare, quàm hoc sacramentum instituere. Et voluit vl-

82

Eucharistia à ieiunio sumenda.

timo

timo loco hoc tam grande donum re-
 linquere, quo vehementius cōmenda-
 ret mysterij illius altitudinem. Insti-
 tutio autem apostolorū fuit legitima,
 vt cum maiori reuerentia ad tantum
 sacramentum accedatur. Si enim Leui.
 10. prohibetur Aaron & filijs eius ne
 bibant vinum, nec omne quod inebria-
 re potest, quando erant sanctuarium
 intraturi, vt haberent scientiam discer-
 nendi inter sacrum & prophanum, in-
 ter pollutum & immundum: multo
 magis sacerdotibus celebraturis con-
 uenit, vt ieiuni accedant ad tam admi-
 rabile sacramentum. Hoc igitur de fi-
 de tenendum est, & oppositum est er-
 roneum, & hæreticum, vt determina-
 tum est in concil. Constantiensi, Sessi.
 13. quanuis derideat hæreticissimus il-
 le Lütke.

83

An aliquñ
 eucharisti-
 a pos.

S E D dubitatur, an saltem aliquan-
 do liceat sacerdoti celebrare post pran-
 dium, seu consecrare, vt det eucharis-
 tiam

stiam existenti in extrema necessitate? fit sumi à non ieiuno.
 Maio. distinctione. 9. quæstione. 3. ad
 5. dicit, quòd licet: imò in fermentato,
 & sine alijs solennitatibus potest con-
 secrare secrete: quia diuinum ius de-
 rogat positiuum, cum ergo esse ieiu-
 num, & consecrare in azymo sit de
 iure positiuo, communicare verò sit
 præceptum diuinum: sequitur, quòd
 primum non potest impedire secun-
 dum. Oppositum tenet Paludanus di-
 stinctione nona. vbi ait, quòd non li-
 cet, & hoc credo probabilius. Item vi-
 detur contra ius diuinum consecrare
 panem sine vino, & e contra. Et est con-
 tra cap. cõperimus. de consecra. dist. 2.
 Et consecrare in fermentato, & sine so-
 lennitatibus prohibitum est, ac proin-
 de non est faciendũ. Si commodè fieri
 potest, propter reuerentiam sacramen-
 ti, detur eucharistia manè infirmis an-
 tequam aliquid sumatur. Si autem hoc
 commodè fieri non potest, detur illis
 etiam

De Eucharistia.

etiam post cibum sine scrupulo. Ita enim tenet usus ecclesie, & omnes doctores, & merito quidem: nam quod propter iustitiam institutum est, non debet contra charitatem militare. Debet igitur recipiens Eucharistiam esse omnino ieiunus. Verum est, quod si cum quis lauatur, gustaret paululum aque, vel vini, præter intentionem, non ideo impediatur sumere eucharistiã, dum tamen fuerit in parua quantitate. Et sic tenet S. Tho. & oēs. Idẽ dicitur, si cibi frustum paruum manserit inter dentes, & præter intentionem deglutiatur. Si etiã post abluionem inuenerit sacerdos reliquias hostiæ, potest & debet eam accipere, quia ieiunus incepit, & eius officium nondum est terminatũ. Item quia aliàs non posset sufficienter occurrere necessitatibus, & difficultatibus, nam frequenter post abluionem, inueniuntur reliquias. Patet etiam, quia in parasceue sumitur particula hostiæ posita in vi-

no, etiam si post primū haustum particula adhæreat calici.

QVÆRITVR, quibus sit dāda eucharistia, vtrum possit dari non habentibus vsum rationis? S. Tho. 4. dis. 9. & 3. p. q. 82. ar. 9. cū alijs doctoribus respondet cū distinctione. Nō habētes vsum rationis sunt in duplici differentia: quidā qui dicuntur nō habere, quia parū habent, vt sunt hebetes, & rudes; & istis nullo modo est eucharistia neganda. Alij sunt totaliter priuati vsu rationis. Et isti sunt in duplici differentia: quidam qui nunquam habuerunt vsum rationis, vt sunt pueri, & amentes à natiuitate: & talibus non est danda eucharistia, quia non habent deuotionem, nec dijudicant corpus dñi ab alijs cibis. Alij sunt qui aliquando habuerunt vsum rationis, vt phrenetici: & talibus si non sit periculū irreuerentiæ, vel vomitus, & prius pœnituerint & habuerint deuotionem ad eucharistiam

84

An sit dāda eucharistia non habentibus vsum rationis.

De Eucharistia.

stiam, & petierint: licet postea in phrenesim inciderint, non debet negari: quia per ea quæ naturalia sunt, non debet quis perdere beneficia gratuita. Hoc probatur duobus decretis ca. qui recedunt. & c. is qui. 26. q. 6. & tales recipient in sumptione eucharistiz gratiam, & omnes alios effectus sacramenti: licet in hoc non conueniat Caieta. 4. p. q. 7. arti. 1. sed oppositum cum S. Tho. credo verum. De pueris etiam licet consuetum fuerit olim apud aliquas ecclesias, vt daretur eis eucharistia, dicimus cum S. Tho. q. non tenentur eam recipere: nec conueniens est q. illis detur. Hoc patet ex usu ecclesie, quæ quidem non permetteretur tam enormiter errare. Item quia pueri post baptismum sunt in gratia, quam non possunt perdere sine culpa sua: sed culpam ante usum rationis committere non possunt, ergo non tenentur de necessitate recipere eucharistiam: alius baptismus non sufficeret ad salu-

salutem, quod asserere est hæreticum.
 Et ita definitum est in Concilio Tri-
 denti. sessio. 21. de communione. Ca-
 no. 4. Cuius verba sunt. Si quis dixerit
 paruulis antequam ad annos discre-
 tionis peruenerint, necessariã esse eu-
 charistię communionẽ, Anathema sit.
 Idẽ habetur in eadẽ sessio. Can. 4. Secũ-
 dõ dicimus q̃ huiusmodi paruulis nul-
 lo pacto est danda eucharistia propter
 pericula vomitus, & eructationis, vel
 alterius irreuerentię, quę frequens
 est in pueris. Ideo nunc in ecclesia illis
 eucharistiã cõferre, sacrilegium esset.
 Si autem de facto daretur illis, recipe-
 rent gratiam.

QVAERITVR, utrũ liceat quo- 85¹
 tidie sumere eucharistiã? S. Tho. 3. p. q.
 80. arti. 10. respõdet, quõd eucharistia
 dupliciter consideratur, vno modo se-
 cundum se, secundum q̃ confert gra-
 tiam ex opere operato sumentis ipsam.
 Et quãtum ad hoc non solũ quotidie,
 I verũ

An liceat quoti-
 die eu-
 charisti-
 sumere.

verum sæpe in die quolibet esset sumenda, ut gratia augetur. Secundo modo potest considerari ex parte nostra, ex qua requiritur reuerentia, & deuotio: & secundum hoc non est conueniens, quod homo accedat quotiescunq; poterit, sed expectet commodum tempus quo sit deuotus. Qui igitur se inuenit cum deuotione, & non distractum, laudabiliter quotidie communicabit: ut patet ex consuetudine primitiue ecclesie. Et quia nunc etiam laudantur qui quotidie celebrant. Patet etiam Augustino de verbis domini, panis (inquit) iste quotidianus est; accipe quotidie, ut quotidie tibi proficiat: sic tamen uiue, ut quotidie merearis accipere. Sed quia sunt multa impedimenta, laudabile est aliquando abstinere, ut Augustinus dicit lib. de ecclesiasticis dogmatibus. Et habetur in capit. quotidie. de consecratio. distinctio. 2. quotidie communicare, nec laudo, nec vitupero.

Gerſon ſuper magiſtrum, tractatū. 9.
 dicit, quòd illi qui ppter ea quòd frigi-
 di ſunt (alioquin ſine peccato) recedūt
 ab eucharistia, ſunt ſimiles illis qui fri-
 gent, & nolūt accedere ad ignem. Ef-
 fectus enim eucharistiæ eſt ipſa deuotio,
 nunquid prius vis effectum eucha-
 ristia quam ipſam eucharistiam? Pres-
 byteris igitur laudabilius eſt commu-
 nicare quotidie. Vnde Gregorius. 4.
 lib. dialogorū. c. 56. refert Caſiū Nar-
 nienſiū episcopum quotidie celebra-
 rem, & in celebratione ſtātem. Et di-
 cit mandatum dñi accepisse per reue-
 lationem cuidam alteri factā, operare
 quòd operaris, nō ceſſet manus tua, nō
 ceſſet pes tuus. &c. Et Ambrosius, Gra-
 ue eſt quòd ad mensam tuā, mūdo cor-
 de, & innocētib; manibus non ve-
 nimus: sed grauius eſt, si quia peccata
 metuimus, sacrificium nō reddamus.
 De ſecularibus autem dicimus, in pri-
 mitiua ecclesia, eos frequentissimè, &

De Eucharistia.

forſan quotidie communicaffe . Poſtea ceſſante numero fidelium, tempo-
re Auguſtini fiebat hoc rariùs, quibus-
dam quotidie, alijs dominicis diebus
hoc facientibus, vt ait Auguſtinus in
epiſtola ad Ianuarium. Et habetur. 18.
d. cap. illa autem. Poſtea Fabianus pa-
pa præcepit, vt ſaltem ter in anno om-
nes cõmunicarent, ſcilicet in Paſcha,
Pentecoſte, & in Natiuitate dñi. Tan-
dem papa Innocentius tertius, vel pro-
pter multitudinem fidelium, vel pro-
pter eorum in deuotionem, traxit cõ-
munionem ad hoc, vt ſatisfacerent ſu-
mendo ſemel in anno, vt patet in cap.
omnis vtriuſque ſexus. de pœnitentijs,
& remiſſionibus. Laudabile tamen eſt
vt ſæpe fideles cõmunicent.

86

An ſit

præce-
ptum ſu-
mendi eu-
chariſtiã.

QVAERITVR, an ſit præceptũ
de ſumptione eucharistiæ? S. Tho. 3. p.
q. 80. ar. 1. 1. ponit duas cõclusiones. Pri-
ma. Ex præcepto diuino tenentur o-
mnes fideles cõmunicare. Patet lo-
nis

nis. 6. Nisi māducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitā in vobis. Itē consuetum est in ecclesia infirmos communicare, quod non est præceptum in iure positiuo: & qui hoc transgreditur, putat se graue malum fecisse, ergo præceptum est in iure diuino. Hoc tenet Durā. 4. d. 9. q. 2. & Palud. d. 9. q. 1. Et hoc præceptū diuinū obligat sicut alia præcepta affirmatiua tempore necessitatis: quando scilicet qui est in tali statu, q̄ iam probabiliter credit se non habiturum vlterius opportunitatem recipiendi. Secunda conclusio. S. Thom. Ex statuto ecclesiæ quilibet fidelis tenetur communicare semel in anno: vt patet in. c. omnis viriusq; sexus. Qui autem iam communicauerit in vita, & semel in anno, in articulo mortis non cōmunicans propter negligentiam quandam, non peccabit mortaliter: vt benedicit Syluester verbo, eucharistia. 3.

Hoc patet, quia damnatis ad mortem non datur eucharistia. Verum est quod hæc est pessima consuetudo iudicum, prætendunt enim reuerentiam eucharistia, sed sunt fabulæ, non putant se esse iudices nisi occidant, tamen non damnantur tanquam rei peccati mortalis.

87

An sit comunicandum sub vtraque specie.

QVÆRITVR, vtrū sit necessarium sumere eucharistiā sub vtraque specie? Respon. quod secundum fidem catholicam nec est ex dei præcepto, nec de necessitate salutis vt omnes Christi fideles adulti sumant eucharistia sacramentum sub vtraque specie & oppositū asserere est hæreticum. vt distinctum est in Concilio Tridentino, sessio. 21. Cano. 1. cuius hæc sunt verba. Si quis dixerit ex dei præcepto vel necessitate salutis oēs & singulos Christi fideles vtranque speciem sanctissimi eucharistia sacramenti sumere debere; Anathema sit. Dicimus vltimus quod in

quòd in primitiua ecclesia fuit cōsuetudo sumendi eucharistiam sub vtraque specie. vt patet. 1. Corinthiorum 10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus, omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Et hoc etiam dicit Cyprianus in sermone de lapsis. Et dicuntur Græci modò sic populum cōmunicare. Sed in concilio Constantiensi, & Basiliensi interdictum est sub pœna excōmunicationis, ne seculares communicemus sub vtrâque specie, & damnati sunt vt hæretici qui dicebant esse necessarium sub vtraque specie cōmunicare. Et hoc congruè ordinatum est, quia sæpe contingeret periculum effusionis sanguinis, si toti populo dandus esset. Item quia aliquibus est horridum vinum, maximè fceminis. Item vt euitaretur error Nestorianorū hæreticorum dicentium, quòd sub specie panis nō est nisi corp⁹, & sub specie vini non nisi sanguis. Ideò sub vnica spe-

ciē cōmunicatur populus: vt ostenda-
 tur, q̄ est totus Christus sub qualibet
 specie, sunt autem verē hæretici & tan-
 quam hæretici puniendi asserentes ec-
 clesiam errasse dum supradictis prohi-
 buit sub vtraque specie communica-
 re. Similiter & hæretici sunt & tanquā
 tales puniendi, asserentes ecclesiā non
 iustis causis & rationib⁹ fuisse aduēctā
 dū illud prohibuit. Hæc patēt ex eodē
 Concilio Tridenti. sessio. 21. de com-
 munionē. Cano. 2. Cuius verba sunt.
 Si quis dixerit sanctā ecclesiā catholi-
 cam non iustis causis & rationibus ad-
 ductam fuisse vt laicos atque etiā cle-
 ricos non conficientes, sub panis tan-
 tummodo specie communicaret, aut
 in eo errasse, Anathema sit. Sacerdos
 autem necessariō debet sumere sub
 vtrāque specie: vt patet in capitul.
 comperimus. de consecra. distin. 2. &
 sunt verba Gelasij pape, vbi dicitur ef-
 se grande sacrilegium consecrare sub
 altera

altera specie tantum. Præceptum est igitur sacerdotibus quod communicent sub utraque specie. Et videtur quod sit præceptum diuinum, quia aliàs non esset sacramentum perfectum: quia non est perfecta refectio sub vnica specie, sacramentum verò eucharistiæ est quædam refectio.

QV AERITVR, an minister huius sacramenti sit sacerdos? Resp. quod non est licitum dubitare de hoc. Patet in capit. firmiter. de summa Trinita. & fide catholica. Et in concilio Florenti. Et etiã patet ex vi ipsius nominis, sacerdos enim dicitur à sacrificando, sed eucharistia est sacrificium: ergo ad solum sacerdotem spectat. Item quia in lege veteri non pertinebat ad omnes offerre sacrificia, sed solum ad sacerdotes: & Abraham obtulit decimas Melchisedech, quia erat Dei sacerdos: ergo etiam in lege noua solis sacerdotibus licet offerre sanctum sacrificium alta-

88

An minister eucharistiæ sit sacerdos.

ris. Quando autem ordinati cum episcopo consecrant, si aliqui dicant formam cōsecrationis, antequam episcopus, vel postquam finiuit episcopus, nihil faciunt, vt dicit Palu. & Caietanus. Nam intentio eorum est consecrare cum episcopo.

89

An ministrare eucharistiā laicis, cōueniat sacerdotibus.

QVAERITVR, an ministrare eucharistiā laicis spectet ad solū sacerdotem? Respon. quòd propria autoritate, & tanquam ex officio, spectat ad solum sacerdotem: vt habetur in cap. peruenit. de consecratione. d. 2. vbi puniuntur sacerdotes qui per alios mittebant sacramenta, & dicitur quod solus sacerdos potest id facere. Tēpore verò quo populus cōmunicabat sub vtraque specie, diaconi ministrabant sanguinē nō tñ corpus dñi. Quia in calice nō tangebatur corp⁹ dñi immediatè, & idcò sanguinem ministrare poterant: non autē corpus dñi, quia immediatè tãgitur. At in necessitate, scilicet ægrotatè pres-

presbytero, potest diacono committi ut deferat corpus dñi. Ita dicit Palu. 4. d. 23. & S. Th. 4. d. 13. q. 1. ar. 3. nec est dubitandum de hoc. Et etiam sine commissione posset diaconus in necessitate portare eucharistiam, ut ait S. Tho. non tamen subdiaconus, aut alij inferiores. Duran. dicit se vidisse, q̄ diaconus cardinalis, papa celebrante, dat eucharistiam alijs clericis. Ipse dubitat an id rectè fiat. Sed certè nullum sacrilegiū ibi interuenit iudicio meo.

QVAERITVR, utrū malus sacerdos possit consecrare? Resp. sine quacūque dubitatione q̄ sic. Nā aliās ecclesia esset in magno periculo: delicta enim quis intelligit? Et etiā populus esset in periculo idolatrando. Oppositum autem fuit error Donatistarum, contra quos multa dicit Augustinus in libro de baptismo. 5. cap. 23. & cōtra Parmenianū lib. 2. respōsione. 107. & in multis alijs locis dicit, Sacramentum Christi

90
Malus sacerdos
pōt. consecrare.

De Eucharistia.

sti nulla peruersitate hominis siue dā-
tis, siue recipiētis, violari: & Sacramen-
tum gratiæ dat Deus per malos, ipsam
tñ gratiā per se ipsum. Et cōtra Petilia-
nū, lib. 2. c. 30. Si quis verus sacerdos. i.
dign⁹ vult esse, induatur iusticia oportet.
Qui autē solo sacramēto sacerdos
est. i. ordinatus, sicut fuit Caiphas pon-
tifex, quāuis nō sit sacerdos verus. i. ho-
nus seu dignus, verū est tamen quod
dat. Idē dicit Chrysostronus super Ioā-
nem, vbi ait, q̄ sicut per asinā Balaam
locutus est De⁹, sic per malos sacerdo-
tes sacramenta præstat. Et non est du-
bitandū. Vide. 1. q. 1. c. quod quidā. &
24. q. 1. cap. audiuius.

91

An missa
mali sa-
cerdotis
prosit tā-
tū sicut
missa bo-
ni.

QVAERITVR, utrū missa sa-
cerdotis mali tantum prosit alijs, sicut
missa boni. S. Tho. 3. p. q. 82. ar. 6. dicit
quòd in missa duo sunt consideranda,
scilicet ipsum sacramentum, & oratio-
nes quæ in ea dicuntur, ac oblatio sa-
crificij. Quātum ad primum quod est
prin-

principale, non minùs valet sacerdotis mali missa, quàm missa boni ex opere operato. Orationes autem possunt dupliciter cõsiderari. Vno modo in quantum procedunt ab hac priuata persona: & ex hac parte maioris efficaciz sunt orationes boni sacerdotis, quàm orationes mali: quia licet aliquando Deus audiat malos, tamen certum est quòd potius audit bonos. Alio modo possunt considerari prædictæ orationes tanquam procedentes a celebrante in persona ecclesiz: & quantum ad hoc tantam efficaciam habet oratio mali, sicut oratio boni sacerdotis, & econtrà. Et idem dicendum est de horis canonicis, quæ si dicantur à ministro ecclesiz, etiam in peccato mortali, profunt, quia dicantur in persona ecclesiz. Quoniam is, cui mittitur aliquid, nõ respicit per quẽ mittatur, sed quis & quid mittat: hæc. S. Thom. Si enim quis mitteret seruum ad dandam eleemosy-

mosynam, licet seruus doleret, & repugnaret, nihilominus eleemosyna valeret omnibus illis pro quibus offertur. Sic sacerdos cum fit minister ecclesie missam celebrans, licet peccet ipse, prodest tamen alijs eius sacrificium. Ex parte autem orationum, & ipsius oblationis, quo melior fuerit minister, eo magis accepta erit oblatio: facilius enim & sepius, & amplius impetrat bonus, quam malus. Augeretur etiam valor missae ex assistentia audientium: offerunt enim sacrificium circumstantes. Vnde in canone dicitur, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt. Vnde regulariter maioris valoris est missa dicta vbi sunt multi, quam vbi sunt pauci.

92

Hæretici, schismatici, & degradati possunt consecrari.

QVÆRITVR, vtrum hæretici, schismatici, & degradati possint consecrari? Magist. sen. 4. d. 13. de hæreticis & schismaticis tenet aperte, qd quavis tentet consecrari nihil faciunt. Idem dicit

dicit de degradatis. Sed in oppositum
 est tota cohors theologorum nemine
 excepto. Tenent enim oēs, & postquā
 quis est semel ordinat⁹, semper potest
 cōsecrare veram eucharistiam. Vnde
 Augu. libr. de corpore Christi, In my-
 sterijs corporis & sanguinis dñi, nihil
 à bono magis, vel à malo minus perfici-
 tur. Item. 1. Corin. 11. Qui māducat
 & bibit indignè, &c. Ecce Christ⁹ per-
 mittit se contrectari & manducari à
 malis, ergo eadē ratione permittet se
 cōsecrari à malis. Item hæretici redeū-
 tes ad ecclesiam non ordinantur de no-
 uo, ergo antea poterant consecrare.
 Magist. sentent. deceptus est ex verbis
 Cyprian. qui sine dubio fuit illius sen-
 tentiæ, & hæreticus nec poterat bapti-
 zare, nec sacramēta cōficere. Sed iam
 fuit illud in concilio reuocatum, idē
 non est tenendū. Cū igitur character
 sacerdotalis, in quo fundatur potestas
 consecrandi, sit indelebilis, non est du-
 bitan-

bitandum quin & potestas ipsa sit indelebilis. Vtrum autē tales missæ hæreticorum & excommunicatorū, valeant & profint, cū sint separati ab ecclesia, à qua valorem habent, dubitari posset. Verūm quoniā adhuc ministri sunt ecclesiæ, & vtuntur potestate sibi ab ecclesia tradita, licet male vtantur ea, probabilius est q̄ valent & profunt alijs. Nec obstat cap. quidam. 1. q. 1. quia non loquitur assertiuè, sed inquisitiuè, vt ait. S. Thom. 3. p. q. 82. arti. 8. ad. 1.

63

Missam hæretici, schismatici, & degradati, an liceat audire.

QVAERITVR, an liceat audire missam & suscipere cōmunionē à clericis hæreticis, schismaticis, & excommunicatis. S. Th. 3. p. q. 82. arti. 8. dicit, quòd à publicè suspēsis ab ecclesia nō licet, quia ecclesia prohibet, vt à cōcubinarijs publicis, & à simoniacis: ab alijs autem licitum est. Sed nota quòd hæc determinatio. S. Tho. vera est secundum ius antiquum. 23. d. c. nullus. vbi

ubi dicitur. Nullus audiat missam sacerdotis, quem indubitanter nouit habere concubinam. Et in cap. sequenti hoc idem mandatur sub excommunicatione. Et Gregorius. 4. dialogorum, & habetur. 24. q. 2. cap. coepit. dicit de puero Hermigildo filio Regis Hispaniae, q̄ cum agrotaret, mandauit ei pater, ut sumeret eucharistiam ab episcopo Arriano, qui noluit, propter quod à patre interfectus est, & à Gregorio martyr reputatur. Sed nunc non videtur standum in illo iure antiquo, quia in concilio Constantiensi determinatum est, quòd non tenemur vitare excommunicatos, nisi sint nominatim excommunicati, vel manifestè percussores clericorum. Idem habetur in concilio Basilien. si aliquam habet auctoritatem. & in cap. cum non ab homine. de sententia excommunicationis. dicitur quòd occultè excommunicatus nō debet publicè vitari. Admonet tamen

Palu. quòd quando ego scio sacerdotem esse peccatorem, licèt sciam occultè, bene facerem, sine scandalo aliorum me separans ab auditione missæ eius, & à receptione sacramentorum: vt illi incutiam ruborem, & moueam illum ad pœnitentiam. Et sic intelliguntur cap. nostra. & cap. nisi. de clerico excommunicato.

94

An liceat
sacerdoti
nūquā
celebrare.

QVÆRITVR, vtrū liceat sacerdoti omnino abstinere à celebratione? S. Tho. 3. p. q. 82. ar. 10. tenet q̄ omnino tenetur sacerdos celebrare. Probat ex verbis Ambr. iā adductis. graue (inquit) est q̄ ad mensam tuā mundo corde, & innocētibus manibus non venimus: sed grauius est si dū pœnas metuimus, sacrificia non reddamus. Et. 2. Corin. 6. Hortamur vos ne in vacuū gratiā Dei recipiatis. Ideo Maio. & Durand. dicunt q̄ sine graui peccato sacerdos non potest abstinere a celebratione. Facit etiam ad hoc cap. dolentes

léres. de celeb. missa. paragrapho sunt:
 vbi reprehenduntur qui solū quater in
 anno celebrāt. Et. 2. Machab. 4. contra
 quosdā sacerdotes dicitur, q̄ iā non cir-
 ca altaris officia dediti erant. Itē Luc.
 22. Christus dixit. Hoc facite in meam
 cōmemorationē, ergo. Sed vtrū sit
 mortale omnino abstinere à celebra-
 tione? Caie. 3. p. q. 82. artic. 10. tenet q̄
 nō est mortale. Et idē videtur sentire
 S. Tho. cū nō exprimat hoc esse mor-
 tale. Et ita tenendum est, quia nullum
 est præceptū iuris diuini, aut hūmani
 de hoc. Sed quoniam defraudat eccle-
 siam suo sacrificio ad quod offerēdum
 est constitutus minister, nō excusatur
 à peccato. Et aliqui canonistæ dicunt
 q̄ peccat mortaliter, propter verbum
 Ambrosij dicentis, Ego quia quotidie
 pecco, quotidie debeo accipere medi-
 cinam. Quod habetur de cōsecra. d. 2.
 capit. si quotiescunque. sed dictum est
 de consilio. Licet in vitis patrum lega-

De Eucharistia.

tur de quodam viro sancto, quòd ordinatus in sacerdotem, nunquam postea celebrauit. Credendum est quòd haberet aliquod impedimentum occultum, vel quòd hoc faciebat ex reuelatione spiritus sancti.

46

Celebrandi tēpus opportunū quod fit.

QVÆRITVR, quod sit opportunū tēpus ad celebrādū? Resp. S. Tho. quòd illud in quo ecclesia cōsueuit celebrare. Omnia em̄ alia variantur: tamē in omnibus optimus canon est ecclesiæ consuetudo. Et de hac ecclesiæ cōsuetudine ponit. S. Tho. duas cōclusiones. Prima, oportet q̄ in ecclesia sit quotidie hoc sacrificium. Patet, quia à Christo vocatur panis quotidianus, & intelligitur de Eucharistia secundum Augustinū. Item quia si in ciuitate aliqua nō celebraretur aliquo die, reputaretur graue scandalū. Secūda, missa solennis in ecclesiā cōuenienter celebratur ab hora diei tertia vsque ad nonā: quia tūc est Christus crucifixus. Quos

au-

autem obliget præceptū illud de quo
 in prima propositione. Canonistæ di-
 cunt, q̄ ecclesias collegiatas & recto-
 res earū: ita q̄ si eorum defectu non di-
 catur aliquo die missa, peccarēt morta-
 liter. Ego credo quòd non est peccatū
 mortale. Panormit. in cap. cū creatura.
 de celebratione missarum. dicit, quòd
 in ecclesijs collegiatis debēt quotidie
 celebrari duę missæ, vna de die, alia de
 defunctis. Nō oportet tamē q̄ sit de re-
 quiē: esset enim malè factum, si in die
 paschatis & solennitatum magnarum
 diceretur missa de requiem. Et in hoc
 corrigendus est error muliercularū, &
 indiscreta laicorū deuotio: cū iubēt
 dicere missas de sanctis qui nō sunt in
 cælo, vel de requiē. In festiuitatibus di-
 catis missam de die. Syluester ait, q̄ id
 quod Panor. dicit de missa de requiē,
 iam est consuetudine abrogatū. Nec
 est rationale, quòd in die celebri di-
 catur missa de defunctis. Nec hoc po-

test haberi ex prædicto capit.

96

An liceat
pluries
in die ce-
lebrare.

QVAERITVR, an oporteat plu-
ries in die celebrare? Respon: q̄ in cap.
confuluisti. & in cap. referente. de ce-
lebra. missarū, prohibitū est pluries in
die celebrare, & cōmunicare. Sed po-
nūtur plures exceptiones quas ego nō
intelligo. Prima est in Natiuitate dñi,
in quater celebramus, & hæc clara est.
Secundā ponit Syluester, si defunctus
sit præsens post missam celebratā. Tūc
forsan hæc erat cōsuetudo: quæ iam vi-
detur abrogata. Si tamē aliquis hoc fa-
ceret, non reputaretur peccare morta-
liter. Tertia, quādo est necessariū infir-
mis viaticū porrigere, & aliter haberi
non potest. Quarta, pro necessitate pe-
regrinorū, si peregrinātes in die festo
venerūt post missam celebratam. Ego
miror certē, & puto q̄ antē nō erat ita
arcta cōsuetudo semel tm̄ celebradi, si-
cut nūc est. Quinta, pro necessitate nu-
ptiarū, scilicet q̄n tēpus laberēt, & non
possent

possent nuptiæ differri. Has exceptiones ponit etiã Raymũ. Sexta secũdum Hostiẽsem quãdo quis habet duas ecclesias, etiã si vna sit in titulo, & alia cõmẽdata: & hæc consuetudo adhuc durat. Septima quãdo eodẽ die occurrũt duæ missæ, vna de die, alia de ieiunio. Hos. 7. casus ponit Palu. 4. d. 12. q. 2. ar. 4. vbi notat, q̃ oēs prædictæ exceptiones intelligũtur, quãdo sacerdos est ieiunus, aliàs in nulla necessitate licet. Panor. in. d. ca. cõsuluiſti. ponit. 8. exceptiones. 7. prædictas, & octauã, si superueniat aliqua magna persona vt episcopus & similes, quos nõ licet trãsire sine auditione missæ. Et idẽ est (ait Syluester) de quolibet alio in die festo, qm̃ habet præceptũ audiẽdi missam. Glo. in dict. ca. ponit nonã. s. si esset cõsuetũ in aliqua ecclesia dicere duas missas, & nõ sit nisi vnus sacerdos idoneus ad celebrãdũ. Addunt aliqui decimã, propter paupertatẽ ecclesiarũ, & raritatẽ

sacerdotū. Et hoc habetur in iure. 27.
 q. 1. c. clericus. in fine. & de electione.
 cap. dudū. & 10. q. 3. c. vnico. & ita ha-
 bet etiā cōsuetudo. Syluester addit vn-
 decimā, scilicet, quādo cūque occurrit
 necessitas arbitrio boni viri. Probat
 ex dict. cap. consulisti. vbi dicitur, q̄
 propter necessitatē licet pluries cele-
 brare. Ex quo dicto eliciunt doctores
 hos casus. Notat Palu. q̄ nō licet sacer-
 doti pluries in die quāmbis celebrare.
 Pro quacunq; autē necessitate nemini
 licet bis communicāre in die eodem.

97 ¶ De tempore autem missæ solennis

Quo tē-
 pe missa
 sit cele-
 branda.

S. Tho. dicit q̄ est ab hora tertia vsque
 ad nonam. i. vsque ad horam tertiam
 post meridiem. Et quōd hæc consue-
 tudo fuerit in ecclesia, patet ex cap. so-
 lent. de consecra. d. 1. & licet non inue-
 niamus præceptum de consuetudine
 quā nūc habemus quæ reuocet præ-
 cedētē: nihilominus virtualiter inue-
 nitur in hoc, q̄ papa cōcedit aliquibus
 priui-

privilegia, & possint dicere missa post meridiem. De nocte verò nō est celebrandum: quia est iure cautū, præter quā in nocte resurrectionis, cū in præfatione dicitur, Qui hanc sacratissimā noctē. &c. Sed hæc consuetudo abrogata est. In aurora autē potest celebrari, nec oportet expectare punctualiter: sed seruetur in hoc consuetudo. Credo tñ quod in casibus propter quos licet his celebrare, licebit etiā nocte celebrare: ut propter infirmos. Vide Gabrielem in cano. lect. 14. & 15.

QVAERITVR, de loco in quo missa est celebranda? S. Th. 3. p. q. 83. ar. 3. dicit quod non potest celebrari nisi in locis ab episcopo consecratis. Hoc probat consuetudine ecclesiarum. Vide Gabrielem in canone. lec. 13. & 14. & omnia illa quæ veniunt in usum sacramenti, oportet quod sint sacra, ut in c. nullus presbyter. & c. si quis. de consecr. d. 1. Notandum tñ est, quod quavis offerant privilegia celebrandi in domibus, maxima tñ irreuerentia est di-

98

Quo loco missa dicenda sit.

99

liberis
omnibus
sicut ab

cere missam ubi dormiunt vir & vxor
 cū etiā si in ecclesia dormerint, pollua-
 tur. Clericis conuenit istas deuotiones
 corrigere. Et papa nō cōcedit talia pri-
 uilegia nisi cū reuerentia, & in loco ho-
 nesto. Vnde in Cōci. Tridē. sess. 2. in de-
 creto de obseruādis & euitādis in cele-
 bratione missę precipitur ordinarijs lo-
 corū inter cetera, ne patiantur priuatis
 in domibus, atque oīo extra ecclesiā &
 ad diuinū tantū cultum dedicata orato-
 ria, ab eisdē ordinarijs designāda & vi-
 sitāda, sanctū hoc sacrificium, à seculari-
 bus & regularibus quibuscūq; peragi.
 De alijs ritibus si aliquid intermittatur
 non ex malitia sed ex negligentia qua-
 cumque, non existimetur mortale. Vn-
 de si quispiā celebrās obliuiscatur ma-
 nipuli, vel nō aduertat se sine ara cele-
 brare, non timeat peccatum mortale.

99 QVAERITVR, quomodo vio-
 letur ecclesia, & qualiter reconciliari
 debet? Respond. quod ecclesia viola-
 tur

Ecclesia
 quomo-
 do viole-

tur in duobus casibus: vt habetur de
 conse. ecclesiæ. c. vltimo. & c. signifi-
 casti. de adult. Primus est, si in eccle-
 sia effundatur sanguis: & hoc intelligē-
 dū est graui effusione, nā si pugno per-
 cussero aliquem in naribus, & fluat san-
 guis, etiā in magna quātitate, non pol-
 luitur ecclesia. Et etiam intelligitur de
 effusione iniusta. Si enim quispiam se
 defendendo occidat aliquem in eccle-
 sia; non propterea violatur. Nec oportet
 quod sanguis cadat intra ecclesiā,
 ad hoc vt violetur: sufficit enim q̄ ibi
 effundatur, etiam si percussus graui-
 ter, exeat statim ab ecclesia antequam
 sanguis cadat. Secundus casus est emis-
 sio seminis, non solūm illicita, sed etiā
 licita viri cum vxore. Pollutio tamen
 in somnis quacunque ex causa proue-
 niat, non violat ecclesiam. Additur
 tertius casus, scilicet si in ecclesia sepe-
 diatur excommunicatus denunciatus.
 De modo autem quo ecclesia debet
 recon-

tur, & re-
 concilie
 tur.

recon-

reconciliari postquã fuerit polluta, distinguendũ est, quia vel ecclesia est cõsecrata, aut dedicata: & sic à solo episcopo est recõciliãda, nisi ipse vel papa alteri cõmiserit: potest autẽ cõmitti clerico cuiquẽ. Si autẽ ecclesia non fuerit cõsecrata, sed solũ benedicta, põt à simplici sacerdote recõciliari. Si autẽ episcopus ægrotaret, & nolit cõmittere alteri quòd eã recõciliet, põt dare licentiã quòd celebrẽtur ibi diuina quousq; ipse pòssit eã cõsecrare. Si autẽ vitia sint occulta, nõ opus est ecclesiã reconciliari, vt tenet beatus Antoninus, Guillel. & Hostiẽsis. Si autẽ sint publica, recõcilietur. Fiũt autẽ publica vel ex confessione corũ qui fecerunt, vel ex euidẽtia facti. Ratio Ioann. Andre. est, quia ecclesia non iudicat de occultis.

100 **QVAERITVR**, quando cœpit missa celebrari cũ istis ritibus nũc cõsuetis? Resp. q̄ ritus ecclesiæ in celebratione missarũ est antiquissimus. Nã Dionysius

Missã quã
cœpit celebrari.

nysius

nysius qui fuit tēpore Pauli, ponit pau-
ciores cæremonias & ritus in libro de
ecclesiastica Hierarchia. Itē in. c. Iaco-
bus. de cōse. d. 1. dicitur. Iacobus frater
dñi cui primò credita est Hierosolymi-
tana ecclesia, & Basilius episcopus Cæ-
sariēsis (cuius claritas per totū orbē re-
fulsit) in scripturis addiderūt nobis mis-
sæ celebrationē. Glo. i. ordinē missæ ce-
lebrandæ. Isidorus libr. 1. de officio &
Dionysius dicunt q̄ beatus Petrus fuit
primus qui hoc fecit. Hæc non inter se
dissonāt, potuit em̄ esse q̄ alij facerent
autoritate Petri qui erat pontifex. Au-
gust. ad Ianuarij inquisitionē tractās il-
la verba Pauli, cætera cū venero dispo-
nā. 1. Corin. 11. loquens quomodo sit
accedendū ad eucharistiā, dicit, Paulus
apud Corinthios ordinavit ritū illum
qui ordinatus fuit Romę à Petro, & Ia-
cobo. Hugo de sanct. Victo. lib. 2. de sa-
cramētis. p. 8. c. vlt. dicit q̄ primus om-
niū celebrauit Petr⁹ Antiochiæ: quod
potest

De Eucharistia.

potest intelligi de celebratione cū dignitate pōtificiali. Et ita intelligit beatus Anto. 1. p. ti. 6. c. 8. & de his sit satis.

101

Misse defectibus
quomodo occurrendum.

QV A E R I T V R, de aliquibus defectibus cōtingētibus in missa, quomodo sit eis occurrēdū? Quid si sacerdos celebrans moriatur? vel si impediatur aliqua infirmitate? Dico, q̄ si hoc contingit ante consecrationē, nō oportet q̄ missa perficiatur: si aut post cōsecrationem, debet missa per alium perfici. Sed quid faciet celebrās si meminert se esse in mortali, aut in excommunicatione? Resp. sanctus Antoninus q̄ si est ante cōsecrationē, dimittat missam, si nō sit nota infamix vel scandali: at si sequatur scādālū, non dimittat. Sed vide de hoc suprā. q. 79. Sin verò sit post cōsecrationē, omnino nō debet dimittere. Idē dicendū est de eo qui meminit se non esse ieiunum. Quid quādo aranea, musca, vel aliud animal venenosum cecidit in calicē? Respōdeo, si est ante

ante cōsecrationē, tollat animal & vinū, & dimittat aliud de nouo. Si post cōsecrationē, accipiat animal, abluat, & cōburat, & ablutio & cineres mittatur in piscinā: & sumat sanguinem. Si autē sit venenū in calice, nō bibat, sed seruet in calice vel in vase apto inter reliquias: & ponat aliud vinū & iterū cōsecret solū vinū, si nondū sumpserit hostiā. Si verò sumpserit hostiam, reincipiat à cōsecratione hostiæ. Idē faciat si post sumptionē hostiæ, deprehenderit nihil fuisse in calice, vel fuisse solam aquā, reincipiat à cōsecratione hostiæ. Quāuis si iā sumpserit aquā, dubitet Palude, an debeat calicem consecrare. Si autem dubitat an dixerit verba consecrationis, dicat iterum secundū Scotum. Si sanguis fundatur totus, ponat aliud vinum & consecret: & si cecidit super tabulam, lambatur, & radatur, & mittatur in piscinam. Si super mappam: & potest fieri mūdè, sumat, vel

vel comburatur mappa, vel sufficiēter lauetur. Regula autē generalis est, quod quotiescūque scitur vbi sunt species sacramēti, non debēt cōburi, sed seruari. Reliqua vide apud sanctum Thomā. Hęc sufficiāt de sacramēto eucharistię.

102

• **QVAERITVR**, an missa sit sacrificium. Respondetur, q̄ vnanimis sententia omnium sanctorum & doctorum est & fuit, missam esse sacrificium, & ita fide firma tenendum est, & opposita assertio est hæretica. Ecclesia enim catholica à principio sui ortus sensit tenuit confessa est docuit & prædicauit, atq; executione & vsum ostendit missam esse sacrificiū. Vt enim dicitur Psal. 109. & ad Hebræ. 6. Christus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: qui vt dicitur Gen. 14. in pane & vino sacrificiū obtulit. Ergo si in ecena consecrans panem & vinum Christus non sacrificauit verè & realiter, nunquàm fuit sacerdos secundum

secundum ordinem Melchisedech. Ite
pro statu nouæ legis, quæ usque in fi-
nem seculi est duratura, necesse est da-
re sacrificium aliquod visibile ipsi pro-
prium & peculiare, nam teste Paulo
ad Hebræ. 7. Lex & sacerdotium & sa-
crificium, ita connexa sunt ad inuicem,
vt nullam ab alio separari possit. Item
sacrificium agni paschalis fuit figura
agni Christi existentis sub speciebus
panis & vini. Nam ille agnus repræ-
sentabat Christum sub ratione come-
stibilis. Item propheta Daniel qui ca.
9. dixerat sacrificium veteris legis fo-
re in æternum cessaturum, postea ca.
12. de sacrificio legis nouæ loquens di-
xit, iuge sacrificium (scilicet, legis no-
uæ, quod sub pane & vino celebratur)
cessaturum per tres annos cum dimi-
dio &c. Præterea Malachiæ. 1. repro-
bans dominus sacrificia legis Iudaicæ
dicit. Munus non suscipiam de manu
vestra, ab ortu enim solis usq; ad occa-
sum

De Eucharistia.

sum magnum est nomen meū in gentibus. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio mūda, quia magnū est nomen meū in gētibus, vbi vides q̄ loquitur de ecclesia tēpore legis euāgelicæ, quæ gentiū ecclesia est. Hæc igit̄ veritas, q̄ missa sit sacrificiū diffinita est in concil. 12. Toleraño, ca. 5. & in concilio Lateraneñ. sub Innocentio. 3. can. 1. suorum Decretorum, & in Synodo generali cap: 32. suorum decretorum. Et in concilio Ephesino in epistola ad Nestorium missa, & tandem in concil. Tridentino, Sessio. 22. capit. 1. 2. 3. & 4. & cano. 1. 3. 4. & c. verba primi canonis hæc sunt. Si quis dixerit in missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quòd offerri non sit aliud q̄ nobis Christum ad manducandum dari, anathema sit.

OBTULIT autem seipsum Christus in vltima cœna sub speciebus panis & vini Deo patri pro nobis. Et ita
de fide

de fide est tenendū. nam Lucæ. 22. dicitur, & accepto pane gratias egit & fregit & dedit eis dicens, Hoc est corpus meū quod pro vobis datur, hoc facite in meā cōmemoratiōē. Dat̄ inq̄ nunc in præsentī, & hæc nra assertio diffinit̄ in prædicto cōcil. sess. 22. capi. 1. Ex qua habes q̄ Chr̄s p̄ nobis bis seipsum obtulit in sacrificiū. Primò incruentē sub speciebus panis & vini. Secundò cruentē sub propria specie veræ carnis humanæ in ara crucis. Eadē igit̄ res. s. corpus & sanguis Christi & Christus totus bis oblata est pro nobis, semel in cruce. Secundò in coena sub speciebus panis & vini. Et hæc quotidie repetit̄ per sacerdotes missam celebrantes. Quod itē patet ex diffinitiōe cōcil. Trident. capit. 2. vbi supra. Et quia Christus in vltima coena missam celebrans seipsum obtulit pro viuīs & mortuis, ideo missa offerri pōt pro peccatis viuorū & mortuorum, & pro alijs necessitatibus. Est

De Pœnitentia.

enim verū sacrificiū & vnicū ecclesie
chriane. Et ita firma fide tenendū est.
Sic em̄ diffinit̄ in prædicto concil. Tri-
den. vbi supra cano. 3. cuius verba sunt.
Si quis dixerit missæ sacrificiū tantū
esse laudis & gratiarū actionis, aut nu-
dam cōmemorationē sacrificij in cru-
ce peracti, non autem propitiatorium,
vel soli prodesse sumentis, neq; pro vi-
uis & defunctis, pro peccatis, pœnis, sa-
tisfactionibus & alijs necessitatibus of-
ferri debere, anathema sit.

Sequitur Sacramen- tum Pœnitentiæ.

De sacramento Pœnitentiæ tractat
Magister Sententiarum. 4. dist. 14.
& S. Thomas. 3. p. quæst. 84.

104

Pœniten-
tia est sa-
cramētū.

VAERITVR, vtrūm pœ-
nitentia sit sacramentum, &
vtrūm post baptismum sit ali-
quod

quod signum visibile institutum ad remissionem peccatorum actualium? Respondeo, quòd sic, & est conclusio de fide: vt patet Ioannis. 10. Quorum remisistis peccata remittuntur eis. Et Matthæi. 18. Quodcunque solueris super terram erit solutum & in cœlis. Ex his locis patet, quòd est aliqua autoritas & iurisdictio inter homines ad remittendum peccata. Et hæc iurisdictio inter homines exercetur per actû exteriorem: ergo pœnitentia est signû sensibile institutum à Deo in remissionem peccatorum, ac proinde est sacramentum. Idem patet autoritate ecclesiæ in capit. ad abolendam. extra de hæreticis. Et expressè inter sacramenta numeratur confessio peccatorum. Et inter hæreticos numerantur qui aliter sentiunt de sacramentis quàm ecclesia Romana sentit. Et in concil. Florentino sub Eugenio. 4. numerat pœnitentia inter septem sacramenta: er-

De Pœnitentiâ.

go. Idem diffinit in cōcil. Tridēti. sessi.
14. de pœnitentiâ sacramento can. 1. cuius verba sunt. Si quis dixerit in catholica ecclesia pœnitentiâ non esse verè & propriè sacramentū pro fidelib⁹ quoties post baptismū in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo domino nostro institutum, anathema sit.

ET quòd sacramentum pœnitentiæ & sacramētum baptismi, non sint vnū sacramentum, sed duo, firma fide tenendum est. Sic enim dicitur in prædicto concilio, & sessione capite. 2. & cano. itē. 3. Si quis sacramenta confundens, ipsum baptismum, pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atq; ideo pœnitentiâ non rectè secūdam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Vocatur autem sacramentum pœnitentiæ, quanuis contineat contritionem, satisfactionem, & confessionem: quia sumpsit nomen ab ultimo:

De Pœnitentiâ.

go. Idem diffinit in cōcil. Tridēti. sessi.
14. de pœnitentiâ sacramento can. 1. cuius verba sunt. Si quis dixerit in catholica ecclesia pœnitentiâ non esse verè & propriè sacramentū pro fidelib⁹ quoties post baptismū in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo domino nostro institutum, anathema sit.

ET quòd sacramentum pœnitentiæ & sacramētum baptismi, non sint vnū sacramentum, sed duo, firma fide tenendum est. Sic enim dicitur in prædicto concilio, & sessione capite. 2. & cano. itē. 3. Si quis sacramenta confundens, ipsum baptismum, pœnitentiæ sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo sacramenta distincta non sint, atq; ideo pœnitentiâ non rectè secūdam post naufragium tabulam appellari, anathema sit. Vocatur autem sacramentum pœnitentiæ, quanuis contineat contritionem, satisfactionem, & confessionem: quia sumpsit nomen ab ultimo:

timo: vt dicit S. Tho. 4. d. 26. q. 1. art. 1. sicut sæpe vfitatum est. Nam licet homo sit animal, corpus, & substantia, nõ denominatur nisi ab vltimo, quod est homo. Sic etiam sacerdos quanuis sit diaconus & subdiaconus, nominatur sacerdos ab vltimo. Quia verò vltima pars pœnitentiæ, quæ est satisfactio, est pœnalis, imò omnia in hoc sacramento sunt pœnalia: ideo vocatum est sacramentum pœnitentiæ totum aggregatum ex illis partibus, tam actus pœnitentis, quàm absoluentis.

QVÆRITVR, quæ sit materia huius sacramenti? Resp. quod materia remota sunt peccata pœnitentis. Vnde cum beatissima virgo nullum prorsus peccatũ habuerit, falsissimũ est quod quidã fingũt, scilicet, quod cõfitebatur. B. Ioãni Euangelistæ. Materia verò propinqua, sunt tres actus pœnitentis, scilicet, contritio, confessio, & satisfactio. Ita em̃ definitum est in cõci. Florenti.

105
Materia
sacramē-
ti pœni-
tentie.

De Pœnitentia.

sub Eugenio. 4. Et idem etiam diffinitur in concilio Tridentino, Sessio. 14. de pœnitentiæ sacramento. Cano. 4. his verbis. Si quis negauerit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus pœnitentiæ quasi materiam sacramenti pœnitentiæ, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem, aut dixerit duas tantum esse pœnitentiæ partes, terrores, scilicet, incussos conscientiz agnito peccato, & fidem conceptam, ex Euangelio vel absolutione qua credit quod sibi per Christum remissa peccata, anathema sit.

QVAERITVR, quæ sit forma huius sacramenti? S. Th. 3. p. q. 84. ar. 3. dicit quod forma vera sacramenti pœnitentiæ est, Ego te absoluo. Sicut enim Marci ultimo, & Matthæi ultimo dominus loquens de baptismo dixit, Baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: non dixit hæc sit forma baptismi, Ego te baptizo (& tamen hæretici

106
Forma sacramenti pœnitentiæ.

tici Vuiclephistæ dicunt illam esse formam baptismi) sic de pœnitentiâ dicitur Matthæi. 18. Quodcûq; solueris super terrâ, ergo hæc erit forma pœnitentiæ, ego te absoluo. Item. 2. Corinth. 2. Ego quod donavi si quod donavi, propter vos in persona Christi: ergo sicut Paulus dicit se donasse, sic debet & sacerdos dicere, ego te absoluo. Item ut ait Sanctus Tho. opusculo. 22. Non est parui momenti quod ecclesia canit. Iam bone pastor Petre clemens accipe vota precantum, & peccati vincula resolue tibi potestate tradita: ac proinde non est blasphemia, ut putant isti hæretici, quòd sacerdos dicat, Ego te absoluo. Item in concilio Florenti. sub Eugen. 4. expressè determinatur hanc esse formam pœnitentiæ, scilicet, Ego te absoluo, & expressiùs in concilio Triden. Sessi. 14. Cano. 3. cuius verba vide infra. q. 144. & 181. Hęc igitur est forma cõueniēs & necessaria. Et li-

cet permittatur alia verba, omnia sunt de congruitate, sicut etiã crucis signũ. Et si dicatur in c. nũquid. de consecratioe. d. 5. Sacramẽta cruce perficiũtur, sed non loquitur de omnibus sacramẽtis. Manuum impositio dicit Paluda. q̄ est de congruitate. Sed Sanct. Th. ait q̄ nõ debet fieri. Ponantur autem à capite separata. Signat em̄ copiosum munus gratiæ conferri, sicut in sacramento confirmationis.

107

QVAERITVR, vtrũ pœnitentiã

Pœnitentiã an sufficiens re- sit remediũ sufficiens contra peccata?

medium Respõ. q̄ sic. Patet ex illo Ezechie. 18.

contra Si impius egerit pœnitentiã ab omni-

peccata. bus peccatis suis quæ operatus est, vita

viuet & non morietur: omniũ iniquita-

tũ eius quas operatus est, non recorda-

bor. Et idẽ dicit. c. 33. & Sapiẽ. 11. Dis-

simulãs peccata hominũ propter pœ-

nitentiã. Et Matth. 3. Pœnitentiã agi-

te, & appropinquabit regnũ cœlorum.

Idem dicitur Matth. 4. & Luc. 15. Gau-

dium

dium est angelis super vno peccatore
pœnitentiam agente. Et. 2. Corinth. 7.
Quæ enim secundû Deum tristitia est
salutem operatur. Luc. 17. Si pœniten-
tiâ egerit dimitte illi. Et sunt in vtro-
que testamento infinita testimonia. Et
si objicias illud Hebræo. 6. Impossibile
est eos qui semel sunt illuminati, &c.
rursus renouari ad pœnitentiam. Dico
cum S. Tho. 3. p. q. 84. art. 10. ad. 1. & cû
Chrysolto. & omnibus sanctis doctori-
bus, quòd ibi negat Paulus, non pœni-
tentiam, sed renouationem per baptis-
mum secundò acceptum: quia baptis-
mus nō est iterabilis. Peccatum verò in
spiritû sanctû, si sit finalis impœniten-
tia. i. peccatû cum quo homo moritur
sine hoc q̄ egerit pœnitentiam de eo,
est irremissibile. Alia autem peccata in
spiritum sanctum dicuntur irremissibi-
lia, quia difficilè remittuntur, & rarò
De⁹ tales cōuertet, & sunt in magno pe-
riculo. Sed tamē si pœnitentiâ egerint,
remis-

De Pœnitentia.

remissionem sine dubio cōsequentur.

108

Pœnitentia est necessaria ad salutem post peccatum.

QVÆRITVR, an pœnitentia sit remediū necessariū ad salutem post lapsū in peccatū? Resp. q̄ sic. Nam in sacris literis vbiq; dominus hortatur ad veniam petendam, non dat aliud remedium nisi pœnitentiam, ergo. Et hoc adeò verum est, quòd etiā requiritur pœnitentia de peccatis commissis ante baptismum, adulti enim qui baptizantur necesse est quòd dolcant de peccatis: iuxta illud Actuum. 2. Pœnitentiā agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Et Augustinus libro de pœnitentia ait, Omnis qui iam suæ voluntatis arbiter constitutus est, cū ad sacramentum fidelium accedit, nisi eum veteris vitæ pœniteat, nouam non potest inchoare. quod & habetur de consecra. dist. 4. cap. omnis qui. Ab hac autem pœnitentia cū baptizantur soli parvuli sunt immunes. De venialibus autem non est necessaria pœnitentia,

tia,

ria, quia per dilectionem Dei, & multa alia remitti possunt. Si verò peccator præueniatur aliquo periculo maris, vel latronum, vel alicuius alterius, pœnitentia eius erit, quòd faciat tunc quicquid possit. Dicat Miserere mei Deus, vel aliquid simile: quicquid em̄ possit etiam in ultimo statu facere hoc animo vt concilietur Deus & placatus reddatur, pœnitentia est. Talis nanq; non est extra salutis statum.

QVÆRITVR, utrū per pœnitentiã remittatur pœna debita peccatis? Respon. q̄ per pœnitentiã semper remittitur aliqua pars reatus & fit minor: non tamen oportet q̄ tollatur tota obligatio ad pœnam. Nam omnes fatētur q̄ postquã pœnituit aliquis, imponenda est aliqua pœnitentia. Nec hoc infert præiudiciũ aliquod diuinæ misericordiæ, q̄ post dimissam culpã, quærat pœnã ab amico: qui enim peccat, lædit iustitiã simul & amicitia. Iu-

109

Pœnitentia remittit pœnã peccatorum.

De Pœnitentiâ.

re autē amicitia teneor ego dū aduer-
sarius petit veniā, & est paratus facere
quicquid voluerim, recipere eum ad
pristinā amicitiam. Nec debeo dicere,
nō parcā, aut non erit amicus donec
reddat domū quā combussit. Sed nihi-
lominus salua amicitia possum repete-
re domum meam. Et rex potest amico
suo remittere homicidiū, tamen omni-
nō salua amicitia cogit eum satisfacere
alteri p̄ iniuria. Sic Deus omnino post
quā aliquis petit veniā, redit in ami-
citiā, & nihilominus exigit iustitiam.
Nota vnum locum ex quo expresse cō-
stat q̄ Deus punit hominem postquā
factus est ei amicus. 2. Reg. 12. Postquā
dimisit Deus peccatum Dauid, dici-
tur, Veruntamen filius qui natus est tui
bi morietur, &c.

QVÆRITVR, quomodo remit-
tant peccata venialia? Respō. 1. q̄ quic-
quid sufficit ad remittendum morta-
le, sufficit etiam ad remittendum venia-
le.

110

Venialia
peccata
quomo-
do remit-

le. Est clarum, quia quicquid est in venialibus, est in mortali, & aliquid amplius, ergo. Secundo dico quod ad remissionem venialis sufficit dilectio Dei. Nam cum Dei dilectio sit ei velle placere: & qui vult ei placere, vult virtualiter non displicere: iam ibi interuenit displicentia interpretatiua quæ sufficit ad remissionem venialium: ut ait. S. Thom. 3. p. q. 87. art. 1. Nam apud homines sufficit ad remissionem leuis offensæ dicere ei quæ offendit, ego posthac volo tibi in omnibus placere: ergo multo magis apud Deum qui pronior est ad miserendum. Item probat hoc Scotus, plus placet deo dilectio ista, quæ displiceat peccatum veniale: sed homines etiam mali si offendantur leui offensa, & præstentur eis magna beneficia, non exigunt satisfactionem leuis iniuriæ, etiã si non petatur venia: ergo dilectio Dei sufficit ad remissionem peccatorum venialium. Per dilectionem verò Dei, aut per displicentiã

gene-

De Pœnitentia.

generalē, dimittuntur omnia illa peccata venialia ad quæ homo nō est actualiter affectus, vel virtualiter. Si verò quis est affectus vni peccato veniali, & dolet de alio, remittit peccatū de quo dolet, manente alio. Et qm̄ in illa potestate ecclesiæ tradita in illis verbis. Quorū remisistis peccata, non solum tradita est facultas remittendi peccata per pœnitentiā quæ est sacramentum: sed etiā multis alijs modis, cum ad remissionem venialium non sint necessaria sacramenta: relicta est potestas ecclesiæ ad instituenda media ad eorū remissionem. Et ista sunt oratio domini-
ca, bñdictio episcopi, unctio pectoris, aqua benedicta, & similia, quæ sine quocunque alio motu bono sufficiunt remittere venialia, per hoc quòd fiunt, quia sunt ab ecclesia instituta in remedium venialium. De aqua benedicta Alexander, quintus à Petro dicit, & habetur de cōse. d. 3. c. aquam. Aquam
sale

sale conspersam populis benedicimus, ut ea cuncti aspersi sanctificentur, & purificentur. Quod etiam omnibus sacerdotibus faciendum esse mandauimus. Nam si sanguis vitulæ aspersus sanctificabat, multò magis aqua sale aspersa, & diuinis precibus consecrata populū sanctificat. De oratione dñica habetur de pœnitentia. d. 3. c. de quotidianis. Et est Chrysoſto. dicentis. de quotidianis leuibusq; peccatis quotidiana oratio fidelium sufficit, scilicet, Pater noster. De benedictione ep̄ali, & abbatū habetur. 1. q̄o. 1. c. bñdictio. cap. multi. De r̄sione pectoris habet de pœnitētia. d. 1. c. tres sunt actiones. & d. 2. c. sicut inquit. & de sacra vnctio- ne. cap. cū venissem. §. 1.

QVÆRITVR, utrū peccata per pœnitentiā remissa redeant per sequens peccatū? S. Tho. 3. p. q. 88. art. 1. dicit quòd in peccato duo possunt cōsiderari, vnum est ipsa culpa, alterum

III
Peccata
per pœ-
nitentiā
remissa
an re-

M rea-

deat per
sequens
pœn.

reatus ad pœnam, & tunc ponit tres
conclusiones. Prima, Peccatū non po-
test redire quantum ad culpam. Pa-
tet, nam si Sortes occidit hominem &
egit de illo homicidio pœnitentiam:
& iterum post pœnitentiam furatus
est, hoc vltimum peccatum furti non
habet maculam homicidij. Secunda
cōclusio, Peccatum non redit quantū
ad reatū pœnæ sensus, quia noua pœ-
na sensus debetur peccato huic no-
uo, & non illa prior. Tertia conclusio,
Peccata præterita redeunt per sequens
peccatū quantū ad pœnam damni ali-
quo modo: quia eadē pœna dāni erit
pro quolibet peccato, & eodē modo
priuatur visione diuina. Et hoc modo
intelligitur illud Iacobi, Qui in vno
peccauit, factus est omniū reus. Ve-
rū est q̄ peccata præcedentia dicuntur
aliquo modo redire per quandam in-
gratitudinē, ad istū sensum, q̄ grauius
est peccatū quod nūc post remissa pec-
cata

cara fit, quàm si priùs nō essent remissa peccata. Post remissionem enim iterū Deum offendere, magna ingratitude est. Hæc autem gravitas quæ ratione ingratitude confurgit, cum non mutet speciem peccati secundum omnes, nō est de necessitate cōfitenda. Non enim est opus, vt dicat, postquā sunt mihi dimissa peccata adulterat^o sum. Patet igitur, q̄ peccata semel remissa nō redeūt per peccatum sequens. Sine pœnitētia enim sunt dona Dei. Roma. 11.

QVAERITVR, vitrū per pœnitētiā restituatur homini grā, & virtutes infusæ? Resp. secūdu oēs, q̄ nō est dubitandum de hoc. Nā cum in pœnitētia detur gratia, necessariō dantur omnes virtutes infusæ, quæ gratiā cōcomitantur: sicut in baptismo, quia datur gratia, dantur etiam virtutes morales. Sed tota difficultas est, vitrum resurgat pœnitēs ad tantā gratiā quantā habebat antequam caderet, vel ad maiorē, aut mi-

113
Per pœnitentiam restituatur gratia & virtutes infusæ.

norem? Ad quod omnibus alijs opinio-
 nibus dimissis, dico cum. S. Tho. 3. p. q.
 89. ar. 2. 3. & 5. q̄ pœnitens nō semper
 resurgit ad maiorem gratiam quā il-
 la à qua cecidit, nec ad æqualem, sed
 secundū proportionem contritio-
 nis quam habet. Hæc opinio fuit anti-
 quorum omnium, Alberti magni, Ale-
 xandri de Ales. 4. p. q. 77. membro. 5. &
 Bonaventuræ. 4. dist. 14. & Ricardi, &
 omnium illorū qui scripserunt in theo-
 logia grauitè, & modestè. Hoc probat-
 ur à posteriori præter autoritatem
 Hieronymi quam allegat Sāctus Tho-
 mas, quia experientia ostendit, quòd
 pœnitens non semper resurgit ad ma-
 iorem gratiam: videmus enim feruen-
 tissimos viros, post peccatum & pœni-
 tentiam, tepidè & non ita feruenter
 sicut antea operari; ergo non habent
 tunc maiorem gratiam & amorē Dei,
 amor enim Dei non est ociosus. Vide-
 mus verò magnum peccatorē aliquan-
 do

do feruentissimè pœnitere, & exerce-
ri in bonis operibus: igitur non omnes
resurgunt semper ad maiorē, vel æqua-
lem gratiam. Item ad gratiam requiri-
tur dispositio, & quantò maior est di-
spositio, tantò maior gratia introduci-
tur: sed contritio est dispositio, non so-
lùm ad nouam gratiam, sed etiam ad
gratiam præteritam: ergo quantò ma-
ior fuerit cōtritio, tantò maior erit gra-
tia, etiam præterita. Dico igitur primò
quòd cuicumque resurgenti, extra gra-
tiam quæ datur ei secundùm mensu-
ram contritionis quam habet, & quæ
daretur etiam sine meritis prioribus,
datur ei aliquid ratione præcedentium
meritorum. v.g. sit Petrus qui habebat
centum meritorum gradus, conteritur
nunc post peccatum contritione vt de-
cem: dico quòd vltra gratiam vt decē
quæ datur ei ratione cōtritiois, datur
aliqua gratia ratione præcedentiũ me-
ritorum. Secundò dico, quòd quanto

De Pœnitentia.

prædicta contritio maior fuerit, tantò maior gratia dabitur eiratione præcedentium meritorum. v. g. Petrus antea habebat gratiam vt decem, & Plato vt decem, resurgunt ambo: Petrus contritione vt decem, Plato contritione vt 20. dico, q̄ Platoni dabitur maior gratia ratione præcedentium meritorum. Tertio & vltimo dico, q̄ perfectè pœnitenti, id est, ex toto conatu, semper restituitur tota gratia præcedens. Nam perfectæ pœnitentię correspondet perfecta restitutio, nō est autē perfecta restitutio nisi restituatur totum, ergo: & consequenter secundum proportionē pœnitentię restituitur præcedens gratia. Quia iustum est, q̄ si toto conatu correspondet tota gratia, q̄ medietati conatus respondeat medietas gratię, & tertię parti conatus. 3. pars gratię, & sic consequenter. Vnde optimū est sepe dolere de peccatis, vt restituat̄ tota gr̄a ratione præcedentiū meritorum.

Virum,

VTRVM, autem ratione aliorum bonorum operum restituatur aliquid de gratia præcedenti? Probabiliter dicimus, quòd sic. Videtur enim omnino, quòd bonus princeps si propter delicta abstulerit ab aliquo bona, postmodum illo pœnitente restituerit ei princeps aliquam bonorū partem, tot obsequia posset deinde regi exhibere, quò reddat ei omnia: & esset hoc laudabile in principe. Ita prorsus videtur dignum sentire de Deo, & quòd diligentem Deum vel danti eleemosynam, vel alia bona operam facienti post pœnitentiam, restituat aliquid de gratia deperdita. Certum igitur est merita præcedentia non perdi omnino, sed recuperari à pœnitente.

113
Per omnia bona opera restituit aliquid de gratia perditam.

De contritione.

DE partibus pœnitentiæ tractatū aggrediēti. Queritur in primis quid sit cōtritio, quoniam ea est pœnitentiæ pars prima? Rōdeo, quòd est

114
Cōtritio quid sit.

De Contritione.

perfectus actus pœnitentiæ. Pœnitentia em̄ virtus est per quā placamus nobis Deum iratum, & consequimur remissionem peccatorū. Ad hæc enim duo debet dirigi tota pœnitentis intentio. Est autē iste actus pœnitētis dolor vnde pœnitētix dolor est cōtritio, qui maximè propiciatur Deum. Hierony. & habet de pœnitentia. d. 1. c. mēsurā, apud Deū non tantūm valet mensura temporis quā doloris. Et Chrysoſtom⁹ homilia. 21. super Matthæum, non dolere quia peccaueris, magis indignari facit Deum, quā id ipsum quod antea peccaueras. Sunt de hoc infinita testimonia sanctorum, & sacræ scripturæ attestantia, q̄ dolor de peccatis est pars pœnitentiæ valens ad remissionem peccatorum: vt patet ex conuersione Magdalenæ, & fletu Petri post negationem, &c. Habemus igitur, q̄ contritio est dolor. Et ita diffinitur in concil. Florentino, sub Eugenio, 4. Et
in con-

in concilio Tridentino, Sessione. 14. cano. 4. Sed notandum duplicem esse dolorem, quia quidam est sensitivus, alius est intellectivus. Contritio autem est dolor intellectivus & non sensitivus: ut docet Sanctus Tho. 3. p. quæst. 85. art. 1. & omnes doctores. Quia contritio est in potestate nostra, sed dolor sensitivus non est in potestate nostra, ergo. Et adhuc propriè loquendo, contritio non est ipse dolor, sed odium & displicentia peccati, ex quo nascitur dolor. Est igitur contritio odium, no-litio, & detestatio peccatorum præteritorum.

QVÆRITVR, an sufficiat dolere solū de peccatis præteritis, vel an requiratur etiam propositum nō peccandi? Hæc est gravis quæstio, & de qua sunt variæ sententiæ. Maioris in. 4. distin. 14. q. 1. & Almain, & Bonauen. 4. d. 14. in expositione textus dicunt, q̄ si poenitens nihil cogitat de futuro, nō

115

An sit necessarium propositum non peccandi.

De Contritione.

oportet quòd habeat propositum cauendi à peccatis, sed sufficit quòd actualiter non habeat contrarium actum. Sanct. Thom. 1. 2. quæstione. 113. art. 5. & in. 4. d. 14. in expositione textus & d. 17. q. 2. artic. 3. quæstiuincula. 4. & 3. p. q. 85. artic. 3. & q. 90. artic. 4. & 3. contra gentes. cap. 158. & 4. cõtra gentes. cap. 72. & Adrianus quodlibet. 5. articu. 3. dicunt, quòd requiritur actuale propositum cauendi à peccatis futuris. Idem tenet Albertus Magnus. 4. d. 14. articu. 10. & Alexander de Ales. 4. p. membro. 9. Quæ harum sententiarum sit vera. Firmiter tenendum atq; intrepidè dicendum est, q; sola sententia D. Tho. quam stabilè & firmam faciunt primũ verba cõcil. Florent. quæ dicunt ad contritionẽ spectat dolere de peccatis cõmissis, cũ pposito non peccandi deinceps. Præterea conciliũ Trident. Sessi. 14. cap. 4. cuius verba sunt. Contritio quæ primũ locũ inter dictos pœ-

ni-

nitentiæ actus habet, animi dolor ac detestatio est de peccato commissio cum proposito non peccandi de cætero. Item Ioan. 5. & 8. Existenti ad piscinam dixit Dñs & adulteræ, amplius noli peccare: non dixit nō pecces, sed noli. Itē primū quod ab eo qui fecit iniuriam postulamus, est huiusmodi propositum (Señor nunca mas.) Item non habet veram pœnitentiā qui non diligit Deum super omnia: sed q̄ sic diligit Deū, vult ei in oībus placere, & in nullo displicere: ergo talis habet propositum cauēdi futura.

QVÆRITVR, de quo debeat esse contritio? Respondeo, quòd non de peccato originali, sed de peccatis actualibus. Patet tū ex verbis vtriusque Concilij Florentini, & Tridentini in præcedenti quæstione citatis. Itē quia pœnitentiæ sacramentum nō habet locum neque virtutem nisi post sacramentum baptismi susceptum. Vnde in conc. Triden. Sessi. 14. cap. 1. sic dñ. Si q̄s dixerit

116
 Cōtritio est d̄ peccatis actualibus sed nō oportet ut de quolibet peccato sit distincta cōtritio.

De Contritione.

dixerit in ecclesia catholica pœnitentiam non esse verè & propriè sacramentum pro fidelibus quoties post baptismum in peccata labuntur, &c. anathema sit. Ex qua sententia nunc definita liquidò constat sacramentum pœnitentiæ nullū locum habere in pueris, nec in illis qui ad vsum rationis, nec in minimo peruenerunt. Nam si peccare non potuerunt, nec pœnitere, nec cōfiteri tenent. Et est differētia, quæ ad pœnitentiam mortalia requirit cōtritio: nō tū ad venialia. Vtrūm autem debeat esse contritio distincta de oībus pœnitentiis in particulari, vel an sufficiat vnica contritio de oībus in gñrali, dubitari solet. Quidam em̄ tenuerunt necessarias esse tot cōtritiones quot peccata mortalia, quia S. Thom. dicit, quòd contritio debet esse distincta de singulis peccatis mortalibus. Sed ego credo sicut dicit Caieta. quòd hæc opinio sit falsissima. Non oportet reddere pœnitentiam ita difficilem

ficilem, & inaccessibilem. Quod ego sentio est, quòd ad remissionem peccatorum sufficit dolor generalis de omnibus peccatis: & non requiritur dolor in particulari. Patet, quia aliàs non posset homo consequi remissionem peccatorum nisi aliquo certo & determinato tempore, quod est falsissimum: nam in quocunque momento potest homo sufficienter conteri, iuxta illud Ezechielis. 33. In quacunque die ingemuerit peccator, &c. Et sumitur ibi dies pro momento. Sequela autem probatur, quia ad cogitandum peccata requiritur certum tempus, ergo ad dolendum in speciali etiam requiritur tempus certum. Et hoc primum conceditur, & necessariò concedendum est ab omnibus. Secundò dico, q̄ nec ante cōtritionem generalem, nec post, requiritur cogitatio & detestatio singulorū peccatorū in particulari ante confessionem: in ipsa enim cōfessione tenetur

tur homo cōteri in speciali. Cū enim cōfessio debeat esse distincta, tunc cū ea cōfiteretur, detestatur illa: nā alias esset fictio. Nec oportet dicere, doleo de istis quatuor & de his. 6. sed doleat de omnibus, & confiteatur distinctē peccata sua, & hoc sufficit. Quia actus interior pœnitentiæ à quo exterior proficitur, singula mortalia quæ sub cōfessione cadunt, respicit.

117 **QVAERITVR**, utrū quicūq; dolor peccatorū quantumuis parvus sufficiat ad remittendū peccata? Scotus. 4. d. 14. q. 2. articu. 2. dicit quòd licet quis habeat dolorem de peccatis propter Deum, cum omnibus alijs bonis circumstantijs: nisi talis dolor habuerit certam intensiōem & continuationem, non sufficit. Quanta autem debeat esse ista intensio doloris, dicit q; solus Deus noit. Sed hoc est merè voluntariè dictū. In re autem necessaria ad salutem non debemus loqui sine auctoritate sacre scri-

An quilibet parvus dolor sufficiat ad remittenda peccata.

scripturæ, aut sanctorum. Item arguitur contra hoc, Deus pronior est ad miserendum quàm ad puniendum: sed quæcunque intentio voluntatis in peccatum, etiam in vno instanti sufficit ad damnandum hominẽ: ergo quæcunq; intentio contra peccatũ in quocunque instanti sufficiet ad consequendam misericordiam & remissionem. Tenendum igitur est (omissa multitudine argumentorũ) quòd in contritione non requiritur certa intentio, aut continuatio temporis. Sed tunc dubitatur quomodo intelligitur, quòd contritio debet esse maximus dolor, vt dicunt doctores requiri: quia est de maximo malo scilicet de offensa Dei? Ad hoc dicẽdũ, q̄ sicut dilectio Dei debet esse maxima non intẽsiuè, sed affectiuè & appetitiuè: ita requiritur q̄ odio habeamus peccatũ supra omne odibile: & reuerà mallẽ esse mortuus incurrisse; quæcunq; alia dāna quàm peccatum:

tum:

De Contritione.

tū : licet talis actus sit remissus gradualiter. Non oportet tamen q̄ pœnitens faciat iliam comparationē , mallē pati hanc mortē, vel illud malū , quā incurrisse hoc peccatū (quāuis hic act⁹ esset valde perfectus, & multum valeret ad pœnæ remissionē) sed sicut satis est ad dilectionē Dei super omnia, velle ei in omnibus placere, & in nullo displicere : ita ad contritionem sufficit dicere, ego nullo modo vellē offendisse deū. Et licet experiamur in morte charotū nos plus dolere quā in peccatis, non turbemur : quia hoc prouenit ex eo q̄ præsentia magis mouent quā absentia : & magis connaturalia sunt magis sensibilia, ideō appetitū sensitium magis mouent. Hic autem dolor sensitius debet esse moderatus. Vnde apostolus. 2. Corinthi. 2. admonet eos vt consolentur pœnitentē quendam, ne abūdantiōri tristitia absorbeat. Dolor autē intellectiuis non pōt esse nimius.

Vtram

20 VTRVM, de grauiori peccato sit
 habenda maior cōtritio quā de mino-
 ri? Respondeo primò, quòd nō est ne-
 cessarium dolere amplius de vno pec-
 cato quā de alio. Patet, quia vt suprā di-
 ximus, sufficit ad contritionem dolor
 in vniuersali de omnibus peccatis, &
 talis dolor non est tunc intensior re-
 spectu vnus peccati, quā respectu
 alterius. Secundò dico, quòd id ef-
 fet conuenientissimum, vt scilicet ma-
 iorem dolorem habeat homo de ma-
 iori peccato. Quòd autem hoc non sit
 necessarium patet, quia aliàs teneretur
 pœnitens scire grauitates peccatorū,
 quòd scilicet sit grauius peccatū, forni-
 catio, an detractio, quod nullo modo
 est dicendum.

118
 An de
 maiori
 peccato
 sit magis
 dolendū.

III QVAERITVR, vtrū dolor con-
 tritionis habere debeat hāc circumstā-
 tiā finis vt sit propter Deū? Vtrū ad
 hoc q̄ contritio sit sufficiens ad remis-
 sionem peccatorum, requiratur dile-
 ctio.

119
 An con-
 tritio sit
 dolor p-
 pter deū.

De Contritione.

Actio Dei super omnia? Resp. q̄ de hoc
sunt opiniones. Gabriel. 4. d. 14. q. 1. &
2. & Palude. d. 17. q. 2. conclusionē. 1.
& Caiet. q. 1. de contritione, & Capre.
2. d. 41. q. 1. ad. 1. Grego. tenēt q̄ requi-
ritur dilectio Dei super omnia. Et idē
videtur dicere. S. Tho. 3. p. q. 85. arti. 5.
vbi dicit, quòd quintus actus qui con-
currit ad contritionem est actus chari-
tatis, & 1. 2. q. 113. ar. 4. 1. dicit q̄ ad pœ-
nitentiam non sufficit motus fidei nisi
fit informatus charitate. & 3. p. q. 85.
arti. 6. dicit q̄ actus pœnitentiæ nasci-
tur ex actu charitatis. Et probatur, quia
in pœnitentia fit integratio amicitia
(fit enim ex inimico amicus) sed hoc
est impossibile nisi inimicus incipiat
diligere, ergo. In contrarium est, quia
dilectionis actus est perfectior, quàm
actus pœnitentiæ: ergo remissio pec-
catorum non deberet tribui actui pœ-
nitentiæ, sed actui dilectionis: cuius op-
positum dicunt omnes. Pro solutione
huius

huius dubij notandum, quod actus poenitentiae est actus distinctus ab actu dilectionis Dei: quia poenitentia & charitas distinguuntur, ergo etiam actus earum. Hoc supposito, videtur quod non possit esse poenitentia sine dilectione Dei, quia odium nascitur ex amore, ergo odium peccatorum nascitur ex dilectione Dei: si enim non diligerem Deum, quare odio haberem peccata? nunquid propter amorem creaturae? non certe, sed propter Dei amorem: cum igitur odium peccatorum sit super omne odibile in verè poenitenti, ergo procedit ex amore Dei super omnia. Et ita est regulariter, quod peccator ex amore movetur ad poenitendum. Potest tamen esse quod involuntate non sit alius actus quam iste, doleo quia offendi Deum: qui nec est elicitus nec imperatus à charitate, & iste talis actus sine alia dilectione sufficit ad remissionem peccatorum, qui licet regulariter procedat à charitate, tamen re-

missio peccatorū magis tribuitur pœnitentiæ quā charitati, quia in sacra scriptura illi actui promittitur remissio. Et S. Tho. dicēs q̄ pœnitētia procedit ex amore, intelligēdus est cōmuniter & regulariter: vt patet apud ipsum. 4. d. 14. q. 1. ar. 2. quæstiū. 1. Verum est q̄ ipse act⁹ pœnitentiæ, nolte deo displicere, est vera dilectio. Dolor igitur peccatorū debet esse propter Deum, non propter timorē pœnarū; aut propter quoduis aliud: sed quia sunt offense Deipatris pijsissimi.

120

An qui dolet p-
pter deū
semper
recipiat
gratiam.

¶ **QVÆRITVR**, utrū qui dolet vt nūc dixim⁹ semper recipiat gratiā? Caieta. q. 1. de contritione, tenet mirabilem opinionē, scilicet q̄ stat quempiā dolere de peccatis perfectē, & perfectē proponere cauere ab illis in futurū, & perfectē diligere Deū super omnia & nō habere gratiā. Ratio eius est, quia aliās seq̄retur q̄ posset quis habere euidetiā q̄ sit in gratia. Oppositū te-

nēt omnes doctores, & dicūt q̄ quā
 primū fecerit aliquis totum quod in se
 est, statim habebit gratiā. Vide. S. Th.
 1. 2. q. 112. ar. 2. ad. 1. & q. 113. ar. 3. &
 8. & 3. p. q. 85. ar. 5. & 6. Et in pluribus
 alijs locis. Et oppositū esset cōtra scri-
 pturā sacrā dicētē, Cōuertimini ad me
 & ego cōuertar ad vos: iā hic pœnitēs
 cōuertitur ad Deū, & Deus non con-
 uertitur ad pœnitentē. Iacob. 4. ap-
 propinquate Deo, & appropinquabi-
 tur vobis. Et Ioā. 14. Qui diligit me di-
 ligetur à patre meo. Et Psalm. 50. Cor
 contritum & humiliatū Deus non de-
 species. Falsissimū ergo est quod Caie-
 ra. dicit. Et dico q̄ non stat de lege q̄
 taliter pœnitens careat gratia cūm fa-
 ciat totum quod in se est. Nec hoc da-
 to sequitur se scire euidenter q̄ habeat
 gratiam. Non enim ego possum habe-
 re euidentiam, q̄ doleo de peccato su-
 per oīa, vel q̄ proponā perfectē caue-
 re in futurū. Habemus igitur pro cer-

ro, q̄ qui sic dolet habebit gratiam.

121 **QVÆRITVR**, virū attritio possit fieri contritio? Ad hoc suppono ex omnibus doctorib⁹; & S. Tho. q̄ nihil aliud est cōtritio quā dolor perfectus; attritio verò dolor imperfectus. Tunc dicit Sanct. Tho. 4. d. 17. q. 2. ar. 1. quæstiūcula. 3. quòd attritio nō potest fieri contritio, Probat̄ur, quia principiū contritionis est gratia; virtus infusa; attritionis verò principiū est habitus acquisitus, vel sola potentia, idem autem actus nō potest elici à virtute infusa, & acquisita vel à potentia, ergo. Sciendū est tamen, q̄ duplex est cōtritio, quædā intrinsecè, quæ habet hoc pro obiecto: doleo de peccatis super omnia. Alia extrinsecè, i. ex circumstantia, & sic omnis dolor qui est cum gratia vocatur cōtritio. Eodem modo duplex est attritio. Quædam intrinsecè ex obiecto, ut putà, doleo de peccatis quia turpia sunt & infamia, vel propter

pter infernū. Alia extrinsecè, putà do-
leo de peccatis propter Deū: & cū om-
nibus circumstantijs, sed omitto præce-
ptum aliquod necessarium. Tūc fit cō-
clusio, Nūquam ex attritione fit cōtri-
tio intrinseca, quia differunt ex obie-
cto: vna enim dolet propter Deū, alia
propter pœnas. Vnde cōclusio Sanct.
Tho. intelligitur de attritione propriè
dicta, & de contritione propriè dicta.

QVÆRITVR, vtrū tota ista vi- 122
ta sit tēpus cōtritionis? Respondeo pri- An tota
mò quòd est expediēs & conueniens vita sit
sæpe dolere de peccatis. Et sancti ita tēpus cō-
cōsulunt. Ad amicitiam enim pertinet tritionis.
sæpe dolere de offensa facta amico: ma-
ximè quia dolere debemus quousque
reparemus detrimentum factum per
peccatum: sed multa sunt quæ nullo
modo possunt reparari, putà tempus
quod perdidimus peccando, ergo per
totam vitam dolere debemus de illo.
Hoc autem intelligendum est de do-

lore qui est in voluntate, nam de sensitiuo dolore graue esset videre amicū semper esse tristem. Loquēdo autem de doloris tempore qui est sub præcepto dico, q̄ de peccato semel dimisso nō tenemur amplius dolere, quia De⁹ non iudicat bis in id ipsum, vt dicitur Nahum. 1. Sed de peccato nō dimisso est dubium quādo teneatur homo cōteri? Ad hoc Caietanus quodlibeto. 2. q. 3. dicit q̄ præceptū contritionis partim est affirmatiuum, quia obligat ad actum, scilicet ad dolorem: partim negatiuum, quia obligat ad non manendum in peccato. Loquēdo de hoc præcepto in quantum est affirmatiuū, obligat, semper, sed non ad semper, sicut & reliqua præcepta affirmatiua: scilicet in casu necessitatis, putā cū quis administrat, vel recipit sacramentum, vel in articulo mortis. Loquendo verò de prædicto præcepto in quantum est negatiuum obligans ad non manendum

dum in inimicitia Dei, obligat sicut & cætera præcepta negativa semper & ad semper, & ad statim. Et sicut qui tenet alienum tenetur statim reddere, sic qui est in statu inimicitia Dei, tenetur statim ab illo exire. Peccat autem contra hoc præceptum qui habet actum commissionis contrarium, puta si dicat volo manere in hoc statu per diem aut per horam. Sicut qui retinet alienum non semper peccat de nouo, sed cum habet hunc actum positium, nolo reddere alienum, est tamen semper in malo statu. Magister meus Victoria tenet quod nullum est præceptum de pœnitentia aut cōtritione, quod obliget sub nouo peccato. Quauis peccatum mortale sine pœnitentia non possit deleri, ac proinde sit necessarium delere seu pœnitere, sed qui nō pœnituerit, dānabitur quidem propter peccata quæ commisit, sed non quia nō pœnituit. Sed quia mihi magis placet opinio contra-

De Contritione.

ria, ideo hanc non prosequor. *ni malo*

123
An post
vitam sit
locus pœ-
nitentiæ :

QVAERITVR, vtrū post hanc vi-
tā sit locus pœnitentiæ? Resp. q̄ non, sed
prout in corpore gessit siue bonum, si
ue malum recipiet. 2. Corinthio. 5. Et
vbi ceciderit lignū, ibi manebit, Ecce-
sias. 11. Veniet nox quando nemo po-
terit operari. Ioannis. 9. Sed contra de
Traiano, & alijs, quos apostoli suscita-
uerunt, quorum aliqui forsan erant in
infernum detrusi. Respond. non dubi-
to quin Deus possit homines dānatos
liberare ab inferno, sed hoc est præter
legē. Id autem quod dicitur de Traia-
no timeo q̄ sit fabula, tñ quicquid sit,
Deus potest omnes dānatos eripere ab
inferno, etiam si non pœniteant. Et sic
non opus est dicere q̄ suscitauit illū ad
pœnitendum: non enim erat opus.

124
An ve-
nialia re-
mittan-
tur post

QVAERITVR, vtrū saltem pec-
cata venialia post hanc vitā remittantur?
Respon. q̄ cū multi moriantur in pec-
catis venialibus, vel quia non cogita-
uerunt

uerunt de illis, vel quia complacent si-
 bi in aliquo, necessariū est dicere q̄ in ^{hanc vi-}
 alia vita remittantur. Et ita. S. Tho. 4. ^{tam.}
 d. 21. q. 1. ar. 3. Et in additionibus. q. 4.
 ar. 3. dicit, q̄ peccata venialia remittū-
 tur in purgatorio: & eodem modo si-
 cut in via remittūtur. In inferno autē
 ideò non remittuntur, quia ibi existen-
 tes sunt inimici Dei, & Deus eorū ope-
 ra non acceptat. At existentes in pur-
 gatorio sunt amici Dei, & ideò acce-
 ptantur eorum opera: & etiam per di-
 splicētiā peccatorū remittūtur eis pec-
 cata venialia. Ita Greg. 4. dialog. c. 39.
 & habetur. 25. dis. ca. qualiter. & Aug.
 21. de Ciuitate. c. 24. Matth. 12. Nō re-
 mitteretur ei neq; in hoc seculo neq; in
 futuro. 2. Macha. 12. Sācta ergo & salu-
 bris cogitatio pro defunctis exorare,
 vt̄a peccatis soluātur. Opera igit̄ bona
 existētiū in purgatorio sunt quidē me-
 ritoria remissiōis pctōrū, nō tñ glōrię.

QVAERITVR, trū semper re-
 mittatur

De Contritione.

An con-
tritio re-
mittat to-
tam pœ-
nam.

mittatur per contritionem tota pœna
peccatis debita? Respondetur iuxta
fidem catholicam negativè. ita enim
diffinitum est in Concil. Tridentis. ses-
sio. 14. Can. 12. his verbis. Si quis dixe-
rit totam pœnam simul cum culpa re-
mitti semper à deo, Anathema sit. Ex
item cano. 15. in fine. Præterea patet,
nam iam satisfactio non esset pars hu-
ius sacramenti, quod est cõtra prius dis-
finita. Item, quia aliàs non esset opus
purgatorio. Quòd autem post remis-
sionè culpæ maneat reatus pœnæ, pro-
batur vnica autoritate. 2. Reg. 12. Vbi
postquam peccatum David remissum
est, dicitur in pœnā eius, vnicus filius
qui natus est tibi morietur. Et alius lo-
cus Iosue. 22. An parū vobis est q̃ pec-
castis in Beelphegor? vsque in præsen-
tem diem macula huius sceleris in vo-
bis permanet. Vide Sanct. Thom. 1. 2.
q. 86. artic. 2. Potest nihilominus tanta
esse contritio, q̃ sufficiat ad remitten-
dum

dum totam poenam, sicuti credimus
de Magdalena. Et hæc de contritione
sufficiant.

Sequitur de Confes- sione, secunda Pœniten- tiæ parte.

De hac materia Confessionis tra-
ctant doct. in 4. distinct. 17. & S.
Thom. ibidem, & in additioni-
bus. q. 6. Et ante omnia.

QVAERITVR, utrū confes-
sio sit de necessitate salutis?
Respon. q. sic, & ita firma fi-
de tenendum est, ut patet ex Concil.
Tridenti. sessio. 14. Cano. 6. cuius ver-
ba sunt. Si quis negauerit confessionē
sacramentalem vel institutam vel ad sa-
lutem necessariam non esse iure diui-
no, Anathema sit. Idem patet ex capit.
omnis

126

Cōfessio
est neces-
saria ad
salutem.

omnis utriusque sexus. de poenitentijs
 & remissionibus. ubi hoc expresse di-
 citur, ex præallegatis constat confes-
 sionem esse de iure diuino. De qua ta-
 men te inferius aliqua dicentur. Sed
 dubium est, an si confessio non esset
 præcepta de iure diuino, posset eccle-
 sia ad eam obligare? Nam si possit pa-
 rum refert scire an confessio sit de iu-
 re diuino, sufficit enim q̄ iam ecclesia
 in concilio generali obligauit omnes
 ad confessionem. Et videtur quòd ec-
 clesia non potuerit confessionem præ-
 cipere. Nam secūdum communē opi-
 nionem ecclesia non habet iurisdictio-
 nem super actus interiores, ergo salte
 non posset nos obligare ad confiten-
 dū illos: quod quidam asserunt, sed tū
 dānati sunt. Itē ecclesia non posset me
 obligare etiā pro quocūq; crimine, vt
 religionē profiterer, quia esset nimis
 graue onus, vt est cōmunis opinio, sed
 etiā est onus grauissimū & difficilimū
 peccata

peccata confiteri: ergo si non esset præceptum diuinum, ecclesia non posset ad hoc obligare. Hæc est res disputabilis, & qua parum indigemus, quia habemus pro certo, quod de confessione sit præceptum in iure diuino, ut primò probauimus. Notandum tamen quod duplicia sunt præcepta, quædam quæ licet sint absoluta non obligant hominem absolute sed in casu, ut de eleemosyna est absolute præceptum, & tamen non obligat nisi in casu necessitatis: & potest esse quod nunquam occurrat talis casus in vita, & ideò non vocatur eleemosyna necessaria ad salutem. Idem de sanctificatione Sabbati, maxime si ecclesia non determinasset diem. Idem de honorandis parentibus. Alia sunt præcepta quæ obligant absolute, & non est satis in casu, sed oportet ut vos quæritis casum, & disponamini ad implendum illa. Et huiusmodi est præceptum baptismi, confessionis, eucharistiæ, circa quæ

Infra numero.

191

De Confessione:

ca quæ teneor facere ad illa implenda,
Et hæc vocantur necessaria ad salutem.

127

Confes-
sio nõ est
tã neces-
saria si-
cut ba-
ptismus.

QVÆRITVR, an confessio sit
adeò necessaria ad salutem sicut baptis-
mus: ita quòd nũquam liceat illa omit-
tere. Respondeo primò, qd nõ est adeò
necessaria vt baptismus. Nam puer si-
ne actuali baptismo non potest salua-
ri, potest autem homo saluari sine actua-
li confessione. Sed vt rùm cum quis po-
test confiteri, possit aliquando omitte-
re confessionem. Respondeo pro nũc
quòd multa sunt præcepta Dei, & sic
quandocunque quis posset confiteri
sine transgressione præcepti diuini, te-
netur confiteri, etiam si perdat bona.
Si verò simul cõcurrat aliud præceptũ
diuinum cum confessione, & præce-
ptum confessionis non possit impleri
sine alterius præcepti transgressione,
si aliud est maius (maximè de iure na-
turali) tunc non tenetur confiteri, qua-
le est non scandalizare. Vnde si foemi-
na sciret

na sciret confessorem scandalizandum si ei confiteretur, nō tenetur confiteri ei, vt latius infra dicemus.

QVÆRITVR, an confessio sit de iure naturali? Resp. q̄ non. Quia sacramēta ecclesiæ sunt de illis quæ sunt supra naturam, & pertinētia ad fidem. Quis enim cognoscet aquam mundare peccatorem?

128

Confessio
nō est de
iure na-
turali.

QVÆRITVR, vtrū teneamur cōfiteri peccata venialia? Resp. q̄ omnes cōueniūt in hoc, q̄ qui habet mortalia peccata non tenetur confiteri venialia, quia si teneretur cōfiteri vnum veniale, ergo & omnia, & cū venialia sint infinita, esset quasi impossibile omnia confiteri. Sed dubium est, an qui non habet nisi venialia teneatur ea cōfiteri semel in anno? De hoc. S. Thom. q. 6. arti. 3. ad. 3. ponit duas opiniones, Prima dicit, q̄ tenetur, quia præceptū de confessione est absolutum & potest impleri, ergo. Secunda opinio di-

129

Peccata
venialia
an tenea-
mur con-
fiteri.

De Confessione.

cit quòd nullus tenetur cōfiteri venialia. Et hæc est tenenda, quia præceptū de confessione, intelligitur de mortalibus, vt expresse diffinitur in Concilio Tridenti. sessio. 14. Cano. 7. vbi sic dicitur. Si quis dixerit sacramentū pœnitentiæ ad remissionem peccatorū necessariū non esse iure diuino confiteri omnia & singula peccata mortalia. &c. Anathema sit. Pondera verbū, peccata mortalia. Itē patet ex eo quod dicitur in ca. omnis vtriusque sexus. &c. cōfiteatur proprio sacerdoti. Circa venialia verò nō est proprius sacerdos, nā quilibet potest ea cōfiteri cui voluerit. Item ecclesia noluit de nouo præcipere cōfessionē, sed præceptū iuris diuini determinare quoad tempus executionis: at à Christo nō est præcepta confessio nisi mortaliū, ergo. Itē in illa decretali imponitur non cōfidenti grauisima pœna, vt scilicet viuens arceatur ab ingressu ecclesiæ, & mortu⁹ christiana

stiana careat sepultura: sed huiusmodi
 pœnæ nō imponūtur à pia matre eccle-
 sia perfectioribus viris, quales sunt qui
 habent solùm peccata venialia quæ alijs
 peccatores non tenētur cōfiteri (aliàs
 meliores essent peioris cōditionis) er-
 go. Itē q̄a ad remissionē venialiū sunt
 quāplura remedia, videlicet confessio
 generalis, oratio dominica, tūsis pecto-
 ris. &c. Cæterum & si nullo iure tenea-
 mur confiteri venialia, laudabile tñ est
 & valde vtile illa cōfiteri, horū em̄ pec-
 catorū cōfessio sufficiens materia est sa-
 cramēti pœnitētiæ. Esset q̄; hēresis asse-
 rerē q̄ nō liceat cōfiteri peccata venia-
 lia, vt diffinitum est in cōcil. Tridē. ses-
 s. 14. Cā. 7. Cui⁹ verba sunt. Si q̄s dixerit
 non licere confiteri peccata venialia,
 Anathema sit. Talis igitur qui non ha-
 bet nisi venialia, petat in paschate eu-
 charistiam, & sacerdoti dicēti q̄ prius
 confiteatur, respondeat se nō egere cō-
 fessione, & sacerdos credat. Sed quis
 O 2 est hic

est hic, & laudabimus eum?

130

Méiri in
cōfessio-
ne, quale
fit pecca-
tum.

Q. V. AERITVR, vtrū aliquis pos-
sit confiteri peccatum quod nō habet?

Respōdet. S. Tho, q̄ si nūquā licet mē-
tiri, multò minus in confessione. Sed
quale peccatum erit? Dico probabili-
ter q̄ qui confitetur mortale quod nō
habet peccat mortaliter: quia peccat
circa ea quæ sunt de necessitate con-
fessionis, & decipit confessorem qui
absoluit quod non potest absolui: &
consequenter dico, quòd confessio nō
fuit integra, ac proinde nulla & iteran-
da: quia non confitetur de illo menda-
cio pernicioso. Si autem peccatum de
quo dubitat: confiteatur tanquam cer-
tum: si id faciat credens esse magis se-
curum vti communiter fit, non peccat.

Scrupu-
losi infā-
mant sa-
cramen-
ta.

Si autē faciat animo decipiendi confes-
sorem, peccat mortaliter. Sed quid de
scrupulosis, vti si habeo suspicionem q̄
feci peccatum? Respōdeo q̄ nō solum
non teneor confiteri, sed neque debeo
facere

facere, si credo quod non consensit. Quia in rebus moralibus debemus procedere ex crassis coniecturis. Deus enim non est sophista, nec querit laqueos. In rebus autem moralibus vocatur demonstratio, ubi habeo coniecturas pro vna parte & non pro alia, licet habeam formidinem eius. Illi qui sic confitentur infamant sacramenta & reddunt ea odiosa, satis est confiteri peccata certa & dubia: sed non de scrupulis qui sunt veri scrupuli. Nam de his loquor. Exemplum, est aliquis qui omnino habet propositum cauendi a peccatis, & nullo modo vellet consentire tentationibus, & expertus est quod solet resistere cogitationibus & illecebris, postea occurrerunt cogitationes & detentus fuit in illis, & postquam discesserunt non recordatur si aduertit si consensit, vel qualiter se habuit. Dico quod de tali scrupulo non oportet confiteri. Et eodem modo de cogitationibus fidei, & phantasys quae occurrunt homini

etiã parato mori pro fide, si opus esset.

131

Mentiri
circa ve-
nialia in
cōfession-
e quale
peccatū
fit.

D Vbitatur, virū peccet mortaliter qui cōfiteatur peccatum veniale quod nō fecit? Nā q̄ peccet venialiter certū est. Caieta. in. 2. 2. in materia de mēdacio dicit q̄ est peccatum mortale: quia mentitur in iudicio, vbi tenetur dicere veritatē. Sed respōd. q̄ non est mortale: nā licet sacerdos possit exigere veritatem à pœnitēte, non tamē quācunq; veritatē, sed eā quæ pertinet ad materiā iudicij sui: & cū venialia non sint materia cōfessionis mentiri circa illa, nō est peccatū mortale. Sicut nec si cōfessori interroganti, an sim pauper, dixerō q̄ nō, cū tamē re vera sim pauper, nō peccō mortaliter. Et quāuis Caieta. in. 2. 2. fuerit illius sententiæ, tamen in summa cōfessionis moderatiùs loquitur dicēs, quòd si sit intētio pœnitētis facere peccata venialia materiā confessionis, tūc mētiri (etiã circa venialia) esset mortale, quia iam veniale est mat-

ria

ria principalis & pertinens ad iudiciū. Si verò non est intentio pœnitentis facere venialia materiam confessionis, mentiri circa illa non est mortale. Sed adhuc dico, q̄ etiã si habuero intentionem efficiendi materiam confessionis ex venialibus, dicens mendacium circa illa, vt si dicam me non fuisse mentitum, non pecco mortaliter: quia per hoc quòd nolo dicere mutatur intētio prior, & iam non manet materia cōfessionis, etiam si nō habuero reflexionē illā, nolo quòd hoc peccatū quod volo tacere sit materia confessionis.

QVAERITVR, quādo obligat præceptū confessionis, an statim post peccatū? S. Tho. 4. d. 17. & in additionibus. q. 6. art. 4. dicit q̄ hoc præceptum potest multipliciter considerari. Vno modo stando in solo iure diuino, seclufa ecclesiæ determinatione. Alio modo post ecclesiæ determinationē. Loquendo igitur secundum primam con-

132
An statim post peccatū teneamur confiteri.

fiderationem, dicunt aliqui, quòd obligat solum semel in vita, in casu necessitatis: sicut & alia præcepta affirmatiua, putà in articulo mortis. Sed còtra, quia tunc esset impossibile confiteri peccata, nã cū ad hoc requiratur memoria peccatorum, videtur impossibile moraliter loquendo, quòd quis habeat in memoria peccata quæ commisit in 40. annis: & sic frustraretur illud præceptū, saltē pro maiori parte, quia paucorū peccatorum in fine vitæ posset quis habere memoria. Ideò dicunt alij, q̄ tenetur quilibet confiteri in articulo necessitatis: qui vocatur quādo est periculum obliuionis, sicuti & alia præcepta tenemur implere quādo est probabile q̄ si tunc non implentur, postea non poterunt impleri: sicut de auditione missæ, non tencor eam audire manè, nisi solum sit vnica missa quæ manè celebratur: & sic de confessione quā tenetur facere intra illud tempus quod

Quando
 tenemur
 cōfiteri.

quod sufficit ad memoriã peccatorũ
retinendã. Sed contrã, quia si hoc esset
verũ, ecclesia negligenter determinaf-
set in cap. omnis vtriusq; sexus. tẽpus
vnius anni pro cõfessione: nã probabi-
le est, quòd in vno anno obliuiscũtur
aliqua peccata. Certum enim est, q̃ si
de iure diuino teneremur cõfiteri pec-
cata nostra pluries in anno, non pos-
set ecclesia dare facultatem, q̃ differ-
retur confessio vsq; ad annũ: sed sunt
aliqui qui in vno anno obliuiscuntur,
ergo. Ad hoc sciẽdum, quòd ecclesia
nõ dedit nouã licentiam, sed coẽrcuit
negligentiã, nec voluit dicere quòd nõ
confiteantur ante annum: sed quo ad
forum exterius voluit arctare. Vnde
si quis aggredereetur periculum mor-
tis ante annum, ecclesia nõ deobliga-
uit illum à confessione in tali casu fa-
cienda. Sed quia nunc nemo obliga-
tur cõfiteri nisi semel in anno (aliàs ec-
clesia deciperet nos) ideò falsum est

De Confessione.

quod isti dicunt. Itaque videtur mihi, & est notandum pro alijs præceptis, quod Christus instituit ecclesiam & dedit sacramenta & præcepta generalia, non autem dedit præcepta particularia, & ordinationes speciales quibus solis posset gubernari: ut isti heretici somniant. Quod patet, nam Christus non determinauit episcopos per diuersas dioceses, & tamen nisi essent episcopatus distincti, esset impossibile ecclesiam gubernari, quia possent præcipere contraria. Nec in eo fuit prouisio Christi insufficientis, nam idcirco constituit prælatos ut gubernarent ecclesiam, & præcepit fidelibus, obedite præpositis vestris. Secundò notandum quod Christus reliquit aliqua præcepta generalia sine determinatione, quæ quidem non possunt commodè obseruari ad Christi intentionem, nisi ecclesia determinasset tempus, vel modum, &c. V. g. Christus posuit præceptum eucharistiæ dicens, Nisi manducaueritis

car-

carnem filij hominis, &c. Stando solū in præcepto Christi, quādo teneretur homo sumere eucharistiam? Si dicas, q̄ semel in vita, hoc non est verifimile, cū secundum Hieronymū, Augusti, Ambrosium, & alios doctores, in oratione dominica per panem quotidianum intelligatur eucharistia. Cū etiā apostoli, & in primitiua ecclesia fideles frequentarent hoc mysterium. Et Christus dixit, hæc quotiescunq; feceritis, in mei memoriam facietis. Et iterum, hoc facite in meā commemorationem. Ac proinde patet, prædictum præceptum non posse cōmodè observari ad intētionem Christi, sine ordinatione & determinatione ecclesiæ. Item præceptū de celebratione festi, quomodo impleretur? nunquid sufficeret semel in vita genua flectere, & Deū colere? Sic igit̄ dico de præcepto cōfessionis, q̄ de iure diuino tenemur cōfiteri q̄n ecclesia determinauit. Nec enim

em̄ stando in iure diuino pōt determinari qñ obliget: fuit etenim intentio Christi q̄ ista mysteria frequētarētur.

133

Casus in quib⁹ tenemur statim cōfiteri.

¶ NVNC videamus vtrum stādo in iure diuino, sint aliqui casus in quibus teneamur statim confiteri? Aliqui antiqui, & quidā summistæ dicunt, quòd peccator tenetur statim cōfiteri: quia aliàs exponeret se periculo: posset em̄ mori, vel impediri lingua, vel memoria labi. Item quia secus agendo, iam non facit quod in se est. Huius sententiæ est Innocentius in capit. omnis. de pœnitentijs & remissionibus. Idem videtur sentire Archid. in capit. ille rex. de pœnitentijs. dist. 3. Sed S. Thom. & alij doctores dicunt, q̄ non tenetur homo statim post peccatum confiteri. Patet, nemo tenetur statim ad contritiōnē quæ est magis necessaria quàm confessio, ergo nec ad cōfessionem. Item hoc non determinatur in iure diuino, aut positiuo, ergo est falsum. Itē ecclesia

fia determinauit semel in anno, ergo hoc sufficit.

¶ SED VIRUM, homo de iure diuino

134

teneatur confiteri in articulo mortis?

In mortis articulo, an teneamur de iure diuino confiteri.

Respon. q̄ sic. Nam peccator tenetur confiteri, & non potest post mortē, ergo qui est in illo articulo, si non vult confiteri exponit se periculo. Vnde in cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

cap. cū infirmitas. de pœnitentijs & remissionibus. præcipitur medicis, vt admoneant & exponant infirmis pericula mortis: in quo errāt communiter medici, ne contristent infirmū. Sed verū est, q̄ debent facere quantò melius potuerint: sed omnino sunt negligentes medici. Et potest contingere quòd propter eorum negligentiam damnentur aliqui infirmi. Sed quid vocatur articulus mortis? Respondet Palud. 4. d. 17. q. 2. q̄ non dicitur articulus mortis, vnde quis potest mori: sicut nō est articulus mortis iustar, iugar a las cañas, correr toros, o cauallos: tūc enim

NON

De Confessione.

non tenetur homo confiteri ante ista exercitia: sed articul^o mortis vocatur, vnde communiter, & frequenter solet sequi mors, sicut intrare bellū. De intrantibus autē mare est dubiū, si enim esset paruum spaciū & mare esset placidum, non tenetur confiteri. Breuiter arbitrio boni viri relinquatur iudicium de periculo mortis.

QVÆRITVR, vtrū ante eucharistiam teneatur homo de iure diuino cōfiteri? Cōmunis opinio est, q̄ sic. Caiet. 3. p. & in summa tenet oppositum. Cuius sententia in Concil. Tridētino. sessione. 13. de sacramēto eucharistiz in calce canonis vndecimi, damnata est & reprobata, ita, vt nec opinatiuē possit defendi, etiam sub pœna excommunicationis ipso facto incurrēdæ. De hoc iam disputauimus supra. Ex dictis sanctorum non est dubium quin teneatur cōfiteri, si habeat copiam confessoris. Si autem non ha-

beat

beat & debeat celebrare diebus festiuis, bene poterit sine præuia cōfessione: maximè si non celebrando incurrat aliquam notam infamiæ.

SE D vtrū ad recipienda alia sacramenta teneatur homo confiteri? De hoc Marfilio. 4. q. 12. ar. 1. facit magnā difficultatem, & dicit particulariter de recipiēte sacramētum ordinis, q̄ ordinandus tenetur confiteri prius, quia sacramentum ordinis directè ordinatur ad copiam gratiæ, & esset magna irreuerentia non disponere se ad receptionem illius. Sed respondeo absolute (omissis opinionibus) quòd ad receptionē aliorum sacramētorum nemo tenetur confiteri. Vnde de consecra. d. 4. c. vt ieiunij. dicitur, quòd qui confirmandi sunt si sunt perfectæ ætatis admoneantur vt prius cōfiteantur. Vbi admonitio potius videtur cōsiliū quam præceptum. Et si nō est necessarium ante hoc sacramētum confiteri

135

An ad recipiendū alia sacramenta teneatur confiteri.

in

De Confessione.

in quo recipitur copia gratiæ : multò minus erit in alijs. Quod clariùs patet ex verbis concilij Tridenti. sessione. 24. de reformatione matrimonij cap. 1. vbi sic dicitur. Postremò sancta Synodus cōiuges hortatur vt antequàm contrahant vel saltem triduo ante matrimonij consummationē sua peccata diligenter confiteantur. Et ad sanctissimum eucharistiæ sacramentum piè accedant. hætenus ibi. Verum est, q̄ quia omnia sacramēta cōferūt gratiā, videtur aliqua negligētia accedere ad illa sine confessione. Sed q̄ non requiratur cōfessio, patet etiam, quia ecclesia hoc non determinauit, nec in iure diuino habetur, ergo non est necessaria. Sed vnde magis habemus q̄ requiratur confessio ante eucharistiā quàm ante alia sacramēta? Respōdeo, q̄ hoc habemus ex Paulo dicēte, probet autē se ipsum homo, &c. Et ex vsu ecclesie: vbi qui non cōfiteretur haberet conscientiam.

sciētiam peccati mortalis. Itē ex dictis
sanctorū, & ex. c. omnis vtriusq; sexus.
vbi præcipitur confessio ante pascha
propter eucharistiā in eo sumendam.

SE D vtrum ad administrandum sa- 136
cramenta teneatur sacerdos confiteri? Ad admini-
Resp. q̄ non, quia aliās sequeretur per- nistran-
plexitas. Nam si essent decē sacerdotes dum sa-
omnes in peccato mortali, quis audi- cramen-
ret prius alterius cōfessionē? Sed ex re- ta, an sa-
uerentia quā debem⁹ sacramētis, cōmo- cerdos te-
dū est, q̄ antequā illa ministremus, vel neat con-
euangeliū legamus, cōfiteamur: si po- fiteri.

test cōmodè fieri. Et aliquando negli-
gētia confessionis posset esse venialis,
nunquā tamē mortalis: & hoc tenea-
tur sine quocunq; scrupulo. Adrianus,
Palude, & Bonaventura, ponunt ali-
quos casus in quibus tenetur homo sta-
tim confiteri, sed ego non credo eis.

QVAERITVR, quādo tenetur 137
homo iure humano confiteri? Dices, q̄ De iure
semel in anno. Vt diffinitum est in illo humano
quādo te-
P cano-

De Confessione.

nemur cō-
fiteri.

canone. omnis vtriusque sexus. Præ-
terea idem diffinitur in Concilio Tri-
dentino, Sessioe. 14. cano. 8. cuius ver-
ba sunt. Si quis dixerit ad cōfessionem
omnium peccatorum qualem ecclesia
seruat, non teneri omnes & singulos
Christi fideles, iuxta magni Concilij
Lateraneñ. constitutionem semel in
anno, anathema sit. Sed quæro ego,
quando? nā in illo cap. omnis vtriusq;
non determinatur tempus, ac proinde
ex illo præcepto non plus obligamur
confiteri in quadragesima, quam ex-
tra: & ita est. Vnde dico, q̄ si quis ex-
tra quadragesimam semel fuerit con-
fessus, si postea habuerit impedimen-
tum sumendi eucharistiam in pascha-
te, non tenetur cōfiteri in quadragesi-
ma. Et si recordetur se in confessione
præcedēti oblitum fuisse aliquod pec-
catum mortale, non tenetur illo eodē
anno iterum confiteri, sed potest expe-
ctare aliam quadragesimam.

SED

SED quid faciet obliuioſus? an teneatur ſcribere peccata, vel aliter mandare memoriae peccata? Maio. 4. d. 17. q. 2. dicit quòd ſic. Ego non credo q̄ teneatur, imò nec laudo, quòd peccata ſcribantur. Probo, quia non tenetur aliquis magis ad confeſſionem, quàm ad contritionem: ſed ad contritionem habendam non oportet peccata ſcribere (ſufficit in generali contriti de oblitis) ergo nec ad confeſſionem requiritur id. Nec enim oportet iugum domini reddere grauius, ſatis eſt q̄ quando confitei, debet dare operam, vt recordetur peccatorũ, & aliz ſunt fabulæ. Ita dicit Sylue. (doct̄or nō ſpernendus) verb. Confeſſio. 1. §. 1. in fine. Et præterea difficile eſt proſectò quòd aliquis habēs curam animæ ſuæ, obliuiſcatur alicuius peccati mortalis. Certè eſt difficile.

QVAERITVR, in qua ætate incipit obligare hoc p̄ceptũ de cõfeſſione? 139

P 2 ne?

Qua ætate
te confi-

138
Obli-
uioſus an
teneatur
ſcribere
peccata ad
conſiten-
dum.

scri te -
 nominar.
 ne? Videtur, q̄ nō statim post vsum ra-
 tionis. Quoniā nec statim tenetur su-
 mere eucharistiā: cū tamen etiam sit in
 præcepto. Respondeo secundū omnes
 quòd statim post vsum rationis tene-
 tur cōfiteri peccatum mortale: sed cū
 confessio sit sacramentum, non debet
 ludicrè fieri. Et si non sunt coniecturæ
 de vsum rationis, non sunt pueri audiēdi
 ea intentione, quasi sit ibi aliquod sa-
 cramentum: sed instruendi sunt, & do-
 cendi. Ad argumentū de eucharistia,
 respondeo primò, q̄ aliquem habere,
 vel non habere vsum rationis non po-
 test certò sciri, nisi quibusdā coniectu-
 ris: ideò quando non est certum, sed
 habemus coniecturas, q̄ habeat vsum
 rationis, tenetur confiteri: quia nullū
 est periculum, q̄ confiteantur peccata
 etiam ante vsum rationis. Ad eucharis-
 tiam autem non dimittuntur accede-
 re quousq; certò sciamus, q̄ habeant
 vsum rationis, propter irreuerentiam.

Secun-

Secundò dico, q̄ vsus rationis nō simul venit de omnibus rebus, potest enim quis cognoscere vnū, & non aliud. Nā prius peruenit puer ad tēpus, quo pos- sit iudicare de peccatis mortalib⁹; quā ad intelligendū tantū sacramētū, & q̄ ibi sit corpus Christi: quod tamen de- bet discernere qui sumit eucharistiā.

QVÆRITVR, vtrū papa pos- sit dispēnsare in præcepto cōfessionis? Resp. q̄ non. Quia inferior non pōt re- uocare, nec relaxare præceptum supe- rioris: cū nec par in parem habeat po- testatem. Cū ergo præceptum confes- sionis sit de iure diuino, nemo poterit dispensare nisi solus Deus. Sed contrā papa potest dispensare in voto simpli- ci, vt est cōmunis opinio: & tamē obli- gatio voti simplicis est de iure diuino, ergo. Itē secūdum opinionē commu- nem canonistarum, papa potest diri- mere matrimonium ratum per verba de præsentī (in quo etiam cōsentit Ca-

140

An papa possit di-
spensare
in præce-
pto con-
fessionis.

De Confessione.

ietanus) ergo papa potest dispensare in iure diuino positiuo, quod & concedunt canonistę: sed nō ita opinor profectō, mittunt enim falcem in messem alienam. Ad argumentum igitur, potest dispensare in voto, concedo: & in matrimonio rato, transeat: ergo in iure diuino, distingo cōsequēs. Duplex est ius diuinum, vnum quod nō dependet ab actibus nostris, & in hoc nō potest papa dispensare. Alterum quod dependet ab actibus nostris, ita quod per se non est sufficiens ad obligandum sine noua nostra obligatione: sicut est votū, & in hoc ratione illius proprię obligationis quā ego superinduxi, papa potest dispensare: imō & parentes dispensant in votis filiorum ante. 14. annum. De matrimonio autem rato dico quod est contractus quidam: unde si ius diuinum obligaret Petrū ad accipiendam Mariam in coniugē, papa nihil posset, sed quia ex actu istius pen-

pendet hæc obligatio, & ex contractu humano particulari, si papa in hoc potest dispensare (de quo tamen nihil dico) est ex ea parte, qua est ibi aliquid humanum, & quia præceptum confessionis est per se sufficiens ad obligandum nos, est propriè ius diuinum, ac proinde non potest papa in eo dispensare.

QVAERITVR, an sit necessariū confiteri sacerdoti? Respon. *q* sic. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim est definitum in concilio Florentino, sub Eugenio. 4. cuius verba sunt. Sacramenti pœnitentiæ minister est solus & omnis sacerdos. Habens autoritatem absoluendi, vel ordinariam vel ex cōmissione superioris. Præterea illud idem definitur in Concilio Tridentino, Sessione 14. capit. 6. Item Canone. 9. & Canone. 10. Item probatur, quia solis apostolis dictum est, **Quorum remiseritis peccata, remittuntur**

141
Cōfessio
sacerdoti
facienda.

De Confessione.

Confes-
sio sacer-
doti fa-
cienda.
 eis, Et quodcunq; solueris super terrā,
 & soli Petro, pascet oues meas. Confir-
 matur ex usu ecclesiæ, nam solis sacer-
 dotibus quando ordinantur dicuntur
 illa eadē verba quæ Christus apostolis
 dixit, scilicet, Accipite potestatem ligan-
 di & absoluendi. Hæresis fuit Vualden-
 sium, vt refert Marsilius. 4. q. 12. dicen-
 tium, q̄ indifferenter poterat quilibet
 confiteri cui veller. Dicit etiā, quod in
 aliquibus locis illi qui damnabantur ad
 mortem non mittebantur confiteri
 sacerdotibus, sed laicis: quod quidē est
 error intolerabilis. Sed de his in mate-
 ria de clauibus dicemus.

142
QVAERITVR, vtrum venialia
 possint laicis confiteri? Respon. q̄ talis
 confessio non erit sacramentalis, sed
 proficiet sicut cū vnus laicus recitans
 cum alio horas canonicas, dicit confes-
 sionem generalem. Imò ipse sacerdos
 cū celebrat, absoluitur de venialibus
 à laico in confessione generali auto-
ritate

ritate ecclesie, quæ habet potestatem supra venialia: sicut perunctionem peccatoris, vel aquam benedictam. Quia licet talis confessio non sit sacramentum, est tamen quoddam sacramentale.

QVAERITVR, utrum confessio mortaliū possit fieri laico? Respondet Magister sentent. 4. d. 17. & Sanct. Tho. ibidem, q. 3. & in additionibus, q. 8. art. 2. quod in necessitate, urgente periculo mortis, confessio etiam mortaliū est facienda laico. Magister in littera allegat Augustinum dicentem. Tanta vis confessionis est, ut si deest sacerdos, confiteatur proximo. Et Beda, Sed & graviora eo equalibus paudēda sunt, cum deest sacerdos & urget periculū. Hanc opinionem tenent cōmuniter omnes docto. Durand. Palude, Ricard. Gabriel, Maio. Marsili. Sed Scotus ibi dicit, quod in casu licitè fit laico, scilicet, quādo ab eo spero consiliū, vel maiore peccatorū dolorē: sed cæteris paribus

143
Confessio
mortaliū
an possit
fieri laico.

De Confessione?

melius est nō facere. Et in. 4. d. 14. arti.
2. in fine dicit etiā Scotus, Dubium est
an talis confessio sit detrimentum salu-
tis, quia talis diffamat se sine utilitate,
ergo non est opus sic cōfiteri. Ipse libē-
ter negaret, nisi moueretur dictis san-
ctorū, sed plus sanctis credēdū est, quā
vni rationi leui. Et tenendum est omni-
no q̄ licet cōfiteri laico in tali necessi-
tate, licet hoc multum abierit à consue-
tudine: quam credo antiquis tempori-
bus magis in vsu fuisse. Nunc etiam fit
aliquando, vt in naufragio. Ad argu-
mentum verò Scoti, nego, q̄ talis dif-
famat se, nā etiam extra confessionem
possum dicere peccatū meū: vt detur
auxilium, vel consilium. At dices hoc
esse verum, quia sequitur inde aliqua
vtilitas. Dico, q̄ etiam in confessione
facta seculari est aliqua vtilitas, scili-
cet subiectio ipsa, qua se subijcit homi-
ni laico propter Deum, est pars satisfac-
tionis. Et etiam propter verecūdiam.

Si autem timeretur infamia, aut reuelatio confessionis, tunc nec sacerdoti esset facienda. Sic verò hoc dicimus licitum: vt nullo modo dicamus præceptum. Vnde malè summa Angelica & alij summistæ imponunt magistro, & S. Tho. quòd dixerunt esse præceptū. Nā. S. Tho. dicit, q̄ potest fieri, & in solutione ad primum dicit q̄ debet fieri: sed tamen hoc verbū non dicit præceptū. Laicus autem qui sic confessionē nō audierit, nullo modo debet absolueri, quia non habet potestatem, nec possunt ei committi clauēs: ecclesia enim nō habet potestatem supra peccata mortalia nisi per sacramēta, idēo talis non debet absolueri, sed deprecari. Si autē de facto absolueret, nihil faceret: sed nō manet irregularis: quia cū irregularitas sit pœna iuris positīui, & in iure non sit expressum, q̄ talis incurrat irregularitatem, non incurrit. Quia in cap. is qui. de sententia ex-

com-

De Confessione.

cōmunicat. lib. 6. ponitur regula generalis, quòd nullus incurrit irregularitatem propter quodcunque delictum, nisi sit in iure expressum. Et ita tenet Syluest. verbo, Confessor. 1. & Palude 4. distinctio. 17. quæst. 3. Veruntamen omnia prædicta admitti possunt, si sermo fit de confessione non sacramentali. Caterum si de sacramentali confessione sermo fiat, firma fide tenendū & dicendum est confessionē sacramentalem nunquā fieri posse laico, sed dūtaxat sacerdoti, qui caractere sacerdotali insignitus sit. Sic em̄ definitur in concil. Triden. Sessio. 14. de pœnitentia. can. 10. cuius verba sunt. Si quis dixerit non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed oībus & singulis Christi fidelibus esse dictum, Quæcunq; ligaueritis super terrā, erūt ligata & in cælo, & quæcunq; solueritis super terram erunt soluta & in cælo. Et quorum remiseritis peccata remittuntur

tur eis, & quorum ret inueritis retenta sunt, anathema sit.

QVAERITVR, an sacerdotes in peccato mortali existentes, potestatem habeant absoluendi poenitentes in confessione sacramentali. Et proinde veram & realem absolutionem conferant cum actualiter absoluunt. Rndetur affirmatiue, & ita firma fide tenendum est. Sic em diffinit in cano. 10. proxime allegato. cuius verba sunt. Si quis dixerit sacerdotes qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi & soluendi non habere, anathema sit.

QVAERITVR, utrum confessio possit fieri cuilibet sacerdoti, vel soli proprio? Respō. q̄ solum proprio. Paret ex. c. omnis viriusq; sexus. vbi hoc praecipitur. Itē quia cum sacerdos sit iudex, oportet quod habeat iurisdictionem. Si enim iudex superior diceret alicui, yo te hago alcalde, nihil esset nisi ei daret subditos, ergo etiā in confessione. Potestas em iurisdictionis non potest

144

145

Confiteri
debemus
proprio
sacerdoti.

test esse sine subditis. Ideò oportet cō-
 fiteri pprio sacerdote. Sed q̄s est iste p-
 prius sacerdos? Resp. q̄ Papa, Ep̄s, Cu-
 ratus, & quicunq; ex officio suo habet
 curā animarū: siue hoc sit ex electiōe
 vt Priores, & Abbates in religione. Su-
 perior non est ordinarius nisi mortuo
 priore, vel amoto. Aliqui doctores vo-
 cant propriū sacerdotē omnē eum qui
 potest confessionē audire, siue hoc fa-
 ciat ex officio, siue ex sola cōmissione.
 Sed utrū in absentia sacerdotis pprii,
 vel quādo pœnitens ex rōnabili causa
 nō vult cōfiteri pprio sacerdote (exclu-
 dimus oīa priuilegia, & loquimur stā-
 do solūm in iure cōi) liceat alteri con-
 fiteri? V. g. fugit pprius sacerdos tem-
 pore paschatis, vel in ipsa confessione
 sollicitat fœminā ad stuprum: petit il-
 la licentiam, vt possit alteri confiteri,
 & ille non vult concedere: & vrget ne-
 cessitas sumēdi eucharistiam, quia est
 pascha, & si nō sumat excōmunicabit,
 est

est dubiū quid faciet? Respondent ad hoc multi summistæ, quòd in tali casu manet libera ad subiiciendū se cuicumq; voluerit sacerdoti: quia in dicto capit. oīs vtriufq; dicitur, q̄ petat licētiam à proprio sacerdote, & sic illa petendo facit quòd in se est, ac proinde manet libera. Sed hæc opinio non est segura, quia non habetur in iure: & ideò doctores qui sanius sentiunt de hoc, dicunt quòd mulier in tali casu debet recurrere ad superiorē, & dicere q̄ non expedit sibi confiteri tali sacerdoti, & superior debet credere. Et quòd non possit alteri confiteri sine licentia superioris, patet, quia mortuo sacerdote proprio, non posset talis mulier confiteri cuicumq; indifferenter: ergo nec poterit in casu prædicto. Item si proprius sacerdos excōmunicaretur, non posset alteri confiteri, nisi de licentia superioris, ergo nec in isto casu. Sed quid si non sit recursus ad superiorem, vel

De Confessione.

vel si ille neget licentiam? an licebit
 tunc confiteri cuicumque? Palud. in. 4.
 d. 18. q. 3. artic. 3. dicit, quòd in tali casu
 pòt liberè confiteri cui voluerit. Idem
 Syluester in summa. Ratio Palud. est,
 quia ipse tenet, quòd stando in iure di-
 uino quilibet sacerdos potest quemli-
 bet absoluere, & quòd modò non po-
 fit, est propter ius humanū: & cum ec-
 clesia nō possit hoc ius statuere, vt sci-
 licet confiteatur cū scandalo, sequitur,
 quòd tunc cessat ius humanum, & stan-
 dū est iuri diuino. Sed verè hæc senten-
 tia est mihi multum dubia: & primò pu-
 to q̄ sit cōtra S. Tho. 4. d. 17. q. 3. arti. 2.
 quæstiūcula. 4. ad. 5. vbi ad literam pro-
 ponit casum: & dicit, q̄ si superior no-
 lit committere facultatem, idem est iu-
 diciam, ac si non habeat copiam con-
 fessoris. Quod etiā dicit in additioni-
 bus quæst. 8. artic. 4. 5. Hoc etiā Caieta-
 in summa, verb. Absolutio. Vnde pro-
 pter nullū casum (excepto mortis arti-
 culo)

culo) poterit absoluere, qui ante illam necessitatem non poterat absoluere: & meritò quidē. Nā aliàs quilibet fingeret sibi causas alteri confitendi. Et consequenter dico de casibus reseruatis, q̄ si superior non vult concedere (licet malè faciat) inferior non poterit absoluere. Vt patet ex concilio Tridentino, Sessione. 14. de pœnitentia. capi. 7. & cano. 11. cuius canonis hæc sunt verba. Si quis dixerit Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reseruacionem non prohibere quo minus sacerdos à reseruatis verè absoluat, anathema sit. Dicit tamen S. Thom. vbi supra ad sextum (& est notandum) quòd malè faciunt prælati qui in hoc reddunt se difficiles, & iniiciunt laqueum animabus, nolentes dare licentiam absoluendi. De illo autem quod dicit Palude, q̄ stando in iure diuino quilibet sacerdos

Q potest

potest quemlibet absoluerè, dicimus,
 & fortè hoc est falsum.

146

Cū non
 expedit
 proprio
 sacerdo-
 ti confite-
 ri quid fa-
 ciendū.

S E D quid faciet pœnitens cū non
 potest obtinere licentiam a superiori,
 & instat cōmunio? Respondeo, & com-
 municet securè & tutè. Idem enim est
 iudicium tunc de eo ac si careret con-
 fessore (y vaya sobre mi consciencia.)
 Sed tamen aduertant tales, & habeant
 rationabilem causam non confitendi
 proprio sacerdoti: verecundia enim,
 aut timor, & ille malè de me sentiet
 postea, non est causa sufficiens: quia
 aliàs nemini teneretur confiteri, quia
 semper accidunt illa cuiusque con-
 fitearis. Si tamen nocuit iam mihi, vel
 indirectè me diffamauit, iam ista esset
 causa legitima non confitendi ei.

147

Qui cōi-
 tauit in
 pascha
 sine præ-
 uia con-
 fessione,

S E D dubitatur, an post quàm talis
 communicauit in paschate, absolua-
 tur à præcepto confessionis? Videtur
 quidem quòd sic, quia non sterit per
 eum quin confiteretur, cū non pec-
 cauerit

cauerit non confitendo, ergo. Item, an teneat illo anno confiteri. quia confessio videtur instituta propter eucharistiam, cum ergo iam communicauerit, videtur quod illo anno non teneatur iterum confiteri. Sed dico, quod adhuc tenetur confiteri habita opportunitate, quia adhuc potest implere præceptum de confessione semel in anno.

MAIVS dubium est, an qui ex legitima causa non communicauit in paschate, quia fuit in mari, vel in via, postea teneatur ad communionem Pasche. videtur dicere, quod sic, sed certè nescio quare, cum sit determinatum certum tempus ad communionem & transierit iam. Item confirmatur, quia si ex malitia non communicauerit, postea non tenetur communicare: ergo multò minùs si ex legitima causa non communicauit. Cōsulendum esset talibus vt communicarent: sed credo, quod non tenerentur iam pro illo anno.

148

Qui ex causa nō communicauit in pascha, an teneatur postea communicare.

Q. 2 QVAE-

149

Ex com-
missione
pprij sa-
cerdotis
possum⁹
alteri cō-
fiteri.

QVAERITVR, an ex cōmissione proprii sacerdotis liceat cōfiteri alteri? Respon. q̄ sic, vt patet ex dicto capi. omnis vtriusque. Et sic est consuetudo ecclesie, & vtinam non esset tāta: quia iam nullus curatus audit subditos suos. Hanc autem cōmissionem & licentiā potest dare curatus, episcopus, papa. Sic habetur expressè, de officio ordinarij cap. inter cetera. Et qui sic confitentur clerico seculari, vel fratribus expositis, non tenentur iterum confiteri proprio sacerdoti: vt determinatum est ab Alexandro. 4. & à Clemente. 4. & à Benedicto, & à Ioan. 22. & à Calixto.

150

An virtute indulgentiarū possimus eligere confessorē simplicem sacerdotē.

QVAERITVR, vtrū qui habet auctoritatem eligendi confessorē per bullas, vel alia ratione quacūq;, possit eligere simplicē sacerdotem nondum expositum ad audiendas confessiones? Respondeo absolute (esto dubitent canonistæ) q̄ sine quocūq; scrupulo potest eligere quemcūq; sacerdotem, vt etiam

etiam dicit Caiet. in summa. verb. Absolutio. Ratio est, quia in hoc solo differt sacerdos habens iurisdictionem a non habente, & ille habet materiam, hic autem non: & huic nihil aliud deficit ad hoc ut possit absolueret, nisi materia circa quam exerceat potestatem quam accepit, dum fuit ordinatus. Cum ergo recipienti bullas detur potestas subiiciendi se cui voluerit, iam talis sacerdos electus habet materiam & iurisdictionem circa illum: unde nihil sibi deficit. Et ita tenendum est. Sed quavis predicta doctrina fuerit ante concilium Tridentinum inter doctores trivialis multumque recepta, iam tamen post predicti Concilij determinationem, Sessione. 23. cap. 15. reformationis nullus est idoneus ad confessiones audiendas reputandus nisi beneficium parochiale habeat, aut ab episcopis per examen (si illis videbitur necessarium) aut alias idoneus iudicetur, & approbatio-

De Confessione.

nem ab eis obtineat.

151

Sacerdos proprius an extra suam dioccesim possit audire suorum confelias.

QVAERITVR, vbi potest proprius sacerdos audire confessionem, vtrum curatus vnius episcopatus possit audire sibi subditum in alio episcopatu?

Resp. omnino q̄ sic. Quia fit sine strepitu iudicij, & nemini fit iniuria. Et idò poterit frater presentatus, & extra dioccesim, vt etiã determinauit Sixtus. iij. Et sic quando duo fratres de licentia praelati peregrinantur, possunt se mutuò absoluerè: etiam cum peruenerint ad alium episcopatum.

152

Copiam eligendi confessionem quis possit dare.

SED vtrum hanc commissionem eligendi confessorè, facere possit habens curam animarum antequam sit sacerdos, vel sacerdos excommunicatus? **Respon.** de primo q̄ sic: quia habet titulum: quanuis aliqui dicant q̄ illa est commissio iuris, sed nihil de hoc curo. De excommunicato autem dico, quod non potest, quia commissio illa est actus iurisdictionis quem non potest excommunicatus habere.

bere. Sed utrū commissio talis legitime facta, superueniente excommunicatione committentis spiret & sit nulla, vel an duret? Dubium est. Palud. putat probabile, quòd durat. Quia illum actu fecit legitime. Et credo, quòd ita est in usu, quòd talis commissio valeat.

QVAERITVR, utrū ratihabitio det facultatem absoluedi? V.g. ego nō sum expositus ab episcopo, credo tamē, quòd si adire eum & peterē potestatem audiēdi cōfessiones daret mihi: est dubium, an modò possim audire poenitentē, & postea dicere episcopo ut ratum habeat quod feci. Respondeo secundum quosdā, quòd duplex est ratihabitio, vna de futuro, puta quia quā episcopus cognouerit sufficiētiam meā ratū habebit quod feci, & hęc ratihabitio nō sufficit: & ī hoc oēs cōueniūt. Quia essentia sacramēti nō pēdet ex aliquo futuro: ac proinde ratihabitio non potest validare aut inuvalidare sacramentum.

153

An ratihabitio det facultatem absoluedi.

Q₄ Alia

De Confessione.

Alia est rati habitio de præfenti, puta quia episcopus de præfenti vult vt audiam: licet nihil mihi dixerit, sed ego scio eius voluntatem, & hæc rati habitio dicunt aliqui quòd sufficit. Quia episcopus committit vicem suam per voluntatem. Ego nescio an hoc sit securum: nam quamuis iudex ecclesiasticus liberè exerceat suã iurisdictionẽ, tamẽ quia hæc potestas est in foro ecclesiastico, videtur quòd non possit exercere illã iurisdictionem, nisi actu exteriori: sicut non posset episcopus, actu interiori excõmunicare, vel absoluere aliquem: vt tenet probabilior & verior opinio. Si ergo hoc verum est (vt ego credo) sequitur quòd per solam complacentiam episcopus non potest cõmunicare suam potestatem: cum hoc sit vti iurisdictione. Sic igitur si per rati habitioẽ de præfenti, intelligamus complacẽtiam virtualem, putã quia si nunc diceretur episcopo placet

ceret ei: dico certè quòd talis ratihabitio non sufficit. Si autem signis exterioribus episcopus aliàs ostenderet: vt si dixerit, gauderem q̄ talis audiret confessionem, dico q̄ videtur mihi q̄ talis ratihabitio sufficiat. Exemplum: clerici seculares habent hanc libertatē, q̄ indifferenter cōfitentur quibuscunq; non ex iure diuino, nec ex commissione papæ, sed quia prælati hoc vidēt & sciunt & tacent, quod est quoddam exterius, & hoc sufficit. Et sic in proposito dico q̄ sola ratihabitio de præsentī, ostēsa signis exterioribus sufficit ad confessiones audiendas.

SE D quæritur in particulari, quis sit proprius sacerdos? Respond. quòd proprius sacerdos papæ est ille quem ipse elegerit, qui habet potestatem ab soluendi eum ab ipsomet papa. Et qui sunt de familia papæ, habent pro confessore ipsum pœnitentiariū. Cardinales qui non sunt episcopi, nullū habēt à

154

Quis sit
proprius
sacerdos.

Q5

iure,

De Confessione.

iure, sed ex consuetudine, nec subsunt curatis, nec episcopis, sed papæ. Et eorum familia (etiã de consuetudine) non subest ordinarijs, sed illis quibus cardinalis voluerit. Cardinales verò epi: & omnes episcopi, Archiepiscopi, & Patriarchæ habent à iure potestatem eligendi quécunque voluerint, & etiã familiæ eorū. Sed qñ sunt extra diœceses suas, dicunt summistæ, q̄ non possunt providere familijs suis, q̄ cōfiteantur cum quibus voluerint: nescio de hoc. Sed iam sunt tot bullæ q̄ non est opus horum. Sed quid de curato? Dico, q̄ quãdo in vna parochia sunt duo vel plures ordinarij, stando in iure diuino quilibet est eius sacerdos. Si verò fuerit vnus, habet pro ordinario solū episcopum. De consuetudine autem semper curati confitentur cui volent. Sed contrà, quia in cap. si episcopus. de pœnitentijs & remissionibus. libro. 6. dicitur expresse, quòd nulla consuetudine

dine introduci potest & quis eligat sibi confessorum sine superioris licentia. Cum igitur curati, à iure non habeant talem facultatem, ergo non possunt habere eam à consuetudine. Sed dico, quòd eorum confessio est rata, & valida. Quia habent facultatem à praelatis videntibus, & tacentibus, ac per hoc cōfessentibus. Vnde si episcopus eis hoc prohiberet, non possent sine dubio facere. Virum autem curatus possit eligere fratrem siue sacerdotem non confessorum? Respōdeo, quòd sic sine dubio. Quia iam talis sacerdos secularis habet talem licentiam ab episcopo, vt confiteatur cuicumque voluerit. Sed tamen de hac re dic sicut habes supra in fine quæstionis. 150.

DE secularib⁹ nihil prorsus est in iure: 155
 sed de vagabūdis (mudauietos) qui semper ambulat, dico & tales qui nullibi habitāt, confiteantur cuilibet confessori: quia non est maior ratio de vno quā de alio.

Itinerantiū & peregrinorū q̄ sit proprius cōfessor.

De Confessione.

alio. De alijs qui quærūt sibi domiciliū & nondū statuerūt vbi pedē figant, idē est iudicium, sicut de vagabundis. Nec quantum ad hoc oportet respicere vbi hospitentur: nō enim tenentur confiteri parochio illius parochiæ. De peregrinis verò qui veniunt ab alijs locis, vt viatores, & mercatores, &c. Dicēdum, quòd si habeant expressam licentiam peregrinandi à suo proprio sacerdote (sicut aliquādo fuit consuetū) iam possunt eligere sibi quēcunq; cōfessorem ex licentia interpretatiua proprii sacerdotis. Sed si non habeant licentiam, vt mercatores qui habent alicubi habitationem animo manendi quinque vel 6. mensibus, dico, quòd debent confiteri proprio sacerdoti, ad cuius parochiam pertinet domus quam inhabitant. De viatoribus autem, & peregrinantibus sine licentia suorum sacerdotum ordinariorū, dico, q̄ debent confiteri in ecclesia cathedrali, & non possunt

sunt eligere confessorē ad libitū, si non habeant aliam auctoritatem, aut facultatem. Reliqua vide apud summissas.

QVÆRITVR, utrū in articulo mortis quilibet possit absolui à quolibet sacerdote? Resp. q̄ si proprius sacerdos sit ibi, vel possit facile haberi, non potest nisi ab eo absolui, capiēdo largē propriū sacerdotem. Sed si proprius sacerdos non sit præsens, quilibet potest absolvere. Hoc habetur expressè cap. eos. de sententia excōmuni. libr. 6. Et extrā de furtis. capi. fures. Et de officio ordinarij, capit. pastoralis. Et ita tenent oēs cōmuniter. Pater etiam ex vniuersali cōsuetudine ecclesiæ. Q̄si enim papa, vel episcopus reseruant aliquē casum, semper dicūt, nisi in articulo mortis: vbi etiā possunt absolui non solum à peccatis, sed etiā à censuris. Utrū autē sit de iure diuino, q̄ in tali casu possit quilibet quilibet absolvere, parum interest. Palu. 4. d. 20. q. 1. art. 2. ad. 1. dicit quòd

156

In articulo mortis, an quilibet possit à quolibet sacerdote absolui.

quòd est de iure diuino. Maio. quòd de iure positiuo. Capre. dist. 19. q. vnica, & Durandus, dicunt cum Palude, & quòd papa non potest hoc impedire. Probabile est vtrūque, probabilius tamen puto, quòd est de iure positiuo.

157

An confessio informis sit valida.

QVÆRITVR, an confessio informis (.i. in qua propter aliquod impedimentū non cōfertur grā) teneat, & sit valida: & per consequens non iteranda? Est quæstio ardua, & de qua plurimum nra interest, tractaturq; à doctōribus. 4. d. 17. & ibi à S. Tho. q. 3. & in additionibus. q. 9. art. 1. Respondeo quòd de hoc sunt duæ opiniones extremæ, & vna media. Opinio prima est Maio. 4. distin. 17. q. 3. 1. & q. 9. dicentis, q. ois confessio informis est iteranda, vel si non fuit integra, vel si habuit defectum contritionis. Secunda opinio extrema est Bernardi de Ganaco in impugnationibus Gotfredi quodlibeto. 5. q. 14. vbi ait, quòd si confessio fuit integra

gratia & ex quocunq; defectu non detur gratia, nō est iteranda, sed erit valida, & verū sacramētū: etiam si placeāt peccata præterita, & proponat ampliùs peccare: quia ibi est materia & forma. Alia est opinio media verisimilior: quā tenet Capreo, d. 17. q. 2. & Caieta. in quæst. quam de hoc facit. & in summa. Oportet igitur hīc vitare duos errores extremos. Prim⁹, nulla confessio informis est iteranda: est error intolerabilis. Secūdus, omnis cōfessio informis est iteranda. Nam si hoc esset verū, cum homo non possit esse certus, an confessio sit integra, oportet in infinitum confiteri: & nulla est trāquillitas. Cum igitur aliqua confessio informis sit iteranda, & aliqua non: ad quæredū, quæ sit valida, & quæ non, non est attendendū, an sit informis vel non: sed debemus respicere ad causas informitatis. Item notādum, qd causæ informitatis tenent se ex parte pœnitentis, sup-

posi-

posito, & sacerdos sit legitimus. Duo autē sunt actus pœnitētis ante absolu-
tionē, scilicet, contritio & confessio, &
ex his duobus debet provenire infor-
mitas. Si igitur sit informis quia ex in-
tentione non est integra, cōfessio non
est valida, sed est iterāda: & in hoc oēs
conveniunt Et ita firma fide tenendū
est. Sic enī diffinitur in cōcil. Florenti.
sub Eugenio. 4. ubi sic habetur. Oris
confessio ad quam pertinet vt pecca-
tor omnia peccata sua quorū memo-
ria habet suo sacerdoti confiteat. Pra-
terea in Concilio Tridentino, Sessio-
ne. 14. capit. 5. idem dicitur, & item in
cāno. 7. Cuius verba sunt. Si quis dixe-
rit in sacramento pœnitentiæ ad re-
missionem peccatorum necessarium
non esse iure diuino confiteri omnia,
& singula peccata mortalia quorū me-
moria cum debita & diligenti præme-
ditatione habeatur, etiā occulta, & que
sunt contra duo vltima decalogi præ-
cepta

cepta & circūstantias quæ peccati speciem mutant, &c. anathema sit. Et iterū ibidē Cano. 8. confirmatur hoc ipsum. Si verò sit informis ex defectu contritionis, si quidem nullum dolorem habet nec aduertit; dico quòd talis confessio est nulla, proinde iteranda.

Quia est inualida, non propter defectum contritionis, sed quia non est vera confessio. Nam cū confessio sit pars sacramenti pœnitentiæ, & pœnitentia dicat detestationem, oportet q̄ ipsa confessio sit detestatio, & quia talis solū recitat peccata sua alteri, nō cōfiteretur, sed simulat se confiteri, & novum peccatū incurrit. Si verò habeat dolorem, sed tñ imperfectū: vel ille percipit se non habere sufficientem dolorem, vel non percipit. Si pœnitens non percipiat, dico quòd talis confessio est valida, ac proinde non iteranda. Et hoc est notandum ad tollendos scrupulos. Si autem percipiat imperfectionē do-

De Confessione.

loris, vel aduertit esse peccatum confiteri cū illa imperfectione doloris, vel non. Si secundū, talis confessio est valida, quia integra ex intentione. Si verò aduertat esse peccatum sic cōfiteri, & confiteatur imperfectionem illam doloris, etiam talis cōfessio est valida: quia est integra & vera. Si autem percipiens se nō habere perfectum dolorē, & intelligēs illud esse peccatū & fictionē, non confiteatur de illo, dico q̄ talis confessio est inualida & iterāda: quia est dimidiata ex intentione.

158

An dolens imperfecte sit absol-
uendus.

¶ SED utrūm sacerdos debeat absol-
uere eum qui imperfectē dolet, & con-
fiteatur illam insufficientiam doloris?
Et videtur q̄ sic, quia talis cōfessio est
valida & non iterāda secundum Sanct.
Thom. & Caieta. & omnes: si autem
non absoluator est iteranda, ergo. Re-
spōdeo q̄ sacerdos nullo modo debet
talem absolueri. patet manifestē, quia
esset fictio in absolutione, quia ibi non

remit-

remittuntur peccata: & tamen sacerdos dicit, ego remitto tibi peccata. Item talis sacerdos absoluit autoritate Dei, sed Deus non absoluit, ergo nec ille debet absolvere. Item qui scit imperfectionem doloris sui, peccat peccato sacrilegij petendo absolutionem, ergo multo magis sacerdos absolvens. Sed contra, quia sic confitentur omnes, quod non habent dolorem sufficientem. Respondeo, quod ita confitentur propter suspicionem quam habent. Si autem scirem me imperfecte dolere, nec deberem petere absolutionem, nec sacerdos deberet absolvere. Confessio autem quae secundum S. Thom. est valida & non iteranda, est quando non percipit imperfectionem doloris & absoluitur, vel quando de facto absoluitur à sacerdote sciente imperfectionem doloris eius.

QVAERITVR, utrum oporteat, 159
 quod confessio sit integra? Respon. ex sententia omnium quod sic, alias est inualida, Confessio an integra esse debeat.
 R 2 sacri-

sacrilega, & iteranda. Probat S. Thom.
 quia sacramentum pœnitentiæ est que-
 dam medicina contra morbum: at me-
 dicus non potest conuenienter admo-
 uere medicinam nisi intelligat totum
 statum infirmi. Si enim habet dolorem
 splenis, & iecoris, & medicus intelli-
 gat primū solum, poterit applicare me-
 dicinas quæ noceant iecori. Et idem
 de medicina spiritali cōfessionis, &c.
 Item probatur ex vsu ecclesiæ, nullus
 em̄ sacerdos audiret dimidia peccata.
 Item quia sacerdos absoluit autoritate
 Dei, Deus autē non absoluit ab vno &
 non ab alio (impiū em̄ est à Deo spera-
 re dimidiā veniā) ergo. Itē confessio di-
 midiatā est contra formā absolutionis,
 qua dicitur, ego te absoluo ab omnibus
 peccatis tuis, ergo. Item Augustinus di-
 cit q̄ est hypocrita qui non cōfiteretur o-
 mnia peccata, ergo. Hæc conclusio est
 inuiolata, & quæ ab omnibus tenetur.

160 SED quid si confessio sit dimidia-

na ex negligentia, quia non fecit sufficientem indagacionem? Respondeo q̄ si ex industria fuerit negligens, vel si ita contemnat vt quasi ex industria non sit examinari: sicut qui per vnū annum integrum non est confessus, & accedit ad confessionem sine aliqua examinatione, volens quidē q̄ omnia venirent ad eius memoriā: talis cōfessio est nulla, ac proinde iteranda. Si verò omiserit aliquod peccatū, putās se fecisse sufficientem indagacionē, etiam si illa ignorantia sit culpabilis mortaliter, confessio est valida, & non iteranda.

Cōfessio ex negligentia dīmediata an sit reteranda.

QVÆRITVR, quæ diligentia requiritur ad examinandum conscientiam? Respond. q̄ rarò continget, quòd velit quis examinare conscientiam suam & putet se fecisse sufficientem diligentiam quin fecerit diligentiam. Quando est mihi probabile, q̄ satis est quod feci: obliuio peccati non erit culpabilis, mortaliter saltem. Respondeo, quòd

161
Examinatio conscientie ad cōfessionem, quanta diligentia faciēda.

De Confessione.

præceptum de examinatione conscientie est idem quod de confessione, & de integrè confitendo: & quia nemo integrè confiteretur si non examinaret se, tenetur examinare: & non examinans, peccat contra præceptum confessionis. Et cum non sit peculiare præceptum de examinatione, videtur quòd non tantum teneatur ad illam sicut si fuisset particulariter præcepta: maior enim diligentia requiritur circa finem quam circa medium. Satis est ergo quod faciam diligentiam moralem: sicut nec teneor scribere peccata, ut recorder eorum. Si autem particulari præcepto teneretur recordari peccatorum, teneretur etiam scribere. Dico igitur, quòd postquam quis voluit adhibere diligentiam, & fecit aliqualem examinationem, quam putauit sufficientem: credo quòd raro talis committet negligentiam. Dico præterea, quod quando ego puto, quòd per paruum diligentiam vltiorem veniam

niam in cognitionem peccatorum præteritorum, si nõ fecero illam, non erit sufficiens examinatio. Sufficit autem taliter examinare, q̄ etiam si amplius examinarem per aliquod aliud tēp̄, non recorder aliorum. Et hæc sufficit. Credo q̄ viri qui habēt animæ suæ curā, nūquam deficiūt in examinatione conscientiæ suæ. Ex hac cōclusionē qua diximus q̄ confessio non integra ex negligentia examinationis, non est valida: sequitur q̄ cōfessor non debet audire eum qui non fecit examinationem, maximè si sit de numero eorum qui non confitentur nisi semel aut bis in anno. Satis est tamen q̄ adhibuerit aliquā diligētiā, nec eū qui dicit se aliquā fecisse debet confessor repellere.

QVÆRITVR, qui habet peccata reservata, & etiā non reservata, quomodo poterit confiteri, maximè si superior nolit audire nisi reservata? De hoc casu fuit multa contentio apud do-

162
Reservatos casus habens a dimidietur cōfessionem.

R 4 doctores,

De Confessione.

tores, quorū opinionibus dimissis, dico q̄ si iudex superior & inferior sine præsentibus, inferior nō p̄t absoluere à non reseruatīs: nisi prius petat facultas absoluendi à reseruatīs. Quia integritas cōfessionis est à iure diuino. Cū ergo ille pœnitēs habeat copiā cōfessoris cui potest integrè confiteri, non potest inferior diuidere absolutionē. Sed superior audiat omnia peccata, vel det facultatem absoluendi à reseruatīs. Hoc Adrianus. q. 4. de confessione. Et Durandus. 4. d. 17. q. 15. contra Caietanum. Et si superior solūm absoluat à reseruatīs, talis absolutio non est sacramentalis, sed solūm à censuris, & datur facultas inferiori vt absoluat ab omnibus peccatis. Si autem superior absens sit, & non pateat facilis aditus ad eum, & instet tempus celebrandi, inferior absoluat à non reseruatīs, & pro reliquis expectet absolutionem superioris: nisi illis sit annexa aliqua

aliqua excommunicatio referuata : vt in casibus bullæ de cœna domini: tunc enim non debet absolui à non referuatis. Et hæc est contra Adrianum, & Durandum. Et in hoc casu intelligo. D Tho. loqui in additionibus. q. 9. artic. 2. ad. 4. Sed quid faciendum quando superior non vult committere facultatem absoluendi à referuatis, & non expedit confiteri eidem? vtrum inferior possit tunc absolvere à referuatis? Respon. vt iam suprâ dictum est, q̄ in quocunq; casu potest quis licitè non confiteri superiori, licet accedere ad sacramentum eucharistiæ, si superior nolit cõmittere facultatē absoluendi: nihilominus inferior non potest absolvere à referuatis. Pœnitens tamen poterit accedere ad eucharistiam ita bene ac si esset decies absolutus. Quia in tali casu est censendus non habere copiã confessoris. Tamẽ habita opportunitate tenetur confiteri de illo peccato. Videat

R 5 tamen

tamen pœnitens ut iam diximus, & habeat sufficientem causam non confitendi proprio sacerdoti.

163

An im-
pleatur
præceptū
ecclesie
ad confes-
sione per
confessio-
ne infor-
mem aut
non inte-
gram.

QVAERITVR, utrum per confessionem non integram, vel aliàs informem satis fiat præcepto confessionis? Durand. 4. d. 17. q. 14. & 15. dicit duo. Primum, in quocunque casu confessio non est iteranda, adimpletur præceptum de confessione. Quia ecclesia non obligat ad faciendum opera in gratia, sed ad substantiam actus. Et de hoc nemo dubitat. Secundum, in quocunque casu confessio non sit valida, non adimpletur præceptum de confessione. Patet in dicto cap. omnis utriusque sexus. debet confiteri omnia peccata, & pœnitentia imposita. &c. Clarum est quod si non impletur præceptum, confessor non debet imponere pœnitentiam nec pœnitens tenetur acceptare, quia non est ibi sacramentum. Sed dubia est mihi hæc propositio: cum ecclesia vel non possit obligare,

gare,

gare, vel non obliget ad actū interiorē:
 & iste confiteatur omnia peccata sua,
 etiam si non habeat dolorem, si confi-
 teatur hoc ipsum quòd non habet do-
 lorem, siue absoluat, siue non, credo
 quòd satisfacit præcepto ecclesiæ: ego
 certè non damnarem talem.

QVÆRITVR, an confessio di- 164
 midiatā in necessitate sit valida? V. g. Cōfessio
 Percussus est aliq̄s lethaliter, & habet dimidia-
 centū peccata, incipit cōfiteri, & postq̄ ta in ne-
 dixit decē, moritur vel impeditur: an cessitate
 talis possit absolui? Certè dubitari pos- valida.
 set, sed probabilius puto, & magis piū
 q̄ sit confessio totalis & valida. Si enim
 damus confessiones dimidiatas p̄pter
 obliuionē, vel propter casum reserua-
 tum: quare nō dabimus etiam propter
 impotētiā istius? proderit ergo illa cō-
 fessio & ex attrito faciet contritum.

QVÆRITVR, utrū virtute ab- 105
 solutionis remittantur peccata etiam Peccata
 non confessa in particulari? Respond. nō cōfes-
 quòd sā an re-
mittantur
in confes-
sione.

¶ sic omnino eadem ratione, si ex opere operato habet absolutio remittere peccata non est dubium quin remittantur isti, quia confitetur modo quo potest: sicut de peccato dubio de quo confiteor cū dubitatione, remittitur mihi estò illud fecerim. Et confirmatur, quia aliàs frustra esset confessio in generali, accuso me de alijs quorum memoriam non habeo, cuius contrarium habet cōmunis vsus piorum hominum.

166

An in cōfessionibus generalibus liceat dimidiare cōfessionem de peccatis cōfessis.

QVÆRITVR, utrū liceat in cōfessionibus generalibus de peccatis aliàs cōfessis, dimidiare cōfessionem, & dimittere aliquod turpe dicendo reliqua? Videtur quidē quod non, quia integritas cōfessionis est de iure diuino, ergo nō licet celare aliquod peccatum? Respondeo, quòd nō licet celare aliquod peccatum mortale: & si celatur non est confessio, sed fictio circa materiā principalem sacramenti. Non est dubium quin si quis velut generaliter confiteri,
&

& dicat sacerdoti q̄ vult generaliter cōfiteri de omnibus peccatis suis, si celet aliquid, peccat mortaliter, quia est fictio manifesta circa principalem materiam sacramenti, & mentitur perniciosè, & decipit confessorem. Dico tamen q̄ pœnitens potest ex peccatis iam cōfessis eligere aliqua quæ cōfiteatur aliquibus prætermisissis, si nō decipiat confessorem dicens illa esse peccata totius vitæ suæ. Nec ad confessionem generalem requiritur tanta conscientie examinatio: & consequenter potest fieri per plures dies, vt scilicet hodie cōfiteatur quinq̄ peccata, cras sex. &c.

QVÆRITVR, vtrū ex defectu satisfactionis, putā quia non impleui pœnitentiā mihi iniunctā à cōfessore, sit iteranda confessio? Multi summistæ tenent q̄ est iteranda, inter quos Syluester verbo, cōfessio primo. parrapho. 3.

Quia quomodo imponet pœnitentiā oblitam vel neglectam qui non audierit de

167

An q̄ non impleuit pœnitentiā tenet iterare confessionē.

De Confessione.

rit de nouo peccatum. Sylueſter allegat Ricardum pro ſe quẽ non vidi nũc. Allegat etiã Paluda. ſed potiũs videtur tenere oppoſitum. Reſpondeo igitur ad quæſtionem ſine quocunq; dubio & ſcrupulo abſolutè, q̄ talis confeſſio non eſt iteranda propter pœnitentiam oblitam, vel ex malitia neglectam. Patet, quia confeſſio præcedens fuit iam valida, & per conſequẽs fuerũt remiſſa peccata: ergo quicquid poſteà ſequatur, non efficiet eam inualidã ac iterandam. Et ita tenet Maio. 4. d. 17. q. 6. dubio vltimo. Dicemus tamen aliquid de hoc in materia de ſatisfactione.

168

An q̄ confiteatur ſacerdoti ignorantĩ ſatisfaciat præcepto.

QVAERITVR, utrũ ſi aliquis confiteatur ſacerdoti ignorãti quod ſit peccatum mortale (ſunt enim aliqui in mundo) teneatur iterare cõfeſſionem? Reſpond. primò, quòd ſi pœnitens eſt doctus quantum ad hoc quòd ſcit quale ſit mortale, & quale veniale: parum refert qualis ſit confeſſor, doctus ſcili-

cet,

cet, an indoctus, nec tenetur iterare confessionem. Verum est tamen quòd si cognosceret confessorem nescire discernere inter peccatum & peccatum, debet illum instruere dicens, hoc non est mortale, hoc sic: aliàs confessio non esset valida. Nam si ego dicerem, ego occidi hominem, sed bene feci, quia ille occiderat patrem meum, non esset confessio. Sic quoque confessio nō est quando confessor audiens non intelligit esse peccatum mortale. Si verò tā pœnitens quàm confessor ignorent, si ista ignorantia sit circa ea quæ communiter ignorantur, talis nō impedit: nulli enim contingit inter omnia peccata scire de quolibet, an sit mortale, vel non. Si autem ignorantia sit tanta quæ sit eorum quæ à paucis ignorantur (vt quòd iuramētum falsum, vel quòd vindicare se de iniuria accepta nō sint peccata) crederē profectò quod teneretur iterare confessionē. Quia cōfessor non
intel.

intelligit peccata illius, ergo ille nō cōfiterur. Nā quomodo imponet pœnitentiam, aut quomodo absoluet eum? Et hæc est cōmunis opinio. Non oportet tamen formare nouos scrupulos, nā rarò contingit talis sacerdos cōfessor. Satis est enim q̄ cōfessor sciat communia scilicet homicidiū, furtum, &c. esse peccata, & quòd sciat dubitare.

169
Confesso-
re nō ad-
uertente
an pœni-
tetis pec-
cata, an
iteranda
sit confes-
sio.

Sed quæritur, an si confessor alio-
quien sapiens, non aduertat ad peccata
pœnitētis, confessio sit valida? Respō-
deo, q̄ sine dubio ex quacunque causa
confessor non aduertat peccata pœni-
tentis, cōfessio est iteranda. Sed tamen
pœnitens potest ignorare inuincibili-
ter an confessor audierit, vel non. Si ta-
men constaret aliquo pacto, quòd con-
fessor, vel non audiuit, vel non intelle-
xit peccata, omnino tenetur iterare cō-
fessionem: quia prior fuit nulla.

170

11. QVÆRITVR, an liceat cōfite-
ri peccata semel cōfessa, & si fiat, an cō-
fessio

fessio secunda sit sacramentum? Respō. Peccata
 deo, & de hoc sunt opiniones, Scotus semel cō-
 4. d. 18. ad primum dicit q̄ sic, hoc est fessa, an
 quod talis confessio est valida, & me- possim
 ritoria: sed tamē ibi nō est sacramentū iterū cō-
 aut aliqua virtus clauum, quia nō po- fiteri.
 test eadem forma replicari super ean-
 dem materiam: impossibile est enim
 vt eadem forma informet pluries ean-
 dem materiam. Item iudicium semel
 ritē factum non potest infringi, ergo
 nō debet iterari (como se puede pley-
 tear vna sententia en grado de reuista
 cōfirmada?) Contrarium tenet Sanct.
 Tho. Bonauentura, Marsilius. Gabri.
 Alexand. & Maio. & omnes quos mi-
 hi contigit videre. Et probatur, pec-
 cata oblita sunt absoluta sacramentali-
 ter, & tamē cū veniunt ad memoriā
 sunt necessariō cōfitenda, & debet ho-
 mo ab illis absolui: ergo non inconue-
 nit quod quis absoluator bis ab eodē
 peccato. Nota igitur pro hac opi-
 nione,

nione, quòd potestas clauium data est ecclesie ad remissionem peccatorum non solùm ad remissionem culpæ, sed etiã ad remissionē pœnæ. Cùm ergo illa potestas maneat in ecclesia post primã absolutionem, & remanet etiã reatus pœnæ in eo qui iam est confessus, sequitur q̄ secūda cōfessio valebit ad remissionē peccatorum & pœnæ, Maximū argumētū pro hac parte est consuetudo bonorū, qui sæpe confitentur eadē peccata. Et ad argumētū Scoti, nego q̄ eadem forma non possit replicari super eandem materiã: nam cū eadem aqua possunt baptizare centū. Item illo dato, peccata sunt materia remota, sed peccata confessa sunt materia proxima: vnde si in eadē confessione absolueretur bis, absolutio secunda nihil omnino valeret. Sed in pluribus confessionibus quare non erit valida?

171
Confite-

QVAERITVR, an possit aliquis cōfiteri absenti sacerdoti per nunciū, putā

putà quia est in carcere, & non datur ri per nū-
cū an sit
licitum ?
aditus sacerdoti? Respōd. quòd nullus
tenetur isto modo confiteri. Quia fo-
rum confessionis debet esse secretum,
& nemini tenetur homo reuelare pec-
cata nisi sacerdoti. Secundò dico (licèt
Palude videatur dicere contrarium. 4.
dist. 17. q. 2. quòd non est licitum hoc
modo confiteri, nec talis confessio si
fiat potest esse sacramentalis, nec sacer-
dos potest talem absolueri: nec est ra-
tioni conforme. Quia confessio debet
esse forum secretissimū: nam licèt nō
sit de essentia cōfessionis q̄ sit secreta,
tamen quia sacramenta non sunt cōtra
legē naturæ, secundū quam non licet
publicare peccata, idcirco confessio fit
secreta, & non ratione clauium. Ratio
igitur quare talis nō potest absolui est,
quia re vera non confitetur: confitetur
quidem internuncio: internuncius tñ
non confitetur, sed est testis. In foro
contentioso sufficeret illud, quia non
posset

posset retractari, & si retractaret, non crederetur. In confessione vero sic, quia semper manet libertas ad confitendum: quando enim nuncius loquitur sacerdoti, potest poenitens se retractasse, ac proinde non potest absolui: nec confiteri modo praedicto. Non dubito de hoc.

172

Confessio
an fieri
possit per
interpretem.

QVAERITVR, an per interpretem possit quis confiteri sacerdoti praesenti. Respon. primo sicut ad dubium praecedens, quod homo non tenetur sic confiteri. Quia non tenetur prodere peccata sua, in tali autem casu manifestat ea interpreti, ergo non tenetur. Secundo dico quod potest licite eo modo confiteri. Sed contra quoniam talis non confitetur sacerdoti: sicuti dicebamus de eo qui confitetur per internuncium, ergo talis confessio non est valida. Respon. quod est differentia clara. Quia quando internuncius refert peccata sacerdoti, poenitens se habet mere negative, & non est praesens. Per interpretem autem signo

figno & nutu actualiter ostendit pœnitens, & ipse dicat sacerdoti quod interpretes dicit: & sic est verum sacramentum. Et interpretes omnino tenentur occultare peccata quæ audiuit.

QVÆRITVR, an aliquis possit cōfiteri per scripturā, maximè quādo nō potest voce? Palude. 4. d. 17. q. 2. & Maio. 4. d. 27. q. 1. dicunt quod si sacerdos sit præsens, qui non potest voce, tenetur scripto confiteri. Sed dico cū Caietano, Scoto, & Ricardo, & talis non tenetur sic confiteri. Quia nemo tenetur prodere peccata sua extra confessionē, talis autem proderet peccata: quia ex natura rei scriptura manet transacta confessione, ergo non tenetur: præcepta enim Christi debent esse suauia. Sed vtrum possit confiteri scripto, dubium videtur. Nam scriptura & nuncius in hoc conueniunt, & scriptura non est confessio, quanuis posset qui dat scriptum annuere, & confi-

173

Confite-
ri p scri-
pturā, an
liceat.

De Confessione.

tetur illa peccata scripta, & iam videtur quod esset idem iudicium sicut de confessione per interpretem quæ est vera confessio. Et tandem ita credo & teneo quod licite tunc fit scripto, si signis annuat quod confitetur illa. Sine necessitate verò a potente loqui non reciperetur talis confessio. Quia inter signa voces obtinuerunt principatum, & magna irreuerentia esset confiteri scripto. Muti autem si possunt confiteri nutibus non manifestando alijs peccata tenentur confiteri. Caieta in summa, ponit modum quo tales possent confiteri, s. vt peccata scribatur in vna charta, & in alia numerus peccatorum, &c. Sed credo quod non tenetur illo modo confiteri meo iudicio.

174

Confortem peccati an possimus reuelare in confessione.

QVÆRITVR, verum quis teneatur eo modo confiteri circumstantias peccatorum, quo reuelentur cõsortes? V. g. commisi incestum cum matre, curatus cognoscit me & matrem meam, an teneam confiteri illam circumstantiam, quæ

quæ quidem non potest dici sine reuelatione personæ consortis in crimine? Respondeo ex sententiâ omnium, quæ talis tenetur quærere alium confessorẽ qui non cognoscat matrẽ, quia multũ noceret matri talis confessio: ac proinde nimis cauere debet pœnitentes, ne in confessionibus aliorum peccata de- tegant. Si verò non inueniatur confessor ignorans talẽ personã, dico (quanuis aliqui voluerũt dicere quæ tũc nõ tenetur dicere illam circumstantiã personæ) ex sententiâ. S. Tho. Bonauenturæ in. 4. d. 21. & Gabrie. 4. d. 17. q. 1. cõclusionẽ. 5. quòd talis tenetur cõfiteri circumstantiam illam, & omnes alias circumstantias necessarias, esto cõfessor veniat in notitiã tercię personæ. Quia præceptum de confessione est maius quàm præceptum de seruãda fama alterius, & ego vtor iure meo: maximè quia non diffamo consortem, cũ sacerdos teneatur peccatum meum & suũ

æquè celare. Imò, Bonaventura dicit, q̄ si sacerdos sit talis de quo estimatur q̄ non nocebit, sed proderit, pœnitēs possēt ei dicere personā etiam si aliās nesciret, vt adhiberet remedium.

175
Circun-
stantiæ
peccato-
rum .

QVÆRITVR, quæ circumstan-
tiæ sint necessariò cōfitendæ. Resp. q̄
triplices sunt circumstantiæ. Quædam
minuentes peccata, aliæ quæ grauant
peccata, aliæ verò quæ nec grauant, nec
minunt quas quidem antiqui non vo-
cant circumstantias: vt si peccauī noctu,
vel in die, & propterea istæ dimittan-
tur. Primæ circumstantiæ si tales sint,
q̄ faciant ex peccato mortali veniale,
vel ex peccato non peccatum, confite-
ndæ sunt necessariò, aliàs esset menda-
cium. V. g. participare cum excommu-
nicato est mortale, si quis autem cum
negligentia veniali communicet in di-
uinis: illa circumstantia ignorantie red-
dit peccatum veniale, & ideo est cōfi-
tēda. Vel si rex excommunicatus me-

tu mortis compelleret me celebrare coram eo, talis circumstantia videtur facere de peccato nō peccatū, & ideo est necessariò confitenda. At si huiusmodi circumstantiæ quæ non tantum excusant, q̄ faciant mortale veniale, vel peccatum nō peccatum: vt egestate furari, passione mœchari, dicunt aliqui q̄ esset melius q̄ non cōfiteretur. Sed dico, q̄ si verè sint circumstantiæ quæ multum excusant, debent confiteri. Quia vnum furtum potest esse in duplo peius quàm aliud, & stuprum ex libidine multò peius est quàm ex timore mortis. Tales igitur circumstantiæ confitendæ sunt, nō ad excusanda peccata delicta ve, sed ad confitendum eā purè & nudè.

¶ S E D tota difficultas est de circūstātijs aggrauantibus, quæ quidem sunt in duplici differentia. Quædam enim mutant speciem: sicut furari vel occidere in ecclesia, fornicari cū virgine,

176
Quæ circumstantiæ confitendæ.

De Confessione.

vel fornicari in ecclesia : est dubium an tales sint necessariò confitendæ? Respondet S. Tho. 4. d. 17. & Bonauétu. Palude, Syluester, & est cõmunis sententia, q̄ illæ circumstantiæ quæ mutant speciem sint necessariò confitendæ. Quia peccatum habens illam circumstantiam, æquialéter est duo peccata. Furtum enim per se est peccatũ, & iniuria ecclesię est etiam peccatum per se, & ideò furtum in ecclesia equialet duobus peccatis, & ob id est necessariò talis circumstantia cõfitendã. Item fornicatio est peccatum, & iniuria viri est peccatum, & ideò fornicatio cū vxorata æquialet duobus peccatis, ac proinde talis circumstantia est necessariò confitenda : & sic de similibus. Itẽ probatur, per illa peccata franguntur duo præcepta ecclesię : furtum enim in ecclesia est primò contra præceptum de non furando, & etiam contra præceptum cultus diuini, ergo cir-

cun-

cunstantiæ istæ sunt necessariò confitendæ. Aliæ verò sunt circumstantiæ aggravantes quidem, sed non mutant species, & tales nō sunt necessariò confitendæ: quia aliàs nunquā possēt homo purè & integrè confiteri. Marfil. 4. d. 12. & Gabrie. 4. d. 17. & Maio. ibidem dicunt primò q̄ omnes circumstantiæ mutant species sunt confitendæ. Secundò dicunt, quòd etiam sunt confitendæ aliqua non variantes species, scilicet quæ faciūt maiorem malitiam mortaliter: tales inquit circumstantiæ necessariò sunt confitendæ. Quia aliàs aliquādo cōtingeret, q̄ maior esset pars malitiæ quæ celatur, quàm quæ manifestatur. V.g. ego semel consensi in homicidium, & continuavi consensum per diem integrum, si confiteor quòd consensi semel in homicidium, & taceo tempus cōtinuationis, nonne celarem maiorem partem gravitatis? Item furari decem est mortale furari

De Confessione.

furari verò mille est eiusdem speciei cum primo furto: sed nunquid sufficeret dicere, accuso me quod furatus sum, non nominando quantitatem? Ad hanc igitur questionem dico quod ego non auderem condemnare eum qui confitetur solas circumstantias mutantes speciem. Nam cum illud dicat. S. Tho. & Bonaventura, vel est verum, vel ad minus qui sequitur illos excusatur ignorantia inuincibili. Secundò dico, quod nemini confulerem, nec ego essem contentus illo modo confiteri, sed confiterer etiam illas circumstantias quæ manifestè multiplicat malitiam mortalem. Sicut in exemplis positis de tempore continuationis, & de quantitate furti: quia aliàs confessor non intelligeret totam malitiam confitentis. Placet etiam mihi quod Caietanus dicit, scilicet quod aliquæ circumstantiæ mutantes speciem non sunt necessariò confitendæ: quando grauitas circumstantiæ est parua. Sicut diuina-

re per terrā est alterius speciei quā diu-
nare per aquam: & tamē sufficit q̄ di-
cat, accuso me q̄ fuy supersticioso, vsq;
ad peccatū mortale. Credo igitur ne-
cessariū confiteri magnitudinē rei su-
ratae, & continuationem in peccato.

QVAERITVR, vtrūm cōfessor 177
possit p̄nitentē absoluere cōtra pro- Cōfessor
an possit
absolue-
re cōtra
propria
opinio-
nem.
priam opinionē? V.g. sit casus de quo
sunt duæ opiniones an sit vsurari⁹ vel
nō, qui vendit frumentū ad certā diē:
porq̄ se lo pague como valiere en Ma-
yo. Quidam dicunt, q̄ est illicitum, &
ego ita credo. Alij tamen dicunt q̄ nō
est illicitum. Sunt pro vtrāque parte
probabilitates, ego tamen sum opinās
q̄ sit illicitum: & p̄nitēs tenet quòd
non est illicitum, & sic cōfitetur quòd
vendidit frumentum illo modo, & q̄
habet propositum ita deinceps facien-
di, quia audiuit viros doctos dicentes
quòd id licet. Est dubium quid faciet
hic confessor qui tenet illud esse mor-
tale,

De Confessione:

tale, nunquid poterit absoluerè eum
 contra propriam opinionem? Sit al-
 liud exemplum, si iudex sequens opi-
 nionem. S. Tho. occidat hominè què
 ipse certò scit innocentem, probatum
 tamè nocentem, & cōfessor sit opinio-
 nis Nicolai de Lyra qui tenet id nō li-
 cere: utrū possit absoluerè iudicē volē-
 te semper in illa opinione persistere?
 Est magna quæstio, & mouet eam Cō-
 radus celebris doctor tractatu de con-
 tractibus, quæstione vltima. Et ante
 omnia quæstio hæc habet locū, quādo
 ambæ opiniones sunt probabiles: nam
 si opinio pœnitentis nō habeat proba-
 bilitatē, nō debet eum absoluerè: quia
 eius ignorantia non est inuincibilis,
 sed vincibilis. Vt si ego teneo opinio-
 nē q̄ nemo potest possidere plura be-
 neficia simul, si opposita opinio nō sit
 probabilis sicut forsan non est, clarum
 est q̄ nō debeo eū absoluerè: quia pu-
 to eum esse in peccato mortali, & non
 excu-

excusatur ignorantia inuincibili. Sed quid faciet quando ambæ opiniones sunt probabiles, & habent suos proprios assertores? Respōdeo quòd siue sit eius proprius sacerdos, siue non, tenetur eū absoluere in tali casu. Ita tenet Palu. 4. d. 17. q. 2. art. 1. Et Gotfre. quodlibeto. 9. Probatur apertè, talis pœnitens est in gratia, & confessor habet probabilitatē q̄ sit in gratia: quia scit esse probabilem eius opinionē, ergo non debet ei negare absolutionem.

178

QVAERITVR, an numerus peccatorū sit necessariò cōfiteendus? Resp. ex omnium sententia q̄ sic: licet multi confessores parū de hoc curent. Probatur, quilibet tenetur cōfiteri omnia peccata sua: sed qui non confitetur numerum, non confitetur omnia peccata sua, ergo tenetur eum cōfiteri: aliàs esset fictio. Sed virū iste numerus sit determinatè dicendus, putà furatus sum decies, iuravi falsum millies, &c.

Numer^{us}
peccato
rum ne-
cessario
confite-
ndus.

Caic-

Caietanus respondet, quòd numerus peccatorum ideò manifestari debet, vt sciat cōfessor à quo debet absoluerē, & qualitatem pœnitentis : & quia ad hoc parùm præstat quòd confessor sciat an sint decem vel vndecim, ideò non est exquisitè numerus perquirendus. Dicendum ergo primò, q̄ quicumque sciuerit determinatè certū numerum peccatorum suorum : vt si certò sciat q̄ peccauit decies, tenetur dicere determinatè se decies peccasse hoc peccato. Quia aliàs celaret aliqđ peccatū & esset fictio: vt si diceret se fecisse aliquod peccatū nonies, & scit certò q̄ fecit decies. Secūdò dicit Caietanus, nō esse necessarium magnā adhibere diligentiam ad cognoscendum distinctè certū numerū peccatorum. Cogitat aliquis, & scit se falsum iurasse multoties, semel in qualibet septimana, parū plus vel minus : & si amplius pensaret & fatigaret se, posset reperi-

re certum numerum, dico quod illud non est necessarium. Nam dummodo parum plus vel minus attingat numerum peccatorum, licet non determinatum, nihil impeditur eorum quae sunt in confessione facienda. Non enim impeditur absolutio, quia sufficit illa noticia. Nec poenitentia, quia non est imponenda ad aequalitatem, cum sit arbitraria. Nec consilium, &c. ergo nihil impeditur. Satis est igitur quod quis pertingat numerum crasso modo, parum plus vel minus. Praecepta enim Dei debent esse clara, is vero qui saepe solet peccare, non posset scire numerum determinatum. Tertio dicit quod etiam aliquando non est necesse adhibere diligentiam ad sciendum numerum, etiam sic crasso modo. V.g. est meretrix quae fuit in lupanari decem annis, nunc convertit & vult confiteri, satis est quod dicat peccata fornicationis hoc modo, nisi in lupanari per decem annos admittens cunctos: nec oportet quod cogi-

tet quot in hebdomada, mense, aut anno. Patet, quia per hoc confessor habet tantam notitiam, quantum illa potest ei dare. Quid enim refert, quod illa dicat se peccasse triginta mille vicibus? Et idem de concubinario qui habet feminam per annum qualibet nocte, non est opus quod numeret vices: nec expedit illud dicere. Item de illis qui frequentissime blasphemant. Satis est quod dicant hanc esse suam consuetudinem: ne faciamus eos mentiri. Et eodem modo de circumstantia magnitudinis rei furatae, non est opus quod sciatur punctualiter. Non dubito de hoc.

179

QVAERITVR, si quis confitetur se peccasse decies, vel duodecies, non recordatur tamen tunc nisi decem, & postea recordatur distincte alterius peccati, an teneat illud confiteri in particulari? Respondeo quod non, si includitur in numero prius dicto. Quia si tunc quando confessus fuit meminisset illius, sufficeret dixisse, iuravi falsum duodecies parum

parū plus vel minus. Si autē dixit, iura-
ui falsum decies, & postea sit memor,
iuravit quatuordecim tenet cōfiteri q̄
ea quæ numerū prius dictū excedunt.

QVÆRITVR, an modus secre- 180
tè confitendi soli sacerdoti, sit alienus
ab institutione & mandato Christi.
Respondetur negatiuè, & ita firma fi-
de tenendum est, lic enim diffinitur in
concl. Tridētino, sessione. 14. de pœ-
nitētia. Cano. 6. cuius hæc sunt verba.
Si quis dixerit modum secretè cōfi-
tendi soli sacerdoti, quem ecclesia ca-
tholica ab initio semper obseruauit &
obseruat alienum esse ab institutione
& mandato Christi, & inuētū esse hu-
manum, anathema sit.

QVÆRITVR, an absolutio sa- 181
cramētalis sacerdotis sit actus verè &
realiter iudicialis, hoc est verè & reali-
ter præstans & efficiens realē absolu-
tionē vel nō, sed dūtaxat declaret pœ-
nitētē iā esse absolutū. Respōdetur fir-

De Confessione.

ma fide tenendū esse q̄ sit actus vetē
& realiter iudicialis, hoc est verē &
realiter præstans & efficiens absolu-
tionem quantum est ex se. Hoc patet,
quia ita diffinitur in concilio Tridenti-
no, vbi supra. Can. 9. cuius verba sunt.
Si quis dixerit absolutionem sacramē-
talem sacerdotis non esse actum iudi-
cialē, sed nudum ministerium pro-
nūciandi & declarādi remissa esse pec-
cata confitenti modò tantū credat
se esse absolurum, aut sacerdos non se-
rio sed ioco absoluat, anathema sit.

182 QVÆRITVR deinde, an sa-
cerdos possit sacramentaliter absolue-
re pœnitentem cuius confessionem
non audiuit? Respondetur negativè.
Et ita firma fide tenēdum est: quoniā
sic diffinitum est in Cano. 9. proximè
allegato, his verbis. Si quis dixerit nō
requiri confessionem pœnitentis vt
sacerdos eum absoluerē possit, ana-
thema sit.

QVÆ

QVAERITVR, vtrum sigillum
 cōfessionis sit necessariū? Resp. secun- 183
 dum omnes doctores. 4. d. 21. q̄ sacer- Confes-
 dos tenetur ad sigillū confessionis, ad sionis fi-
 celanda peccata quæ in cōfessione au- gillū ne-
 diuit sub pœna peccati mortalis. Pro- cessariū.
 batur primò ratione naturali, quia fa-
 cerem illi iniuriã. Item quia in cap. sa-
 cerdos. de pœnitētijs. d. 6. prohibetur
 omnibus sacerdotibus reuelare pecca-
 ta, & apponitur pœna grauissima op-
 positum facientibus: scilicet vt omni-
 bus diebus vitæ suæ ignominiosus pe-
 regrinãdo pergat. Et sunt verba Gre-
 gorij. Idē habetur cap. omnis vtriusq;
 sexus. de pœnitētijs & remissionibus.
 & dicitur q̄ qui non celauerit, detru-
 datur in arctissimum monasterium,
 vbi perpetuã faciat pœnitētiã. Et quia
 si in hoc daretur aliqua exceptio, tol-
 leretur confessio: nemo enim auderet
 confiteri peccata graua. Idcirco pro-
 pter nullū bonū quodcunq; sit illud, li-

est sigillū confessionis frangere: quia nullum potest esse æquale bonū, nec tam necessarium vt est confessio.

184

Peccata
in confes-
sione au-
dita pos-
sumus iu-
rare nos
nescire.

SEd quid faciet confessor cū interrogatur de peccato quod audiuit in cōfessione, an possit dicere se nescire?

Respondeo secundū omnes, q̄ sic: Sed quid si cogatur iurare? Dico q̄ potest & debet iurare se nescire, quia intelligitur se nescire extra cōfessionem, & sic veram iurat. Sed fac q̄ iudex, vel prælatus ex malitia exigat à me iuramentum an sciam in confessione? Respon. q̄ coactus iuret se nescire in confessione, quia intelligitur se nescire ad reuelandum, aut taliter q̄ possit dicere. Sed contrā si iuret se scire in confessione iuraret verum, ergo cū iurat se nescire in confessione iurat falsum: quia sunt contradictoria. Respond. q̄ non sunt contradictoria. Quia in illa negatiua intelligitur conditio subintellecta, scilicet quod non scit tali modo

do quòd possit illud dicere.

QVAERITVR, si confessor ex 185
 ignorātia absoluit aliquē quē nō pote- Error in
 rat à casu referuato, vel ab excōmuni- confessio-
 catione, vel si oblitus est eum absolue- ne factus
 re, quomodo reparabitur defectus cō- quo mo-
 fessionis sine reuelatione? Nider in do repa-
 suo confessionario dicit, q̄ in concilio randus si-
 Cōstantiēsi, vel Basiliēsi fuit inter ne fra-
 tres hæc quæstio tractata, & q̄ tūc fuit ctione si-
 varia sentētia. Ego dico cū distinctio- gilli.
 ne, quia vel confessor timet probabili-
 ter scandalum reuocando pœnitentē,
 & quòd conqueretur de reuelatione
 confessionis: & in tali casu relinquen-
 dus est, quia si habuit contritionem
 erat in gratia. Si autem non timetur q̄
 pœnitens dicet se non fecisse tale pec-
 catum, & q̄ nō conqueretur de reuela-
 tione confessionis, dico sine quocun-
 que scrupulo quòd possū illum re-
 uocare ad cōfessionem & absoluere.
 Sed contrā, quia obijcit peccatum ex-

De Confessione.

tra confessionem. Respondeo, q̄ non facio ei iniuriam si dicam, tu cōfessus es mihi alia die, redeamus ad confessionem, quia volo tibi dicere vnū verbum quod expedit tibi. Si nolit dimitatur. Si autem acquieuerit dicam ei, cōfitearis peccata in generali, & si aliqua alia fecisti cōfiteri ea, quia feci talem defectum in alia confessione. Et probo quòd hoc liceat: quia vt infra dicemus, de pœnitentis licentia licet reuelare peccata eius alteri, ergo multò meliùs sibi ipsi, vel formaliter, vel interpretatiuè si dederit licentiam: vt si beneuolè audiat me dicentem sibi, scias quòd in cōfessione præterita fuit defectus quidã commissus, vis illū audire? Si dixerit quòd sic, sine quocūq; scrupulo dicatur ei, scias q̄ eras excōmunicatus, & ego non potui te absolueri, &c. Palude in fine. d. 21. ampliorē concedit licentiam, dicens quòd non solum quando fuit cōmissus defectus

ētus

ctus in confessione, sed etiam ratione correctionis fraternas possum secretò admonere illū de peccato semel cōfesso mihi. Sed credo certè q̄ est falsum omnino, & q̄ nullo modo licet.

...**QVÆRITVR**, an quādo peccatum quod in cōfessione audiui est publicū, teneat illud filere? Respondet Caieta. in summa, q̄ de tali peccato possum loqui post confessionem eodem modo sicut antè: debeo tamen procedere postea cautiùs, & nullo modo dicere q̄ scio illud in confessione, quia redderē audientes certiores. Sed quid si à confessore petat quis, an ille fuerit confessus illud peccatum publicum? Respondeat confessor, confessus est omnia peccata sua. Potest etiam dicere, absolui illum, quia per hoc nihil reuelo. Admonet tamen Caietanus, bonum esse quòd quādo peccata sunt publica, petat facultatem confessor à pœnitente ad loquēdum de eis ad bo-

186
Peccatū publicū in confessione auditū, an possim^r reuelare.

num finem. Sed quid si usurarius i-
 tet se, quòd absolui illum, cum nò sit
 verum. Nam si dico quòd sic, mētor.
 Si autem dico quòd non absolui eum,
 reuelo confessionem. Dicat confessor
 quid ad vos? ego feci officium meum.
 Sed quid faciet proprius sacerdos pe-
 tentibus eucharistiam concubinæ, vel
 usurario, quos non audiuit de confes-
 sione? Respondeo, q̄ non det illis. Sed
 quid si dicant confessi sumus tali fra-
 tri, & interrogatus frater non audet di-
 cere q̄ non absoluit, ne eorum statū re-
 uelet, nec q̄ absoluit ne mētiatur? Re-
 spondeo absolute, q̄ si sint peccatores
 publici, debet eis eucharistiam nega-
 re. Quòd si fuerint confessi cum pro-
 prio sacerdote & non absoluti, & nihi-
 lominus petāt eucharistiam, dico etiā
 quòd debet eis negare, & si dixerint,
 iam tu absoluisti nos, dicat ego nescio
 de hoc.

pœnitentis liceat cōfessionem reuelare? Alexander & Scotus. 4. d. 21. q. 2. 1. & Durādus ibidem dicunt quòd non licet. Quia sigillū confessionis est de iure diuino, ergo pœnitens non potest dare licentiam. Item quia esset scādalum. Sed respondeo absolute quòd pœnitens potest dare licentiam, confessor tamen non potest accipere, aut reuelare confessionem in detrimentum pœnitentis qui sibi talem facultatem dat.

Peccata in confessione audita reuelare possumus de pœnitentis licentia.

QV AERITVR, vtrū alia quæ in confessione sciuntur præter peccata cadant sub sigillo confessionis? Respondeo, quòd sub sigillo arctissimo confessionis non cadunt nisi peccata pœnitentis, vel tertiæ personæ: & solum huius sigilli fractor incurrit pœnas canonicas. Secūdò dico quòd sub sigillo confessionis cadunt omnia alia quæ expresse, vel interpretatiue pœnitens tradit sub sigillo confessionis:

188
Sigillum confessionis, an se extendat ad alia quam ad peccata.

De Confessione.

vt si dicat, accipiatis hoc sub sigillo, & qui hæc reuelat, credo peccaret mortaliter: propter detrimentum quod faceret sacramento, redderet enim confessionē fraudaliosam. Non enim omnes intelligunt hanc differentiam sigilli maioris vel minoris. Ideo cōfessor sit cautus, vt taceat omnia illa quæ sunt alicuius grauitatis. Alia verò quæ non sunt de necessitate cōfessionis, nec refert pœnitenti q̄ reuelētur, nō tenetur celare: sed tamen non dicat se in cōfessionē audisse. Breuiter in hac parte, mas vale ser corto que largo.

189

Peccata in confessione audita, an liceat in communi reuelare.

QVÆRITVR, an in cōmuni liceat reuelare peccata audita in confessione, taliter quòd nec directè, nec indirectè perueniēt in notitiā pœnitentis? V.g. si dicā, quidā cōfessus est mihi semel hoc peccatum. Respond. quòd hoc nō est reuelare confessionē. Quia re vera multi viri sancti hoc fecerunt: maximè doctores qui ponunt casus quos in

quos in confessione audierunt. Secundò dico, q̄ melius est hoc rarò facere: Sequuntur enim quandoque scādala ex illis: ideò abstineant sacerdotes ab his narrationibus.

QVAERITVR, de illis qui cōmittūt alijs secreta sub sigillo cōfessionis, an tale sit secretū confessionis? **Re-**
spon. q̄ qui recepit tenetur seruare illud secretū plusquàm alia. Quia ex pacto additur nouum vinculum, & per consequens dico non esse cōueniēs q̄ homines sæpe recipiāt talia secreta. Secundò dico, q̄ illud non est sigillum confessionis, nec frangens illud incidit in penas canonis. Quia ibi nulla iniuria fit sacramento, cū nullum fuerit sacramentū: licèt frangatur fides. Notandum est etiā quòd ea quæ dicuntur de sigillo confessionis, intelligūtur de quacūque cōfessione, siue perfecta, siue non, siue incepta, siue nō: & de omnibus illis quæ ordinātur ad cōfessionē vel

190

Secreta
 extra cō-
 fessionē
 sub sigil-
 lo cōmē-
 data quo-
 modo o-
 bligent.

vel facultatē vt ab illo absoluat̄ur à re-
feruatis, non potest ille plus reuelare,
quàm si iam accepisset in cōfessione.

191
Confes-
sio voca-
lis est à
Christo
instituta.

QVAERITVR, vtrū cōfessio vo-
calis quæ est in vsu ecclesiæ sit institu-
ta à Christo? Antiquitus quando erāt
tempora meliora, non tantū hæc quæ-
stio iactabatur: quia tempore pacis ar-
ma non sunt in tanto prelio & vsu.

Nunc verò quia iam sunt heretici: qui
negent cōfessionem, propter peccata
nostra, oportet quòd simus ad hoc bel-
lum armati. Idcirco quæritur, an con-
fessio sit de iure diuino? Respond. ex
sententia omnium doctorum q̄ sic.
Patet, ecclesiæ clauēs sunt ad remittē-
da peccata, secundū illud Matthei. 16.
Tibi dabo clauēs regni cœlorum, &
quodcunque solueris super terrā. &c.
Sacerdotes autem habēt has clauēs, &
sunt iudices peccatorum, iudices verò
non possunt iudicare nisi causam co-
gnoscāt, ergo alij tenentur subdere se
huic

huic iudicio, aliàs frustra effret illa potestas, hæc autè subiectio fit per confessionè, ergo de iure diuino tenètur confiteri. Item Iacob. 1. Cōfitemini alterutrum peccata uestra. Quod Augusti. Beda, & alij sancti, & Hugo de sancto Victore. libro. 2. de sacramētis, per. 14. cap. intelligunt de præcepto confessionis. Itè (& hic est tota vis secūdū Adriannū & veritatē) Ioā. 20. quorū retinueritis retenta sunt. i. quorum peccata non absolueritis, non erunt absoluta ante Deū: ergo secūdum euāgelium debēt confiteri & absolui in terra, aliàs non erunt absoluta in celo. Hic est locus validissimus, & q̄ oēs sancti hoc dicāt incōperto est. Vide Thomā Vualdēsē. lib. de sacramētis, & Rossēsē colligētes dicta sanctorū omniū. De hac confessione necessariò sacerdoti facienda multa egregia apud vtrūque inuenies. Et cognosces, an expediat has ecclesię colūnas sequi potius, quā nouos istos
gramma-

grāmatistas. Opinor neminem vsque
adeò cæcū & infanū esse, qui ob vnus
Lutheri amētiā velit tanto discrimini
seipsum exponere, quaten⁹ ea peccata
quę vel nouit, vel dubitat esse lethalia,
sacerdoti nō aperiat. Et maxime cū in-
telligat antiquissimos simul eruditif-
simos ac sanctissimos patres tātam cō-
fessionis huius necessitatē esse dicen-
tes, vt quicūque mortaliter deliquerit,
eū oporteat, vel publicè, vel priuatim
sacerdoti sua peccata detegere. Nec
facilè crediderim patres ipsos hāc vsq;
adeò duram prouinciam nobis impo-
suisse, priusquā exploratissimum ha-
berent hanc confessionem, aut ab apo-
stolis institutam, aut in sacris scriptu-
ris dilucidè traditā fuisse: ceu rem cun-
ctis peccatoribus apprimè necessariā,
& quā contemnere non possent, absq;
dispendio salutis animarum. Expen-
dat igitur quisquis secū, an tutius fue-
rit horum patrum simul & scriptura-
rum

rum assertionem admittere, suasque animas à tanto periculo custodire: an Lutherum de confessione impiè oblatrantē & sentiētē, suo capiti dūtaxat non patrū, aut scripturarū testimonio innixū sequi: & cū eo funditus perire,

NOTANDV Metiam de cōfessionē q̄ Beatus Renanus in annotationibus quas fecit super Tertul. dicit se esse nactum librum quēdam antiquissimum conciliorum, & inter ea dicit fuisse vnū factū antequam esset institutum ab ecclesia ieiuniū quatuor dierum ante Dñicam primam in Quadagesima, quod sic habebat. Presbyteri debent admonere plebem sibi subiectam, vt omnis qui se sentit mortifero peccati vulnere fauciatur, feria quarta ante quadagesimam cum omni festinatione recurat ad viuificatricem matrem ecclesiam, vbi quod malè cōmisit, cum omni humilitate & cordis contritione simpliciter confessus, su-

192
Confes-
sio olim
fiebat in
princī-
pio. xl.

De Confessione.

scipiat remedia pœnitentiæ secundū
modum canonicis autoritatibus præfi-
xum : non solūm autem ille qui mor-
tale aliquid cōmisit, sed etiam omnis
homo quicumque se cognoscit imma-
culatā Christi tunicā quā in baptismo
accepit polluisse, ad propriū sacerdo-
tem festinet vnire: cū puritate mentis
omnes trāsgressiones, omnia peccata
quibus Dei offensam incurrisse memi-
nit, humiliter cōfiteatur, & quicquid
à sacerdote fuerit iniunctum, ac si ab
ipso omnipotentis ore fuisset prolatū,
ita diligentissimè attēdat & sequatur.
hæc ibi. Idem habetur in pœnitentia-
rio Romano quod creditur profectū
ab apostolis ipsis vbi dicitur. Hebdo-
mada ante quadragesimam confitean-
tur omnes. Iste erat cōuenientissimus
modus, & multò melior, quā qui nūc
est, & confitentur in fine quadragesi-
mæ, sic ieiuniū nō multū eis prodest.
Optimum esset si posset reuocari ista
consue-

cōsuetudo, nos tamē nō possumus illā
reuocare. Sed peculiare possent suos
pœnitentes admonere q̄ confiteatur
ante quadragesimam.

QV AERITVR, an sit necessariū 193
vt confessor interroget pœnitentem?
Respondeo primò q̄ est necessariū vt
confessor plerunq̄ aliquid interro-
get. Patet, nā vt suprā diximus si pœ-
nitens non fecerit aliquam conscien-
tiæ examinationem, confessio non so-
lū erit inualida, sed etiam mortalis. Si
hoc ex circumstantijs appareat, debet
confessor interrogare, an examinatio-
erit cōscientiam suā: & si dixerit q̄ non,
nō audiat eum. Si non timeatur maio-
ra mala, videlicet q̄ pœnitēs nūquam
cōfitebit, tūc em̄ interroget sacerdos.
Oportet enim q̄ cōfessores nō mittāt
pœnitētes in desperationem. Omnes
sancti, & S. Tho. ita cōsulant. Quando
ergo cōfessor vider has circumstantias,
necessarium est q̄ interroget. Et si est

Confessor
an teneat
interro-
gare
pœnitē-
tem.

181
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384
 1385
 1386
 1387
 1388
 1389
 1390
 1391
 1392
 1393
 1394
 1395
 1396
 1397
 1398
 1399
 1400
 1401
 1402
 1403
 1404
 1405
 1406
 1407
 1408
 1409
 1410
 1411
 1412
 1413
 1414
 1415
 1416
 1417
 1418
 1419
 1420
 1421
 1422
 1423
 1424
 1425
 1426
 1427
 1428
 1429
 1430
 1431
 1432
 1433
 1434
 1435
 1436
 1437
 1438
 1439
 1440
 1441
 1442
 1443
 1444
 1445
 1446
 1447
 1448
 1449
 1450
 1451
 1452
 1453
 1454
 1455
 1456
 1457
 1458
 1459
 1460
 1461
 1462
 1463
 1464
 1465
 1466
 1467
 1468
 1469
 1470
 1471
 1472
 1473
 1474
 1475
 1476
 1477
 1478
 1479
 1480
 1481
 1482
 1483
 1484
 1485
 1486
 1487
 1488
 1489
 1490
 1491
 1492
 1493
 1494
 1495
 1496
 1497
 1498
 1499
 1500
 1501
 1502
 1503
 1504
 1505
 1506
 1507
 1508
 1509
 1510
 1511
 1512
 1513
 1514
 1515
 1516
 1517
 1518
 1519
 1520
 1521
 1522
 1523
 1524
 1525
 1526
 1527
 1528
 1529
 1530
 1531
 1532
 1533
 1534
 1535
 1536
 1537
 1538
 1539
 1540
 1541
 1542
 1543
 1544
 1545
 1546
 1547
 1548
 1549
 1550
 1551
 1552
 1553
 1554
 1555
 1556
 1557
 1558
 1559
 1560
 1561
 1562
 1563
 1564
 1565
 1566
 1567
 1568
 1569
 1570
 1571
 1572
 1573
 1574
 1575
 1576
 1577
 1578
 1579
 1580
 1581
 1582
 1583
 1584
 1585
 1586
 1587
 1588
 1589
 1590
 1591
 1592
 1593
 1594
 1595
 1596
 1597
 1598
 1599
 1600
 1601
 1602
 1603
 1604
 1605
 1606
 1607
 1608
 1609
 1610
 1611
 1612
 1613
 1614
 1615
 1616
 1617
 1618
 1619
 1620
 1621
 1622
 1623
 1624
 1625
 1626
 1627
 1628
 1629
 1630
 1631
 1632
 1633
 1634
 1635
 1636
 1637
 1638
 1639
 1640
 1641
 1642
 1643
 1644
 1645
 1646
 1647
 1648
 1649
 1650
 1651
 1652
 1653
 1654
 1655
 1656
 1657
 1658
 1659
 1660
 1661
 1662
 1663
 1664
 1665
 1666
 1667
 1

interrogare pœnitentem de omnibus peccatis mortalibus. Quidam à pueris quærunt, an sint simoniaci, &c. Isti faciunt confessiones odiosas & supersticiosas. Sed oportet interrogare pœnitentes de peccatis quæ probabiliter putantur habere: nec id nimis anxie. Confessor etiam sit nimis cautus interrogando nō quærens noua peccata, quia poterit ea docere pœnitentem, & scandalizare: maximè circa peccata carnalia, quæ non debet interrogare nisi ex confessione haberet aliquod indicium quod habeant illa: tūc enim nō debēt omitti quæ sunt de essentia cōfessionis, sed fiat sapienter. V. g. si confessor probabiliter credit pœnitentem habere aliquod peccatum turpe & verendum, interroget, non apertè, sed dicat, cogitasti aliquādo de hoc? Si dicat sic, quærat vlteriùs, & consensisti? si dicat sic, procedat, dicens, & fecisti? quo dicente sic, vel non, nihil amplius interro-

get. Sed dimittat alias fabulas.

194

Circūstā-
tia loci
quando
confiten-
da.

QVÆRITVR, utrū circūstā-
tia loci sit necessariò confitēda? Resp.
¶ solum in tribus peccatis est necessa-
riò confitenda, scilicet in furto, effu-
sione sanguinis, & effusione seminis
in ecclesia. Credo quòd non sufficeret
furari in ecclesia ad hoc vt sit sacrile-
gium, nisi esset de ecclesia. Et effusio
sanguinis debet esse notabilis, vt supra
diximus. Et si quis habeat in ecclesia
volitionem perpetrandi prædicta tria
vel aliquod eorum extra ecclesiā, non
est sacrilegus. Si verò extra ecclesiam
consentiat in aliquod horum, facien-
dum intra ecclesiam, teneretur confi-
teri de hac circūstantia, quia iam fit
iniuria loco.

195

Circūstā-
tia tem-
poris an
sit confi-
tenda.

SE D utrū circūstantia tēporis ne-
cessariò sit cōfitenda, putā peccare in
festo? Respondeo absolutè, quòd non.
Ira tenet Caietanus, Syluester, Nider,
& alij. Grauius est peccare in die festo,
sed

sed non est grauitas necessaria ad confitendū. Et confessores debent de hoc admonere pœnitentes.

QV AERITVR, an qui ex industria habet duos cōfessores, vnum cui omnia confiteatur peccata, alterū cui leuia dūtaxat ad æstimationē, benefaciat? Respōdeo sine dubio, hoc esse sacrilegiū, & videtur magna fictio, & irridet confessorē faciens credere eū q̄ ipse sit probus. Et certè videtur mortale, quādo propter hoc faciat. Nō dānāre tamē eum qui semel incidit in mortale, nō solitus peccare, si confiteatur alteri, ne perdat opinionem quam habet erga primum confessorem suum.

QV AERITVR, si quis propter magnā cōsuetudinē quā habet peccandi, credit se iterū peccaturū: ipse tñ omnino vult cauere, & pponit nō peccare, an sit absoluēdus? Resp. omnino q̄ sic. Quia si tūc nō esset absoluēdus, nec etiā quando dubitaret. Itē iste po-

196

Confessores duos habere, vnum pro grauib°, aliū pro leuib° an liceat.

197

Credens se peccaturū proponēs tamen non peccare, an sit absoluēdus.

De Satisfactione.

test facere quod in se est, & tñ q̄ non possit tollere hanc formidiné à se. Cōsuetudo enim relabēdi nō impedit cū habeat bonū propositum, & nihilominus propter experientiam non poterit credere se deinceps nō peccaturū, ergo. Et hæc de confessione sufficiat.

Sequitur de Satisfactione, tertia pœnitentiæ parte.

198
Reatus
pœnæ an
remaneat
post
cōtritionem.

VAERITVR in primis, vtrū postquam homo habuit contritionē de peccatis suis, & confessus est ea, & est in gratia, maneat ei aliquis reatus pœnæ pro quo debeat satisfacere? Respondeo q̄ sic. Et patet. 2. Reg. 12. de David, cui postquam dictum fuit, transtulit dominus peccatum tuum à te: iniuncta est pœna, vt moreretur puer ex Bersabe natus. Et Lucæ. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ, & hoc fit per satisfactionem.

nem. Et Romano. 6. Sicut exhibuistis membra vestra, &c. quia si in Tyro, & Sidone. &c. Matthæi. 11. Item ecclesia orat pro mortuis. Et habetur etiam 2. Machabæo. 12. Ut à peccatis solvantur: & non solum à venialibus, sed etiã à mortalibus, cum dicat ab omni vinculo delictorum: ergo post remissam culpam manet reatus pœnæ. Et hoc est certum & de fide. Iam verò,

QVÆRITVR quid sit satisfactio. Respō. S. Tho. ex Anselmo, q̄ satisfactio est cōpensatio offensæ præteritæ ad æqualitatem iustitiæ.

199

Satisfa-
ctio quid
sit & quo-
modo

QVÆRITVR ergo, utrùm aliquis possit satisfacere? Respō. q̄ satisfactio est pars iustitiæ, iustitia autē exigit æqualitatem. Et si loquamur propriè de equalitate vt satisfactio importat reddere æquale, dico q̄ nemo potest satisfacere. Quia nemo potest reddere Deo æquiualens, etiam si nō peccassemus. Nam Dijs, parētibus, & ma-

possim⁹
deo sa-
tisfacere.

De Satisfactione.

gistris, non potest reddi æquivalēs, vt ait Aristo. Si verò loquamur de æqualitate proportionabili, quando ego facio quod possum, dico, q̄ hoc modo possumus satisfacere Deo: etiam propriè capiendo satisfacere, vel si vultis ex beneuolentia acceptantis. Ad quæstionem igitur cūm dicitur, an homo possit Deo satisfacere, dico q̄ si consideretur homo secūdūm sua naturalia seclusa gratia, nullo modo potest satisfacere p̄ peccato. Quia quicquid possumus dare Deo sine gratia, est nulli⁹ momēti. Cūm etiā omnes iustitiæ nostræ sint coram Deo tanquam pannus mēstruata, vt ait propheta. Item quicquid possumus facere, debemus Deo propter beneficia recepta. 1. Paralip, c. 29. Tua sunt dñe oīa, & quæ de manu tua recepim⁹, reddim⁹ tibi. Et sic sine gr̄a est impossibile satisfacere Deo ad æqualitatē. Nec etiā sine gr̄a ex acceptatione Dei possumus satisfacere.

Dice-

Dicere eĩm q̄ Deus acceptat opera nostra, est dicere q̄ illa sũt accepta & grata Deo: sed si homo nõ habet gratiam, nõ poterũt eius opera esse grata Deo. Posset quidẽ Deus remittere sua omnipotentia peccata propter actus existentis in peccato, sed hæc non esset satisfactio sed cõdonatio pura, & remissio. Secundò potest homo considerari in gratia. Et secundũ hanc considerationem, si non habeamus respectũ ad passionem Christi, adhuc non potest satisfacere ad æqualitatem. Quia non sunt cõdignæ passionis huius tẽporis ad futurã gloriã. Item quia illa opera sunt nr̄a, & si habent fructũ, est ex parte Dei. Potest tamen talis satisfacere ex liberalitate acceptantis. Si verò cõsideretur homo in gratia, prout gratia est effectus passionis Christi, sic proprijsimẽ & ad æqualitatem satisfacit Deo: si iungamus merita nostra meritis Christi, qui etiam inquantum

tum homo satisfacit ad æqualitatē iustitiæ, & quantitatis.

200

Satisfacere potest vnus pro altero.

QVÆRITVR, vtrū vn^o homo possit pro alteri^o hominis pœna satisfacere? V.g. Petrus post confessionem manet reus ad pœnā vt decem: est dubiū, an ego possim satisfacere pro illō? Resp. ex omniū sententia q̄ sic. Ita habet vsus ecclesiæ. Nihil enim tā naturale est homini quā vt quilibet vtatur re sua vt vult: quare ergo non potero vti hoc ieiunio meo vt voluero? vbi hoc prohibuit De^{us}? Possim dare tēporalia mea, quare nō spiritualia? Itē sufficiētissimē p̄batur ex cōsuetudine ecclesiæ, in qua vnus pro alio satisfacit. Item Colossē. 1. dicit. Nūc gaudeo in passionibus meis pro vobis: & adimpleo quæ defunt passioni Christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia. Itē oratio mea valet alteri ad gloriam, iuxta illud, orate pro inuicē vt saluemini, Iacob. 5. Ergo etiā ad re-
mit-

mittendā pœnā. Et si oratio, ergo etiā alia opera bona. Item omnes sumus inuicē membra: vt dicitur Romano. 12 & Ephesi. 8. Sed membra vnus corporis influunt inuicem, ergo.

QVAERITVR, utrū homo possit satisfacere pro vno peccato non satisfaciendo pro alio? utrū homo existēs in mortali, possit satisfacere p peccata peccati mortalis iam remissi? Respondeo ex sententia omnium, impossibile est q̄ quis satisfaciat prius pro peccata, quā pro culpa. Et hoc est notum & a nemine dubitarum. Si verō sit in peccato, an possit satisfacere pro peccata peccati iam dimissi? Respondeo, q̄ vel ista opera satisfactoria sunt iniuncta a confessore, vel non, sed voluntariē assumpta. Si secundū, cōmunis sententia omnium est q̄ nihil profunt. 2 Corinth. 13. Si tradidero corpus meū ita vt ardeam, charitatē autem non habuero, nihil sum, nihil mihi prodest.

201
Satisfacere p vno peccato & nō pro alio, an possit p̄tōr vel pro peccato iam remisso.

Item

De Satisfactione.

Item opera illa ex se non sunt æqualia satisfactioni quam debet: nec etiam ex liberalitate acceptantis, quia nō acceptantur cū procedant ab inimico Dei, ergo non sunt satisfactoria. Si autē sint iniuncta à confessore, licet Scotus videatur dicere q̄ valent, tamen S. Tho. 4. d. 15. & Henricus, quodlibeto. 8. q̄. 18. & Adrianus. q. quam de hoc facit. 4. & Palud. 4. distin. 15. & 22. dicunt, quòd nullo modo valēt. Et patet rationibus nūc factis, nullus potest satisfacere sine gratia: remissio em̄ peccati est maxima amicitia Dei, qua non vitur nisi erga amicos, ergo. Verū est q̄ talia opera iniuncta à confessore, & facta in peccato mortali, adueniente charitate, siue relinquunt post se effectū siue nō (hæc em̄ distinctio frivola est, & nūquā placuit viris doctis) vivificantur & acceptantur à Deo: ut benedicit Caietan⁹, quia satisfactio est pars sacramenti. Unde si virtus confessio-

nisredit, quare non & satisfactionis?
hoc pium est, sed tutius est implere in
gratia pœnitentiã iniunctã. Verũ est,
q̃ illa opera satisfactoria iniuncta à cõ-
fessore, & facta in mortali, quãuis non
valeant ad remissionem culpę, tamen
per illa impletur præceptum cõfesso-
ris, & non tenetur pœnitens iterum
implere pœnitentiã iniunctam.

□ **QVÆRITVR**, utrũ satisfactio
debeat fieri per opera pœnalia? Pro hu-
ius intelligẽtia oportet prius intellige-
re, quid sit opus pœnale. Op^o pœnale
idẽ est quod malũ pœnæ, & malum ni-
hil aliud est q̃ priuatio boni. Triplex
verò est bonũ, honestũ, vtile, & dele-
ctabile. Pœna propriè loquẽdo nõ est
priuatio boni honesti, quia hoc est
peccatum: sed est priuatio boni utilis
vel delectabilis, sicut dare elemosy-
nã, ieiunare, orare, &c. Nũc dico q̃ sa-
tisfactio debet fieri per opera pœna-
lia. Ita est cõis doctorũ sententia. Pro-
batur

202

Satisfa-
ctio fit p
opera pœ-
nalia.

De Satisfactione.

batur, quia satisfactio est opus iustitię,
offensa autem consistit in hoc, quod sub-
trahimus Deo obedientiam, & accipi-
mus facultatem peccandi, quam iure
non habebamus. Cū ergo iustitia ten-
dat ad æqualitatem, dignum est, quod sa-
tisfaciamus per hoc, quod subtrahamus à
nobis quod iustū est, & nostrum est. s.
pecuniam, vel cœnā: sicut in lege fie-
bat satisfactio per contrā passum, oculo
pro oculo, &c. Cōfirmatur exem-
plo Christi qui potens per solam dile-
ctionem Dei satisfacere, satisfecit per
opera pœnalia. Et quantò opus fuerit
magis pœnale, tantò erit magis satisfa-
ctorium cæteris paribus. Secundò di-
co (& credo esse probabile ac verum)
quòd per òmne opus bonū possumus
satisfacere: etiā per dilectionem Dei.
Hoc tenet Scotus. Et patet, quia etiā
inter homines fit satisfactio non so-
lūm per opera pœnalia, sed etiā per
omnia opera illa quæ læso compla-
cent

cent. Item probatur, quia nullum est opus bonum quod non sit pœnale, ergo omne opus bonum est satisfactorium, quia lassat & defatigat hominem, ut contēplatio, & dilectio, quæ licet sint opera animæ, sed sunt animæ cōiūctæ corpori: & haberemus magnū laborē si vellemus Deum diligere, vel proximum per vnam horam. Item per dilectionē Dei satisfacimus pro pœna peccati venialis: nam per illam remittitur veniale, ut diximus: ergo dilectio Dei est opus satisfactorium. Item quia dicere quod per dilectionē Dei, & contēplationē, & alia id genus opera nō satisfacimus, esset motiuum magnum ad deterrēdū homines à meliorib⁹ bonis.

QVÆRITVR, utrū sit necessarium, quod opera per quæ homo debet satisfacere sint libera, vel an possim satisfacere per opera aliās debita: ut per ieiunium quadragesimæ, vel orationem tanonicarum horarum? Palude. 4. dis.

203

Satisfa-
cere an
possim⁹
per ope-
ra aliās d.
bita.

X

15. q.

De Satisfactione.

25. q. 1. arti. 2. dicit absolute, qd nemo
satisfacit per opera aliàs debita, & præ-
cepta. Vnde qui dat pauperi existenti
in extrema necessitate oīa bona sua,
non satisfacit. Idem dicit Maio. 4. dis.
25. q. 2. & Almain. q. 1. & Syluester. Et
probant, quia vnico pretio non potest
satisfieri duobus debitis, ergo eodem
ieiunio nō potest satisfacere quis pro
peccatis, & ecclesie. Item quia seque-
retur quòd confessor posset iniunge-
re clerico, quòd diceret horas canoni-
cas in pœnitentiam, aut quòd solueret
decem aureos quos debet, quod qui-
dem esset irrisio. Sed his non obstan-
tibus, ego non dubito quin possimus
satisfacere per opera aliàs debita: &
puto erroneum dicere contrarium. Ita
tenet Adrianus. q. quā de hoc fecit. Et
probat, ecclesia instituit ieiunium
quadragesimale & alia, vt pro pecca-
tis satisfaciamus, hæc fuit eius intētio:
& sapissimè orat in quadragesima vt

acce-

acceptet De^o nostra ieiunia in remissionem peccatorum: ergo illa sunt satisfactoria pro peccatis. Ita dicendum est omnino, & vtinam vel sola ieiunia ab ecclesia instituta ieiunaremus. Ad argumentum igitur, confessor posset imponere clerico q̄ diceret horas canonicas in pœnitentiã. Respõd. primò q̄ nõ debet hoc facere, quia debet iuare eũ ad satisfaciendum, ac proinde debet aliquid de nouo imponere. Secundò dico quòd si faciat, factum erit, & aliquando expediet: vt si nobiles nunquam ieiunent quadragesimã, benefaciet confessor præcipiens illis, ieiunetis hos quindecim dies qui remanent de quadragesima. Alia argumenta facilè soluantur. Nam cum ieiunium quadragesimæ sit satisfactoriũ, ergo pro aliquibus est satisfactorium, ergo pro me. Mirabile enim est q̄ sit satisfactoriũ pro alijs & non pro me. Perderẽ ergo præmium satisfactio-

De Satisfactione!

nis ieiunando quadragesimã propter ecclesiæ præceptum. Certè nõ credo.

204
Pœnitentiã impositam an possimus implere in missa de præcepto.

QVÆRITVR, an qui implet pœnitentiã confessoris cū audit missam de præcepto, satisfaciat? V. g. iniungit cōfessor septē psalmos, recitō eos inter audiēdū missam die Domini ca, an satisfaciã præcepto confessoris? Aliqui summistæ dicūt, q̄ non implet sed peccat. Adrianus tamē in .4. in materia de satisfactione. oppositum dicit, scilicet, q̄ non peccat, sed præceptum implet confessoris. Et ita tenendū est.

205
Pœnitentiã ponatur in rebus aliis non debitis.

S E D quid si alicui sit iniunctū q̄ ieiunet tribus diebus & ille ieiunauerit tribus diebus quatuor tēporū vel quadragesimæ, an satisfaciat præcepto cōfessoris? Respōdeo q̄ nõ, quia oportet stare ad intētionē cōfessoris, qui si non explicet contrariū, intelligitur de diebus aliis nõ debitis. Secūs esset de elemosyna, nã nõ dubitō quin si cōfessor iniungat pœnitentiã quòd det aureū pauperi,

peri, melius faceret & magis ad intentionem confessoris si det illum pauperi existenti in extrema necessitate. Posset tamē cōfessor iniungere pœnitenti pro satisfactione, vt ieiunet diebus residuis quadragesimæ, vel vt audiat missam die dominico, aut vt restituat pecuniã quã debet, vt bene dicit Adrianus vbi suprâ. Quoniam opera aliàs debita sunt meritoria, & pœnalia, & per consequens satisfactoria, & sic ieiuniũ iniũctũ, licet aliàs de præcepto, erit vera satisfactio sacramentalis.

DVBITATUR, an oporteat q̄ 206
 homo satisfaciat per se ipsum? Resp. q̄ Homo q̄
 quilibet per se debet implere pœnitentiã sibi iniũctã. Patet, quia id est præceptũ, vt tenebim⁹ pro nũc. Itē q̄a pœnitentia est vt medicina, modò medicina quæ est mihi necessaria nõ cõfert alteri: nisi cōfessor imponat sic pœnitentiã, ieiuna trib⁹ dieb⁹, vel fac q̄ ali⁹ ieiunet pro te. Si autē ego nõ possum, bonũ est

seipsum
satisfa
ciat.

De Satisfactione.

¶ alteri committā vt ieiunet pro me.

207
Flagella
infiicta a
Deo sunt
satisfa-
ctoria.

QVAERITVR, vtrū flagella in-
fiicta à Deo in hoc mundo, sint satisfa-
ctoria pro peccatis? Vt Nabuchodo-
nosor ambulans in solitudine sicut fe-
ra, & David quādo occisus fuit à Deo
puer ei⁹? Videtur ¶ nō, quia talia ope-
ra non sunt voluntaria, actus verò de-
bet esse meritorius ad hoc ¶ sit satisfa-
ctorius: sed non potest esse meritorius
nisi sit voluntarius, ergo. In oppositū
est, quia Nahum. 1. dicitur, non insur-
get bis tribulatio. Quod septuaginta
interpretes verterunt, non iudicabit
Deus bis in idipsum: ergo si per has tri-
bulationes quas patimur in hoc mun-
do nō satisfacimus, bis de eodem iudi-
camur. Ad hanc quæstionem respon-
det S. Tho. 4. d. 15. & in additionibus.
q. 15, ar. 2. quòd poena pro peccato po-
test dupliciter exigi. Vno modo ab il-
lo cui non debetur satisfactio, sicut si
occidi hominē, debeo satisfactionem
Deo.

Deo. Si autem alius homo verberaret me propter hoc, hæc pœna non habet rationē satisfactionis, sed vindictæ: sicut si debeo tibi viginti, & alius accipit à me, per hoc ego non satisfacio tibi. Secūdo modo potest exigī, seu infligi pœna ab eo cui debet satisfactio, & talis pœna vocatur propriè satisfactio, sicut illi qui puniuntur à cōmunitate & iudicibus. Hoc supposito dico, q̄ pœna à Deo inflicta potest esse satisfactoria. Probat S. Tho. quia pœna illa potest esse opus peccatoris, per hoc q̄ voluntariè acceptat, & patienter sustinet, sicut Iob qui dicebat, sicut dño placuit ita factū est, sit nomen dñi benedictum. Illud erat satisfactoriū, quia iam erat propriū illius. Et ita de fide tenendum est, quia sic diffinitur in concilio Tridenti. Sessio. 14. de pœnitentia. cano. 13. cuius verba sunt. Si quis dixerit pro peccatis ad pœnam temporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri,

De Satisfactione.

ferri, poenis ab eo inflictis & patienter
toleratis, anathema fit. Si autē q̄s reni-
tā tali poenē, non est satisfactoria: si ta-
lis resistētia sit vsq; ad peccatum mor-
tale. Vnde infirmus qui vellet sanari si
posset, sed quia non potest fert bono
animo, in nomine dñi satisfacit, nō so-
lū per patiētiam quam habet, sed quia
iplae poenae à Deo inflictæ sunt satisfa-
ctoriæ de se: sicut etiam poenae purga-
torij: & multò melius. Dico præterea
(& hoc est multū probabile, & veri-
simile) q̄ quicumq; in gratia punitur
à Deo in isto mundo, sufficienter pu-
nitur, & non punietur in alio seculo:
& maximè si mortē eum puniat, tunc
enim non dubito quin mors inflictā à
Christo (non loquor de morte natu-
rali) omnem poenam deleat. Proba-
tur, quia nulla est ratio iam q̄ Deus pu-
nit aliquem in vita, cur puniat partem
& non totum. Hoc non negaret Hie-
ronymus, qui verbum mirabile dicit
super

super illud Nahum. 1. Non consurget duplex tribulatio. Quod vos potestis videre (si placuerit) in suo fonte.

QVAERITVR, quæ sint opera satisfactoria pœnalia, vtrum sint tria, quæ cõmuniter ponuntur à doctoribus & à Magistro sentē. 4. d. 15. scilicet ieiuniũ, eleemosyna, & oratio? Respondeo, q̄ sic. Probat S. Tho. quia vt supra diximus, in satisfactione oportet q̄ sicut peccator vsurpauit sibi quod nõ debet, ita auferat sibi aliquid quod ei cõpetebat, putà bona naturalia per ieiuniũ: bona tẽporalia per eleemosynã. Bona autẽ spiritualia nõ debent auferri, sed satisfacimus operibus spiritualibus cognoscendo, q̄ sunt Dei, & petẽdo auxiliũ, quod fit per orationẽ. Et in his includuntur omnia opera pœnalia. In ieiunio opera afflictiua ex natura sua putà peregrinatio, silentium, &c. Prædicare verò, legere, & similia intelliguntur sub eleemosyna, quia

208
Pœnalia
opera sa-
tisfacto-
ria præci-
pua tria,
ieiuniũ,
eleemo-
syna, &
oratio.

De Satisfactione.

quia sunt bona proximis exhibita.

209

Confes-
sor pōt o-
bligare
pœniten-
tē ad ali-
quam sa-
tisfactio-
nem.

QVÆRITVR, an cōfessor au-
diēs cōfessionē possit obligare pœni-
tentem ad aliquā satisfactionem? putā
ad hoc vt ieiunet vel det eleemosynā?
Scotus. 4. d. 18. & 19. tenet quòd cōfes-
sor non potest obligare pœnitentem
si ipse noluerit acceptare. Si autem se-
mel acceptauerit, tenetur implere pœ-
nitentiam sub pœna peccati mortalis.
Idē tenet Gabriel. d. 16. q. 2. dubio. 1.
& 5. q̄a potest satisfacere in alia vita.
Idē tenet Syluest. verb. cōfessio. 1. par-
rapho. 25. & 26. licet cum aliquibus li-
mitationibus. Caiet. etiā. q. 2. de satisfa-
ctione tenet q̄ pœnitens non tenetur
acceptare pœnitentiā, saltē sub pœna
peccati mortalis, & si acceptet, non te-
netur eam implere sub pœna peccati
mortalis. Sed quicquid sit de his opi-
nionibus, putō esse p̄babilius q̄ pœni-
tēs sub pœna peccati mortalis tenetur
acceptare pœnitentiā sibi iniunctā. Ita
tenet

teneat Magist. 4. d. 18. & S. Tho. ibidē,
& in additionibus. q. 1. ar. 3. & d. 16. in
expositione textus, & Palu. 4. dist. 20.
q. 2. & Maio. d. 17. q. 2. & Alma. d. 18.
& videt sentētia omnium sanctorū anti-
quorū, qui si peccatori graui iniunge-
rent pœnitentiam, & ille nollet acce-
ptare, non reputarent eum (vt credo)
esse in statu salutis. Et probō q̄ teneat
acceptare: quia in. c. omnis. dicitur, &
iniūctam sibi pœnitentiā pro viribus
studeat adimplere. In prædicto. c. est
præceptum obligans ad confitendum
semel in anno: sed sub iisdem verbis
dicitur q̄ impleat pœnitentiam iniun-
ctā, & confiteatur: ergo etiam illud est
præceptum. Itē cap. statuimus. de ma-
ledicis. dicitur, si pœnitentiā renuerit
peccatori iniūctam à sacerdote, inter-
dicatur ei ingressus ecclesiæ. i. excom-
municetur, & ecclesiastica careat se-
pultura. Et licet hoc intelligatur de
pœnitentia publica, tamen eadem ra-
tione

De Satisfactione.

tionem intelligendum est de secretis: quia quantum ad claves nihil refert utrum confessio fiat publice, vel secreta. Et credo quod qui antiquitus publice confitebantur, non iterum confitebantur secreta. Probatum etiam, sacerdos habet potestatem remittendi & solvendi culpam & poenam, ergo & ligandi quo ad culpam & poenam. Item quilibet iudex in foro contentioso habet potestatem imponendi poenam pro crimine, & alius tenetur acceptare, quare ergo iudex ecclesiasticus non habebit hanc potestatem in suo foro? Sed iam de fide tenendum est, quod confessor potest obligare poenitentem ad aliquam satisfactionem, quia sic definitur in concilio Tridentino. Sessio. 14. de poenitentia. can. 13. cuius verba sunt. Si quis dixerit claves ecclesiae datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, & propterea sacerdotes dum imponunt poenam confitentibus agere contra finem clavis & contra institutionem Christi & fictionem

nem

nem esse, q̄ virtute claviū, sublata pœ-
na æterna, pœna tēporalis plerunq̄
exoluenda remaneat, anathema sit.

QVÆRITVR, utrū sacerdos ha-
beat potestātē imponēdi quācūq; pœ-
nitentiam voluerit pro suo arbitrio?
Respō. nō oportet q̄ per pœnitētiam
iniunctā à confessore pœnitēs satisfā-
ciat pro tota pœna omniū peccatorū
suorū. Nam aliās frustrā esset purgato-
riū. Secūdo dico q̄ sacerdos nō potest
imponere quantūcūq; pœnā gravē: &
quādo esset intolerabilis, pœnitēs nō
tenetur obedire. Utrū autē debeat
sacerdos ponere aliquam pœniteutiā
sub consilio, fac hoc, & si volueris fac
etiam istud. Palude consulit ita facere
& Syluester, & alij. Hoc etiam laudat
S. Tho. Propter quod dico, q̄ talis pœ-
nitentia propter consilium sacerdotis
est magis meritoria, quā si eam face-
ret ex arbitrio proprio solummodō.

QVÆRITVR, utrū secundus

con-

211

Confessor potest
mutare
vel tollere
penitentiam
ab alio
confessore
iniunctam.
Etiam.

confessor possit commutare vel tollere penitentiam impositam à primo confessore? de hoc sunt opiniones. Syluester & isti dicunt quod non potest nisi confiteatur. Sed puto probabilius quod potest, quia secundus confessor est iudex & habet potestatem super istum, & ideo satis est, quod penitens confiteatur peccatum illud, quod non fecerit penitentiam sibi iniunctam ab alio: & potest confessor, vel tollere totam, vel minuere, vel etiam commutare. Vtrum autem confessor teneatur semper aliquam iniungere penitentiam penitenti, posset dubitari. Sed dico, quod sic, quia est iudex, & grauius peccaret si nullam imponeret: nisi esset ex magna & rationabili causa, ut in articulo mortis, vel si videret, quod penitens nullam acceptaret penitentiam (si tamen hoc contingere possit unquam). Hæc de satisfactione dicta sufficiant.

Sequi-

Sequitur de sacramēto Extremæ vntionis.

De quo (licet sit Sacramentum exeuntium) prius tractatur quàm de matrimonio, & de ordine. Quia prius agendum est de sacramentis quæ pertinent ad omnes Christianos, quàm de ijs quæ spectant solùm ad certum genus personarum. Et de hac materia tractatur à doctõribus. 4. d. 23.

PRIMO quæritur, an extrema vntio sit sacramentum? Resp. secundum oēs catholicos, & sic. Quia est inuisibilis græ visibilis forma, nã significat grã interiõrẽ, cū eius effectus sit remouere reliquas pctõrum. Et confert gratiã, iuxta illud Iacob. 5. & si in peccatis fuerit, dimittetur ei. Ex quo patet & si pctõr cum sola at-

212

Extrema
vntio ẽ
sacramẽ-
tum.

la attritione recipiat hoc sacramentū, recipiet gratiā virtute illius, & remissionē peccatorū mortaliū. Item probatur q̄ sit sacramētū, quia in cap. ad abolendam. de hæreticis. excōicantur qui aliter sentiunt de sacramentis quā sentit Romana ecclesia: sed ecclesia Romana in concilio Florētino sub Eugenio. 4. determinauit q̄ extrema vnctio est vnum de septē sacramētis ecclesię. Et in cap. illud superfluum. 95. distinctio. idē determinat, ergo ita tenendū est de fide, & oppositū est hæreticum.

213

Extrema
vnctio
sit à Christo
instituta.

QVAERITVR, à quo sit hoc sacramentum institutum, an à Christo? Magister. 4. dis. 23. ex verbis Hugonis ait q̄ ab apostolis Iaco. 5. Sed cū sacramēta nouæ legis cōferāt gratiā quam solus Christus confert: tenendum est omnino q̄ Christ⁹ instituit hoc sacramentū. Nā instituere sacramenta pertinet ad potestatem excellētiz quam solus Christus habuit. Quod autē dicit

cit

cit Magister, quòd fuit ab apostolis institutum, intelligendum est secundum Sanct. Tho. q̄ est ab apostolis promulgatū. Sed vbi legitur in sacra scriptura huius sacramenti institutio? S. Thom. & omnes alij dicunt q̄ non est expressus locus vbi fuerit institutum. Habemus tamen q̄ sit sacramentum ex traditione ecclesiæ quæ in his quæ sunt fidei errare nō potest: & hoc sufficit nobis. Euangelistæ non curauerunt tradere nisi necessaria ad salutem, vt de baptismo, poenitētia, eucharistia, quæ sunt sacramenta necessaria. De confirmatione verò & extrema vnctione propterea siluerūt, quia non sunt necessaria ad salutē: quāuis Marci. 6. videatur fieri de hoc sacramento mētio, cū duodecim vngebant in firmos oleo.

QVÆRITVR, quis sit effectus huius sacramenti? Respō. q̄ hoc sacramentum non imprimit characterem, & ideo est iterabile. Patet, quia in con-

214

Vnctio -
nis extre-
mæ effe-
ctus.

Y cilio

De extrema vnctione.

cilio Florentino dicitur q̄ solū tria sacramēta imprimunt characterem, baptisimus, confirmatio, & ordo. Secundo dico, q̄ effectus huius sacramenti sunt tres, scilicet, gratiæ collatio, peccatorum remissio, infirmantium alleuiatio. Ita enim iuxta fidem asserēdū est. Nam in cōcilio Tridenti. Sessioe. 14. de sacramēto extremæ vnctionis. cano. 2. ita diffinitur. Si quis dixerit sacram infirmorum vnctionem, non cōferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleuiare infirmos, sed iā cessasse quasi olim tantū fuerit gratia curationum, anathema sit. Tertiò dico, q̄ effectus principalis huius sacramenti est remissio peccatorū per gratiæ collationem, minū principalis est sanitas corporis, dicente Iacobo, & alleuiabit eum dominus, & si in peccatis fuerit dimittentur ei. Sed tota difficultas est, ad remissionem quorum peccatorum ordinetur. Ricardus, Bonauentura, Sco-

ra, Scotus, Durandus, & Maioris, dicunt, quòd ordinatur ad remissionem venialium. Sed contrà, quia contra venialia sunt multa remedia, & facilia, vt aqua benedicta, oratio Dominica, unctio pectoris, &c. & in ceremonijs huius sacramenti, vna est confessio generalis, in qua remittuntur venialia: ergo non ordinatur ad remissionem venialium. Item, quia si ordinaretur ad remissionem venialium, deberet cõferri sanis. Dico igitur cum S. Tho. q̄ ordinatur ad reliquias peccatorũ, quæ sunt, debilitas potentiarũ, tristitia, & alia quæ impediunt animã cogitare de Deo. Et propterea conferitur hoc sacramentum infirmis, vt possint facilius resistere tẽtationibus dæmonum, quæ tunc maximè insurgunt: & remotio illa est exhilaratio cordis, vt habetur in capit. vnico. de sacra vñctione. Idẽ dicit etiam Palude. Nõ negamus tamen quin remittat venialia,

De extrema vnctione.

imò & aliquando remittit mortalia. In peccato ergo sunt tria, macula, pœna, & reliquiæ. Ad tollendam maculã, in ingressu nouæ vitæ ordinatur bap-
tismus. Post perditã verò vitam spiri-
tualẽ ordinatur pœnitentia ad tollen-
dam maculam. Ad pœnã verò non est
aliquid de per se ordinatum. Manet er-
go ad reliquias peccatorum extrema
vnctio. Et reliquiæ istæ sunt quædam
qualitates infectiuæ animæ, & natura-
lis impotentia, & ineptitudo quæ re-
manet post peccatũ ad exercendũ bo-
na opera, & ligamẽ quoddã animæ ad
opera virtutis, quod prouenit à pecca-
to. De secundo effectu qui est sanitas
corporalis, dicitur in cõcilio Florenti-
no q̄ nō semper sequitur, sed quando
expedit infirmis bene valere.

215

Extrema
vnctio
est vni-
cum sa-

QVÆRITVR, cū hîc sint mul-
tæ vnctiones, & multæ formæ, an vn-
ctio sit vnicum sacramentũ, vel plura?
Resp. secundũ omnes q̄ est vnũ sacra-
men-

mētum, sicut vnum artificiale, vt vna ^{cramen-} domus, & vna curatio: quæ fit in radi- ^{tum,} cibus peccatorum, hoc est in quinque sensibus. Sed quæres in qua illarum vnctionum datur gratia? Respondet S. Tho. quòd in vltima.

QVÆRITVR, quæ sit materia 216 huius sacramenti? Resp. q̄ omnes con- Oleū oli- ueniunt, quòd est oleum. Et habetur uarū est ex verbis Iacobi. 5. Orent super eum materia vngentes eum oleo. Et in capit. vnico. sacramē- de sacra vnctione. Et in concilio Flo- ti vnctio- rentino. Et ratio cōuenientix est, quia nis, hæc curatio est vltima, & debet esse perfecta: ac debet significare sp̄e qua tunc infirmus maximè indiget, quæ quidē spes significat per lenitatē olei. Oleū enim est optimum ad curādum, quia maximè penetratiuū est. Nominē autem olei intelligitur oleum oliuarū: sicut nomine panis intelligitur triticeus, & nomine vini, vitis. Sufficeret autem oleū rosaceum, nisi sit mul-

Y 3   tum

De Extrema vñctione.

tū corruptū. Et in cap. vnico. de sacra
vñctione. præcipitur, q̄ non mittatur
balsamum. Idem habetur in concilio
Florentino. Hoc autem oleum de ne-
cessitate præcepti debet esse benedi-
ctū ab episcopo: vt patet in dicto cap.
vnico. Ratio quare debet esse benedi-
ctum, est, quia materia omnium sacra-
mētōrum habentium materiam, præ-
ter actus recipientis, debet esse conse-
crata, seu sanctificata: quia est instru-
mentum ad conferēdam sanctitatem.
Materia autem sacramētōrum, quibus
Christus vsus est, non indiget alia san-
ctificatione: quia per cōtactum sui sa-
cratissimi corporis eam sanctificauit,
vt aquā in baptismo, panē in eucharis-
tia. Materia verò extremæ vñctionis,
& materia confirmationis indigēt be-
nedictione: quia his sacramētis nō est
vsus Christ⁹. Possēt aut simplex sacer-
dos ex cōmissione papæ oleū cōsecra-
re, vt tenet Palude, Scotus, & Caieta-
nus.

nus. 3. p. q. 72. arti. 3.

QVAERITVR, an esset verum sacramētum si quis vngeret oleo non cōsecrato? Palude & Durā. dicūt q̄ pa-
 pa non posset vngere oleo non conse-
 crato. Caietanus dubitat, an consecra-
 tio olei sit de necessitate sacramēti. Et
 ideò pbabiliter credo, q̄ nō est de ne-
 cessitate sacramenti, licet sit de neces-
 sitate præcepti. Patet, quia Iaco. 5. est
 expressa materia huius sacramenti, &
 forma, & minister: & tamē nulla fit mē-
 tio de cōsecratione olei, ergo. Itē in. c.
 pastoralis. de sacramentis non iteran-
 dis. Innocentius tertius requisitus, an
 ille qui erat confirmatus oleo non be-
 nedicto, esset iterum confirmandus?
 Respondit nihil est iterādum, sed cau-
 tē supplendum, quod incautē fuit o-
 missum: ergo non erat repetenda for-
 ma, ac proinde fuit verum sacramen-
 tum. Et eadem ratio erit de extrema
 vnctione.

217
 Oleū vn-
 ctionis
 oportet
 esse con-
 secratū.

Forma
sacramē-
ti vnctio-
nis.

QVÆRITVR, quæ sit forma huius sacramēti? Resp. q̄ forma est deprecatiua quam nunc tenet ecclesia. Quia ex Iacobo patet sic debere esse, cū dicat, orēt pro eo: oratio autē idem est quod deprecatio. Ratio verò quare forma hui⁹ sacramēti nō est indicatiua sed deprecatiua, est, quia iam infirmus est à se destitutus, & eget aliorum precatione. Item quia iam transit ad aliud forum, & commēdatur alteri foro per hoc sacramentum. Forma ergo qua nunc vtitur ecclesia, est de necessitate præcepti: vt patet in concilio Florentino. Secundò dico, si aliquæ ecclesiæ vtantur forma indicatiua, videtur pium, q̄ sufficiat. Et hoc etiam ponit Ricardus, & Durād. quia aliàs ecclesia non permetteret tantū errorē. Quauis Capreolus non putet esse probabile, q̄ aliquæ ecclesiæ vtantur forma indicatiua tantū. Tertiò dico, q̄ ecclesia posset mutare formā dūmodò esset de-
preca-

precatiua: quia Iacobus non dicit nisi orer. Est ergo forma. Per istã vñctionẽ & suam pijsimam misericordiam indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti per visum auditum, &c.

QVÆRITVR, utrũ hoc sacramentũ sit de necessitate salutis? Resp. 219
 secundũ oẽs q̄ nõ, sed sola tria, baptis- Vñctio-
nis sacra-
mentũ est
de neces-
sitate sa-
lutis.
 mus, eucharistia, pœnitentia, quæ or-
 dinatur ad gratiã & remissionem pec-
 catorũ. Duo alia sunt, quibus nolle vti
 esset peccatũ mortale, vt cõfirmatio,
 & extrema vñctio. Alia duo sunt qui-
 bus licet nolle vti, vt matrimoniũ, &
 ordo. Vnde si quis etiã ex negligentia
 non reciperet extremam vñctionem,
 non peccaret mortaliter. Si verò ex cõ-
 temptu, peccaret mortaliter: vt si quis
 supposita fide huius sacramenti, nollet
 vti illo. Ita tenent omnes, & Caieta.

DE ministro verò huius sacramen- 220
 ti, dico, q̄ est solus sacerdos: vt patet Minister
sacramẽ-
ti vñctio-
 ex verbis Iacobi. Nomine autem sa-
 cer-

De Extrema vnctione.

nis est o-
mnis sa-
cerdos .

cerdotis intelligimus solum illum, qui ab episcopo ordinatus est sacerdos, & characterem sacerdotalem recepit. Et ita iuxta fidem catholicam firmiter tenendum est. Sic enim diffinitur in concilio Tridentino, sessione. 14. de sacramento extremæ vnctionis. cano. 4. cuius verba sunt. Si quis dixerit presbyteros ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducēdos esse ad infirmum inungendū hortatur, nō esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quavis cōmunitate, ob idq; propriū extremæ vnctionis ministrum non esse solū sacerdotē, anathema sit. Et quia hoc ordinat ad remissionē p̄ctōrū, & oīs sacerdos p̄t peccata remittere, ac proinde quilibet sacerdos potest hoc sacramētum ministrare, nō ex cōmissione prælatorū, sed ex officio: quia hoc non pertineat ad iurisdictionē. De iure verò & non de necessitate sacramenti requiritur: ☞ sit proprius sacerdos. Sed pro-

proprio sacerdote deficiente, quilibet sacerdos (præter religiosos) in necessitate potest, & debet communicare infirmum, & vngere.

QVAERITVR, an sanis debeat hoc sacramentum conferri? Respondeo secundum S. Tho. & alios q̄ non. Patet ex verbis Iacobi. 5. Infirmatur quis in vobis. Item quia hoc sacramentum est curatiuum, & exterius debet significare quod interius facit: curatio autem solis infirmis conuenit, ergo soli illi debent inungi. Si autem quando vnguntur moriantur, non procedatur vlteriùs. Si verò sit dubium, vngat sub dubio dicens: si es mortuus, non te vngo: si verò non es mortuus, per istam vñctionem & suam pijsissimam, &c.

QVAERITVR, vtrum oēs infirmi sint vngendi? Respō. q̄ communis sententia est, q̄ solus infirmus qui est in periculo mortis, p̄babilis, est capax huius

221
Vñctio-
nis sacra-
mentum
infirmis
dādum.

222
Infirmi
in mor-
tis peri-
culofunt
vngen-

De Extrema vnctione.

di sed nō
omnes.

huius sacramenti. Probat S. Tho. quia hoc sacramentum est vltima medicina, vt etiam sonat ipsum nomen, extrema vnctio: ergo est adhibēda quando nō est aliud remediū, nec spes. Nec tñ infirmi oēs qui sunt in tali periculo, sunt vngendi. Nam primò excipiūtur pueri: quia in ipsa forma dicitur, indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti. Et eadē ratione excipiūtur p̄petuò demētes, quia nūquā peccauerūt actualiter. Nec beatissima virgo esset vngenda, quia caruit omni peccato. Is autē qui adultus baptizatur, si illico infirmetur ad mortē: est vngendus, vt tenet Palude, & Hostiens. quia instant ei magna certamina. Excipiuntur etiā dānati ad mortē, quia non sunt iam capaces salutis corporalis, qui est vnus effectus huius sacramenti. Excipiuntur etiā furiosi & amentes, qui habent dilucida interualla, nisi fuerint bonæ vitæ, & formaliter illud petierint. Hoc est propter

pter defectum venerationis.

QVAERITVR, in quibus partibus est vngendus infirmus? Videtur quòd in omnibus, quia significat hoc sacramentum perfectam animæ curationem, ergo debet vngi in toto corpore: quia anima est in qualibet parte corporis. Respond. quòd in medicationibus corporalibus applicantur medicinae non omnibus partibus quæ dolent, sed vbi est radix morbi. Et quia tres sunt radices morbi spiritualis, videlicet, ratio dirigens, appetitus mouens, & prosequens. Principia rationis per quæ intelligit, sunt sensus (nihil enim est in intellectu, quin prius fuerit in sensu) ideò vnguntur omnes sensus. Principium verò mouens appetitum, est dilectio: vnde vnguntur renes, vbi viget dilectio. Fœminæ verò propter honestatem, nec in renibus, nec in ventre sunt vngendæ. Pedes verò vnguntur, quia sunt

223
Infirmi
in quibus
corporis
partibus
vngēdi.

pro-

De Extrema vnctione.

prosecutiui, & executiue se habent. Vnctio quidem in sensibus est de essentia, non autem vnctio in renibus. Quia principium dirigens, est principium omnium aliorum. Et ideo in aliquibus partibus non vnguntur: & melius esset quod non esset in usu. At mutilati vnguntur in partibus proximis. Et etiam cæci à natiuitate sunt in oculis vngendi. Quia tales possent per aliquas sensationes desiderare videre mulieres. Est autem in præsentiarum summoperè notandum, & firma fide tenendum, quod ritus, & usus quem sancta Romana ecclesia in administratione huius sacramenti obseruat, non repugnat sententiæ apostoli Iacobi, nec est contemnendus, nec mutandus. Sic enim definitur in concilio Tridentino, Sessione. 14. de sacramento extremæ vnctionis. cano. 3. cuius verba sunt. Si quis dixerit extremæ vnctionis ritum & usum quem obseruat sancta Romana ecclesia

fiarepugnare sententiæ Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque à Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

QVAERITVR, utrū hoc sacramentum sit iterabile? Respōd. q̄ sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectū perpetuū, & per iterationē nō fit iniuria sacramento, quasi insufficiens sit. In eadem infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam: & sic quotiescūque sit in periculo mortis, putā si cōualesceret, & iterum perueniret ad periculum mortis, esset vngendus. Et hæc de extrema vnctione sufficient.

224
Vnctio-
nis sacra-
mentum
iterabile.

**Sequitur Sacramen-
tū Ordinis, de quo Magist. & do-
cto. tractāt in .4. d. 24. & deinceps.**

PRIMO igitur quæritur, an omnes septem ordines sint ex institutione diuina? Postq̄
Magi-

225
Ordines
oēs sen-
tē an sint

fiarepugnare sententiæ Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque à Christianis absque peccato contemni, anathema sit.

QVAERITVR, utrū hoc sacramentum sit iterabile? Respōd. q̄ sic in diuersis infirmitatibus. Quia non habet effectū perpetuū, & per iterationē nō fit iniuria sacramento, quasi insufficiens sit. In eadem infirmitate potest iterari. Quia habet pro materia infirmitatem periculosam: & sic quotiescūque sit in periculo mortis, putā si cōualesceret, & iterum perueniret ad periculum mortis, esset vngendus. Et hæc de extrema vnctione sufficiant.

224
Vnctio-
nis sacra-
mentum
iterabile.

**Sequitur Sacramen-
tū Ordinis, de quo Magist. & do-
cto. tractāt in. 4. d. 24. & deinceps.**

PRIMO igitur quæritur, an omnes septem ordines sint ex institutione diuina? Postq̄
225
Ordines
oēs sen-
tē an sint
Magi-

De Sacramento Ordinis,

à Christo
instituti.

Magister egit de sacramentis quæ spectant ad priuatũ remediũ singulorũ fidelium, hinc incipit tractare de sacramentis quæ dantur in officium, & bonũ commune: vt ordo, & matrimonium. Respond. igitur primò, q̃ de sacerdotio, & diaconatu nemo est qui ambigat, quin sint à Christo instituti, nec hæretici hoc negant. Sed de alijs est dubium. Et Magister quidẽ dicit, q̃ Christus reliquit omnes illos ordines seruandos in ecclesia. Et Palude. 4. dist. 24. questio. 1. tenet q̃ omnes septem ordines sunt ex institutione diuina. Ita etiã S. Thom. videtur sentire, quia hinc dicit, quòd omnes septem ordines cõferunt gratiam ex opere operato, quod non posset esse, si ab ecclesia essent instituti. Respond. in primis, q̃ isti septem ordines nõ sunt nouum inuentum, vt putant hæretici, sed est antiquissimũ institutũ, quo nullũ est antiquius. Quod probatur testimonijs sanctorum. Anacletus

clerus qui successit Clementi in capi-
 tulo sui decreti dicit, Episcopus Deo sa-
 crificans, testes secum habeat, & plu-
 res quàm alij sacerdotes: in solennio-
 ribus diebus habeat tres, aut quinque
 Diaconos, & subdiaconos, atque reli-
 quos ministros, qui sacris induti, &c.
 Ecce meminit diaconorū, & subdiaco-
 norū, & aliorū. Et Ambrosius etiā su-
 per illud Ephe. 4. ipse dedit quosdam
 quidē apostolos, alios euāgelistas, fun-
 dat omnes ordines in sacra scriptura.
 Et Eusebius lib. 6. Ecclesiasticæ histo-
 riæ, ca. 33. recitat epistolā Cornelij ad
 Fabianum Antiochenum, in qua nume-
 rat omnes ordines ecclesiæ, qui quidē
 præcessit nos mille annis & supra. Et
 Hieronymus in argumēto quod præ-
 ponitur episto. 1. Thessalo. dicit, Hos
 Thessalonicēses collaudat apostolus,
 scribens eis per Titū diaconū, & Onesi-
 mū acolythum. In sacra verò scriptura
 non est de omnibus mentio. Possumus

Z igitur

igitur dicere, q̄ oēs hi ordines fuerunt
 instituti à Christo in particulari ipso
 viuente, vel saltem generaliter. Quia
 Christus dedit potestatem ecclesie con-
 stituendi ministros, & consecrandi eos
 ad sacrificium eucharistie. Et ad hunc
 sensum omnes hi ordines sunt institu-
 ti à Christo, per hoc quòd dedit pote-
 statem ecclesie consecrandi, & ordinandi
 ministros quotquot viderit expedire.

226
 Ordines
 oēs, an
 sint sacra-
 mentū.

QVÆRITVR, vitū ordo sit sa-
 cramentū? Resp. & est conclusio catho-
 lica, ordo est sacramentū. Patet, quia in
 concil. Florenti. numeratur inter septē
 sacramenta. Item patet ex eis quæ sup̄-
 rius adduximus cū de sacramentis
 in genere ageremus. q. 5. Et item quia
 in concilio Tridenti, Sessione. 23. de
 sacramento ordinis. cano. 3. sic dici-
 tur. Si quis dixerit ordinem, siue sacrā
 ordinationem non esse verē & ppriē
 sacramentū à Ch̄o dño institutum,
 vel esse figmentū quoddam humanū,

exco-

excogitatum à viris rerum ecclesiasticarum imperitis, aut esse tantum ritum quendam eligendi ministros verbi Dei & sacramentorum, anathema sit. Sed est dubium, utrum omnes ordines sunt sacramenta? Durandus dicit, quod solum sacerdotium per quod datur potestas spiritualis est sacramentum. Alij autem ordines sunt quedam sacramentalia. Adducit ad hoc multas rationes in 4. dist. 24. quod. 2. quas ibi poteris videre. Contrarium tenent omnes doctores, videlicet, quod omnes ordines sunt verum sacramentum. Hoc asserit S. Tho. Albertus mag. Bonau. Almain, Maio. Palud. &c. Et patet, quia quilibet ordo est sacræ rei signum, & in eo datur aliquid spirituale: quia si alij ordines essent sacramentalia, darentur simul cum sacerdotio. Sed ritus ecclesiæ est in contrarium, imò multi recipiunt minores ordines nolentes ulterius progredi, ergo. Ego nisi esset opinio tantorum doctorum in contrarium, mallem tenere cum Durand. nescio enim quid cogat po-

De sacramento Ordinis.

nere quatuor ordines minores esse sacramentū. Nā quæ potestas est illa spiritalis in acolytho, deferre cereos, & offerre materia subdiacono? Itē prima tonsura nec est sacramentum, nec proprie ordo: & in ostiario qui habet aperire fores ecclesiæ, &c. Sed tamen quia oēs oppositū tenēt non auderē hoc tenere. Caiet. in. q. quā fecit de ritu ordinis, tenet cum Durando, q̄ solum sacerdotium est ordo, & sacramentum à Christo institutum, omnia verò alia sunt sacramentalia. Idem videtur dicere. 3. p. q. 6. 4. ar. 3. 1. Dico igitur ad hanc questionē, q̄ tenenda est cōmunis opinio. Secundò dico, quòd opinio Durādi, & Caietani est probabilissima, scilicet q̄ solum sacerdotiū est sacramentum, vel saltem q̄ quatuor minores ordines nō sunt sacramētum. Hoc p̄batur, quia sacramentum est de iure diuino, sed non oēs ordines sunt de iure diuino, ergo. Probat minor, nā. c. à multis. de ata-

te & qualitate ordinādorū. Innocentius vir doctissimus allegās Urbanum papam dicit. Urbanus ait q̄ solū presbyteratus & diaconatus sunt sacri ordines, & q̄ illi solū leguntur fuisse in primitiua ecclesia. Et illa sententia Urbani habetur. c. nullus. distinct. 60. & in dicto capit. à multis. dicit Innocentius tertius, subdiaconatus hodie inter sacros ordines computatur, ergo non antea. Item. 1. Timoth. 3. & ad Titum. 1. Paulus describit mores Episcoporum & diaconorum: & nihil dicit de subdiaconis, nec de alijs minoribus ordinibus. Fit tamen mentio de minoribus ordinibus apud Dionysium capi. 3. ecclesiasticæ Hierarchiæ, vbi etiā meminit de ostiarijs. Et beatus Ignatius martyr epistola. 8. ad Antiochenos cū duceretur ad martyrium. Saluto sanctum presbyterum vestrum, saluto diaconos, subdiaconos, acolythos, exorcistas, &c. Et est determinatio concilij

De sacramento Ordinis.

Laodi. cap. 23. & Chalced. c. 14. & Carthaginensis tertij capit. 16. & Carthaginensis quarti capi. 6. & Toletani primi cap. 28. in omnibus his approbatur minores ordines. Et in epistola secunda beati Clementis, decretum Innocentij, & decretum Zozimi cap. 3. Sunt ergo minores ordines ab antiquo in ecclesia. Et sic est probabile quod sunt de iure diuino, & per consequens sacramentum.

227

QVÆRITVR, an in nouo testamento sit sacerdotium visibile, & externum. Sitq; aliqua realis & vera potestas cōsecrādi verū corpus & sanguinē Dñi n̄r̄ Iesu Ch̄ri, & pct̄ā remittēdi & retinēdi. R̄ndetur cōclusionē affirmatiua firma fide tenenda, vt diffinitur in concilio Tridentino, Sessione. 23. de sacramento ordinis. cano. 1. cuius ista sunt verba. Si quis dixerit non esse in nouo testamento sacerdotium visibile, & externum, vel non esse potestatem aliquando cōsecrādi & offerēdi verū corpus

corpus & sanguinē dñi & peccata remittendi & retinendi, sed officiū tm̄ & nudum ministeriū prædicandi euangeliū, vel eos qui non prædicāt, prius non esse sacerdotes, anathema sit.

EST etiā firma fide tenendū, q̄ præter sacerdotiū iā dictū sunt in ecclesia catholica alij ordines, & maiores & minores. Ita em̄ diffiniū vbi nunc supra cano. 2. his verbis. Si quis dixerit p̄ter sacerdotiū non esse in ecclesia catholica alios ordines & maiores & minores, per quos velut per gradus quosdam in sacerdotiū tendatur, anathema sit.

QVAERITVR, an p̄ sacram ordinationē detur spūs sctūs & imprimatur character indelebilis: itavt nullo pacto possit fieri laic⁹ q̄ semel pri⁹ fuit sacerdos. Rñde. affirmatiuē, & ita est firma fide tenendū. Sic em̄ diffiniū ī cōcil. Tridē. vbi supra. can. 4. vbi sic dī. Si q̄s dixerit per sacrā ordinationē non dari spiritum sanctum, ac proinde frustra

De sacramento Ordinis.

episcopos dicere, Accipe spiritum sanctum, aut per eam non imprimi characterem, vel eum qui sacerdos semel fuit laicum rursus fieri posse, anathema sit.

229

In sacramento ordinis requiritur materia.

QVÆRITVR, vtrum in hoc sacramento requiratur aliqua materia?

Respon. Sic. Quia omnia sacramenta constant ex rebus & verbis, ut ait Augusti. & Magist. Hæc est omnium sententia. Hoc patet ex definitis superius in materia de sacramentis in genere. Est autem in sacramento hoc materia illud, per cuius traditionem confertur ordo. Sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino & patenæ cum pane porrectionem. Diaconatus vero per libri euāgeliorum traditionem. Subdiaconatus per traditionem calicis vacui cum patena vacua superposita. &c. Vide concilium Florent. cuius sunt verba præcedentia. Sed S. Tho. ponit differentiam inter materiam aliorum sacramentorum & materiam huius. Quia in alijs sacra-

men-

mentis tota efficacia est ab ipso Deo & sacramento, sed in hoc efficacia est partim à ministro: episcopus enim dat potestatem. Idcirco in alijs sacramentis materia concurrat, vt det perfectionē sacramento: quia minister nihil facit: in hoc autem sacramento materia se habet solum materialiter. Et licet in hoc conueniant omnes, non est tamē mihi certum, q̄ sit necessarium ex iure diuino, q̄ tradatur calix p̄sbytero. Quia in scriptura non habetur, q̄ fiebat nisi per manuum impositionem. 1. ad Timoth. 4. & 5. Nec etiam requiritur manuū impositio: vt patet in capresbyter. de sacramentis non iterandis. Ideo forsan solis verbis consecrat ep̄s sacerdotes & alios ministros. Nolo tamen aliquod nouum asserere.

QVÆRITVR, supposito q̄ requiratur materia, an sit necessarius contactus materiae, puta calicis, vel libri? Caiet. quodlib. 1. q. 16. dicit q̄ sine du-

230
In sacramento ordinis an requiratur

De sacramento Ordinis.

contra
dus ma-
teriam.

bio requiritur realis cōtactus: nec hoc
debet haberi pro opinione. Quia in
oībus alijs sacramētis vbi est materia
requiritur cōtactus realis, vt in baptis-
mo, cōfirmatione, & extrema vinctio-
ne, ergo etiā hīc. Et hoc etiā significa-
tur in forma, quia dicitur: accipe cali-
cē, vel librū. S. Tho. in additionib⁹. q.
34. ar. 5. 3. relinquit hoc sub dubio. Et
credo q̄ posset sustineri, q̄ non est ne-
cessarius iste cōtactus. Nec ego dāna
rē eum, qui negligentia vel alia ex cau-
sa nō tangeret calicem, & haberē eum
pro sacerdote. Quia tempore aposto-
lorum non erat necessarium nisi im-
ponere manus. De alijs minoribus or-
dinibus non est dubium nisi q̄ non re-
quiritur. Verum est, quòd si deficeret
illud per quod ecclesia intendit trade-
re officium, q̄ non haberet illud. Du-
randus dicit, q̄ in suo episcopatu non
iradebatur liber diaconis. Sed sequen-
da est cōmunis opinio, Iste autem con-
tactus

tractus debet esse simul cū verbis, ut verificetur forma quæ de præfenti dicitur, accipe. Sed satis est, quod sit ibi similitudo moralis: sufficit enim quod post verba sine multa mora succedat contactus.

QVAERITVR, an ordo imprimat characterē? Resp. quod sic, quia character est potestas ad aliquid spirituale: & hic datur potestas circa sacramentum eucharistiæ. Et ita etiã habet in concilio Floren. Et de sacerdotio nõ est dubitandum. De alijs si nõ sunt sacramenta, nõ est opus dicere, quod imprimant characterē.

QVAERITVR, an sit ordo in his sacramentis? i. an possit fieri diaconus qui non est subdiaconus? Respon. quod est præceptum quod seruetur ordo, & qui illud non seruaret, peccaret mortaliter. Secundò dico, quod iste ordo non est de necessitate sacramenti. Patet in capitulo vnico. de clerico ordinato per saltum. Et qui sic est ordinatus, debet suscipere ordines quos omisit duntaxat, à quocun-

231
Ordo im-
primit
characte-
rem.

232
Ordo in
ordinib⁹
recipien-
dis.

eunque ordine incipiatur. Si autem non sit baptizatus, & susceperit ordinem, non est ordinatus: ut patet in capit. veniens. de presbytero iam ordinato & non baptizato. ubi precipitur, q̄ baptizetur, & iterum ordinetur. Si autem ordinetur antequam sit confirmatus, ordo tenet. Et puto q̄ qui ex negligentia hoc prateriret, non peccaret mortaliter, licet malè faceret. Quia non inuenio præceptum aliquod.

233
Ordines
recipiens
in peccato
mortali,
an peccet
mortaliter.

QVAERITVR, an qui suscipit ordines in peccato mortali peccet mortaliter? Respondeo q̄ si suscipiat sacerdotium, peccat mortaliter, & est sacrilegus. Idem est de alijs ordinibus si sint sacramenta. Si autem non sint sacramenta, videtur quòd non sit mortale, licet sit graue peccatū: maxime si suscipiat diaconatum, quia ordinatur proximè ad eucharistiam. Sed utrū peccet mortaliter qui exercet officia sua in peccato mortali? de sacerdotio clarum est.

De

De alijs ordinibus si sunt sacramenta est mortale. Et quia hoc communiter non tenetur quòd tales peccent mortaliter, ideò verifimilius est quòd hæc non sint sacramenta. Nihilominus (citra mortale) grauius peccat talis.

QVAERITVR, quis sit collator huius sacramenti? S. Tho. cū alijs dicit q̄ solus episcopus est minister ex officio suo. Patet, quia solus episcopus potest consecrare tēpla, vasa, & vestes sacras: sed homo magis dicatur diuino cultui per suscepcionem ordinis quā illa, ergo. Itē patet ex cap. quanto, extra de cōsuetudine. Sed vtrū conferre ordines possit cōmitti nō episcopo? Respōdeo de minoribus ordinibus iā in iure est collata potestas aliquibus nō episcopis: Possunt enim minores ordines conferre presbyteri cardinales, & aliqui abbates sancti Benedicti circa monachos suos, & laicos sibi subditos. Vt habetur. 21. d. c. 1. & 2. Et. d. 69. cap. quoniam.

234
Ordinū
collator
quis sit.

niā. Et de ætate & qualitate. cap. cū con-
 tingat. & c. abbates. de privilegijs li. 6.
 & in multis alijs locis iuris. S. Tho. 3. q.
 q. 72. ar. 1. 1. & 4. d. 7. q. 3. ar. 1. q̄lliuncu-
 3. an. q. solus episcopus habet ex offi-
 cio suo conferre ordines, & q. episcop⁹
 non potest committere non Episcopo
 potestatem cōferendi ordines; etiam mi-
 nores: & si cōmitteret, nihil esset fa-
 ctū; Papa verò potest cōmittere sacer-
 doti collationē minorū ordinum: & re-
 vera iam cōmisit: Quarto dicit. S. Th.
 q. collatio ordinum etiam minorum
 non potest committi nō sacerdoti, nec
 collatio maiorum ordinum potest cō-
 mitti nisi episcopo duntaxat. Idem te-
 net Palude: 4. d. 7. q. 4. conclusionē. 2.
 Nam episcopus & papa non habent
 maiorem potestatem circa corpus Chri-
 sti, verum quā sacerdos: licet circa
 corpus Christi mysticum, quod est ec-
 clesia, papa habeat plenissimam pote-
 statem: ac proinde illa quæ spectant ad
 corpus

478
 lib. 10
 v. 111
 . 111

corpus Christi mysticum, substant potestati papæ. Et quia potestas conferendi ordines est solum potestas circa corpus Christi mysticum, ideo papa potest committere alteri talem potestatem. Quia verò potestas supra corp^o Christi mysticū, præsupponit potestatem supra corpus Christi verum, ideo papa non potest committere potestatem conferendi ordines, nisi sacerdoti, qui solus habet potestatem supra corpus Christi verum.

QVAERITVR, utrum papa possit committere potestatem conferendi maiores ordines sacerdoti non episcopo? **S.** Tho. & Palu. & oēs dicunt q̄ non, nisi hominibus (vt fertur) papa de facto commisit quibusdā abbatibus S. Benedicti. Saltem de subdiaconatu vidi ego bullam papæ quibusdā abbatibus ordinis Cisterciensium concedentis q̄ possent conferre subdiaconatum. Et alij dicunt q̄ diaconatum etiam. Si hoc ita est, ego dico

235

Papā an possit committere sacerdoti potestatem conferendi maiores ordines.

dico, & factum tenet, excepto sacerdotio: alias esset intolerabilis error. Quāvis de hoc dubitet Maioris dicēs & papa extendit potestatem suam, & quod securius esset ab alio sumere. Sed puto illud securum & sine scrupulo.

236

III. SED quæritur, vtrum episcopi hæretici, schismatici, aut excōmunicati, possint ordines conferre? Respondeo, & peccant tam recipientes, quam ipsi conferentes: nihilominus tamē veros ordines, & verum sacramentum conferunt: non est dubium.

237

Æemina ordinari non potest.

QVÆRITVR, de impedimētis ordinātorum, vtrū fœmina possit ordinari? Respon. secundū omnes q̄ nō. Probat S. Tho. quia ordinari in ecclesia præficiūtur alijs, fœminæ verò officium est subesse. Et prohibitū est eis in ecclesia loqui, quod est officium sacerdotum. Item secundū Paulum. 1. Corinth. 14. Mulieres nō debent tonderi, sed initium ordinis est tonsura.

DE

DE pueris verò nō habētibus vsum rationis dicit. S. Thom. q̄ esset contra præceptum eos ordinare saltem maioribus ordinibus, quia minoribus permittitur in septēnio. Secundò dicit q̄ si puer in cunis ordinaretur in sacerdotē, esset verè ordinatus. Quia hoc sacramentū non requirit actū ex parte suscipiētis sicuti & baptism⁹ & cōfirmatio.

QVAERITVR, de ordinandis quæ ætas & qualitates & merita requirantur vt licitè atque legitimè ordinentur. Respon. quia hac de re ad longum abundè atq; apertissimo sermone disseruit atq; diffiniuit Concilium Tridēti. sessio. 23. de sacramento ordinis, agens de reformatione à cap. 4. & deinceps per quamplura, alia, vide & consule locum præallegatum.

Homicida ante baptismum non potest ordinari ex traditione ecclesiæ. Si autem de factō ordinetur, tenebit. Per homicidā verò intelligitur in proposi-

238

239

Homicida & mutilatus nō potest ordi-

dinari ni-
si occidat
in sui de-
fensione
in culpa-
bilem.

to, omnis voluntariè occidens, aut mu-
tilans aliū, vel seipsum post bapuis-
mū: siue id fiat licitè, siue illicitè: omnis ta-
lis est irregularis, vt iudex, lictor, &
etiam mandans, præcipiēs, cōsulens vt
aduocatus. Et extēditur hæc irregula-
ritas ad eos qui comitātur malefacto-
rem seruantes, nē rapiantur illi qui sunt
mortē plectendi, quia quodāmodo co-
operātur homicidio. Nescio tū an hoc
sit expressum in iure: si non est, nollem
eos condemnare: nisi propterea q̄ qui
eōcomitantur, sic sunt causa mortis, q̄
non sequeretur mors, si ipsi nō custodi-
rent eum. Qui autem pugno extrahit
dentem, nō dicitur mutilator, ac proin-
de nec est irregularis: quia pœnæ iu-
ris sunt restringendæ, non ampliandæ.
De illis qui sunt causa q̄ alij citiūs mo-
riantur, vt assistentes infirmis, & vertē-
tes illos: dico q̄ si hoc faciant hoc præ-
textu vt citiūs moriantur, fortè manēt
irregulares. Si verò bona fide id faciāt

non

non puto eos incurrere irregularitatē,
 quæ est grauissima ecclesiæ pœna. Si
 autem quispiam se defendendo aliam
 occidat, antiquitus & tempore. S. Tho.
 erat irregularis, vt ipse ait. 3. p. q. 39. ar.
 4. Sed hoc reuocatum est per nouam
 Clementinam, si se defendat cū mode-
 ramine inculpatæ tutelæ. Et talis non
 erit irregularis, sed poterit illotis mani-
 bus celebrare. Ecclesiastici quoque pō-
 nentes iudices, & exhortantes vt ser-
 uent iustitiā, non sunt irregulares. Non
 defendens autem aliū qui occiditur, si
 ex officio tenebatur defendere, est irre-
 gularis. Si verò non tenebatur ex offi-
 cio, non erit irregularis.

QVAERITVR de annexis ordi-
 ni. Primò de tonsura, an sit conueniens
 q̄ ecclesiastici tōdeātur? S. Tho. & oēs
 dicūt esse cōueniens. Primò ratione fi-
 guræ, nā significatur ecclesiasticos esse
 reges: iuxta illud Petri, vos autem ge-
 nus electū, regale sacerdotium. Et figu-

240
 Clericis
 tonsura
 cōueniē-
 ter dat.

De sacramento Ordinis.

ra circularis est perfecta, significat perfectionem quam habere debet supra omnes alios, qui debet regere in spiritualibus. Tondentur autem in superiori parte, ne mens eorum temporalibus impediatur à diuinis contemplandis. Vel ut ait Beda, & Rabanus, gestamus coronam non quia Apostolus Petrus sic attonsus est, sed propter passionem Christi in qua ipse coronam spineam portauit. In concilio Toletano. 4. sub Isidoro. capi. 41. reprehenduntur omnes clerici qui in summitate capitis modicum circulum tondebant, & dicitur quòd iste est modus hæreticorum, & mandatur quod detonso superius toto capite, inferius solum circulum coronæ relinquant. Hæc in Hispania seruabantur, iam omnia lapsa sunt in deterius. Tonsura autem ista non est ordo secundum Sanctum Thomam. Nam ordines non dantur sine celebratione missæ, tonsura autem datur extra cele-

celebrationem. Item quia per tonsuram nulla potestas particularis spiritalis datur, nec tonsura ordinatur ad eucharistiam, ad quam omnes ordines diriguntur: & sic propriè loquendo non est ordo, quanuis in capitul. cùm contingat. de ætate & qualitate ordinandorum. clericatus vocetur: sed capitur ibi ordo largè. Est autem Hispaniæ magnus abusus, quòd tonsurantur sine quacunque intentione veniendi ad chorum. Et ego nō dubito quin peccent plusquam venialiter episcopi qui hoc sciunt, & tamen de hoc non pœnitent. De dignitate episcoporum, cardinalium, quàm antiqua sit, & utrùm dignitas episcoporum sit iure diuino maior quàm cæterorū sacerdotum, quia rarò hac scientia fideles indigent, nō nihil in præsentiarū ponendū iudicaui.

○ In primis firma fide tenendum est in ecclesia catholica esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ

De sacramento Ordinis.

constat ex episcopis, presbyteris, & ministris, ita enim definitum est in Concilio Tridentino. sessio. 23. Canone. 6. his verbis. Si quis dixerit in ecclesia catholica non esse hierarchiam diuina ordinatione institutam, quæ constat ex episcopis presbyteris & ministris; Anathema sit. Deinde etiam firmiter tanquam de fide est tenendum episcopos presbyteris esse superiores, habereque potestatem confirmandi & ordinandi; nec huiusmodi potestas est episcopis cum presbyteris communis. Tandem firma est fide tenendum ordines ab ipsis episcopis collatos, esse validos & firmos veros & reales, sine vlllo populi vel potestatis secularis consensu aut vocatione. Postremò fide item firma est tenendum non esse legitimos verbi & sacramentorum ministros, qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate sunt rite ordinati, nec missi. Ista enim

omnia definita sunt in concilio Tridentino. vbi nunc supra Canon. 7. eius verba sunt. Si quis dixerit episcopos non esse presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent illis esse cum presbyteris communem, vel ordines ab episcopis collatos sine populi vel potestatis secularis consensu aut vocatione, irritos esse. Aut eos qui nec ab ecclesiastica & canonica potestate rite ordinati nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi & sacramentorum ministros, Anathema sit.

Ex quibus constat haeresim esse si dicas non esse legitimos ac vere episcopos qui autoritate Romani pontificis sunt assumpti. Hoc corollarium etiam patet, vbi nunc supra cano. 8. Similiter haeresis est si dixeris sacramentum quod ecclesia in sancta ordinatione utitur, aliasque sacramenti or-

dinis cæremonias non esse requisitas
sed contemnendas & perniciosas, vt dif-
finitum est ibidem Cano. 5. & hæc de
ordine dicta sufficiat.

Sequitur de Sacramē- to Matrimonij.

DE Sacramēto matrimonij tra-
ctat Magist. 4. dis. 26. & rejicit
illud in vltimum locum quia
minus spiritualitatis habet. Vel quia
prius tractandum erat de sacramentis
quæ ordinantur ad propagationem spi-
ritualem, & postremò de matrimonio
quod quidē ordinatur ad propagatio-
nem corporalem seu temporalem.

QVÆRITVR in primis, vtrum
matrimonium sit sacramentum? Re-
spondeo quòd sic, & non est dubium.
Nā ad Ephesios. 5. dicitur, sacramen-
tum hoc magnum est, ego autem di-
co in Christo & ecclesia. Et ita etiam
deter-

243

Matri-
monium
est sacra-
mētum.

dinis cæremonias non esse requisitas
sed contemnendas & perniciosas, vt dif-
finitum est ibidem Cano. 5. & hæc de
ordine dicta sufficiat.

Sequitur de Sacramē- to Matrimonij.

DE Sacramēto matrimonij tra-
ctat Magist. 4. dis. 26. & rejicit
illud in vltimum locum quia
minus spiritualitatis habet. Vel quia
prius tractandum erat de sacramentis
quæ ordinantur ad propagationem spi-
ritualem, & postremò de matrimonio
quod quidē ordinatur ad propagatio-
nem corporalem seu temporalem.

QVÆRITVR in primis, vtrum
matrimonium sit sacramentum? Re-
spondeo quòd sic, & non est dubium.
Nā ad Ephesios. 5. dicitur, sacramen-
tum hoc magnum est, ego autem di-
co in Christo & ecclesia. Et ita etiam
deter-

243

Matri-
monium
est sacra-
mētum.

determinatur in concilio Florentino sub Eugenio. 4. Idem patet ex his quæ superius habes de sacramentis in genere. q. 5. Item in eodem Concilio Tridentino, sessione. 24. de sacramento matrimonij eadem sententia definitur in Can. 1. cuius verba sunt. Si quis dixerit matrimonium non esse verè & propriè vnum ex septem legis Euangelicæ sacramentis à Christo domino institutum, sed ab hominibus in ecclesiam inuectum, anathema sit. Vtrū autem conferat gratiā? Respondeo, q̄ ex eo q̄ est sacramentum, confert gratiam non ponentibus obicem, & ritè suscipientibus, vt determinatur in concilio Tridentino sessione septima, capitulo sexto, septimo, & octauo. Instituit autem Christus hoc sacramentum Matthæi. 19. quando illud commendauit, & præcepit inseparabilitatem dicens, Quos Deus coniunxit, &c. ex quo, & ex traditione Apostolorum,

& magis ex traditione Ecclesie, habemus quod matrimonium sit sacramentum.

242 **QVAERITVR**, an liceat fidelibus plures simul habere vxores. Respondetur negatiue, & ita de fide tenendum est. Vt diffinitur in Concilio Tridentino, vbi supra Cano. 2. cuius ista sunt verba. Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum, anathema sit.

243 **QVAERITVR**, vtrum status conjugalis sit anteponendus statui virginitatis vel coelibatus. Respondetur negatiue quod nec praefereendus, nec aequandus est illis. Et ita firma fide tenendum est. Sic enim diffinitur vbi supra Cano. 10. cuius verba sunt. Siquis dixerit statum conjugalem anteponendum esse statui virginitatis vel coelibatus, & non esse melius ac beatius manere in virginitate aut coelibatu

libatur quam iungi matrimonio, anathema sit.

QVAERITVR, utrū matrimonium contractum per procuratores sit sacramentum? Respondet Caietanus, quòd non. Quia nullum sacramentum potest confici per procuratores. Itē quia receptio gratiæ est actus personalis, & non potest dari vni pro altero: sed in quolibet sacramento nouæ legis confertur gratia, ergo. Dicimus tamen quòd licet talis contractus non sit sacramentum, est tamen verum matrimonium. Et ita factū fuit Genesis. 24. per Eliezer seruum Abraham & patrem Rebecæ. Dicit Caiet. quòd facilius posset papa dispēsare in hoc matrimonio, quàm in eo quod est sacramentum contractum, scilicet inter præsentes, & per verba de præsenti.

SE D cum in omni sacramento inueniatur materia & forma, quæritur quæ sit materia, & quæ forma huius sacra-

244

Matrimonii per procuratores contractum nō est sacramentum.

245

Matrimonij materia & forma.

De Matrimonio.

sacramenti? Palude. 4. dist. 29. ait q̄ con-
iuges se habent vt materia, & verba
vt forma. Capreo. dif. 26. dicit hoc esse
probabile. Melius tamen dicitur cū. S.
Th. q̄ verba vnius coniugis sunt mate-
ria, & verba alterius sunt forma: putā
verba quæ primò proferuntur sunt ma-
teria, & quæ proferuntur vltimò sunt
forma, quia perficiunt sacramentum.
Ita ait S. Tho. 4. d. 26. q. 2. arti. 1. 2. & 4.
d. 1. q. 1. arti. 1. quæstiuncula. 5. 2. Et ita
tenendum est sine dubio.

246
Matrimo-
nium est
obliga-
tio mu-
tua inter
virum &
uxorem.

QVAERITVR, cū in matrimo-
nio inueniantur quatuor, scilicet con-
sensus, contractus, mutua obligatio seu
vinculum, & copula carnalis, quod ho-
rū sit matrimoniū? Respondeo primò
q̄ nō est copula carnalis: nā inter Ma-
riam & Ioseph fuit verum matrimo-
nium sine tali copula. Secundò dico, q̄
nec consensus est matrimonium. Pa-
tet, quia matrimonium semper durat,
consensus verò nō semper durat. Et si
dicas

dicat quod durat virtualiter, dico quod hoc nihil est, quia aliquando poenitent ambo, & dolent de matrimonio. Tertio dico, quod nec ipse contractus est matrimonium. Quia contractus non est nisi expressio consensus, sed consensus non est matrimonium, ergo nec expressio illius. Item quia matrimonium semper durat, estque inseparabile, contractus verè finitur. Restat igitur, quod matrimonium est vinculum & obligatio illa mutua inter virum & foeminam. Patet, quia matrimoniū nihil aliud sonat quā organū quoddā & instrumentum ordinatum ad procreandos liberos: sed vinculum istud quod ponimus ad copulam carnalem inter virum & vxorem, requiritur & est necessarium, & sufficiens ad procreationem liberorū ac eorundem instructionem: ergo illud est matrimonium. Istam mutuam obligationem ponit Paulus. 1. Corinthi. 7. Mulier potestatem sui corporis non

De Matrimonio.

non habet, sed vir: similiter & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier, &c.

247
Consensus in matrimonio necessarius.

QVAERITVR, de causa huius vinculi, utrū ad hoc vinculum cauſandum requiratur & sufficiat consensus? **Resp.** q̄ consensus requiritur & est omnino necessarius & sufficiēs causa matrimonij: & in hoc oēs doctores conueniūt. Sed dices, nemo erit certus de matrimonio, quia nemo potest esse certus de consensu alterius coniugis. **Respon.** q̄ non requiritur q̄ habeamus certitudinem euidentiæ, aut fidei de consensu alterius, sed sufficit certitudo moralis ad securitatem conscientiarum.

248
Dubitās de consensu coniugis quid facturus.

SED quid si vnus coniugum habeat certas coniecturas quòd alter coniux non consensit, vt quando quis contraxit cum puella quæ omnino respuebat tale coniugiū, tñ victa fuit à parentibus, an talis possit exigere & reddere debitum? **Seotus.** 3. dist. 4. & alij doctores

res dicunt, quod quando non constat quod fuit
timor cadens in virum constantem, & quod
ex tali metu consentit, si illa dixit quod ac-
cipiebat eum in virum, deponenda est
conscientia, & licitum est reddere &
exigere debitum: & non est dubium de
hoc. Si autem non possit conscientiam
deponere, quia vidit maximam resi-
stentiam puellæ, & modò dicit se non
consensisse, dico quòd hac conscientia
durante, nec potest petere, nec redde-
re. Imò dico quòd in tali casu estò illa
petat, non potest vir reddere debitum,
nec peccat per hoc, sed debet illi dice-
re quòd consentiat modò. Et si consen-
tit, bene quidem. Si autem dicat quòd
nec tunc vult consentire, non potest
exigere, nec reddere: non est dubium.
Si autem sit dubium pro vtraque parte,
deponat conscientiam, & petat & red-
dat. Quòd si non potuerit conscientiam
deponere, non poterit petere, nec red-
dat debitum. Si verò habuerit formi-
dinem

De Matrimonio.

dinem quòd illa non consensit, dico quòd sufficit probabilitas pro altera parte, & agat contra illam formidinem. Et si in tali casu dicat quòd non consensit, non credat eam si crediderit, nò poterit ad eam accedere. Et si illa peccerit debitum, faciat eam prius cōsentire, & postea reddat.

249

Coniugū altero dicente se non consensisse, an alter liber maneat.

QVAERITVR, quid faciendum quando aliquis cōtraxit cum aliqua secreta, & postea ille negat matrimoniū & contrahit publicè cū alia, an illa prius relicta possit cōtrahere cum alio? Respondeo, quòd si illa habeat apparentias quòd ille non consensit secum in matrimonio: ut puta quia erat magna inæqualitas inter illos, quia ille erat nobilis, & ipsa filia agricolæ, & ipse iurat se non consensisse cum ea, tunc apparentia sufficiens est quòd non consensit: & sic illa poterit transire ad matrimonium aliud. Si tamē illa non potest omnino credere nisi quòd consensit,

fit, dico q̄ cum illa cōscientia non potest accedere ad aliud matrimonium.

QVAERITVR, an requiratur quod consensus interior exprimatur exteriùs ad hoc vt fiat matrimonium? 250

Respondeo secundum omnes q̄ sic. Consensus interior matrimonij debet exteriùs exprimi.

Paret apud Sanct. Thom. 4. d. 27. q. 2. Et Palude ibi. q. 2. articu. 2. & Durandus ibi. q. 1. & Scotus. q. vnica. Et glossa cap. tuæ fraternitatis. extra de sponsalibus. Matrimonium enim est sacramentum, at in sacramento oportet q̄ interueniat aliquod signum sensibile. Et in cap. cum apud. de sponsalibus. dicitur, q̄ requiritur expressio exterior, nō solum ad hoc quòd cognoscatur, sed etiam ad hoc vt sit matrimonium. Item probatur, quia nunquā homines se contraxisse putāt donec proferantur verba, quantuncunq; cognoscant inuicē consensus interiores. Sufficiunt autem signa exprimentia hunc consensum: & illa vocantur in propo-

sito verba. Et etiam si pater loco puellæ dicat quòd sic illa præ verecundia tacente: hoc sufficit, non est dubium. Si verò alius à patre exprimeret consensum puellæ, ipsa tacente & consentiente, sufficeret in foro consciëntiæ. Sed fortè in foro contentioso damnaretur & non admitteretur.

251

Consens^{us}
& verba
de futu-
ro nõ suf-
ficiunt ad
matrimo-
nium.

SED virum ad matrimonium sufficiat consensus & verba de futuro? Respon. q̄ nõ, sed requiritur q̄ consensus & verba sint de præsentis. Ut expressè habetur in. c. tuæ fraternitati. de sponsalibus; Accipio te in meam in crastinũ & deinceps, non est matrimonium. Si autem dixerit aliqua verba ambigua, quæ possunt habere duplicem sensum, standum est in foro consciëntiæ intentioni cū qua illa protulit: an scilicet dixerit ea animo contrahendi, an non. In foro autem exteriori standum est coniecturis.

252

QVAERITVR, de illo qui cõtra-

xit

xit cū aliqua proferens exterius verba
& interius non habes cōsensum, an sit
matrimonium? Respōdeo, quòd non.
Quia deficit consensus interior. Ideò
caueant sibi fatuæ puellæ. Sed utrū
saltem talis teneatur cā ducere in vxo-
rem? Scotus. 4. dist. 30. q. 1. dicit omni-
no q̄ sic: quia fecit illi iniuriam in illo
cōtractu exteriori nō cōsentiendo. Idē
dicit Adrianus, & Palude. Ideò ne pu-
tent isti nequam homines impunè se
hæc scelera patrare. S. Tho. dist. 27. q. 1.
artic. 2. quæstiuncula. 4. dicit q̄ in foro
conscientiæ non impunè agit qui sic
deludit puellā: non tñ dicit q̄ tenetur
eam ducere. Nec qui dicunt q̄ tenetur
eā ducere, sufficienter probant. Timeo
tamen q̄ est sicut illi dicunt, & est veri-
simile, & vellem esse verum.

Verba pro-
ferens cō-
sensus, si-
ne cōsen-
su inte-
riori, ve-
rè cōtra-
hit.

QVÆRITVR, utrū qui contra-
xit matrimoniū, possit ad religionem
transire? Respōdeo, q̄ postquam matri-
moniū est consummatum, non potest.

253
Matrimo-
nium cō-
trahēs de
præsen-

De Matrimonio.

Et ante copulam test religionem ingredi.

Et ita tenent omnes doctores. Et est determinatio ecclesie. Probat S. Thom. quia nullus potest dare alienum, sed consummato matrimonio, neuter coniugum est sui iuris, iuxta illud Pauli, vir sui corporis potestatem non habet sed vxor, ergo. Et de hoc sunt multa iura in titulo de conuersione coniugatorum.

Post matrimonium consummatum quod possit religionem ingredi.

Sed ab hac regula generali sunt exceptiones. Prima quando vnus coniugum commisit adulterium, alter potest transire ad religionem liberè: vt habetur expresse cap. Agathosax. 27. q. 2. Secunda exceptio est si vterq; coniugum voluerit profiteri religionem, tunc licebit ambobus ingredi eam. Est tamen notandum quod de licentia vnus coniugis alter potest transire ad religionem: dummodo ille qui dat licentiam ingrediatur etiam religionem, vel sit in ætate senili in qua non sit ei periculum continentie. Nam si tale periculum ei immineret, illa licentia nihil valeret, & professio alterius

rius nulla esset. Si autem sit in ætate tam senili, quòd iudicio prælatorum non sit ei periculum de castitate, tunc potest dare licentiam, etiã si alter coniux maneat in seculo. De istis sunt multa loca in iure, videatis vos illa. Dicit etiã Palu. 4. d. 27. q. 3. q̄ quotiescunque licet viro transire ad religionem, licet etiam ei transire ad sacros ordines in seculo. In nullo doctore hoc inueni, & credò, quòd dicit verum, quia tunc nullum est impedimentum. Vnde si vxor commisit adulterium, maritus potest promoueri ad sacros ordines, etiam si non intret in religionem. Et idem dicendum est si vxor sit extra periculum incontinentiæ, & dederit viro licentiam.

QVAERITVR, utrùm post matrimonium ratum non consummatum liceat intrare religionem? Respond. ex sententiâ omnium, & ex consuetudine & determinatione ecclesiæ, q̄ sic: etiã altero con-

244

Post matrimonium ratum & non consummatum, altero

tum altero reli- iuge reclamante. Hoc habetur in. c. ve-
 gionē p- rū. & in ca. ex publico. de conuersione
 fitente, al- coniugatorū. Et facta professione alter
 ter potest coniuix qui remanet in seculo, potest
 trāsire ad secundas nuptias. Hierony.
 nuptias. dicit (& habetur in. c. scribit. 27. qō. 2.)
 de Macario q̄ post apparatus nuptia-
 rum transijt ad eremum. Et in prologo
 euāgelij Ioānis, dicit q̄ Christus assump-
 sit Ioānem à nuptijs. Idem dicitur de
 beato Alexio filio Euphemiani.

255
 Spōsō vi-
 matrimo-
 nium cō-
 summan-
 te, an spō-
 sū possit
 ingredi
 religio-
 nem.

QVAERITVR, si spōsus vi con-
 summauit m̄rimoniū, an possit illa tran-
 sire ad religionē eo inuito? Videtur q̄
 non, quia iam m̄rimoniū est cōsummatū.
 In contrariū est quia ille fecit iniuriam,
 ergo videtur q̄ talis iniuria debeat re-
 parari: & cū ipsa ante iniuriā possit in-
 gredi, poterit etiā post acceptam contu-
 meliā. De hoc nihil vidi in iure deter-
 minatū. Ideo p̄habilis est vtraq; pars.
 Et ita putat Durā licet ei magis proba-
 bile videatur q̄ nō potest ingredi reli-
 gionem,

gionem, quia iam est ibi vinculum carnale, & non tñ spirituale. Et licet vir malè fecerit, non tamē debet hac pœna puniri. Caueret ipsa sibi, vel intraret antea religionem. Palude reputat magis probabile quòd possit transire. Vtraque opinio videtur mhi probabilis. Tamen hoc est vnum certum, q̄ licet illa intret religionem, matrimonium non dirimetur, nec ille poterit transire ad secūdas nuptias ipsa viuente: quicquid dicat Durandus.

QVOD diximus supra, scilicet q̄ ante cōsummationem matrimonij licet ingredi religionem, intelligendū est de religione in qua fit votum solenne. Vnde à las beatas, quæ vocantur terteras, quas puto solū facere votū simplex, nō poterit transire. Quia ob tale votum non posset dirimi matrimoniū, ac proinde ni casarse el q̄ quedaua en el figlo. Imò si illæ beatæ nuberent, licet peccarent, teneret matrimonium.

256
Ante cōsummationē matrimonij licet intrare religionē in qua fit votū solenne.

De Sponsalibus.

257
Spōsalia
que dicā-
tur.

SPONSALIA sunt promissio futurarū nuptiarū quæ iā in Hispania ferè non fiūt, sino desposorios de præsentī. Sunt igitur sponsalia, mutua promissio futurarū nuptiarum. Nec sufficeret dicere, ego propono te habere in vxorem, nolo tamen me obligare. Talia non sunt sponsalia: vt malè putat Palude. 4. distinct. 27. sed requiritur stipulatio, & obligatio. Fiunt autem dupliciter, vt ait Sanct. Thom. 4. distinct. 27. q. 2. artic. 1. Vno modo sine conditione quacunque, & talia statim sunt sponsalia. Alio modo fiunt cum conditione: vt si dicam, ducam te si dederis mihi mille aureos, vel si pater tuus consenserit. Nos simul tractabimus de conditionibus appositis sponsalibus, & de appositis matrimonio.

258

QVAERITVR, vtrū si spōsalia cō-
tra-

trahantur inter personas illegitimas, animo cōtrahendi sub hac conditione, si papa dispensauerit an adueniēte conditione sint vera spōsalia? & si fuerunt verba de presenti, an sit matrimoniū conditione adueniēte? Et angeatur dubiū, ponamus q̄ isti post q̄ venit dispensatio, habeant eā ratā. In Flandria fuit mihi magna controuersia cū aliquibus iuristis super isto casu. Sed respondeo, q̄ non est matrimoniū & oppositū est error intolerabilis. Ratio est, quia ante dispensationē hęc non erat vxor istius igitur nec post. Quia papa non potest dare vxorē, sed solū dat facultatem ducendi illā. Et si talis transfiret ad secundas nuptias, non compelleretur sumere primam consanguineam. Allegabat mihi multa capita iuris, sed nihil omnino faciebant. Secundo dico quōd talis contractus non solū non est matrimonium, sed nec est sponsalia vllō modo etiam adueniente dispensatio-

Spōsalia & matrimonium cum conditione, adueniente conditione, nō fiunt per hoc sponsalia, aut matrimonium.

De Sponsalibus.

ne: sed quicquid factum est, totum est irritum, & contractus est nullus. Est lex. inter stipulantē. ff. de verbo. oblig. parrapho. sacram rē. vbi est casus quod si fiat stipulatio de sacra re, vel de re de qua non est cōmercium, de qua nō poterat fieri sine consensu principis, stipulatio est nulla, & non redit obligatio adueniente consensu principis.

Adeò est reprobatus ille contractus, vt sit super eo excōmunicatio. Sic igitur dico in proposito, quod prædictus contractus est nullus, etiã si iurarem: & peccarem iurando, quia est contra bonos mores. Sed quid si personæ legitimæ cōtrahant sub cōditione honesta, vt si pater tuus consenserit, vtrū adueniente cōditione sit matrimonium? Panormita. & canonistæ dicunt q̄ sic, & Palu. videtur eos sequi. Sed Adrianus, & communis sententia doctorum dicunt q̄ non, sed solū sunt spōsalia. S. Tho. 4. distin. 27. dicit q̄ si conditio
fit

fit de futuro, etiam si verba sint de præ-
 senti, idem est iudicium sicut de cōsen-
 su de futuro, qui exprimitur per verba
 de futuro, ac proinde adueniente cōn-
 ditione manent spōsalia. Et dato quòd
 errore putans talem contractum esse
 matrimonium, consummet illud, non
 est adhuc matrimonium; quia ex erro-
 re processit. Itaq, regula generalis est,
 si in isto instanti nō est matrimonium,
 quicquid postea superueniat, non erit
 matrimonium: nisi de nouo & de præ-
 senti iterum fiat.

QVÆRITVR, an si quis appo-
 nat cōditionē impossibilē, scilicet con-
 traho tecū si digito tetigeris cœlū, aut
 si dederis mihi regnū, an sit matrimo-
 nium? Respondeo, quòd est determi-
 natio in cap. finali. de cōditionibus ap-
 positis. vbi papa in fauorem matrimo-
 nij dicit, quòd si apponatur in eo con-
 ditio turpis vel impossibilis, habeatur
 pro non adiecta. Et si absque illa con-
 ditione

259

Cōditio
 impossi-
 bilis vel
 turpis in
 matrimo-
 nio habe-
 tur pro non
 adiecta.

De Sponsalibus.

ditione erat matrimoniū, etiam erit matrimonium ea apposita. Adrianus dicit, q̄ vel illa conditio apponitur serō vel ioco. Si primum, dicit q̄ ibi est verus consensus, ac proinde matrimoniū. Si secundum, dicit q̄ non est matrimonium, quia non habuit consensus. Si denique non habuit cōsensum interiore, quicquid apponatur non erit matrimonium. Si verò habuit cōsensum, erit matrimonium, estò apponat conditionē impossibilē. De hac conditione impossibili. S. Thom. nihil dicit,

260
Cōditio-
nes i ma-
trimonio
apposite
varie.

De alijs conditionibus dicit S. Tho. q̄ vel conditio est de præsenti, vel de futuro. Si primum, vel est contraria bonis matrimonij, vt contraho tecum si fueris sterilis, & tunc non tenet matrimoniū, siue sit turpis cōditio, siue non. Vel non est contraria bonis matrimonij, & sic siue sit honesta, siue non, tenet matrimoniū stante conditione. Videtur loqui. S. Tho. contra illud capit. sed

sed loquimur in foro conscientia. Vel conditio est de futuro, & tunc si sit necessaria, vt contractio tecum si sol oria- tur cras, est matrimonium. Quia iam habetur talis conditio pro apposita sal- tem in suis causis, & sic praesumitur de praesenti. Sed hoc non obstare, si inten- tio contrahendi est pro crastina die, so- lum sunt sponsalia de futuro. In foro ta- men contentioso praesumitur de praesenti. Si autem fit conditio contingens, secundum S. Thomam posita condi- tione est matrimonium, & non apposi- ta non erit matrimonium: & hoc siue conditio sit honesta siue non. At secun- dum iura, si sit conditio turpis, habe- tur pro non adiecta: vt si dicat, contra- ho tecum si occideris inimicum me- um, & est matrimo- nium verum. Et

hæc de his.

De Bigamis.

261

Bigamus
quis dica-
tur, & o-
mnis bi-
gamus est
irregula-
ris.

BIGAMVS dicitur qui bis du-
xit vxorē, de quo quæritur an
sit irregularis ad sacros ordi-
nes incipiēdos? Respō. q̄ duplex est bi-
gamia. Quædā proprie dicta, de eo qui
bis duxit vxorē, & de hac loquitur Pau-
lus, Titū. 1. Oportet episcopū sine cri-
mine esse, vnius vxoris virū. Alia est bi-
gamia interpretatiua & impropria, quæ
habet idē impedimentū ac primā: vt si
quis duxit viduā. Nam vna ratio quare
bigamus expellit̄ ab ordinibus, est pro-
pter significationē, quia tale matrimo-
niū non significat cōiunctionē Christi
& ecclesiæ. Quia Christus non habuit
nisi vnicā vxorem, vnicā ecclesiā, eam-
que virginē & incontaminatā. Alia est
etiam bigamia similitudinaria, quando
quis habens vnā vxorē viuā contrahit
cū alia. Itē est bigamus qui post votum
simplex castitatis, duxit vxorē. Et qui
post

post susceptos ordines contraxit. Oēs isti sunt irregulares, & repelluntur ab ordinibus suscipiendis. Omnes tñ istæ irregularitates sunt de iure positivo.

QVAERITVR, utrū irregularitas bigamix tollatur per baptismum? Irregularitas bigamix non tollitur p baptismū.

Fuit quæstio inter Hieronymū & Augustinam, Hieronymo dicente q̄ tollatur, quia manet noua creatura. Augustino verò dicente q̄ non, quia baptismus solūm tollit peccata, non alia vincula: sicut nec tollit matrimonium. Hæc autem opinio Augustini allegatur à Gratiano. capi. acutus. 26. dist. & omnes canonistæ tenent cum eo, & S. Thom. Maio. verò tenet cū Hierony. Sed tenendū est cum Augustino. Quia signum est q̄ postquam quis bis contraxit, q̄ non continebit. Et etiam quia esset in illo matrimonio imperfecta significatio cōiūctionis Christi & ecclesie. At utrum possit ecclesia dispēsare cū bigamo? Dico q̄ sic, sed nō sine magna

gnâ causa propter verba apostoli.

263

Copula
carnalis
superue-
niens spô-
salibus, ã
efficiat
matrimo-
nium.

QVAERITVR, utrũ copula car-
nalis superueniens sponsalibus de futu-
ro, efficiat matrimoniũ? S. Tho. distin-
guit. In foro conscientie si non est con-
sensus, non est matrimoniũ. In foro au-
tem contentioso, quia non est aliquod
signum quod magis exprimat consen-
sum quàm copula, iudicabitur matri-
moniũ: vt habetur in capit. is qui. Et in
cap. vlti. de sponsalibus. Sed quid si per
ignorantiam credebat q̄ per sponsalia
erat iã vxor sua, & isto animo accessit
ad illam & cõsummauit matrimoniũ,
aliàs non consummaturus, an sit matri-
monium? Dico q̄ non. Et est expressa
sententia. S. Tho. nihil enim consensu
tam cõtrarium ac error. Item ante hoc
non erat matrimonium, & non sunt
apposita requisita ad matrimonium,
ergo.

264

Post ac

QVAERITVR, si iste talis acces-
serit ad sponsam post sponsalia de futu-
ro,

ro, non cōsuminādi matrimonij gratia, sed animo libidinoso, si postea contrahat cum alia, an hoc secundū sit verum matrimonium? Respōdeo, q̄ sic. Quia primum non fuit matrimonium, quāvis papa illegitimauerit secundum in. c. is qui. de spōsa. sed hoc fecit papa quia præsumpsit quòd primum fuit verum matrimoniū. Sed quid ille faciet, quia compelletur ab ecclesia manere cum prima? Et generaliter dubitatur quid faciet ille qui contraxit primò cum aliqua secretè, & consummauit matrimonium nemine sciente, & postea secundò contrahit cum alia publicè, si compellatur ab ecclesia excommunicationibus ad manendum cum secūda, quid faciet: cum illa non sit verè vxor? Respond. quòd si ille potest contrahere matrimonium cum illa cum qua cogitur manere, debet contrahere. Si verò non potest vt in casu præsenti, malum remedium habet. Non enim ha-

cessum libidinosum ad sponsam de futuro, cum alia contrahens de presenti verè contrahitur.

bet aliud remedium nisi quòd ferat patienter, nec apud Deum erit excòmicatus. Debet tamen vitare scandalum, & abire in aliam regionem, vbi poterit audire missam, & còmicare manendo cum prima vxore.

265

Post spò-
salia d fu-
turo libi-
dinose
corrum-
pēs spon-
sam tene-
tur eam
ducere.
Virginē
vltroneā
corrum-
pēs nō te-
netur eā
dotare.

Sed mouet S. Tho. dubium in. 4. d. 28. articu. 2. 4. de eo qui post sponfalia de futuro accessit ad virginem animo libidinoso, an talis teneatur eam ducere quia stuprauit virginem? Et doctor sanctus concedit q̄ tenetur eam ducere postquam promisit, & si non potest eam ducere, debet eam dotare. Et addit q̄ hoc est verum quando decipit eam, quod quidem est maximè notandum. Nam qui vltroneam virginē corrumpit, non tenetur eam dotare: quanuis enim promiserit ei se ducturum eam in vxorem aliquando, ipsa tamen bene intellexit quòd non debebat facere, quia erat magna inæqualitas inter eos. &c.

Sequi-

Sequitur de Matrimonio clandestino.

VAERITVR, an matrimonium clandestinum sit verum matrimonium. Respondetur, quod talia matrimonia rata erant & vera quandiu ecclesia ea irrita non fecerat. Verum cum sancta Synodus Tridentina animaduernerit, prohibitiones de non sic contrahendo (propter omnium inobedientiam) iam non prodesse, & graua peccata perpenderet quae ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habebant, praesertim verò eorum qui in statu damnationis permaneret, dum priore vxore, cum qua clā contraxerant, relicta, cum alia palā contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt. Cui malo cum ab ecclesia (quae de occultis non iudicat) succurri non possit, nisi efficacius aliud remediū adhibeatur. Idcirco sacri Lateranensis concilij sub Innocentio. 3. celebrati ve-

266

De Matrimonio.

fligijs inhærendo præcipit vt in poste-
 rû antequâ matrimonium cõtrahatur,
 ter à proprio cõtrahētium parochō, tri-
 bus cõtinuis diebus festiuis, in ecclesia,
 inter missarû solēnia publicè denuntie-
 tur inter quos matrimoniū sit cõtrahē-
 dū. Quib⁹ denuntiatiōibus factis, si nul-
 lum legitimū opponat impedimentū,
 ad celebrationē matrimonij in facie ec-
 clesiæ procedat, vbi parochus viro &
 muliere interrogatis, & eorum mutuo
 consensu intellecto, vel dicat. Ego vos
 in m̄rimonio coniungo in noīe p̄ris &
 filij & spiritus sancti. vel alijs vtatur ver-
 bis iuxta receptum vniuscuiusq; p̄uin-
 ciarum. Quòd si aliqñ p̄babilis fue-
 rit suspicio m̄rimonium malitiosè im-
 pediri posse si tot p̄cesserint denuntia-
 tiōes, tunc vel vna tm̄ denuntiatio fiat,
 vel saltē parochō & duob⁹ vel tribus re-
 stibus præsentib⁹, m̄rimoniū celebret̄.
 Deinde ante illi⁹ cõsummationē denū-
 ciatiōes in ecclesia fiāt, vt si aliqua sub-
 sunt

sunt impedimēta, facili^o detegātur, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denuntiationes remittantur. Quod illi^o prudētix & iudicio, sctā Synodus relinquit. Qui aliter q̄ præsentē parochō vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarij licētia & duob^o vel tribus testibus matrimoniū contrahere attētabūt, eos sctā Synodus ad sic cōtrahendū inhabiles reddit. Et huiusmodi cōtract^o irritos & nullos esse decernit, put eos præsentī decreto irritos facit & annullat. Insup parochū vel alium sacerdotē q̄ cū minori testiū numero, & testes qui sine parochō vel sacerdote hmōi contractui interfuerint, necnon ipsos cōtrahētes, grauitē arbitrio ordinarij puniri p̄cipit. &c. Hæc oīa ferè ad verbū sumpsimus ex prædicto concil. Triden. sessi. 24. in decreto de reformatione matrimonij cap. 1. Vbi circa finē ordinat vt paroch^o habeat librū in quo cōiugū & testium noīa, diemq̄; & locū

De Matrimonio

contracti matrimonij describat, quem diligenter apud se custodiat.

267
Accedens
ad spon-
sam ante
benedictio-
nem eccle-
siae non
peccat
mortali-
ter.

QVÆRITVR, an sit peccatum mortale post matrimonium publicum de presenti accedere ad sponsam ante solennitatem nuptiarum, quod etiam vocatur matrimonium. Videtur quod sic; quia in c. non fratres. 30. q. 5. est prohibitum. Et etiam quia videtur quod sit quidam contemptus ecclesie. In contrarium est, quia talis videtur re sua. Caieta. facit de hoc quaestionem, & dicit quod non est peccatum. Patet, quia in lege naturae non erat peccatum, & in iure non est prohibitum tanquam mortale. Nam in illo capitulo nostrates. dicitur, quod non seruare illas conditiones non esset mortale: & est iam usus in multis partibus: ergo non est peccatum. Idem tenet Syluester verbo, debitum conjugale. parrapho. 9. & allegat Innocent. Antonium, & Hostiens. in capitulo. de sponsalibus. Imò addit quod si timeretur aliquod periculum, vel si dif-
ferun-

feruntur velationes, consulendum esset eis consummare matrimoniū. Et quod hoc sit etiā de mēte sancti Th. patet, quia d. 28. ar. 23. dicit quod si sponsus per verba de futuro, petat debitū à spōsa, si illa credit quod ipse accedat cum affectu maritali, non peccat reddēs debitū: ergo multò minus si sponsus per verba de præsenti petat. Sic igitur dicēdū est quod nō est peccatū mortale: imò aliquādo nō erit nec veniale. Notanda sunt tñ verba concilij Tridenti, sessio. 24. de reformatione matrimoniij, ca. 1. vbi sic dicitur. Præterea eadē sctā Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem sacerdotalē in tēplo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent, statuitq; benedictionē a proprio parochō fieri: neq; à quocūq; nisi ab ipso parochō vel ab ordinario licentiā ad prædictā benedictionē faciēdā aliij sacerdoti cōcedi posse. &c.

QVÆRITVR, vtrū consensus coactus sufficiat ad matrimoniū? V. g.

268
Consen-
sus coa-

Cc 4 depre-

De consensu coacto.

stus an
sufficiat
ad matri-
moniū.

deprehensus est iuuenis cū puella, & cogitur à parentibus puellæ cōtrahere cū ea, vel mortē subire, & ille ex metu cōsentit interiùs (nā si nō cōsentiret interiùs, non est dubiū quin nō sit matrimonium, etiā si sine metu proferat verba) an sit matrimoniū? S. Tho. 4. d. 29. ar. 2. & omnes doct. ponunt distin. de duplici metu. Quidā est metus cadens in virū constantē, alius cadens in inconstantem. Constantis autem vir ab inconstanti hoc distat, quòd constans nunquam inducitur aliquo timore ad perdendū famam vt saluet omnes res suas, quia plus valet fama quàm res. At inconstās potius vult perdere famam quàm diuitias, & vult incurrere maius malum vt euitet minus malum. Item vir constans non mouetur à paruo timore, sed à magno: vt à timore mortis, captiuitatis, seruitutis, & non à timore perdendi centum aureos. Inconstans verò vir opposito modo mouetur à paruo

uo timore. Hoc supposito, est conclusio, Cōsensus coactus timore cadente in virum constantem, impedit matrimoniū: consensus verò coactus ex timore non cadente in virum cōstantē, non impedit matrimoniū. Patet cap. cum locum. Et cap. veniens. Et cap. cōsultationi. de sponsa. Et cap. resse in lege. metu. ff. qui metus causa. Et cap. significauit. de eo qui duxit in matrimoniū qua polluerat per adulteriū. Sco. & etiā. S. Thom. videtur dicere q̄ hoc est de iure naturali & diuino. Quia in hoc sacramento requiritur maxima libertas, & metus in emptione & venditione & alijs contractibus impedit contractus, ergo & etiam hunc. Et Genesis. 2. propter hanc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori suæ: ipse adhærebit sua volūtate motus, & nō ab alio. Idem tenet Gabriel. Palude dicit q̄ hoc est ex institutione ecclesiæ solūm, quæ potest dirimere

De consensu coactō,

matrimonia in quantum sunt contra-
ctus quidā, quæ tñ seclusa institutione
ecclesiæ essent vera matrimonia. Hoc
dicit. 4. d. 28. q. 1. ar. 3. Idē tenet Maio-
ris. 4. d. 29. q. 2. Vtrunq; est probabile.
Vocatur autē metus cadēs in virum cō-
stantē, metus mortis, cruciatus: vt dici-
tur in. c. cū dilectus. de his quæ vi me-
tus ve causa fiunt. Metus stupri in mu-
liere: si quis vellet eā opprimere vt cō-
traheret, & ipsa hoc timens cōtrahit,
nullū est matrimonium. Metus vincu-
lorū, & seruitutis. De seruitute habe-
tur in lege. isti quidē. ff. qui metus cau-
sa. Et instit. tit. eo. parrapho. 1. 2. & 3.
De vinculis habetur in. l. nec timorē.
ff. eodē titu. Et etiā metus eorū malo-
rū quæ istis æquiparant. Sed quæritur,
si quis cōtraxit metu cadēte in virū cō-
stantē, & postea consummauit copu-
lam, an sit matrimonium? Dico quod
si consentit voluntariē, est matrimo-
nium. Si verò non consentit, non est

matrimonium.

QVAERITVR, an parētes possint cogere filios suos ad matrimoniū non expectato eorum consensu? Resp. q̄ non. Quia matrimonium est actio personalis, & requirit proprium consensum. Possunt tamen parentes ante legitimam ætatem filiorum pacisci pro eis: & si illi quando venerunt ad legitimam ætatem non contradixerint, sponsalia reputantur: quia patres sunt procuratores eorum. Sed vtrū filij teneantur obedire parētibus in matrimonio, accipiendo quas parētes mandauit, vel an peccent mortaliter contrahentes sine consensu parētum? Respond. quòd liberi contrahentes sine consensu parentum (imò etiam ipsis inuitis) non peccant mortaliter secluso scandalo. Quia licèt teneant eis obedire, non tamen in matrimonio, in quo vno sunt dñi sui. Et si aliquæ leges dicant contrariū, como la ley de Toro q̄ mada, q̄ tales

269

Parente
non pos
sunt co
gere fi
lios ad
matrim
onium.

les

De matrim. per errorem.

les exheredentur. Dico, q̄ leges ciuiles non habet vim circa matrimonia nisi sint acceptatæ in iure canonico, hæc autē non est acceptata: imò nec in foro cõtētiōso iudicatur secūdu eā: non est dubium. Vide de hoc Couarrui. 2. parte de sponſalibus. cap. 3. parrapho. 8.

270

Error personæ quādo impedit matrimoniu.

QVAERITVR, utrū error personæ impediāt matrimoniū? Resp. Magist. 4. dist. 30. & oēs dicunt q̄ sic. Error personæ vt in Iacob. Error conditionis personæ: vt si puto me contrahere cum libera, & contraho cū ancilla, non tenet matrimonium. Error personæ impedit de iure naturali, quia tollit consensum. Iacob enim nō cōsenserat in Liam. Error conditionis impedit iure positiuo, vt patet in. c. proposuit. de cōiugio seruorum. Factū est autem hoc ab ecclesia rationabiliter. Quia cōtrahēs cum serua, manet quodammodo seruus, & filij manent serui: non est autem æquum q̄ quispiam sine culpa sua

sua puniatur tam graui pcena. Alij errores qualitatis, & fortunæ, nō impediūt matrimonium: vt si putem eam pulchram & est deformis, diuitem & est pauper, sanam & est egra, bonam & est mala, &c. Si verò seruus putet se cōtrahere cum libera, etsi illa sit ancilla, tenet matrimonium: vt dicit Sanct. Thomas in additionibus quæstione. 52. art. 1. ad primum.

QVAERITVR, an vsus matrimonij propter solā delectationem sit peccatum? Rñ deo secundum omnes, & sic. Quia omnis actus qui non habet bonum obiectum est malus, sed talis actus non habet bonum obiectum (nā delectatio cū sit quoddam naturale, nullum obiectum bonum dicit) ergo ille actus non est bonus: & sic saltem erit otiosus, & per consequens venialis: cū secundum S. Tho. non detur actus indifferens in indiuiduo. Item talis actus est abusus matrimonij, ergo est

271

Matrimonij vsus propter delectationē est peccatum veniale.

De vsu matrimonij.

est peccatum. Antecedens patet, quia matrimonium non fuit institutum ad illud, sed ad generandam prolem. Idem est de eo qui comedit propter solam delectationem: quia comestionis finis non est ille, sed sustentatio.

272

Vsus matrimonij ad vitandam tentationem, an sit peccatum.

QVÆRITVR, vtrum vsus matrimonij propter vitandam tentationem carnis in se ipso, sit peccatum? S. Tho. 4. d. 31. q. 2. arti. 2. dicit quod est veniale. Quia non fuit ad hoc institutum, sed ad bonum fidei, puta ad reddendum debitum vel ob prolem generandam. Et hæc est opinio ferè omnium sanctorum super illud. 1. Corinthi. 7. Hoc autem secundum indulgentiam dico: quia indulgentia est de peccato veniali. Sed fortè intelligendus est. S. Thom. ut ait Palude, quando habet alia remedia ad sedandam passionem: puta orationem, vel ieiunium, &c. Si verò non sit aliud remedium, licitum erit accedere propter illum finem. Idem dicendum est de il-

lo qui accedit propter abundantiam feminis quæ impedit sanitatem, de quo. S. Tho. ubi supra ad ultimum, dicit quod est veniale. Albertus autem dicit quod est licitum sic accedere.

QVÆRITVR, an abusus vxoris sit peccatum mortale? Respondet. S. Tho. quod si sit extra vas foemineum, est mortale: & non est dubium de hoc. Si autem sit intra vas, dubitant doctores an si foemina supergrediatur viro sit mortale? Caietanus ait quod si ex hoc impeditur generatio, est mortale. Et ita dicunt omnes doctores. Albertus magnus dicit quod potest isto modo sequi generatio. Quia matrix non solum est receptiva, sed & attractiva: & ideo credo & non est mortale. Et idem putat Sylvester verbo, debitum coniugale. parapho. 4. Dicit tamen quod tales sunt graviter reprehendendi.

QVÆRITVR, an oscula, amplexus, & tactus inter virum & uxorem

273

Abusus
vxoris
peccatum
est.

274

Oscula

sint

De redditione.

& tactus
coniuga-
torum non
sunt pec-
cata mor-
talia.

sint peccatū? Respōd. secundū Caieta.
& Syluestrū, & omnes alios bene sen-
tientes, q̄ omnes prædicti actus quan-
tūcūq; videantur impudici, si vltima
rē ordinantur ad copulam, non sunt
peccata. Et etiam si non ordinentur ad
congressum ipsum, non erunt morta-
le, dūmodò fiant sine periculo pollu-
tionis extra vas. Si enim sunt cum tali
periculo, erunt mortale. Sine illo au-
tem vel erunt veniale, vel nullum pec-
catum. Aduertant in hoc confessores
ne sint nimis solliciti in interrogatione
horum quæ inter coniuges fiunt. Nec
curent quòd confiteantur de his venia-
libus: melius est enim quòd ea sileant.
Et admonendi sunt coniuges q̄ non te-
nentur illa confiteri, nisi quando sunt
mortalia. Et instruantur quando com-
mittunt mortale, & quando non.

275
Cōiuges
tenentur

QVAERITVR, vtrūm coniu-
ges teneantur reddere debitum sub
pœna peccati mortalis? Respondeo,
secun-

secundum omnes quod sic. Quia corpus vxoris est viri, & e contra, & ob id iniuriam facit qui negat alteri quod suum est. Et si quidem vir periclitetur de incontinentia, debet vxor reddere statim debitum: quia esset periculum in mora. Si autem non sit hoc periculum, non est mortale si per aliquod breue tempus differat. Neuter tamen coniugum tenetur reddere debitum cum detrimento salutis, vel propriæ personæ. Vnde si sit maritus leprosus, & con mal de bubas, si est periculum iudicio medicorum, non tenetur reddere. Quia licet cap. 2. de coniugio leproso. dicatur quod non potest mulier sana relinquere maritum leprosum, & quod tenetur reddere debitum: tamen intelligendum est quando hoc potest fieri sine infectione ipsius vxoris.

QVAERITVR, utrum quando mulier patitur menstruum, & sanguinis fluxum, possit vir petere debitum, &

276

Vir accedens ad vxorem.

Dd illa

De redditione debiti.

mēstrua-
tā an pec-
cet mor-
taliter.

illa teneatur reddere? Videtur q̄ non.
Quia in lege veteri erat prohibitū, &
Hieronymus dicit super Esaiā. 44. q̄ si
cōceptio fiat tempore menstrui, pro-
les nascitur leprosa, maculosa, & debi-
lis, quod & approbant naturales, ergo
S. Tho. 4. d. 32. q. 2. art. 2. dicit duo. Pri-
mò q̄ in lege veteri erat mortale, nam
erat præceptum in contrarium, Leui-
tici. 18. Secūdo dicit, q̄ præceptū illud
partim erat cæremoniale, & partim
morale: & ideò etiam nunc obligat ex
ea parte qua est morale, & ex damno
quod sequitur in prole. Pro huius igitur
declaratione ponit. S. Tho. distin-
ctionem. Duplex est sanguinis fluxus
in mulieribus. Quidam innaturalis &
perpetuus, sicut erat ille quem patie-
batur mulier quæ tetigit fimbriā Chri-
sti. Et si vxor talem fluxum patiat, licitum est q̄ reddat & petat debitum.
Quia meli⁹ est q̄ sequatur fœtus defe-
ctuosus q̄ q̄ nullus sequatur. Alius est flu-

fluxus naturalis, qui prouenit in quolibet mense. Et tunc non debet exigere, quia postea manet tempus. Si autem vir nesciens illud, petat debitum, respondeat ipsa quod non bene habet. Non tamen debet dicere se menstruatam esse (ut ait S. Thom.) quia viri faciliter aegre ferunt illud & concipiunt horrorem de mulieribus, & ne hoc sequatur, debent potius hoc tacere mulieres, vel alia via se excusare: quia debet dari opera ut inter eos amor crescat. Tamen si maritus instet, illa non multum repugnet, sed reddat debitum propter periculum corruptionis in viro. Et quoniam non est certum quod ex tali concubitu sequatur proles infecta, vel si sequatur hoc erit raro: ideo maritus accedens ad uxorem menstruatam, vel illa petens ab eo debitum, non peccant mortaliter: quicquid dicat Syluest. sed erit peccatum veniale, ut dicit Caietanus in summa, & Palude. Et ita tenendum est.

De redditione.

277

Sponsa
an eccle-
siae bñdi-
ctiones
nō tene-
tur red-
dere de-
bitū spō-
so peten-
ti.

QV AERIT V R, an spōsa ante be-
nedictionē ecclesiae teneatur reddere
debitū marito petenti? Respō. q̄ infra
duos menses ante benedictionē eccle-
siae post matrimoniū de prēsenti nō te-
neī reddere debitū. Quia datur illi ad
hoc q̄ si voluerit religionē ingredi, in-
tret. Nec etiā post illos duos mēses te-
netur reddere ante benedictionē ec-
clesiae: sicut nec teneī marito petēti in
ecclesia. Quia utrūq; est prohibitum.

278

Accede-
re ad v-
xore in
festo an
liceat.

In magnis festiuitatibus dicunt san-
cti, q̄ non debent cōuenire inuicem:
quia oportet vacare diuinis. Si tamen
de facto conueniant, licet sit aliqua ir-
reuerentia, non tamen est mortale, &
sancti consulunt quod melius est. Vir
autem qui habuit rem cū propria vxo-
re nocte præcedēte communionem,
melius faciet non communicādo illo
die: sed differat in alium diem, & idē
de vxore. Si autem communicent, nō
erit mortale, sed veniale propter irre-

uc-

uerentiam.

In loco autē sacro nō licet accedere ad propriā, quia pollueretur ecclesia. Tempore tamē belli quādo morātur in ecclesia per multū tēpus dicit Caie- ta, opusc. 16. quæstionū. q. 14. dubio. 4. & Palu. 4. d. 32. q. non licet vllō mo- do accedere ad suam etiam vxorem. Maio. ait q̄ illo tūc licet. Et Syluester dicit q̄ si timeatur corruptela in viro, liceret vxori reddere ei debitū. Hoc est probabile & fortē verum. Sed opi- nio Caietani est securior.

QV AERIT VR, vtrū coniuges possint vouere cōtinētiā. Resp. Primò q̄ hoc non expedit si sint in iuuetute propter periculū. Secūdò dico q̄ si ex mutuo consensu hoc fecerint, licitum est, & votū tenet. Sed vtrū alter solus possit vouere? Dico quòd malè faciet, quia est in iniuriā alterius. Sed quæritur, an si fecerit votum vir, possit nihilominus reddere debitum. S. Tho. in

279

Accede-
re ad suā
vxorē in
ecclesia
tempore
belli, an
liceat.

280

Cōiuges
an pos-
sint con-
tinentiā
vouere.

De dispen. in matris. rat.

additionibus ad tertiã partem. q. 53.
ar. 1. ad. 4. dicit q̄ tũc tenetur reddere,
& licitũ est ei exigere: cũ Paul⁹ dicat,
nolite fraudare inuicem. Et nõ debet
vir ponere se in tali statu, quòd non sit
potens releuare vxorem ab onere pe-
tēdi debitũ. Caieta. lib. 16. quæstionũ.
q. 16. dicit q̄ tale votũ tenet. Et vir nõ
põt petere, licet tñ & tenetur reddere.
Idẽ dicit Palud. Sed mihi magis placet
opinio. S. Tho. Et ita tenēdum est.

281

In mri-
moniora-
to nõ cõ-
summa-
to an pos-
sit papa
dispensa-
re.

QVAERITVR, vtrũ papa pos-
sit dispēsare in matrimonio rato non
cõsummato? Cõmunis opinio canoni-
starum est, q̄ potest, & q̄ sic dispēsari
possunt transire ad secũdas nuptias ex
iusta & rationabili causa ad petitionē
amborum cõiugum. Hoc Ioanes An-
dreas super cap. ex publico. in suis no-
uelliis. Et Archidiacono. in capi. quapro-
pter. 7. q. 2. Et Benedictus in capi. ex
publico. Syluester allegat pro hac opi-
nionẽ summã Angelicã. S. Antoni-

nus,

nus. 3. p. titu. 1. ca. 22. videtur esse cum
 canonistis, & dicit se legisse bullas
 Martini quinti, & Eugenij. 4. in quibus
 dispensatum est circa hoc. Et Caieta.
 quodlibet. 1. q. 13. tenet quòd papa po-
 test dispēsare. Hæc opinio videtur pro-
 babilis, sed malo tenere cum opinio-
 ne communi, quòd papa non potest di-
 spensare. Nam Paulus dicit. 1. Corin-
 thio. 7. His autem qui matrimonio cō-
 iuncti sunt, præcipio non ego sed dñs,
 vxorem à viro non recedere. Et Mat-
 thæi. 19. Quos Deus coniunxit homo
 nō separet. Et cū Christus dixerit ibi-
 dem q̄ non licet vxorē dimittere, nisi
 propter fornicationem, iam inuenire-
 tur alia exceptio, scilicet dispensatio
 papæ. Teneamus igitur cū tota cater-
 ua theologorū q̄ papa nō potest dispē-
 sare in matrimonio rato. Vide Sylue-
 strum verb. Diuortium. §. 1. & 4.

QVÆRITVR, de impedimen- 282
 tis matrimonij. Sunt quidē aliqua quæ Impedi-
 menta

Dd 4 impe-

m̄imo - impediant matrimonium, tñ si fiat, fa-
 nij dupli- ctum tenet: vt est tēpus in quo matri-
 cia, que- monium fieri prohibetur, & tamen si
 dam diri- monium fieri prohibetur, & tamen si
 mentia, fiat in diebus prohibitis, factum tenet.
 alia im- Alia sunt impedimēta quæ impediant
 pedien- matrimonium faciēdum & dirimunt
 tia. factum: & hæc sunt sexdecim in his
 verbis contenta. Error, conditio, vo-
 tum, cognatio, crimen. Cultus dispari-
 tas, vis, ordo, ligamen, honestas. Si sis
 affinis, si fortè coire nequibis. Hæc fa-
 eienda vetāt cōnubia, facta retractant.
 Agamus igitur de his omnibus.

283

Impotē-
 tia perpe-
 tua diri-
 mit m̄i-
 moniū.

QV AERITVR, an si fuerit ali-
 quis impotēs ad concubitū, teneat ma-
 trimonium cum illo? Resp. q̄ duplex
 est impotentia. Quædam perpetua, &
 hæc tā in viro quā in fœmina irritat ma-
 trimoniū: vt si spado contrahat matri-
 moniū non tenet, vt in. c. 1. de frigidis
 & maleficiatis. Si autē post matrimo-
 niū superueniat impedimētū, non irri-
 tat matrimoniū. Na qđ semel fuit ma-
 tri-

matrimonium, semper erit firmum. Et hoc impedimentum iure naturali irritat matrimonium: sicut iure naturali prohibetur duæ sceminæ contrahere inuicē. Sed quomodo cognoscetur, an talis impotentia sit perpetua? Respond. q̄ debent esse per triēnium iuncti, & dare operā rei vxoriciæ: & si post triēnium constet de impotentia alicuius, debent separari: vt habetur in cap. laudabile. in illo titulo. Sed si statim possit agnosci q̄ sit impotentia perpetua, statim debent separari. Vide Syluestrū verbo matrimonium. 8. parrapho vlti.

QVAERITVR, de pueris habentibus quidē vsum rationis, an possint contrahere ante decimū quartū annū? Resp. q̄ nō. Quia est determinatio ecclesiæ q̄ pueri ante decimum quartū annum, & puellæ ante duodecimū nō possint cōtrahere: vt patet in. c. puberes. & cap. cōtinebatur. de despōsa. impube. quod fuit determinatum p̄pter

284
Pueri añ
decimū
quartum
annū nō
possunt
contrahere.

De Impedimento

rationem Arist. dicentis, q̄ ante illam
ætate nō sunt habiles ad generandum.
Si tamen ante prædictam ætatē contra
hant, quāuis non sit matrimoniū, sunt
spōsalia, ex iuris dispēfatione, & tenen-
tur postea cōtrahere, vt patet in capit.
vnico de despōs. impube. lib. 6. Si autē
parū ante legitimā ætatē cōtrahant &
consumment m̄imoniū, vt putauit in
anno. 13. & fœmina in. 11. erit verum
m̄imonium: vt habet̄ in ca. de illis. 2.
de desponsatione impube. Et etiam ci-
tra iuris determinationem, patet q̄ sit
ibi verum matrimonium, quia illa erāt
sponsalia, & copula superueniens facit
matrimonium, ergo. Et si sint iam ha-
biles ad generandum, etiam si non cō-
summauerint, erit matrimonium, ma-
litiā ætatē supplente, vt etiam ait tex-
tus. Sponsalia verò ex iuris dispositio-
ne possunt celebrari in septennio, &
etiā si sint prope septenniū: vt tenet S.
Tho. 4. d. 27. & est cōmunis opinio, li-
cēt

Sponsa-
lia circa
septenniū
celebra-
ri pos-
sunt.

cet Panormita. teneat contrarium.

Sequitur aliud impedimentum scilicet maleficium, quod aliquando arte dæmonis (de quo ait Iob quòd nō est potestas super terram quæ cōparetur ei) inuenitur inter coniuges. Potest enim maritum reddere frigidum, & facere ne possit membrum arrigere, & impedire decisionē seminis applicando actiua passiuis. Quauis posset esse tantus amor inter coniuges, & eorum calor præualeat & superet ea quæ dæmon apponit vt in frigidet. Vnde dicit Albertus Magnus, & ista maleficia maximè cōtingunt circa rusticos.

QVAERITVR ergo an hoc ligamē impediat matrimonium? Resp. & si hoc cōtingat post matrimonium factum non impedit. Si verò ante matrimonium, tunc si est perpetuum impedit, si aut sit tēporale non impedit. sic habetur in cap. ultimo de frigidis. Cognoscetur autē hoc maleficium si possit

285

Maleficiū & ligamē impedit matrimonium.

286

De impedimento maleficis.

fit cum aliena & non cum propria. Et debēt simul habitare per triēnium, & si non possint conuenire, tunc reputabitur maleficium perpetuum.

289

Amentia
& furia
an impe-
diat ma-
trimo-
nium.

QVÆRITUR, an amentia seu furor impediatur m̄rimoniū? Resp. q̄ amētes nō possunt cōtrahere, & si cōtrahant, m̄rimoniū nō tenet. Quia ad matrimoniū requirit̄ consensus & vsus ratiōis, quo illi carēt. Itē nemo se pōt ad aliqd obligare nisi voluntariē & liberē, isti aut̄ nō habent libertatē arbitrij, ergo. Ad irritādū verò m̄rimoniū nō sufficit q̄ amētia præcesserit, vel sequat̄ ipsū m̄rimoniū: sed requirit̄ q̄ sit amēs tempore quo cōtrahit. Si autem post matrimonium contractum vir incidat in amentiam, non dirimitur matrimonium: & puto probabilissimum q̄ tunc non teneatur vxor reddere debitum marito petenti, quia non liberē petit, nisi timeat corruptelas alias in viro, & q̄ quærat alienas.

QVÆRITUR

QVAERITVR, de impedimēto criminis quod est incestus, an si q̄s

288

Crimē in-
cest⁹ im-
pedit ma-
trimo-
nium.

cognouit aliquā, & postea cōtrahit cū
sorore eius, teneat matrimoniū. Resp.

q̄ crimen incestus dupliciter impedit
matrimoniū. Vno modo propter affi-
nitatē, quia est affinis illius cum qua
contrahit intra quartū gradum: & de
hoc dicemus infra. Alio modo habet
impedire m̄rimoniū ex hoc q̄ cogno-
uit consanguineā eius cum qua cōtra-
hit, & de hoc quærimus vtrū tale cri-
men incestus impediatur matrimoniū?

Resp. S. Tho. in additio. q. 5. art. 4. q̄ si
quispiā cognouit cōsanguineam vxor-
is ante matrimonium cōtractum, &
etiā post spōsalia, debet matrimonium
separari propter affinitatē quā contra-
xit cum sua spōsa cognoscenē cōsan-
guineā eius. At si talis incestus seque-
tur post matrimonium iā cōtractū &
cōsummatū: nō dirimit illud: sed in pe-
nam peccati, non potest vir petere de-
bitum

An sit vxor dimittenda

bitum à propria vxore, & si petat peccat mortaliter: nec vxor tenet ei reddere debitū. Si tamē vxor petat, ille tenetur reddere: quia vxor non debet puniri pro peccato viri. Habentur de hoc plura capita, in titulo, Si quis cognouerit cōsanguineā vxoris suæ. Et 32. q. 7. cap. si quis viduā. & c. qui dormient. & cap. concubuiſti. Verum est q̄ si quis ignorans esse cōsanguineā vxoris suæ, accederet ad eā, q̄ poterit petere debitū ab vxore, quia illud nō fuit peccatum incestus, sed fornicationis. Hoc dicunt docto. & Palu. 4. d. 34. q. 1. ar. 2. Idē etiā dicendum est si mulier cubuit cū cōsanguineo mariti intra quartū gradum: eadē em̄ pœna puniet̄ qua maritus, scilicet q̄ nō poterit exigere, & tenebitur reddere debitū.

289
Fornicātem vxorē potest di-

QVAERITVR, an causa fornicationis possit vir vxorē dimittere? Respon. q̄ sic. Est enim expressum in euāgelio. Matth. 19. & est secūdu ius naturale,

rale, quia oportet quod maritus sit certus de prole sua, quod non potest certo sciri si sit adultera vxor. Item quia matrimonium est contractus, & dant sibi inuicem fidem coniuges, ergo altero frangente, alius remanebit liber. Excipiuntur aliqui casus ab hac regula. Primus si ambo commiserint adulterium, quia iam est ibi recompensatio. Iste casus & alij sequentes sunt expressi in iure. 32. q. 6. per totam. Secundus si maritus propriam vxorem prostituerit pro pecunia, vel alia re. Hic ponitur in capit. discretioni. de eo qui cognouit consanguineam vxoris suae. Addit Palude, quod idem est iudicium, si ipse maritus viderit & non prohibuerit. Tertius ubi vxor putans se cum viro congregari, decepta est ignoranter, aut contraxit putans esse mortuum. Hoc habetur in c. cum per bellicam. 34. q. 1. & 2. & ibidem ca. in lecto. Quartus si fuerit vi oppressa, ut habetur in ca. proposito. 32. q. 5.

Quia-

mittere
marit^o n^o.
si in qui-
bus casib^{us}
bus.

An sit vxor dimittenda

Quint^o si vir postquā reconciliatus est vxori cognouerit eam: tunc non poterit eam relinquere; vt dicitur. 32. q. 1. capi. 1. & 2. & in l. crimē. C. de adulterijs. Sext^o si vxor infidelis ab eo repudiata cōtraxerit cum aliquo, & postea veniant ambo ad fidē, debent iterum conuenire, extra de diuortijs cap. gaudemus. parapho vltimo.

209

QVAERITVR, an vir teneatur dimittere vxorē adulterā? R. csp. q. nō, sed potest cum ea manere: nisi vxor sit adeo incorrigibilis q. ratione scandali ne maritus in peccatis eius videatur consentire: tunc enim tenetur ab ea separari. Hæc verò separatio ab vxore adultera, quo ad torū quidē potest fieri sine iudicio ecclesiæ, quo ad habitationē verò nō. Ita tenet oēs docto. Limitat tñ Sylue. verbo, diuor. 8. q. illud est verū, qn adulteriū est occultum, si em sit notū q. adultera illa cū mæcho plures dies habitauerit, tunc sine licentia

tia

na ecclesie potest ab ea separari quoad habitationem. Pater ex ca. significasti. de diuortijs. vbi est casus expressus. Idem tenet Ioan. Andre. in cap. plerunq; de donationibus inter virum & vxor.

QVAERITVR, an ordo impediat matrimoniū? Resp. q̄ sic, sed solū de iure positiuo. Vnde etiā dicit sanct. Tho. q̄ papa ex rationabili causa pōt dispēsare. Nec Gręci sacerdotes vtētes vxorib⁹, faciūt cōtra ius diuinū. Dico igitur, q̄ sacerdos, diaconus, & subdiaconus, nō possunt cōtrahere, quia est prohibitum ab ecclesia. Si autē contrahant, matrimoniū est ipso facto nullū. Si verō post matrimoniū ratū quispiā ordinetur, nō dirimitur matrimoniū, sed tenetur manere cum vxore: vt patet in extrauagante antiqua Ioan. 22.

QVAERITVR, an si qs occiderit propriā vxorem vt contrahat cum cōcubina, matrimonium sit validum? Respō. q̄ tale matrimonium est irritū & nul-

291
Ordo im-
pedit ma-
trimo-
nium.

292
Occidēs
vxorē vt
cōtrahat
cum con-
cubina,

Ee & nul-

De impedimento voti.

non potest cum ea contrahere. & nullū ex determinatione ecclesie in. c. super hoc. de eo qui duxit in matrimonium quā polluerat per adulterium. Sed si è cōtrario vxor virum occiderit, vt cōtrahat cum adultero, matrimonium tenebit: quia in iure de hoc nihil est cautum. Si verò aliquis dederit fidem cōcubinæ, quòd vxore mortua contrahet cum illa, non potest cōtrahere cum ea. Vide iura in illo titulo. de eo qui duxit, &c. At si quispiam occiderit vxorē deprehensam in adulterio, peccat mortaliter secundum S. Tho. quanuis iura hoc non puniant. Si verò talis adultera sit iam à iudice dānata ad mortē, poterit maritus eā occidere sicut licitor: quicquid dicant canonistæ. Nō potest tamen maritus ad hoc cogi sicut licitor.

Occidēs vxorem in adulterio deprehensam peccat.

QVAERITVR, utrū votū impediatur matrimonium? Res. q̄ duplex est votum. Quoddam est solēne, alterum verò simplex. Votum solēne impedit

293

Votum simplex & solēne impedit

pedit contrahendum, & dirimit contractum. Votum autem simplex impedit contrahendum, sed non dirimit contractum. Sunt de hoc multa iura expressa in titulo de voto. Et qui post votū simplex castitatis contraxit peccat quotiescunq; exigit debitum: potest tamen reddere non solum quando vxor petierit, sed etiam quodocunq; sibi videbitur honestum accedere ad eā, aut quando senserit q̄ ipsa vult, aut q̄ eget, aut q̄ est periculum incontinentiæ: vt dicit. S. Thom. in additionibus. q. 83. art. 1. ad quartum.

QVÆRITVR, an cultus disparitas (hoc est infidelitas) impediatur matrimonium? Respōdeo, q̄ inter infideles sunt vera matrimonia. Et ita tenent omnes, & est determinatio ecclesiæ in cap. gaudemus. de diuortijs. Secundo dicit. S. Tho. q̄ inter infideles non est tam perpetuum, & tam indissolubile matrimonium, sicut inter fideles: quia

294

Fidelis cum infideli contrahere non pot.

non est sacramentum, ac proinde nec confert gratiã: sed est quidã cõtractus humanus. Si autẽ contrahat fidelis cũ infideli, matrimoniũ nullũ est de iure positivo, quia est prohibitũ ab ecclesia: vt patet in concilio Toleta. 4. capi. 62. & in concilio Agathensi. cap. 67.

297

Cogna-
tio carna-
lis in qui-
bus gra-
dibus im-
pediat
matrimo-
nium.

QVAERITVR, an cognatio carnalis impediãt matrimonium? Resp. primò, q̃ iure naturali prohibiti sunt parẽtes contrahere cũ liberis. Nam omnes homines, etiã gẽtiles damnãt taliã cõnubia: nec de hoc quispiã dubitat. Et sunt egregiã rationes assignatã in sacra scriptura. Vide. S. Tho. & etiã cũ alijs descendẽtibus, &c. Itẽ in primo gradu transuersali inter fratres & sorores, probabile est q̃ est contra ius naturale. Prohibiti verò sunt ab ecclesia quatuor gradus, qui irritant matrimonium: vt patet in cap. nõ debet. de consanguinitate & affinitate. Fuerunt antiquitũs prohibiti septem gradus:

vt patet. 35. q. 5. Papa tamen potest dispensare in gradibus qui non sunt prohibiti iure naturali: vt sit pax inter familias, vel ob confederationem regnorum, vel ob aliam rationabilem causam. In. 4. autem gradu causa rationabilis est q̄ ipsi cōtrahētes petāt. Dispensatio tamē in gradibus iure humano p̄hibitis fieri solita, successit causa quæstus: nihilomin⁹ tenet. De cōputatione consanguinitatis vide Syluestrū, & alios.

¶ Impedit etiā matrimoniū affinitas, vsque ad quartum gradum: vt patet in cap. non debet de cōsanguinitate & affinitate. Et nō solūm affinitas inter cōsanguineos vxoris, sed etiam inter cōsanguineos scorti, & concubinæ meę.

Quauis (vt credo) hæc vltima affinitas cōtrahatur propter ius humanū, & nō ex natura rei vt prima. Est autē regula ad cōputandū affinitatē, q̄ in eodem gradu sum affinis Petro, in quo vxor eius est mihi consanguinea.

De filiis illegitimis.

297

Publica
honestas
ex spōsa-
libus im-
pedit ma-
trimoniū
vt affini-
tas.

De impedimento publicæ honestatis causato ex sponsalibus de futuro, dico q̄ est vinculū inuētum ab ecclesia, quæ decreuit, q̄ per hoc q̄ aliquis contraxit spōsalia cū Maria, nō possit contrahere cum cōsanguinea eius vsq; ad quartū gradū. Et impedit mēimoniū eodē modo ac affinitas: vt patet in ca. ex sponsalibus. de sponsalibus. libr. 6.

298

Parentes
an teneā-
tur alere
filios ille-
gitimos.

QVÆRITVR, an parentes teneantur alere filios illegitimos? Resp. q̄ non est dubitandum quin tam pater quàm mater teneantur alere filios qui nondū attigerunt vsum rationis. Quia omnes gentes putant damnabile relinquere filios in ætate infantili, in qua non possunt sibi victum quærere. Et si exponant eos vt ab alijs alantur, videtur certē quòd peccent mortaliter. Secundò dico q̄ considerando prædictos filios postq̄ habet vsum rationis, est distinguendū. Nā quidā filij illegitimi sunt qui vocātur naturales, solu-

ti cū soluta, suscepti ex cōcubina. Alij sunt ex concubitu dānato, vt suscepti ex adultera, vel moniali, qui vocantur spurij. Et in iure determinatur, quòd parentes teneātur alere primos filios qui habentur à concubina tāquam ab vxore. Alios verò filios spurios nō tenentur parentes alere. Et in poenam illius damnati coitus prætereuntur in testamentis, vt homines ab huiusmodi concubitu pessimo arceantur.

Sed quid de casu qui sæpe est in vsu ego habeo filiam spuriam quam non possum instituere hæredē, quia leges hoc vetant, voco amicum meū, & cōstituo eū hæredē tali pacto, q̄ omnia bona det filix̄ meæ: vtrū talis amicus teneatur dare bona illa filix̄? & vtrū filia cum bona consciētia possit ea retinere, accipere, & possidere, postquā lege municipali prædicta bona sunt vallata? Resp. q̄ omne promissum est de iure naturali adimplēdum, & ideò

299

Amicus
cui pa-
ter reli-
quit bo-
na pro fi-
lio spu-
rio, te-
netur illa

Ee 4 talis

ei dare & spuriè licitè recipit. talis amicus in foro conscientie tenetur dare ea bona filiae meae: si rex illa non confiscauerit: & illa licitè recipiet, & possidebit licitè in foro conscientie, non est dubium.

300

Cognatio spiritualis impedit matrimonium.

QVAERITVR, an cognatio spiritualis impediat matrimonium? Cognatio ista spūalis diffinit à S. Th. & alijs, q̄ sit propinquitas quaedam orta ex hoc q̄ aliquis cōfert sacramentū, vel tenet aliquē ad suscipiendum sacramentum, baptismi scilicet, vel confirmationis. Triplex est igitur cognatio spiritualis. Quaedam quae vocatur paternitas, quae est inter regeneratē & regeneratum: & capio regenerationem, vt se extendat ad confirmationē, nā in proposito idē est iudiciū de confirmatē & de baptizate. & talis non potest contrahere cū baptizato, vel cōfirmato, & cū uxore eius iā ab eo cognita, & cū filijs eorum. Secunda vocatur cōpaternitas, quae est inter patrē spirituale, & patrē natu-

naturalē, & matrem naturalem. Vide capit. primum de cognatione legali. libro. 8. ubi omnia ista ponuntur.

Cognatio legalis contrahitur per hoc quod quis adoptat sibi filium. Et sunt duae species huius cognationis, scilicet paternitas, & fraternitas. Paternitas contrahitur inter adoptantē & filium adoptivum, qui quidem non possunt contrahere. Fraternitas verò contrahitur inter filios naturales adoptatis, & inter adoptivum. Et etiā impedit matrimonium si filius adoptivus transit in potestatem adoptantis: sed si nō transit (quod fit quādo adoptans moritur, vel quando adoptatus emancipatur ab adoptante) tunc potest contrahere cū filiabus adoptantis. ut patet in capit. si qua. de cognatione legali.

301
Cognatio legalis impedit matrimonium.

QVAERITVR, an oēs illi & soli consanguinitatis & affinitatis gradus qui Leuiti. 18. exprimuntur, possint impedire matrimonium contra-

302

hédum, & dirimere cōtractum. Respōdetur negatiuèq; nec omnes illi, nec illi soli. & ita firma fide tenendū est. nā in concil. Triden. sessio. 24. can. 3. hoc diffinitur his verbis. Si q̄s dixerit eos tantū consanguinitatis & afūnitatis grad⁹ qui in Leuitico exprimunt, posse impedire m̄rimonium cōtrahendū & dirimere cōtractum, Anathema sit.

303

QV AERITVR, an in ecclesia catholica sit aūthoritas & potestas ad cōdēdū de nouo aliqua legitima impedimenta quæ impediant matrimonium contrahēdum & dirimant contractū. Similiterque habeat potestatem depōnendi & annullandi ea impedimenta, quæ olim legitimè impediēbāt matrimonium contrahendū & dirimebant contractum. Respōdetur affirmatiuè, & ita firma fide tenendum est, sic enim diffinitur in illo. 3. Canone. his verbis. Si quis dixerit non posse ecclesiam in nonnullis illorum Leuitici impedimen-

pedimentis dispensare aut constituere
 ut plures impediant & dirimant, Ana-
 thema sit. Itē pbatur q̄ ecclesia catho-
 lica prædictam habeat potestatem. Nam
 olim cōsanguinitas impediēbat & diri-
 mebat matrimoniū vsque ad septimū
 gradū, postmodū autē fuit ordinatū &
 stabilitum ut nō impediāt nisi vsq; ad
 quartū gradum, ut habes de cōsanguini-
 tate & affinitate cap. quare. Itē olim
 vsque ad concilium Tridenti. affinitas
 ex fornicatione cōtracta, impediēbat
 & dirimebat matrimoniū vsq; ad quar-
 tū gradum. At verò nunc post cōciliū
 prædictū, non impedit nec dirimit nisi
 vsq; ad secundū gradū, ut habes sessione
 p̄pius allegata. c. 4. ¶ Itē cognatio spūa-
 lis, quæ nascitur ex administratione sa-
 cramēti baptismatis & sacramēti cōfir-
 matiōis olim p̄ tres grad⁹ matrimoniū
 impediēbat. At iā post p̄allegatū cōci-
 liū, dūtaxat in duob⁹ gradib⁹ matrimo-
 niū impedit & dirimit, ut habes in lo-

co nunc præallegato. cap. 2.

Item publicæ honestatis iustitia quæ ex sponsalibus de futuro oriebatur impediēbat & dirimebat matrimonium, etiā si essent inualida spōsalia, dū tamē inualidatio illa nō proueniret ex defectu consensus contrahētium. At verò post Tridē. conc. c. 3. loco citato nihil impediūt, si sint inualida. Vndecūque inualidatio fuerit orta.

Itē publicæ honestatis iustitia, quæ olim per plures grad^o impediēbat & dirimebat matrimoniū, iam nūc ut patet in ca. illo. 3. proximè allegato, non excedit primum gradum. ¶ Item clandestinus matrimoniij cōtractus temporibus antea actis non dirimebat matrimoniū sic contractum, nunc iam dirimit ipsum, ut sancitum est in eodē cōcilio, & sessio. de reformatione matrimoniij. ca. 1. Habet ergo ecclesia potestatem & auctoritatem ad condendum de nouo legitima impedimenta quæ & impediunt

diant & dirimant matrimonium, & vt
 quæ olim illud legitimè impediabant
 & dirimebant, iam neutrum faciāt.

QVÆRITVR, an sint aliqua
 causæ propter quas matrimonium in-
 ter fideles semel validū & firmū dissol-
 ui quo ad vinculum possit. Responde-
 tur q̄ si de matrimonio rato & cōsum-
 mato sit sermo, sub Deo & Christo Ie-
 su domino nostro (sola morte alterius
 cōiugum excepta) nulla est causa, nul-
 laque potestas qua possit matrimoniū
 quo ad vinculum dissolui, hæc senten-
 tia est cōmunis, & vnanimi omnium
 sanctorū doctorū assertione probata,
 quæ liquidò constat ex illo Matth. 19.
 Quos Deus cōiūxit homo nō separet.
 Essetq; hæreticū oppositum asserere.
 Dicimus secundò, quòd si de matrimo-
 nio rato nō tamen cōsummato loqua-
 mur, vna est causa qua quò ad vinculū
 dissolui potest. Et hæc est solennis pro-
 fessio religionis. Et ita firma fide tenē-
 dum

De Matrimonio.

402
dum est. Sic enim vsus totius ecclesie
catholicæ docuit ab antiquo, & insu-
per ita diffinitū est in concil. Tridē. ses-
sio. 24. de matrimonio. can. 6. cui⁹ ver-
ba sunt. Si quis dixerit matrimonium
ratum non consummatū per solēnem
religionis professionem alterius con-
iugum non dirimi, Anathema sit. Est
& alia causa qua dictum matrimoniū
quo ad vinculū dissolui potest, dispēsa-
tio videlicet summi pontificis. Quod
quidē non aliter probatur nisi per hoc
q̄ summus pōtifex aliquoties dispēsa-
uit, & licentiam facultatemque contu-
lit, vt tales coniuges ad secundas nup-
tias transirēt. Hoc tamen non tantam
firmitatem aut probabilitatem habet
quin oppositum securiūs & proba-
biliūs dici posset. vt habes supra. qua-
stio. 281.

Tertiō dicimus, quòd matrimonij
vinculum inter veros cōiuges nec dis-
soluitur nec dissolui potest per adulte-
rium

nium alterius cōiugum, vnde tali adulterio interueniēte, neuter coniugum potest aliud matrimonium contrahere. Et ita firma fide tenendum est, sic em̄ diffinitur in loco statim allegato. Cano. 7. cuius verba sunt. Si quis dixerit ecclesiam errare, cūm docet & docuit iuxta euāgelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius cōiugum matrimonij vinculum non posse dissolui & vtrūque, vel etiā innocentem qui causam adulterio nō dedit, non posse altero coniuge viuente, aliud matrimoniū contrahere moechariq; eum qui dimissa adultera aliā duxerit, & eam quæ dimisso adultero alij nupserit, Anathema sit.

Quartò, dicimus quòd nec per hæresim nec per molestam cohabitationem, nec per affectatam absentiam à coniuge, potest inter veros coniuges vinculū dissolui matrimonij, & ita firma fide tenēdum est. Sic enim diffinitur

TUR

tur vbi supra cano. 5. cuius verba sunt.
 Si quis dixerit ppter hæresim, aut mo-
 lestam cohabitationem, aut affectatâ
 absentiam à cõiuge dissolui posse ma-
 trimonij vinculum, Anathema sit.

305

QVAERITVR, an i ecclesia in-
 ter veros cõiuges possit multis de cau-
 sis diuortium quo ad torum, seu quo
 ad cohabitationem fieri? Respõdetur
 affirmatiuè, quòd multas ecclesia ca-
 tholica habet causas, propter quarum
 quâlibet potest suprâ dictũ facere di-
 uortium. Et ita firma fide tenendũ est,
 quoniã sic diffinitur vbi supra cano. 8.
 vbi sic habetur. Si quis dixerit ecclesiã
 errare cũ ob multas causas separatio-
 nes intercõiuges, quo ad torũ, seu quo
 ad cohabitationẽ, ad certũ incertũ ve-
 tẽpº fieri posse decernit, anathema sit.

306

QVAERITVR, an solẽnitas nu-
 ptiarum certis temporibus fieri prohi-
 bita licita sit, sintque meritò obseruan-
 dæ benedictiones, alięq; cæremoniæ
 quibus

quibus ecclesia in solennitate nuptiarum utitur. Respondetur affirmatiue, & ita secundum fidem tenendum est, quonia sic definitur in prædicto concilio & sessione. can. 11. cuius verba sunt. Si quis dixerit prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus, superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones & alias ceremonias quibus ecclesia in illis utitur damnauerint, Anathema sit. Sunt autem causæ matrimoniales ad iudices ecclesiasticos deferendæ, ad quos proprie spectant, sic enim definitum est in prædicto concilio & sessione. Cano. 12. his verbis. Si quis dixerit causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos, Anathema sit.

QVAERITVR, an professi solenni voto castitatem, & etiam illi qui in sacris ordinibus sunt constituti, possint matrimonium contrahere, quod

Ff firmum

firmum sit & validum. Respondetur
negatiue, neque ehmilitate contrahe-
re possunt, quod si contrahant, totum est
irritum & inane; nam ita definitur vbi
supra cano. 9. his verbis. Si quis dixerit
clericos in sanctis ordinibus constitu-
tos, vel regulares castitatem solen-
niter professos posse matrimoniū con-
trahere contractumque validum esse
non obstante lege ecclesiastica vel vo-
to, & oppositum nihil aliud esse quam
damnare matrimoniū, posseque om-
nes contrahere matrimoniū qui non
sentiunt se castitatis etiam si eam vo-
uerint habere donum, Anathema sit.
Cum Deus id recte petentibus non de-
neget, nec patiatur nos supra id quod
possumus tentari.

308

QVAERITVR, an rationabili-
ter ecclesia prohibuerit sacerdotibus,
ne matrimoniū contraherent (nec
enim huiusmodi prohibitio est de iure
diuino vt dicit D. Tho. 2. 2. q. 88. ar. 1. 1.

numm. 39

& patet

patet, quia orientali sacerdoti est licita copula carnalis vxoris, quā habuit prius (quā ordinaretur). Et videtur q̄ nō, quia orientales sacerdotes, vt diximus, sunt vxorati. Item, quia multa scandala per abrogationem huius legis vitarentur, quæ passim contingunt, ergo melius esset q̄ quilibet sacerdos suo arbitrio relinqueretur, vt ille qui vellet continenter viuere ita viueret, & qui vellet vxorem ducere eam duceret. Præterea legales sacerdotes vxores habebāt. Itē & fortius, q̄a in primitiua ecclesia nō solū simplices sacerdotes, sed etiā episcopi erāt vxorati, vt patet ex apostolo. 1. Tim. 3. oportet episcopū irreprehensibile esse, vni⁹ vxoris virū. Quæst. grauissima est, ad quā respōdet magnis ex causis & sc̄tissimè hanc legē ab ecclesia inductā & hactenus cōseruatā, nec vnquā erit decens vt rescindatur. Primū patet vbi simul ad hoc vltimum r̄ndetur argumētū. Nam primitiua ecclesia dum ad

huc rudis ex gentibus constituebatur, leuiora dedit præcepta, ne territi fugerēt, ne laqueū viderent inijcere, & plus imponere oneris q̄ posset hominum sustinere fragilitas. Ideoq̄, apostoli non præcipiunt cōtinētiae cœlibatū, sed virginitatē consulunt, ieiunia non improbant. At ex eorū traditiōe obseruari docet Hierony. tum in epist. ad Marcellā, tum in libr. de celebratione paschæ. In tenella igitur adhuc ecclesia dum ecclesiasticus ordo instituitur, p̄pter conuersorū paucitatē admissum est sacerdotibus vti matrimonio prius cōtracto. Roborata verò ecclesia, hominibusque ad potiora puocatis, addict⁹ est ecclesiastico ordini cœlibatus, vt nō nisi deinceps cælebs victurus admittatur ad ordines. Hinc Ambro. in episto. ad Ephe. cap. 4. ibi. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos. sic ait. Postquā omnibus locis ecclesię sunt cōstitutę & officia ordinata, aliter composita res est quàm cœperat.

Rationē autē huius mutatiōis assignat Hiero. cōtra Iouinia. lib. 1. c. 19. Si laicus inq̄t & quicūq; fidelis orare non pōt nisi careat officio cōiugali (1. Corī. 7.) sacerdoti cui semp p̄ populo offerēda sunt sacrificia, semp orādū est. Si semper orandū est, semper carendū matrimonio. Nā in vetere lege qui p̄ populo hostias offerebāt, nō solū in domib⁹ suis nō erāt, sed purificabātur ad tēpus ab vxoribus separati, vinū & ficerā nō bibebāt quæ solēt libidinē puocare. Et Ambro. in. 1. ad Timo. epist. c. 3. ibi, diaconi sint vnus vxoris viri sic ait. Veteribus em̄ idcirco concessum est Leuitis & sacerdotibus vxores ad vsū habere, quia multum tempus ocio vacabant à ministerio aut sacerdotio, multitudo enim erat sacerdotum & magna copia Leuitarum, & vnusquisque certo tēpore seruibat diuinis cæremonijs secundū institutū Dauid. Hic em̄. 24. classes constituit sacerdotum, vt vicibus de-

De Matrimonio.

208

seruirent. Vnde Abia octauam classem habuit, cuius vice Zachariasungebatur sacerdotio. Luca. 1. sicut continetur in Paralipomenon libr. 1. cap. 24. ita ut tempore quo non illos contingebat deseruere altari, domorum suarum agerent curam. At ubi tempus imminerebat ministerij, purificati aliquantibus diebus accedebant ad templum offerre Deo. Nunc autem. 7. diaconos esse oportet, aliquantos presbyteros, ut bini sint per ecclesias, & vnus in ciuitate episcopus, ac per hoc omnes à conuentu foeminae abstinere debere, quia necesse est eos quotidie praesto esse in ecclesia, nec habere dilationem ut post conuentum legitime purificentur sicut veteres, &c. Hactenus Ambrósus. De gentiliū verò sacerdotum castitate audi Hierony. lib. 2. contra Iouinia. cap. 3. epistola. 6. Antequam, inquit, religio nostra fulgeret in mundo, vnicubas semper habuisse inter matronas decuit, per illas fortun-

ne

na muliebri sacra fieri solitum. Nullū sacerdotem bigamum, nullum flaminem bimaritum leges. Hierophantes quoque Atheniensium vsque hodie cuncta sorbitione castrari, & postquam in pōtificatum fuerint electi, viros esse desinere. *IV. ἀλλοιότης αὐδιστοῦ ἱεροῦ*

QUO D vero nunc non expediat ut prædicta ecclesie prohibitionē sacerdotēs sint coniugati rescindatur, probatur. Primò, quia matrimonij onera multa sunt, totumq; hominem requirūt, & tenetur vxoratus vxoris filiorumque curā habere. 1. Timot. 5. Si quis suorum & maxime domesticorū curam non habet fidem negavit, & est infideli deterior, quomō ergo sacerdos miles Christi vxoratus & multis filijs circūseptus poterit semper diuino intēdere ministerio? 2. Timot. 2. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus. &c. Præterea si hæc rescinderetur lex, maior esset ambitio circa

310

beneficia ecclesiastica nō solū obtinen-
 da, sed etiā multiplicanda. Nā plura nō
 sufficerent multis filijs onerato, cū tan-
 ta nunc sit pro filijs illegitimis procu-
 randis ambitio. Præterea tota hone-
 stas & habitus clericorū periret, & va-
 carent vestibis pretiosis ut vxoribus
 placerent, eorumque castitas non esset
 maior. Si enim liceret eis vel vnā ha-
 bere, cū ad eam visitandam plures de-
 berent accedere, nequaquā essent vnā
 contenti. Hinc de beato legimus Au-
 gusti. fœminarum verò nulla in domo
 eius mansit, nec etiā germana, nec fi-
 lia patris quæ Deo pariter seruiebant
 dicebat enim, quòd & si de eis non pos-
 set oriri suspicio, tamen de alijs quæ ad
 eas aduentarent, posset oriri. Præterea,
 in eleemosynis elargiendis patres pau-
 perum essent multò contractiores quā
 nunc sunt.

Ad illud de sacerdotibus orientalibus,
 Respōdetur q̄ ex dispensatione ecclesiæ

Græcis sacerdotibus permiffum est vti matrimonio ante ordines contracto. Schismatici em̄ cūm essent, voluit pia mater ecclesia vel sic ī gremiū suū eos recipere. Cæterū post ordines sacros receptos matrimoniū contrahere nemini permiffum est, vt patet in canonicis apostolorū. Can. 25. Et in Cōcilio Neocæsariensi. Can. 1. & in. c. cū olim, de clericis coniugatis. Ad aliud verò argumentum q̄ plura scandala sacerdotū vitarentur, Responderetur q̄ hæc scandala non parit coelibatus, sed abolitio amoris & timoris Dei, libera concupiscentia, appetitus effrēnis, horror virtutis, & interdum pontificum & aliorum promouentium vitio, hæc accidunt, qui non doctiores, non meliores, sed nobiliores, ditiores & argutiores in clerum eligunt, & simplices quosque (probos tamen & innocentes tanquam inidoneos) repellunt, qui affinibus cognatis & amicis (quasi

De Matrimonio.

terrenæ forent militiæ) officia largiuntur, non vilitati consulentes egentis ecclesiæ, sed potentum aut amicorum parere volentes iussioni. Quodque his deterius est, illis donant clericatus gradum, quorum fuerunt aliquando obsequijs deliniti, magis personæ commo dum, quam accipientis personam attendentes. Quibus dicitur Micheæ. 3. qui ædificatis Sion in sanguinibus & Hierusalem in iniquitate. Igitur quisquis se non continere iudicauerit, se initiare ordinibus non sinat, sed utatur sibi admissio fornicationis remedio in matrimonio. Si autem sacris se initiari fecerit, factum est ei illicitum quod prius licuisset. Et si putans se continere posse ordinatus fuerit, & postea carnalis petulantia sic efferbuerit, ut sibi ei impossibile videatur continere, oret deum, & in eo confidens dicat cum apostolo, Omnia possum in eo

Philip.
pen. 4.

qui

qui me confortat. Audiaturque Christus dicentem Lucæ. II. Petite & accipietis, quærite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis. Impossibile autem dicunt, non quia gratia Dei assistente impossibile sit, sed quia negligentia torpentes, non conantur ut sint continentés. Orent ergo huiusmodi, abstineant, ieiunent, corpus inedia subiiciant, occasiones libidinem prouocantes fugiant, ad bonâ opera se conferant, & diuino sultu auxilio poterunt continere, quod sibi prius impossibile suspicati fuerant. Dicit enim negligens se non posse continere, non quia non potest, sed quia non vult. Nam deliciarum affluentiam, epularum & poculorum copiam refecare iste non cupit, muliercularum consortia & alia concupiscentiæ incentiua vitare refugit, ocium studio repellere negligit, iuxta Hieronymi consilium
ad

De Matrimonio.

ad Rusticum monachum. Ama studia
scripturarum, & carnis vitia non ama-
bis. Itaque plerisque sacerdotibus non
virtus continendi, sed voluntas deest.
vellent nanque plerique hominum esse
boni sed non sunt, non quia esse non
possunt, sed quia non volunt, vt ait Au-
gustinus libr. 2. de peccatorum meri-
tis. c. 17. Nam contra naturam est cor-
pus voluptatum sine voluptate frui te-
ste Hiero. contra Iouinia li. 2. c. 37. epi-
stola. 6. Istis quoque dicit Chryf. homi-
lia in Psalmũ. 50. Non possum, ais, me
continere, hoc pusillanimitatis est &
negligentiæ tuæ, qui Dei præcepta cõ-
tempnere malles, quàm facere.

Laus Deo, pax viuis, re-
quies defunctis.

Finis summæ de septem Ecclesiæ my-
sterijs & sacramentis, ad laudem
Dei omnipotentis.

DE CLAVI

B V S.

Hæc materia tractatur in. 4. dif. 18.
 & D. Tho. in additionibus ad ter-
 tiam partem. q. 17. clauis enim in
 ecclesia esse debent.

Dicitur autem clavis potestas,
 qua remouetur obstaculum
 intrandi regnum cœlorum.
 Impedimentum enim totius humanæ
 naturæ ex peccato primi hominis con-
 sequutum, per passionem Christi amo-
 tum est: & ideò post passionem vidit
 Ioh. apoc. 4. in cælo ostium apertū. Sed
 alicui adhuc quotidie manet clausum
 propter peccatū originale qđ cōtraxit
 & ppter actuale qđ cōmittit: & ppter
 hoc egem⁹ sacramētis, & clauib⁹ eccle-
 siæ, in quib⁹ efficacia passionis manet.

Quia

Quia ex latere dormiētis ī cruce, sacra-
mēta fluxerūt, quibus ecclesia fabricat̄.

313

Hanc autē clauū, potestatē aposto-
lis cōtulit Chrs, vt expresse determina-
tur in cap. firmiter. de summa Trini. &
fid. cath. Quādo autem fuerit apostolis
collata? Armachanus absurde errans li.
11. de quēstionibus Armenorum. c. 14.
& 15. cōtra oīum doctorum sniam di-
cit q̄ Marci. 3. cūm dñs duodecim apo-
stolos elegit. Sed patet hoc esse falsam,
quia Matthæi. 16. pro magno vn̄ pro-
misit Petro dicens, Dabo tibi clauē re-
gni cælorum: non ergo antea habebat,
aut nihil pmisit. Itē antequā ipse eis
consecrasset, sacramētumq; constituif-
set, potestatē dedisset consecrandi: ac si
Cæsar cōstitueret regē aliquē super re-
gno non cōstituto. Dico ergo q̄ in cœ-
na (Matthæi. 26.) cōtulit totam potesta-
tē ordinis. Potestatē autē iurisdic-
tionis in foro interiori, Ioan. 20. Accipite
spiritū sanctum, quorū remiseritis pec-
cata

cata remittuntur eis. Potestatem autem iurisdictionis in foro exteriori, Matthæi 18. Quæcunq; alligaueritis super terram, &c. Nec inconuenit, quod apostolis Christus (potestatem excellentiæ habens) apostolicam potestatem iurisdictionis consummatam & perfectam contulerit ante sacerdotiũ. Vnde & ecclesia nũc tẽporis iurisdictionẽ in foro exteriori dat etiam non sacerdotibus, & potestatem ordinis dat ijs, quibus nõdum cõtulit potestatem iurisdictionis.

Et nota, q̃ illa potestas data in foro exteriori Matth. 18. (Ibi enim fundant scholastici autoritatẽ excõmunicandi. Et Hierony. ibidẽ, & August. lib. 1. contra aduersarium legis & prophetarum cap. 17.) Aduertendum inquam, q̃ hæc potestas excommunicãdi potest dici clauis regni cælorum, si regnum cælorum capiatur pro ecclesia militante. Augusti. loco citato, & super Ioã. tracta. 50. & habetur. 24. q. 1. cap. quodcun-

De clauibus.

cunque. Si autē regnum cœlorum capiatur pro ecclesia triūphante, potest dici clavis indirectè & secundariò. Nā quatenus excommunicatio excludit à sacramentis quibus regnū cœlorū aperitur, potest dici quod claudit regnū cœlorū. Quatenus verò absolutio ab excommunicatione, admittit ad sacramenta, ex consequenti regnū cœlorū aperit.

315

SED utrū omnes apostoli habuerint clauis? Et videt̄ quod non. Quia Matthæ. 26. soli Petro sunt promissæ. Res. cum Caietan. libr. de primatu Romanæ ecclesiæ cap. 5. & 6. quòd sine dubio omnes apostoli à Christo & non à Petro susceperunt clauis. Patet in cap. firmiter. de summa Trinitate & fide catholica. Etiam habetur in cap. loquitur. 24. q. 1. & ex Hiero. lib. 1. contra Iouinianum. Petro autem collatæ sūt clauis. Ioã. 21. ibi, pasce oues meas. Eadē em̄ potestas requiritur ad pascedas oues Chri, & ad aperiendū vel clauden-

dendū regnū cœlorū. Nā qñ Christus
 uiuus erat & præsens, non egebat vica-
 rio : consentaneum est ergo vt post re-
 surrectionē eū instituerir: & non vide-
 tur vbinam hoc fecerit nisi Ioan. vlti.

319

Dico præterea, q̄ sicut peculiariter
 clauēs Petro cōmissæ sunt Matthei. i 6.
 sic Ioā. vlti. aliqua peculiaris potestas
 data est Petro præter cæteros: potestas
 enim Petri in duobus maxime excē-
 dit potestatem aliorum apostolorum.
 Primū, quia Petri potestas etiam se
 extēdit supra ipsos apostolos. Nam vt
 arguit Innocent. de maioritate & obe-
 dientia. c. 6. qui dixit, Pasce oues meas,
 nō distinguens inter has oues & alias,
 alienum à suo demonstrat ouili, qui
 Petrum pastorem non recognosceret.
 Quo eodem argumento, vtitur Boni-
 facius octaus in extrauagāti, vnā san-
 ctā. Secundò excellebat in hoc, q̄ po-
 restas Petri erat ordinaria in vniuer-
 sum orbē, aliorum verò postolorū erat

De clauibus.

extraordinaria ex priuilegio peculiari. Vnde factum est vt successores Petri successerint in vniuersa potestate respectu omniū ouīū Christi. Successores verò apostolorū nō successerunt apostolis in potestate extraordinaria. Imò crediderim omnē potestatē episcoporū (qui sunt apostolorū successores) à Petro & successoribus Romanis pōtificibus esse deriuatā : ita q̄ successor Petri est immediat⁹ vicarius Chri, & à Cōo accepit potestatē : vt diffinit in cōcil. Florē. & in cōci. Cōstātiē. sessione. 8. sed successores apostolorum nec susceperūt potestatē ab ipsis apostolis, nec à Cōo immediatē, sed mediātē à Romano pontifice. Et sic intelligo decretū Leonis papæ. 19. di. c. ita dñs. Eodē modo dico, clauēs Petri in duobus differre à clauibus apostolorū. Primò in vniuersalitate : accepit em̄ ad aperiendū, non huic aut illi, sed omnibus fidelibus, nullo excepto. Secundo.

dò, quia sic eas accepit, vt ab eo acci-
 piant omnes quicūq, clauis habuerint.
 Nam q̄ apostoli non acceperint à Pe-
 tro, fuit ex peculiari priuilegio, quo &
 Paulus gloriabatur, potestatem aposto-
 licam non ab hominibus accepi. Et
 quanuis in capi. firmiter. dicatur Chri-
 stum contulisse clauem apostolis, &
 eorum successoribus, dico q̄ non est ea-
 dem ratio de apostolis & successoribus
 apostolorum. Quia apostoli ex pri-
 uilegio immediatè à Christo accepe-
 runt potestatem ligandi atque soluendi,
 etiam in totum orbem, quod malè
 Turrecremata negat. Sed successores
 apostolorum, cum manifestè ordinen-
 tur ab hominibus, potestatem ordinis
 non immediatè à Deo accipiunt, pote-
 statem autem iurisdictionis accipiunt
 à Romano pontifice immediatè. Sed
 nihilominus Christus confert clauis
 successoribus: licet per medios mini-
 stros. Quemadmodum idem ipse est

qui tollit peccata mundi: licet per n. ministros sacramentorum.

317 SE. D. vnde constat clauis Petro & cæteris apostolis concessas nunc in ecclesia permanere, cum non maneat potestas faciendi miracula quæ apostolis est collata, nec baptizandi in nomine Iesu Christi, quod apostoli fecerunt. Respondeo, constat potestatem istam uiuentibus apostolis ad alios esse deriuatam. Patet hoc Actuum. 20. Attendite uobis & uniuerso gregi. &c. Et. 1. ad Timothæum. 4. & ad Titum. 1. Secundo dico, secundum fidem catholicam tenendum esse, clauis apostolis concessas, nunc in ecclesia perseverare. Patet ex capit. firmiter. Et ex ecclesie consuetudine, quæ est columna & firmamentum ueritatis. Et Matth. vlti. Ecce ego uobiscum sum usque ad consummationem seculi. Petro enim non sunt datæ clauis propter ipsum, sed propter ecclesiam. Quare perseverante ecclesia,

fia, potestas data Petro debuit perseue-
rare. Et sic intelligatis decretum Augu-
sti. 24. quæst. 1. capi quodcunque. Vnde
& patet quare dicantur, clauēs eccle-
siæ, quia scilicet propter ecclesiam apo-
stolis & successoribus datæ sunt. Cla-
ues autem ecclesiæ appellari frequen-
tissimum est: vt apud Augustinum li-
bro primo de doctrina christiana. capi.
18. refertur.

CLAVIS autem est potestas ligã-
diatq; soluendi, qua ecclesiasticus iu-
dex dignos recipere, indignos exclu-
dere debet à regno: vt dicit Magister
sententiarum. 4. d. 18. & Glossa ex Hie-
rony. Matth. 16. Et cõprobatu à Ioan.
Papa. 22. in extrauagan. quia quorun-
dam, de verborum significatione. Et
aduerte regnum cælorum multiplici-
ter capit. Primò pro sacra scriptura, vt
Matth. 21. Auferetur à vobis regnum
Dei, &c. Secundò pro ecclesia militan-
te, vt Matth. 13. Simile est regnum cæ-
lorũ

318

lorum thesauro abscondito in agro, &c. Et Matt. 25. Simile est regnū cælorū decem virginib⁹, &c. Tertio vt etiā includat duplicē statū, scilicet militātem, & triūphantem: vt Matth. 5. Beati qui persecutionē patiuntur ppter iustitiā, &c. quia ipsorum est regnum cælorum, & nisi abundauerit iustitia uestra, &c. non intrabitis in regnum cælorum. Aperire autē regnū cælorū cōtingit dupliciter. Vno modo ex autoritate & potestate, vt papa cū explicat locū scripturæ, definiēdo verū sensum. Item cū sacerdos ex officio baptizat. Secundo modo nō ex autoritate, sed per simplex ministerium, laicus qui baptizat in necessitate, & vir doctus qui aperit locum abditum sacrarum literarum, aut qui docet qua via ad regnum cælorum perueniēdum sit. Dicēdum ergo, clauem esse potestatem aperiendi & claudendi regnum cælorum, si sit plenaria potestas, quomocunq; accipiatur regnum cælorum.

Et hanc promisit Deus Petro, eaq; vti-
tur pontifex quādo diffinit aliquid se-
cundum fidē tenēdum, vel dispensat in
voto, vel relaxat iuramentum: id enim
est aperire regnum cælorum ex autori-
tate & potestate. Secundò dico quòd
præcipuus actus clauium est ligare &
soluere, & sic per eum diffinitur, sicut
diffinitur humanus intellectus per di-
scursum, & potentia visiuā per visio-
nem coloris.

SED quæritur, utrū sit idem cla-
uis cum caractere? D. Th. 4. d. 18. dicit
q̄ sic. Contrariū dicit Scotus. d. 19. q.
1. & Marfi. 4. q. 12. articu. 2. Sed distin-
guendum est de claue ordinis, & de
claue iurisdictionis: vtraque enim re-
quitur ad aperiendum regnum cæ-
lorū. Clauis iurisdictionis non est idē
cum caractere. Clauis autem ordinis
idem est cum caractere sacerdotali.
Character enim est potestas sacerdo-
talis, quæ datur sacerdoti ad consecran-

319

De Clauibus.

dum. Datur etiam eidem ad absoluendum à peccatis: ita quod inde habet homo potestatem absoluendi, vnde habet quod sit sacerdos. Est ergo vna potestas que ad duos actus se extendit, scilicet consecrandi & absoluendi. Quemadmodum eadem potentia est qua simplicia intelligimus, & qua discutimus.

320

QVIA verò actus clauium requirit idoneitatem in eo in quem exercetur, quia per clauem recipit iudex ecclesiasticus dignos, & excludit indignos, idè indiget iudicio discretionis, & ad explendum actum oportet vt habeat iurisdictionem. Vnde ponitur duplex clavis, scientiæ scilicet & iurisdictionis. Et scientia que est habitus non est clavis, sed autoritas scientiæ actum exercendi. Cõmuniter etiam doctores ponunt clauem ordinis, & clauem iurisdictionis. Quæ distinctio necessaria est, si potestatem excommunicandi & absoluendi ab excommunicatione, ad clauem
dicit

dicimus pertinere cum diuo August.

Potestas clauium se extendit ad remissionem culpæ. Nā licet Deus remittat per se culpam, virtute tamen eius sacerdos agit instrumentaliter, vt instrumentū animatū, nā aliās ad remissionem culpæ nō exigetū votū recipiēdi effectū clauium. Vide Caieta in opuscul. 27. quæstionū, & q. 12. de effectu absolutionis. Et Adrianū. q. 2. de clauibus. Et Thomam Vualdensem lib. de sacramentis, à cap. 143. vsq; ad. 146. inclusiue. Extendit etiā se potestas clauium ad remissionem pœnæ æternæ, quod fit quando remittitur culpa: & etiā temporalis, in eo qui cū contritione accedit. Nam sicut applicatur nobis in sacramento meritum passionis Christi ad remissionem culpæ, ita quoq; eius satisfactio ad remissionem pœnæ: remittere enim huiusmodi pœnam, pertinet ad remissionem peccati. Et quauis. D. Tho. videat̄ dicere q̄ clauis re-

321

mittunt pœnam proportionabiliter ad
 peccata (vt si peccatum est paruum par-
 ua pœna remittitur, si magnum, mul-
 tum pœnæ, sed non tota: quia aliàs fru-
 strâ imponeretur satisfactio.) Tu tamé
 tene, clauis tâtum pœnæ remittere cæ-
 teris paribus cum peccatum est paruum,
 quantum si esset magnum. Quia sacra-
 mentum æqualiter se habet, & disposi-
 tio est æqualis. Nihilominus habita ra-
 tione cõtritionis, cõfessor debet iniun-
 gere satisfactionem. Quia nescit, an to-
 ta pœna remissa sit. Et q̄ pœnitētia nõ
 fit moderanda secundum quantitatem
 peccati, sed secundum cõtritionem pœ-
 nitentis, patet ex Innocenti. cap. 8. de
 pœnitentijs & remissionibus.

322 Potest autem sacerdos ligare ad pœ-
 nã. Scotus dist. 18. & 19. asserit nullũ
 pœnitentẽ obligari ad acceptandum
 pœnitentiam quam iniungit sacerdos.
 Idẽ Gabrie. dis. 16. q. 2. Quia ad satisfa-
 ctionem pro pœna duo sunt remedia,
 alter

alterum in hac vita, alterum in purgatorio: ergo pœnitens poterit suo cedere favori. Quia ex misericordia Dei satisfactio præsens acceptatur pro futura pœna. Secundò dicit q̄ si pœnitens acceptet pœnitentiam iniunctam, teneatur illam implere sub mortali: quod tamen videtur irrationabile. Nam si sacerdos non potest obligare ad mortale, mea acceptatio non inducit peccati mortalis obligationem: non enim volo implere pœnitentiam iniunctam, nisi eo modo quo sacerdos obligare p̄t. Propterea Caieta. quæst. 2. de satisfactione ad. 2. tenet contrarium, q̄ non teneatur acceptare pœnitentiam, nec acceptatam sub mortali adimplere. D. Thom. hic non dicit, an teneatur, sed q̄ sacerdos ligat: nec dicit an ad mortale vel veniale. Sed dist. 16. in expositione textus dicit q̄ est præceptum de satisfactione. Et ita tenet Syluester verbo, Confessio. 1. §. 26. Et ita tenendum est quòd

¶ est præceptum obligans ad mortale, si
 pnia iniuncta sit rónabilis. Probat, quia
 est sacrilegiũ voluntariè relinquere sa-
 cramentũ imperfectũ. Itẽ in foro cõten-
 tioso iudex habet potestatẽ imponẽdi
 pœnã p delicto quã reus subire tenet,
 ergo & iudex ecclesiasticus in foro cõ-
 scientiæ. Itẽ in. c. ois vtriusq; sexus. de
 pœnitẽt. & remis. iniuncta pœnitentiã
 pp viribus studeat adimplere. Itẽ suadet
 ex cap. vlti. de maledicis. Vide de hoc
 supra in materia de satisfactiõẽ. q. 209.

323

EST autem sacerdoti prudentia ne-
 cessaria ad pœnitentibus imponẽdum
 pœnitentiã. Si sciret quantæ pœnæ
 sit debitor pœnitẽs, cum sit iudex, tene-
 tur æqualem imponere. Sed in pœni-
 tentiæ iniunctione multa debent pen-
 sari: vt habetur in capit. 8. de pœniten-
 ti. Nihilominus arbitriũ sacerdotis, nõ
 debet esse aut seuerum, aut remissum:
 videntur enim ridiculæ pœnitentiæ
 huius temporis. Sed in tribus casibus
 licet

licet pœnitentiam leuē iniungere. Primò in articulo mortis, & vbiq; pœnitens est impotēs ad pœnitentiam grauem implendā. Secundò quando indulgentia conceditur pœnitenti ex rationabili causa: illa enim habetur loco satisfactionis. Secus quando indulgentia est indiscreta: vt habetur. c. 16. de pœnitent. Tertio si appareat magna contritio, & peccatum non fuit adeò graue. His adderem etiam, cum pœnitens est tam imbecilli animo, vt per grauē pœnitentiam scandalizetur.

S E D an vnus cōfessor possit mutare pœnitentiam iniunctam ab alio confessore? Resp. q̄ si pœnitentia fuit irrationabilis, pœnitens non tenetur eam implere, nec habet opus commutatione. Si autem pœnitentia erat rationalis, sed fit dura pœnitenti, non potest commutari nisi à superiori. Quia par in parem nō habet potestatem. Et ita intelligo decretum Urbani papæ de pœnitent-

nitētia. d. 6. c. vlt. placuit vt deiceps nul-
 li sacerdoti liceat quēlibet cōmissum al-
 teri sacerdoti ad pœnitentiam suscipere,
 sine eius consensu cui prius se com-
 misit, nisi pro ignorantia illius cui pœ-
 nitens confessus est. Sed vide de hoc su-
 pra in materia de satisfactione. q. 2. 1. 1.

325

Sacerdotes legales non habebant cla-
 ues. Quia illius sacerdotij potestas non
 se extēdebat ad cœlestia, sed ad cœlestiū
 figuras. Et in hoc præferē sacerdotium
 Chri legalis sacerdotio, p hoc, qd Chrs
 assistēs pōtifex futurorū bonorū; ad ta-
 bernaculum cœleste introducit, &c. Illi
 ergo sacerdotes nō habuerunt clauēs,
 sed in eis clauīū figura præcessit. Chrs
 aut habuit clauem autoritatiuē inquan-
 tum Deus, excellētia inquantū homo:
 habuit em̄ potestatem aperiēdi, & clau-
 dendi regnum cœlorū. Soli verò sacer-
 dotes ordinati ab ecclesia, habent cla-
 ues ordinis, & potestatem absoluendi
 à peccatis in foro pœnitentiæ. Hæc cō-
 clusio

clufio habetur in cōcil. Florenti. Etiam
 in materia de ordine latius ostendimus
 contra hæreticos. Clauem autē iurisdic-
 tionis (quæ non directè fe extendit ad
 ipsum cælum, fed mediante militante
 ecclesia) non sacerdotes habere pof-
 funt. vt Archidia. & electi. Lege quar-
 tū argumentū. D. Tho. in additioni. ad
 tertiā partē. q. 19. ar. 3. Vñ nota, q̄ fœ-
 minæ nullā potestātē spiritualē habēt.
 Vnde de legibus & præceptis earum
 debet iudicari, id quod de legibus ma-
 tris familias in domestica gubernatio-
 ne. Nam si materia est grauis & præce-
 ptum necessariū ad conseruationē bo-
 ni cōmunis, obligabit præceptum Ab-
 batissæ ad peccatum mortale. Sin au-
 tē materia non est grauis, quanuis ipsa
 velit obligare ad mortale, lex eius &
 præceptū non obligat ad mortale. Ve-
 rum est, q̄ cū ex voto obediētiae mo-
 nachæ teneantur suæ superiori obedi-
 re, forsitā cū exigeret obediētiam à sub-
 ditis,

ditis, etiam in re non admodū graui, si subdiæ violant obedient iam, votum suum videntur infringere. Sed hoc mihi certum non est. Illud verò primo loco definitum est mihi certissimū. Vnde perperam monachas instituūt, qui absolutè docent, præcepta suarum superiorum non obligare eas ad peccatum mortale. Quemadmodum si quis doceret leges principum foeminarum nullas ad mortale obligare. Sed verum est non habere potestatem obligandi in ordine ad finem supernaturalē, hoc enim pertinet ad vsum clauium.

326   Mali sacerdotes vsum habēt clauū, iniquitas enim ministri non tollit liberalitatem dñi, sed sacerdos est solū minister, ergo non potest sua malitia donum à Deo trāsmissum per eū nobis auferre. Præterea, nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis: si ergo nullus posset vti clauib⁹ in absoluendo nisi existens in grā, nullus se sciret absolu-

tum,

ñ, quod est incōueniens. Hæresis fuit
 Vuicleph condēnata in cōcil. Cōstāt.
 sessio. 8. & .15. q̄ mali sacerdotes pri-
 uātur iurisdictione, quæ etiam manife-
 sto ecclesiæ vsu cōdēnatur. Sed cōtrā
 videtur id quod habetur. 24. q. 1. c. au-
 diuimus. & .1. q. 1. ca. etiā corde. sed lo-
 quitur de diuiso ab ecclesia, vt patet
 legēti. Est etiā argumentū. c. remissio-
 nem. 1. q. 1. & de cōsecra. d. 4. cap. quo-
 modo. ex August. sed loquitur de san-
 ctis, vel bonis catholicis, vel de publi-
 cis peccatoribus qui non tolerantur.

¶ Schismatici, hēretici, excommunica-
 ti, degradati, vsu clauū non habent:
 quia priuantur subditis, in quos pote-
 statem quam habent exercent. Sicut
 nec possent consecrare non habentes
 panem, nec baptizare si non habeant
 aquam. Illi ergo qui priuati sunt, non
 possunt vsu clauū habere. Sed nota
 q̄ in cōcil. Cōstan. statutū est, nō tene-
 ri fideles vitare excommunicatos, nisi

sint nominatim excommunicati, vel manifesti percussores clericorum. Unde fit vt nō omnes excōmunicati & suspēsi priuati sint iurisdictione, illi videlicet qui tolerantur, & quos euitare non debent. Tēpore autē D. Tho. nondum id fuerat constitutum. Peccāt tamen illi administrantes sacramenta quia concilium dicit hanc relaxationē in nullo excommunicatis debere suffragari. Hoc tamen intellige cū grāua falis, peccat enim si est in morā petendæ absolutionis. Item quādo licitē potest se excusare ab administratione sacramētorū. At quādo tenetur administrare sacramēta petēti, non peccat administrando: aliās esset perplexus.

328 Sed nunquid in mortis articulo huiusmodi poterunt absolvere? D. Tho. hīc in additionibus. q. 19. ar. 6. nullum casum excipit. Sed suprā. q. 8. generaliter dixit in articulo mortis quemlibet sacerdotē absolvere posse. Sed. 3. p. q.

82. art. 7. ad. 2. dicit q̄ solus baptismus
 permittitur esse rat⁹ hereticis & schif-
 maticis in arti. necessitatis. In nullo au-
 tē casu possunt cōsecrare, vel aliud sa-
 cramentum conferre. Et idem hac. q.
 ar. 5. 3. Et est cōmunis opinio. Sed Pa-
 lude. d. 25. q. 1. circa finē tenet q̄ in ar-
 ticulo mortis licitum est ab hæretico
 recipere pœnitentiā: quia est sacramē-
 tum necessitatis sicut baptismus. Idē
 Syluester verbo cōfessor. 1. parrapho
 ultimo. Et Maio. d. 17. Et glo. de spon-
 sa. c. 11. Et re vera, de excōmunicatis
 catholicis nō dubito, quin in art. mor-
 tis possint sacramentū pœnitentiæ mi-
 nistrare. Nō enim video causam qua-
 re fideles in art. mortis præsente sacer-
 dote catholico priuentur sacramento
 necessario ex iure diuino. Nec esset
 minus intolerabile prohibere absolu-
 tionē in articulo mortis quā reseruare
 casus: præsertim cū cōmuniter homi-
 nes habeāt attritionē. Itē licet recipere

De clauibus.

re baptisimū, ergo absolutionem: quia vtrumq; est in diuino præcepto, & sacramentum necessitatis. Itē ca. quod non est. de regulis iuris. dicitur, quòd necessitas non habet legem. Et idem mihi probabile est de hæretico, à quo periculum non timetur, & qui non errat in articulo sacramenti pœnitentiæ, præsertim si de iure diuino quilibet sacerdos habeat autoritatē in articulo mort. Non valet quod afferri solet in contrarium de Hermegil. ex. 24. q. 1. cap. vlt. tum quia ibi loquitur de communione quæ non est sacramentū necessitatis, tum quia id fecit ne faueret Arriano episcopo: quem pater ob id destinarat.

329

Sacerdos autem non potest vti clauē in quēlibet, sed in eos tm̄ qui ei in sortem venerint: nisi in necessitatis articulo, vbi nemini sacramenta sunt denegāda. Hāc opinionē. D. Tho. probabiliore facit Martinus. 5. qui in cōcilio

lio

lio Constantiens. circa finem, inter reliquas interrogationes ponit hanc, vtrum credat auctoritatem iurisdictionis papæ & episcopi esse maiorem in soluendo, ligando que, auctoritate simplicis sacerdotis, etiam habentis curam animarum. Proprius verò sacerdos in aliquibus casibus non debet absolue- re sibi subditum, sed remittere ad superiorem. Primus, quando est solennis poenitentia imponenda, quia eius proprius minister est episcopus. Sed iam hæc poenitentia recessit ab usu. Secundus de excommunicatis, quando inferior sacerdos non potest absolue- re. Tertius, quando inuenit irregularitatem contractam, pro cuius dispensatione debet ad superiorem remitte- re. Quartus de incendiarijs. Quintus quando est consuetudo in aliquo episcopatu quòd enormia crimina ad terrorem seruantur episcopo. Et nota solutionem ad primū in additio. quæst.

20. ar. 2. in qua dicit, q̄ sacerdos nō debet audire cōfessionem mulieris cum qua peccauerit, sed debet ad aliū mittere, nec illa debet ei confiteri, sed petere licentiam ad alium eundi: vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia est minor verecundia: si tamen absolueret, absoluta esset. Et quod Augusti. dicit nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit quę in alijs iudicat. Dicit D. Tho. intelligendum secundum congruitatem, & non secundum necessitatem sacramenti. Et hæc de clauibus dicta sufficiant.

Sequitur vltimus de
excommunicatione
tractatus.

23 De excommunicatione.

20. ar. 2. in qua dicit, q̄ sacerdos nō debet audire cōfessionem mulieris cum qua peccauerit, sed debet ad aliū mittere, nec illa debet ei confiteri, sed petere licentiam ad alium eundi: vel ad superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum, tum quia est minor verecundia: si tamen absolueret, absoluta esset. Et quod Augusti. dicit nullus officio sacerdotis vti debet nisi immunis ab illis sit quę in alijs iudicat. Dicit D. Tho. intelligendum secundum congruitatem, & non secundum necessitatem sacramenti. Et hæc de clauibus dicta sufficiant.

Sequitur vltimus de
excommunicatione
tractatus.

De excommunicatione tractatur
 in.4. distinct.18. & à. S.Tho. ibi.
 & in additionibus. quæ. 1. Nos
 breuiter absoluemus hunc tracta-
 tum quatuor punctis.

¶ Primò dicemus quid sit excom-
 municatio, & quæ causæ illius.

¶ Secùdò de casibus in quibus po-
 test homo peccare, ex hoc solum
 quod est excommunicatus.

¶ Tertiò de eo qui potest excom-
 municare.

¶ Quartò & vltimò dicemus de
 excommunicatione minori, quid
 sit, quæ causæ eius, & quis possit
 ab ea absoluerè.

Hh 4 Quo ad

VO ad primum, excommunicatio est separatio à communionem ecclesie quoad fructum & suffragia generalia: & est definitio excommunicationis maioris. Pro cuius intelligentia est notandum, quod excommunicatio non est peccatum, nam quodlibet peccatum (etiam veniale) est maius malum quam excommunicatio, sed est poena: poena autem est privatio alicuius boni, & sic excommunicatio est privatio communicationis ecclesie, quae quidem est quoddam bonum. Secundò nota quod inter christianos sunt quatuor gradus communicationis. Primus est communicatio humana quae etiam invenitur inter infideles, sicut comedere simul, colloqui, tractare: & haec communicatio non est proprie fidelium, sed convenit eis quatenus ciues, & politici sunt. Secundus est communicatio quae consistit in hoc quod est simul convenire in ecclesia ad orandum, ad recipiendum sacramenta, ad electionem

cano-

canonicam actiuam & passiuam, & ad audiēdū diuina officia. Tertius est cōmunicatio bonorū & suffragiorū quæ ex intentione ecclesiæ applicātur, seu offeruntur pro omnibus Christianis. Quartus est communicare, seu habere partem in bonis & meritis aliorum fidelium, quæ titulo charitatis applicantur omnibus existentibus in gratia: secundum illud psalm. 118. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua. His suppositis fit prima propositio, Excōmunicatio non priuat quarta communicatione. Probat, quia illa cōmunicatio fundatur in charitate, charitatem autem nō expellit nisi peccatū: sed excōmunicatio nō est peccatum, vt diximus: ergo. Secunda propositio, Excōmunicatio priuat hominē reliquis tribus communicationibus. Vnde solet ab alijs diffiniri (& bene) excommunicatio est priuatio à quacunque licita communica-

De excommunicatione.

tione fideiū, Consule Caieta. quodli-
 be. 2. q. 12. Et nota antiquam consuetu-
 dinē ecclesiæ in excommunicatione, q̄
 gradatim fideles cōmunicatione pri-
 uabantur. Et fortè tot erant genera ex-
 cōmunicationum, quot genera cōmu-
 nionum. Vnde Syluest. tria genera po-
 nit verbo excommunicatio. 1. §. 1. Ali-
 quando enim priuabantur sola cōmu-
 nione eucharistiæ, quæ antonomasticè
 communio dicitur. vt trad. Dionys. de
 ecclesia. hierar. ca. 3. & ostendit Vual-
 dē. lib. de sacramētis. cap. 95. Et de hac
 intelligo decretū Ioānis papæ. 3. q. 4. c.
 Engeltrudam. Aliquādo priuabantur
 Chri fideles ecclesiastico conuētu ad
 officia diuina audienda, vel ab oratio-
 ne cōmuni: quæ omnes poterāt appel-
 lari minores excommunicationes, &
 eas videre licet. 5. quæst. 2. c. præsentī.
 Et 11. q. 3. cap. ad mensam. Et in conci-
 lio Niceno. ca. 11. & 12. Et Chrysoft.
 homi. 17. in Matthæum circa finem,

Ali-

Aliquando fideles priuabantur omni cōmunionē, quasi præscisi ab ecclesiastico corpore: & hanc veteres appellabant anathema, qua voce Iudæi extremam detestationem significare solebant, teste Hierony. super. i. c. epistolę ad Galatas. Nos hac rēpestare duas tantum excōmunicationes nouimus, minorē, qua quis priuatur cōmunionē sacramētōrum omniū: maiorē, qua etiā priuatur alijs fideiū cōmunicationibus. vt habes de clerico excōmunicato. cap. vlti.

QVÆRITVR, vbi habetur in sacra scriptura, q̄ ecclesia possit hac pœna puniri? Respon. q̄ excōmunicatio fundatur in autoritate Pauli. i. Corinthio. 5. Iam iudicauī vt præsens tradere huiusmodi hominem sathanæ in interitū carnis. Et re vera intelligitur quòd tulit in eum sententiam excōmunicationis. vt Sanct. Tho. exponit. Item fundatur in autoritate. i. Ioann. 5. Est

De excommunicatione.

5. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico ut roget quis. Qui quidē locus licet multipliciter intelligatur, videtur quod sensus legitimus & literalis sit ille de quo dicitur, Si ecclesiam non audierit, sit tibi ut ethnicus & publicanus. Item ad Titum. 3. Hæreticum hominem post primam & secundam monitionem deuita. Quem locum adducit sanctus Thom. ad hoc propositum in. 2. d. 43. & quæstionibus de malo. q. 3. ar. 15. 3. & ita videtur exponere, & forte illa est expositio literalis, & Matthæi. 18. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus.

332

QVÆRITVR, quomodo intelligatur quod excommunicatio priuat à receptione sacramentorum? an sit sensus quod faciat eam illicitam, ita videlicet quod non potest excommunicatus sacramentum suscipere sine hoc quod peccet: tamen si de facto suscipiat, verum suscipiat sacramentum. Vel an sit sensus quod non

q̄ non potest sine peccato suscipere,
 nec si de facto suscipiat, tenet sacramē-
 tum: ita q̄ ultra hoc quòd peccat, sacra-
 mentum est nullum? Hæc quæstio est
 vna de vtilioribus & difficilioribus to-
 tius huius materiæ. Et tota difficultas
 est de sacramento pœnitentiæ, vtrum
 sit nullū per hoc quòd sumitur ab ex-
 communicato. Pro cuius intelligētia
 est in primis notandū, quòd excom-
 municatio non habet ex iure diuino
 priuare à receptione sacramentorum,
 nec à participatione sacrificiorum ec-
 clesiæ. Nam de iure diuino nullus est
 excommunicatus: licet veniat excom-
 municandus ab ecclesia, secūdum eius
 placitum & limitationem. Secūdò no-
 ta, q̄ in potestate ecclesiæ est, facere
 quòd sacramentum pœnitentiæ & sa-
 cramentum matrimonij sit nullum
 vbi susciperetur ab excommunicato,
 etiam inuincibiliter ignorante se esse
 excommunicatum. Quod tamen nō
 posset

posset ecclesia facere de alijs sacramē-
 tis imprimētibus characterem: quia
 habēt determinatam materiam de iu-
 re diuino, quæ non potest subtrahi,
 nec mutari. Hoc supposito dico, q̄ de
 hac re sunt diuersæ sententiæ: licēt o-
 mnes conueniant in hoc, quòd si ex-
 communicatus sciens vel vincibiliter
 ignorās se esse excommunicatum, su-
 scipiat aliquod sacramentum, peccat
 mortaliter & est sacrilegus. Si verò ac-
 cedat bona fide cum ignorantia inuin-
 cibili iuris vel facti: excusatur à morta-
 li, & de hoc nō est dubium. Sed loquē-
 do de annullatione, quidā dicunt q̄ si
 excommunicatus etiā inuincibiliter
 ignorās se esse excōmunicatum, acce-
 dat ad sacramentum pœnitentiæ & ab-
 soluatur, nullum omnino sacramen-
 tum suscipit. Probāt, quia excommu-
 nicatio tollit iurisdictionem, ita q̄ ex-
 cōmunicatus nullius est subditus: sed
 nullus sacerdos potest absoluerē non
 subditum;

subditū; ergo. Patet consequētia, quia licet ignorantia excuset à peccato, tamen non potest facere quod sit validum id quod esset irritum si fieret cū sciētia opposita. Et hinc est quod vsus ecclesiæ habet, quod ante absolutionē à peccatis præmittatur absolutio ab excommunicatione, ne anulletur sacramentum. Secūda, alij dicūt quod si excommunicatus accedat ad sacramentum pœnitentiæ cum ignorantia inuincibili quæ excuset illum à sacrilegio, verum suscipit sacramentum, nec tenetur ampliùs confiteri de illis peccatis, sed querere absolutionem ab excommunicatione, & interim non miscere se diuinis. Hæc sententia est Caieta. in summa. verbo, impedimenta absolutionis. Et Palu. 4. d. 18. q. 4. Adria. q. 2. de confessione. circa finem. Probat, quia licet absolutio sacramentalis sit iure prohibita excommunicato, nullo tamen iure est irrita si de facto suscipiatur, nec

De excommunicatione.

vsus ecclesiæ habet contrarium, & qui hoc cogitant decipiuntur, ergo. Item alia sacramenta non annullantur per hoc quod suscipiantur ab excommunicato, ergo nec hoc: nam deus vnde habeatis contrarium. Item quia aliàs iniusta esset sententia ecclesiæ, si vellet ignorantiam inuincibilem condemnare. Si quis autem excommunicatus per ignorantiam vincibilem, accedat ad sacramentum pœnitentiæ, dummodò confiteatur fictionem, verè suscipit sacramentum, & recedente fictione consequitur effectum. Hanc solus Caieta. tenet expresse. Et probatur, quia pœnæ non sunt ampliandæ, sed potius restringendæ, ut patet de regu. iuris. in. 6. reg. 15. & 49. Item eodè iure excluditur excommunicatus à participatione sacramenti matrimonij, & sacramenti absolutionis: sed ecclesia prohibens excommunicato matrimonium, non irritat illud, sed si fiat tenet,

tenet, vt patet extra de eo qui duxit
 eā quā polluit per adulterium. ca. 6. &
 de matrimonijs cōtractis contra inter-
 dictum ecclesiae. cap. 2. vnde ergo di-
 scrimē in verbis eisdem generalibus?
 Si autem quis celebrauerit pro excō-
 municato, & applicuerit ei sacrificiū,
 siue inuincibiliter, siue vincibiliter i-
 gnoret excommunicationem, appli-
 catio facta tenet. Prohibētur em̄ chri-
 stiani communicare, non tamen inua-
 lidatur excommunicatio.

QVÆRITVR, virū anulletur
 sacramentū per hoc q̄ cōfertur ab ex-
 communicato? Respōdetur & sit pri-
 ma propositio. Si sacerdos excommu-
 nicatus quacunque excommunicatio-
 ne, etiam propter notoriā clerici per-
 cussionem, tentet cōferre quodcunq;
 sacramentū, excepto sacramento pœ-
 nitentiæ, verum sacramētum confert,
 quantum peccet. Nec de hoc est dubiū,
 siue faciat scienter, siue ignoranter, &

De excommunicatione.

tam ubi toleratur quàm ubi nō toleratur. Secunda, Loquendo de sacramento pœnitentiæ, si sacerdos sit excommunicatus non nominatim, aut propter notoriam clerici percussione, & tētet absolueret, verum sacramentum confert. Ita determinatur in extrauaganti concilij Cōstanti. ante quod nullus excōicatus poterat confere sacramentū pœnitentiæ. Et hæc secūda propositio intelligenda est vt prima, videlicet tā ubi talis sacerdos toleratur ab ecclesia quā ubi nō toleratur, & tā ubi crimē propter quod est excōicatus est secretū, quā ubi est publicū. Tertia, si sacerdos sit excommunicat⁹ nominatim, aut propter notoriam clerici percussione, & cū hoc toleratur ab ecclesia, verum sacramentum pœnitentiæ confert, si de facto conferat illud. Patet, quia licet in iure nihil sit de hoc cautum, tamen non est credendum, q̄ ecclesia toleraret eum in publica admi-

ministracione sacramentorum, & cum hoc vellet q̄ facta per ipsum essent irrita: profectò esset intolerabilis error. Quarta, si sacerdos sit excoicatus nominatim, aut propter notoriã clericis percussione, & cū non toleretur ab ecclesia, si tentet absoluerè, nullū omnino confert sacramētum. Patet, quia ista seruabatur ante cōcilium Cōstan. & ibi relinquitur ita seruādum perpetuis tēporibus quoad ista duo genera excoicatorū, ergo. Itē quia talis nullā omnino habet iurisdictionem, ergo.

QVAERITVR, de causa excoicationis an sit peccatū mortale? **Quæstio** hęc pōt dupliciter intelligi. Primò de iure. i. utrū non debeat ecclesia excoicare, nisi propter mortale. Secundo de facto, an si excommunicet propter veniale, vel aliud factū quod non sit peccatum, excoimunicatio teneat. In primo sensu cōmunis opinio est, q̄ nullus potest iure excoimunicari, nisi

334

De excommunicatione.

propter mortale. Patet ex verbis domini Matthæi. 18. ybi tradita fuit potestas excōmunicādi, si peccauerit in te frater tuus, &c. Clarum est quòd de venialibus non requiritur illa diligentia. Itē ex concilio Meldensi. 11. q. 3. cap. nemo. Et hoc tenendum est pro certo: licet aliquando viderim oppositum defendi. Secundò dico, q̄ licet excommunicatio possit iure ferri pro quolibet mortali, quia finis ipsius est salus Christiani, vt patet. 1. Corinthi. 5. quā tollit quodlibet mortale, tñ nõ debet ferri nisi pro grauissimis criminibus, de quibus aliter non speratur sanitas. Patet, quia est vltima medicina ecclesiastica, & nocet plusquam si gladijs feriretur, vt ait Augustin. Itē, quia excōmunicatio nõ debet ferri quousque peccator non audiat ecclesiam. Item, quia Paulus non meminit excōmunicationis, nisi propter incestum, cū tamē essent plura alia crimina. Vnde
de

de patet, q̄ pro tēporali damno non potest ferri excommunicatio, nisi sit nimis graue. Et quidem iudices pessimē faciunt, & grauius peccant concedendo excommunicationes pro rebus leuibus, por las uuas, māçanas, &c. Et est vna de pessimis consuetudinibus quorundam ministrorum ecclesiastica potestate abutentium, quæ omnia iam corrupta sunt. Et anathematis nomē, quo audito maiores nostri tremebant, irrisioni nostris temporibus expositum est. Et ego credo, quòd istæ excommunicationes non obligant, nisi præsumatur esse mortale id pro quo feruntur: non enim de hoc dubito.

○ Sed vtrum statim q̄ homo peccat mortaliter, possit excommunicari? Res. q̄ non, quousque sit contumax & rebellis ecclesiæ. Patet Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum, adhibe tecum, dic ecclesiæ (& vltimò venit excommunicatio) 'sit tibi quasi

De excōmunicatione.

ethnicus. Idem constat ex Paulo, Hæreticum hominem post primam & secundam admonitionem deuita. Vnde de iure nullus potest excōmunicari, nisi præcedat trina admonitio: vt patet in cap. sacrosancta. de senten. excōmunica. Trina tamē admonitio nō est de essentia excōicationis: vt bene norat Palude. d. 18. in. 4. & Duran. ibidem, & Glossa in capit. prædicto, & in cap. statum°. Nec hoc est cōtra euāgelium, nam in euangelio ostenditur ordo iuris, non tamen dicitur, quòd ille est necessarius. Verum est quòd nō expedit aliter fieri quàm in euāgelio expressum est. Nihilominus si quis semel admonitus excōmunicaretur pro mortali, excōmunicatio esset valida. Non dubito tamē quin admonitio sit de essentia excōmunicationis: ita q̄ si quis excōmunicaretur. ante quā esset admonitus, excōmunicatio non teneret. Contra hoc potest fieri vnū argumen-

men-

mētū, quia incurrētes excōmunicatio-
nes latas in iure, nō admonētur prius,
vt patet de incendiarijs, de percussori-
bus clericorū, &c. qui quidē ipso facto
incurrūt in sententiā, ergo. Resp. q̄ ta-
les iam sunt admoniti ab ecclesia, &
à lege Christi prohibente talia crimi-
na, & ista est sufficiens admonitio.

QVÆRITVR, utrū excōmuni- 336
catio iniusta sit valida, vel utrū ha-
beat aliquē effectū? Nota q̄ excōmu-
nicatio, sicut & quælibet alia sentētia,
dupliciter potest esse iniusta. Primò,
quia ipso iure est nulla: vt si aliquis ex-
cōmunicet non subditū, talis continet
intolerabilē errorē, & nullū effectum
habet, tam in foro exteriori, quā in in-
teriori. Ita dicitur extra, de sententia
excommuni. cap. per tuas. & c. statui-
mus. in. 6. eod. titu. Secūdò dicitur ex-
communicatio iniusta ex parte iudi-
cis, quia videlicet malè iudicauit, qua-
cunq; ex causa id fiat, siue ex odio, si-

De excommunicatione.

ne ex defectu probationis, siue ex ignorantia: talis tamen non est ipso iure irrita. Et de hac est nostra disputatio modo, utrum liget? Est questio nimis grauis, & de qua sunt diuersae sententiae. Caieta. 2. 2. q. 70. ar. 4. ad. 2. tenet expressè, qd talis sententia omnino est nulla; ita qd nullum prorsus habet effectum apud Deum, nec apud homines. Probat, quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali, sed iste ut supponimus non peccauit mortaliter, ergo. Item quia sententia iniusta non est sententia, na secundum S. Tho. 2. 2. q. 70. arti. 4. iudicium iniustum non est iudicium, ergo. Adria. quodlibeto. 6. tenet eandem sententiam. Oppositum tenet Ricar. d. 18. q. 5. arti. 3. Alexad. 4. p. q. 82. membro vlti. Syluest. verbo excommunicatio. 2. parapho. 2. & 3. Pal. 18. q. 19. ar. 3. & Durã. d. 18. q. 4. Gratia. 1. 1. q. 2. cap. qui iustus. & videtur esse sententia S. Th. q. 21. additio. ar. 4. omnes isti dicunt,

cunt q̄ excōmunicatio iniusta ex parte
 tantū si nō sit iure irrita, est valida.
 Horum sententia videtur fundari in
 cap. per tuas. de sentētia excōmunicat.
 parapho. verum inanis. vbi dicitur, q̄
 iniuste excōmunicatus debet recurre-
 re ad superiorem, & perere absolutio-
 nē ab excōmunicatione iniusta, ne ec-
 clesie sententiā cōtēnere videatur, &
 ex hoc amplius ligetur. Re vera vide-
 tur mihi, quòd omnes isti doctores lo-
 quātur breuius quā oporteat, idcō
 dicām vobis quòd sentio. Et sit prima
 propositio, Iniuste excōmunicat⁹ nō
 priuatur suffragijs ecclesie communi-
 bus. Hanc tenēt omnes doctores, etiā
 illi qui afferunt sententiam iniustam
 ligare. Signanter Ricardus arti. 7. q. 2.
 & Palude. q. 1. ar. 1. & Alexand. vbi su-
 prā mēbro. 1. solus Durād. eam negat,
 sed rationes Caictani, & Adria. suffi-
 ciēter eam probant. ecclesia enim nō
 approbat iniquam voluntatem & sen-

De excommunicatione.

sententiam iudicis quantum ad hoc, cum sit damnum innocētis, sine aliqua utilitate publica. Secunda propositio, talis sententia quæ non est ipso iure irrita, quatum ad hoc valida est, & sic excommunicatus nō solū propter scādalu, sed absolutè teneretur vitare omnē cōmunionē & vitari. Has duas propositiones tenet beatus Gregor. homi. 26. tractās illud Ioan. 20. Quorū remisistis peccata, & pater hæc. 2. ex multis iuris capitibus, & ex Urbano papa. 11. q. 3. cap. quibusnam. Quia si semel daretur facultas cuilibet discernendi an causa sit iusta, vel non, esset magna cōfusio & schisma: ideò ecclesia iustissimè præcipit vt talis remedia quærat iuris, & interim sententiam timeat, & ei pareat. Tertia propositio, si talis participaret in diuinis, vel alij eidē cōmunicarēt publicè, easdem poenas incurreret coram ecclesia ac si sententia iusta esset. Si enim non est delata appellatione

latio ad superiorem, & conuincor de communicatione contra præceptum ecclesiæ: iudex profectò iustè me condemnabit, tãquam irregularem. Hæc Innocētius extra, de sentētia excōmunicæ. cap. 40. & Grego. in homilia citata. Quarta propositio, licet ex vi præcepti ecclesiastici (etiã in secreto) ille teneatur euitare & euitari (quia præceptū ecclesiæ equaliter obligat excōmunicatum in publico, & in secreto) ex epicheia tamen, siue ex licētia præsumpta, aut rati habitione potest communicare sine scandalo. Quia in alijs præceptis sanè interpretamur intētionē ecclesiæ, cū nō est verisimile ipsam velle obligare. Hic autem nullo pacto est verisimile ecclesiam ad abstinendū obligare voluisse. Nec enim vult alicui innocenti inferre damnū, nisi propter bonum publicum. Priuare autem in publico, necessarium est ad publicam vtilitatem: in secreto autē priuare,

uare, non est necessarium. Hanc puto esse mentem & Caieta. & S. Thomæ.

337

QV AERITVR, vtrū excommunicatio ignorata liget? Ad hoc fit prima propositio, Si ignorantia inuincibilis sit facti & iuris. i. si sit talis quæ excuset à tota culpa mortali, excusat etiam à canone, non incurritur excommunicatio. In hoc omnes conueniunt, nec potest negari. Quia excommunicatio non potest ferri nisi pro mortali: sed iste non peccauit mortaliter vt supponimus, ergo. Patet hæc de constitutio. c. 2. rē quæ culpa caret in dānū vocari nō cōuenit. Secūda, si quis peccet mortaliter, & excommunicatio non fit formaliter lata pro illo facto, nō incurrit sententiam canonis. i. si aliquis sciat se peccare mortaliter, & ignoret inuincibiliter id pro quo lata est excommunicatio, nō est excommunicatus. V.g. occido Petrū & scio me peccare illū occidēdo, ignoro tamē inuincibiliter

liter illum esse clericū, non incurro excōmunicationē. Patet, quia excōmunicatio non est lata contra percussorē hominis sed clerici, ut expressè habet̄ ca. si verò. extra de sententia excōmunicationis. Tertia, si factum pro quo lata est excōmunicatio, sit aliàs licitum, vel non condemnatum iure diuino, ignorantia canonis excusat à pœna. V. g. si papa nunc sub pœna excōmunicationis præciperet ne quis vestiretur serico, & ego ignorare canonem istū, non incurrerē excōmunicationē, quia non pecco mortaliter cūm ignorarem inuincibiliter. Probat̄ur ex cap. proposuisti. 82. d. Quarta, in omnibus statutis latis ab ordinarijs citra papā, ignorantia iuris si sit inuincibilis, excusat à sententia canonis, etiam si faciam mortale pro quo est formaliter lata excōmunicatio. V. g. episcopus fert sententiam excōmunicationis in concubinarios, ego ignoro illam, non incurro

De excommunicatione.

incurro eā: estò sim concubinarius. Et hoc generaliter est verū in omnibus quoruncunque prælatorum inferiorum papa. Et etiam in religionibus pareret, quia ita habetur extra de sententia excommunicationis lib. 6. cap. vt animarū periculis. vbi hoc ipsum expressè cōtinetur. Et in his quatuor propositionibus omnes conueniunt doctores nemine discrepante. Sed tota difficultas est de sententijs iuris latis à papa, quibus est annexa excommunicatio. V. g. lata est in iure excommunicatio cōtra incendiarios, est dubiū, an cadens in factum & ignorans inuincibiliter ius, incurrat excōmunicatiōem? De hoc sunt diuersæ sententiæ inter docto. Adria. q. 3. de clauibus. Scotus. d. 16. q. 98. Maio. d. 18. q. 2. & Glo. in. c. à nobis. de sententiā excōmunicationis. & in capit. vt animarum. Ioan. Andre. ibi. Barto. in. l. cūctos populos. de summa Trini. Omnes isti tenēt partem affirmati-

firmatiuam, videlicet quod ignorantia iuris non excusat à pœna, seu excommunicatione. Probant ex prædicto cap. ut animarum. in quo papa in fauorem animarum instituit, quod non incurrat excommunicationem qui sciens factum ignorat ius, sed præcipit id obseruari in statutis ordinariorum inferiorum, nullam profus faciens mentionem de statutis papæ, ergo cum solum exceperit summus pontifex ordinariorum sententias, fit ut sententia iuris communis in sua vi perseueret. Item quia ignorantia iuris cui est annexa irregularitas, non excusat à tali pœna, ut habetur in. c. cum illorum. de sententia excommunicationis, ergo nec ignorantia iuris cui est annexa excommunicatione excusabit ab ea. Hæc est horum sententia, & quidem videtur quod sit tutior, præsertim quia fauet vsus ecclesiæ quæ communiter irretitos his laqueis remittit ad superiores per confessores, esto pœnitentes laborent inuincibili

De excommunicatione.

cibili ignorantia. Oppositā sentētiā tenet Syluest. verbo, excōmunicatio. 2. §. 3. & excommunicatio vltimo. §. 3. & verbo, Ignorantia. 1. parapho. 8. & summa Angelic. Et videtur esse Caieta. & Anto. Qui omnes tenēt, quòd ignorantia inuincibilis iuris excuset ab excommunicatione. Probatur, excōicatio non potest ferri nisi pro cōtumacia, vt patet ex euāge. sed qui ignorat inuincibiliter nō est contumax, ergo. Item si aliquis sciat substantiā mali actus, & ignoret inuincibiliter aliquā circumstantiā eius, non imputatur ei ad malitia talis circumstantia, ergo. Ad argumenta vtriusq; opinionis potest faciliter responderi. Et quanuis sapientissimus magister Victoria in neutram partē aperte declinet, tamen primā sentētiā reputat tutiorē. Et idē tenēdū est, q̄ si fiat id pro quo lata est formaliter excommunicatio, incurritur, estō inuincibiliter ignoretur ius.

Nec

Nec valet solutio Syluestri, quia etiā pontifex est ordinarius, & q̄ eius sententiæ etiam excipiuntur in illo ca. vt animarum periculis, quia est cōtra cōmunem vsum loquendi. Nam in titu. de officio iudicis ordinarij: iurisperiti communiter distinguunt ordinarium à summo pontifice.

QVAERITVR, an incurrat sententiā excōicationis qui facit aut omittit aliqd̄ inuincibiliter credēs se incurere excōicationē propter illud? V. g. furatus sum decē aureos in ecclesia, & credo inuincibiliter q̄ ob illud crimē sit posita excōmunicatio, cū tñ nō sit: est dubiū, an incurrā? Et videtur q̄ sic, quia qui facit actū aliās bonum, si cogitat esse malū, peccat propter illā consciētā, ergo. Resp. q̄ in tali casu pecco mortaliter, & incurro tantam culpam & p̄cēnā, quantā incurrissem, si de facto fuisset imposta excōmunicatio p̄ illo opere, sicut ego cogito: quia con-

scientia est quæ damnat, vel absoluit,
 Secūdo dico, q̄ talis quādiu habet illā
 cōsciētiam debet se in omnibus habe-
 re, ac si verè esset excōmunicatus, nā
 aliās peccabit propter cōsciētiam quā
 habet. Tertiò dico q̄ talis de facto nul-
 lam excommunicationē incurrit. Pro-
 batur, quia ipse non potuit supra se fer-
 re talem sentētiā nec alius tulit, ergo.
 Itē, quia si ille cogitasset eodē modo,
 q̄ propter illud opus incurrebat mor-
 tem temporalem, nō incurrisset illam
 propter solā suā imaginationē, ergo.
 Ad argumentū in cōtrariū dico, q̄ nō
 est idē iudiciū de culpa & de pœna, nā
 culpa pēdet ex vniuscuiusq; volūtate,
 pœna autē nō nisi à iure, vel à iudice.

339

Iam verò de secundo principaliter
 quæritur, vtrū liceat cōmunicare cum
 excommunicato? Hic sunt breuiter
 tria definiēda. Primū in quibus sit lici-
 tū communicare cum excommunica-
 to, & in quibus nō. Secūdū an incurrat
 aliquam

aliquam césuram qui participat cū excommunicato in prohibitis. Tertium an sit semper mortale peccatū participare cū excōmunicatis in prohibitis. Quoad primum, sit prima propositio, Post concii. Constāt. duo genera excōicatorū tenemur vitare. scilicet excōmunicatos nominatim, & excōicatos propter notoriā clerici percussione: cū his in quā est prohibitum participare, in his quæ in hoc carmine continentur, Os, orare, vale, cōmunio, mensa negatur. Hoc tamen intelligendū est, quādo tales excōmunicati non tolerātur in ministerio ecclesiæ. Nam si tolerātur per communē errorē, iam diximus suprā quod sacramenta ab eis collata sunt valida, ac proinde nō tenemur vitare eos, etiam in istis. Hoc patet ex iure, & ex prædicto concii. Secunda, Cū omnibus excommunicatis quocūq; modo sint excommunicati, est licitū participare in his quæ hoc carmine continentur,

De excommunicatione.

Vtile, lex, hūile, res ignorata, necesse.
Vide in summa Caie. declarationē horū
verborū. Tertia, excōicatio nō nomi-
natim, nec propter notoriam clerici
percussionē, null⁹ tenetur vitare post
concilium Cōstan. etiam in contentis
in primo versu. Vnde possumus cū eis
colloqui, diuina officia audire, indu-
cere eos ad administrādū sacramenta,
si eis ex officio vel ex cōmissionē hoc
incumbat: quia sic ordinauit conciliū,
in fauorem animarum. Hęc est aliquo-
rum nō omnium. Nam Syluest. Caie.
& Adri. tenēt oppositum quoad parti-
cipationem sacramentorū tam actiuā
quā passiuā: aiunt enim eos peccare
in tali administratione sacramentorū,
ac proinde non licere fidelibus eos in-
ducere ad eam. Forsitan conciliū non
ordinauit, nisi q̄ facta per tales essent
valida: quia hoc maximē expediebat
animabus. Quo ad secundū de quanti-
tate poenæ, sit prima propositio. Qui
parti-

participat in prohibitis eum excomunicatis, de quibus loquitur prima propositio, incurrit sententiam excommunicationis maioris in duobus casibus. Primo, quando participat in crimine pro quo fuit lata excommunicatio. Secundo, quando excommunicatio fertur sub hac forma, *excomunicamus Petrum & omnes participantes, & cum illo communicantes*. Extra hos duos casus solū incurrit excomunicatio minor: & de hoc non est dubitandum. Secunda propositio, Participare cū excomunicatis de quibus in prima propositio, est peccatum mortale, solū in tribus casibus: scilicet si participet in diuinis, vel in crimine, vel in contemptu ecclesie seu clauium. In omnibus alijs solū erit veniale participare cum eis. Hæc omnia habentur ex determinatione concilij Constantien, vt Adria. Antonin. Caieta. Sylue. & vsus ecclesie testatur. Hoc dico, quia illa determinatio non extat

apud nos, nec in prædicto concilio ex defectu impressorum. Sed multi testantur se vidisse illam. Et papa Eugenius in quibusdam ordinationibus reuocauit omnia facta in concilio Basiliensi, ubi fuit ordinatum, quod omnes excommunicati vitarentur, quod erat contra determinationem Concilii Constantiensis. Nota hic quod quilibet fidelis tenetur iure diuino vitare excommunicatum (quocumque modo sit excommunicatus) in duobus casibus, præter eos quos recensuimus. Præmus, quando eius conuersatio est mihi nociua, qua moueat nocendo in fide: vel circa bonos mores. Secundus, quando ex mea conuersatione ipse sumit fauorem, per auctoritatem suam doctrina falsa, o error, propter quod est excommunicatus. Extra hos duos casus non est de iure diuino vitare excommunicatum, sed solum de iure positiuo.

QVAERITVR, utrum excommunicatum ab episcopo Salmantino, vel

Burgensi. &c. teneatur vitare qui sunt de alio episcopatu, supposito q̄ sciant illum esse excommunicatū? Videtur q̄ non, quia supra Burgenses nullā potestatem habet episcopus Salmantinus, quomodo ergo poterit illos obligare ad non participandum cum suo excommunicato. Scotus. 4. distin. 19. quæst. 5. respōdet (& bene) q̄ omnes qui sunt in ecclesia Dei, tenentur vitare eum in quocunq; loco existat excommunicatus. Sed tamen non bene respōdet ad argumentum in contrarium, nam dicit q̄ episcopus non habet de iure diuino potestatem excommunicandi, nam sic non posset obligare non subiectos ad non participandum cū suo excommunicato: sed habet talem potestatem ex concessione papæ, à qua habet, q̄ possit priuari omnibus suffragijs & communicationibus licitis. Sed dico quòd episcopus de iure diuino habet potestatem excommunicandi subdi-

De excommunicatione.

ros ex officio, & ordinaria & propria potestate. Et quicquid potest papa in toto orbe, potest etiã episcopus in suo episcopatu, stando dicitur in iure potestiuo: paucis exceptis, vt creare episcopum. Vnde ad argumentum, quomodo potest episcopus obligare non sibi subditos: dico q̄ potest ex eo q̄ est de iure diuino, q̄ excommunicatus in vno loco vitetur in oĩbus alijs: vt patet ex serie euangelica, Si ecclesiam nõ audierit, fit tibi quasi ethnic⁹ & publicanus. Omnibus Christianis dicitur illud, non solum dicitur illis qui vnus sunt episcopatus, sed omnibus. Secundo dico cum Maio. 4. d. 18. q. 4. q̄ illa obligatio nõ prouenit ex sententia episcopi, sed ex dispositione iuris humani, quod quidem præcipit, quòd excommunicatus in vno episcopatu vitetur in alijs omnibus, vt habetur in Concilio Niceno. ca. 5. & in Concilio Sardicen. ca. 16. & 17. & in concilio Citrocheno.

cheno ca. 2. & 3. Hæc autem habetur
 11. q. 3. in multis cap. ca. si quis presby-
 ter. & cap. quisquis, &c.

QVAERITVR, an obligatio 341
 ad nō participādū cū excoīcatis, sit tā-
 ra, q̄ obliget ad sui obseruantia, etiam
 cum periculo mortis? V. g. Tyrannus
 vel alius excōmunicatus minatur mi-
 hi mortem nisi communicem cū illo,
 vel dicā ei missam, an teneat mori po-
 tiusquā id facere? Est quæstio gravis,
 & disputatur in prima secundæ. q. 96.
 art. 4. Sūt opiniones, quidā dicūt q̄ lex
 humana ex natura sua & de perse non
 potest obligare ad sui obseruantia cū
 periculo mortis, & si aliquando obli-
 gat, est de per accidens, quia scilicet ad-
 ūgitur bono cōmuni, vel fidei, vel re-
 ligionis. Probāt, quia debet esse iusta,
 vt si papa obligaret me ad nunquā
 comedendū carnes feria sexta, certē
 esset lex impia, ergo. Caie. prima secū-
 dæ loco citato, tenet oppositū. Dicit

De excommunicatione.

enim ꝓ papa & rex possunt condere legem quæ ex sua natura & de perse obligat ad sui obseruantiam cū periculo mortis. Dicit secūdò ꝓ si aliqua lex non obligat isto modo, est solùm ex benignitate legislatoris, qui noluit obligare cum tali periculo, non autem ex vi legis. In summa autem sua dicit multa, respondens ad quæst.

Primò ait, quòd in humanis non est mortale communicare cum excommunicatis in prohibitis, & quòd ab excommunicatione propter talē metum excusatur. Secundò dicit, ꝓ in diuinis etiam secluso contemptu ecclesiæ, nullo modo licet cōmunicare cū excommunicatis, etiã ob vitādā mortem. Quia talis participatio est mortalis, quæ nullo metu excusatur: vt dicitur in ca. sacramentis, extrã, de sententia excommunicatio. Certe ista sententia est nimis grauis & odiosa. Vnde dico, ꝓ metus mortis excusat à mortali

&

& ab excommunicatione, propter participationē in diuinis cū excommunicatis incurrēdam, secluso contemptu ecclesiæ. Probo, quia non est verifimile, q̄ ecclesia intendit obligare ad obseruantiam suarū legum cū detrimento salutis propriæ. Cū ergo excommunicatio sit pœna ecclesiastica, & de iure positiuo, non est dicēdū q̄ obligat cū periculo mortis. Et sic ad. c. sacramentis. dico q̄ illa decretalis est intelligenda: quādo in contēptū ecclesiæ minatur mors. Vel qñ committitur peccatū mortale interueniente morte. Vel qñ participat in crimine criminoso cū ex cōmunicato, vt ait S. Th. quodlibeto 12. ar. 9. & Syluester verbo metus, parapho. 7. & Durand. distin. 18. q. 5.

QVÆRITVR, utrū ipsemet ex cōmunicat⁹ teneatur vitare fideles? & loquor de omnibus excommunicatis quocunque modo. Respondeo, & sit prima propositio, ex cōmunicatus cuius

De excommunicatione.

ius excōmunicatio est occulta non tenetur ratione excōmunicationis abstinere in publico consortium aliorum, & communionē, etiam in diuinis, sed potest & debet se in omnibus ita habere, ac si nō esset excommunicatus. Hęc est cōclusio Syluestri verbo excōmunicatio. 3. §. 5. Probat, nullus tenetur se infamare, imò omnes tenentur iure diuino & naturali ad tuēdā famā maximē propriā (curā habe de bono nomine) ergo. Itē quia quilibet tenetur nō scandalizare alios: sed si excommunicatus secretē, fugeret aliorū consortia, scandalizarentur illi nescientes causam, ergo nō debet fugere. Secunda, publicē excōmunicatus tenetur vitare alios fideles tā in publico quā in secreto: de hoc non est dubiū. De quāritate autē culpæ publicē excommunicati, si publicē cōmunicet cum alijs in diuinis & prohibitis, idem est iudiciū ac de peccato participatium cum eo,
non

nō peccat ille magis quā illi: excepto
 q̄ fideles post conciliū Constātiense
 habent facultatem inducendi excom-
 municatos non nominatim, nec pro-
 pter notoriā clerici percussionem, ad
 aliqua in quibus si se intromitterent i-
 p̄si excommunicati non rogati, graui-
 ter peccarent.

Sed virū vnus excōicatus teneatur
 vitare aliū excōicatu? Videtur q̄ non,
 quia olim leprosi qui hos excōicatos
 figurabāt, poterant inuicem colloqui
 & conuersari, ergo. Itē quia excōicati
 nō sūt iā de corpore mystico ecclesie
 à quo separat excommunicatio, ergo.
 Respond. q̄ sine dubio tenendū est q̄
 ita est prohibitū excōicato, participa-
 re cū alijs excommunicatis, sicut cum
 alijs fidelibus, & æquē peccat cōmuni-
 cando cū illis, ac cū istis. Et omnes ex-
 communicati, sic adinuicē communi-
 cantes, incurrūt excōmunicationē mi-
 norē. Patet, quia aliās excōicati essent
 melio-

De excommunicatione.

melioris cōditionis vt sic , quā non excōicati: qui quidē priuātur illa conuersatione. Itē, quia adhuc sunt membra ecclesiæ per fidē. Secundò dico, q̄ excommunicati ob hoc solū q̄ sunt excommunicati, non sunt exēpti à legibus & præceptis suorum prælatorum, & papæ. Quia non sunt omnino extra ecclesiam, sicut ethnici, nec sunt totaliter abscissi: & ideò tenentur superioribus parère, & secus facientes peccāt, & incurrūt alias excommunicationes & pœnas.

344. Dico vltimò, q̄ titulo excōicationis maioris prohibetur non solūm licita cōuersatio cum excommunicato, sed etiam illicita. Vnde mulier subijciens se excōicato, grauius peccaret quā si peccaret cū non excōicato. Itaq; præter malitiam quā habet illud peccatum ex suo genere, habet aliquam rationem circumstantiæ excommunicationis. Hoc patet, quia in prohibitione

ne

ne communicationis, includitur prohibitio illicitæ communicationis à fortiori: & non dubites de hoc.

Dico denique, nō sacerdotes posse excōicare, dūmodo iurisdictionē habeant in foro cōtentioso, vt archidiaconi, legati, & electi. Sed est graue dubiū, an occultè excōicat⁹ possit excōicare: ita q̄ talis sententia valeat? Palu. 4. d. 18. q. 2. respōdet, q̄ sic. Probat ex cap. ad probandum. de sententia & re iudicata. Et ex l. Barbarius. ff. de re iudicata. Et habetur. 3. q. 7. c. 1. & 8. q. 4. ca. nonne. Idem tenet Gratianus. 3. p. q. 7. in fine. Contrariū Syluester verbo excōicatio. 2. parrapho. 1. Nā Alexander. 24. q. 1. c. audiuius. dicit excōmunicatū excommunicare nō posse, nec enim deicere potest quēquā iam p̄stratus. Idē patet in cap. aduersus. de immunitate ecclesiarū. & ibi Glossa. Et in cap. exceptionē. de exceptionibus. Ad hoc respōdetur, publicè excōicatum

De excommunicatione.

catū suspēsum esse ab officio & benefi-
 cicio ecclesiastico, de iure cōmuni, ec-
 clesiastico tamen, nam à civili non est
 suspensus, ita q̄ sentētiæ non valeant:
 nisi cū per annū perseuerat in excōica-
 tione, vt habetur extrà de hereticis. c.
 excōicamus. parrapho. credentes. Su-
 spensus quoque est à beneficio susci-
 piendo: ita q̄ non possit accipere, nec
 retinere si accipit. patet, de clerico ex-
 communicato cap. postulastis. A fru-
 ctibus etiā percipiēdis beneficij quod
 habuit ante excommunicationē, ipso
 iure suspēditur. de appellatio. cap. pa-
 storalis. parrapho. verū quia. Sed non
 priuatur beneficijs habitis ante excō-
 municationē eo ipso: priuandi tñ sunt
 & expoliandi, si diu in excōicatione
 permaneant: vt patet de etate & quali-
 tate. c. cū bonæ memoriæ. Et de hære-
 ticis. c. excommunicamus. parrapho.
 credentes. Sunt item ab officio suspē-
 si. Patet. 24. q. 1. c. audiuimus. Et de ex-
 cessi-

cessibus praelatorū ca. vlti. Et oēs iurisperiti atq; theologi ita sentiūt. Occultē aut excōicat⁹ nō est suspēsus ab officio. Nam publici officij gesta ab excōicato occulto valēt, nec sunt irrita quādiu tolerat̄ ab ecclesia. Et hęc est opinio cōis Ricard. 4. distin. 18. art. 7. q. 1. Caiet. in sum. verb. absolutio. Innoc. cap. veritatis. de & contuma. Panor. ibid. Syluest. verb. Excōicatio. 3. parapho. 10. 11. & 23. Nā si actus occultē excōicati irritarent̄, postea cūm detegeret̄ excōicatio, multi de suo statu dubitarent. Itē patet ex cōcil. Cōstāt. in quo ad euitāda scandala & multa pericula, solūm priuamur à cōicatione excōicatorū qui sunt specialiter noiati, vel percussores clericorū: & tñ si essent irrita quę faceret, teneremur abstinere. Itē in ca. ex pia. de exceptio. lib. 6. Itē snia lata ab excōicato occultē, tenet quātum ad exteriora, & nō solūm rōne scandali. 8. quæst. 4. cap. nonne. Credo tñ, q̄ per talē sniam non

priuatur. excōicatus suffragijs cōmuni-
 bus. Quia ex parte ferentis erat nullas
 sed valida rōne præcepti ecclesiastici,
 & propter vtilitatem cōem. Confirma-
 tur, quia concilium Constant. voluit il-
 lam indulgentiã esse, non in releuatio-
 nem excōicati, sed populi christiani: er-
 go cū priuare suffragijs pertineat ad
 autoritatē ipsius excōicantis, nō debet
 releuari suffragijs inquam, id est bonis
 interioribus quæ Deus præbet mēbris
 suæ ecclesiæ. Nam bene priuat eū ora-
 tionibus publicis, missa, officio diuino.
 An autem publicè excōicatus possit da-
 re facultatē audiendi confessiones? Pa-
 lud. 4. d. 23. quæstio. 2. tenet q̄ sic. Ego
 credo q̄ nō, quia est suspensus. Occul-
 tē autem excommunicatus licitè po-
 test alteri committere, ipse verò licitè
 absolvere non potest.

Quo ad quartum & vltimum de ex-
 cōicatiōe minori, dicimus primò, quod
 excōicatio minor est censura ecclesia-
 stica,

stica, qua homo excludit à passiva tantum participatione sacramentorum: & ex consequenti à passiva electione canonica. Quia sic disponit ius, extra de clerico excoicato. Et hæc excoicatio post concil. Constant. in duobus tantum casibus incurritur. Primus si participatio interuenit cum nominatim excommunicatis publice. Secundus si cū excoicatis propter manum violentam in clericum notoriam (extra casus à iure permisso) & peccat mortaliter peccato sacrilegij excoicat^r minore excoicatiōe, si se ingerit passiuè participatiōe cuiusque sacramēti. Quia exclusus ab ecclesia indignus accedit: sicut excoicat^r maiore ingerēs se diuinis. Participātes aut cū excoicato minore, nullā ex participatiōe incurrūt censurā. Quia excoicatio minor non transit in tertiam personā.

Sed utrūm quilibet sacerdos possit absoluere ab excommunicatione minori? Respondeo, q̄ non secundūm

De excommunicatione.

Caieta. verb. absolutio. & verb. excoi-
catio minor. circa fin. Et Syluest. verb.
absolutio. 1. parrapho. 2. & est cōis opi-
nio. Probat Caieta. quia quæcunq; ex-
cōicatio est vinculum fori contentiosi,
ergo exigitur in absolvente potestas iu-
risdictionis in eodem foro: at simplex
sacerdos non est iudex, nec habet nisi
potestatem ordinis, ergo. Confirmatur
ex cap. nuper. de senten. excom. Opor-
tet ergo recurrere ad ministrum eccle-
siæ habentem aliàs potestatem iurisdic-
tionis: & posset diaconus, imò sim-
plex clericus habens iurisdictionem,
absoluere à minore excommunicatio-
ne, multò magis quàm à maiore. Quo-
niam vtriusq; absolutio non spectat ad
potestatem ordinis, sed iurisdictionis.
Et ista pro materia excommunicatio-
nis sufficiant.

L A V S D E O.

Sequitur tabula quaestionum & articulorum in hac summa contentorum.

QVAESTIO. I. de sacramentis in communi. Quid sit sacramentum fo. 1. pagin. 1. nu. 1.

Utrum differant sacramenta nouae legis à sacramētis veteris legis? fo. 2. p. 2. nu. 2.
Sacramenta nouae legis quot sint? fo. 4. pag. 1. nume. 3.

Sacramenta septem nouae legis à quo fuerint instituta? fo. 4. pag. 2. nu. 4.

Sacramēta septem, an omnia sint verè & propriè sacramenta? fo. 4. pag. 2. nu. 5.

Sacramenta septem nouae legis, an contineāt gratiam. &c. fo. 5. pag. 6. nu. 6.

Sacramentorum sufficientia ostenditur. fo. 5. pag. 2. nu. 7.

De Baptismo.

Baptismus quando fuerit institutus. fo. 7. pag. 1. nu. 8. & pag. 2. nu. 9

Utrum obligatio baptismi, & aliorum sacramētorum nouae legis inceperit statim post Christū passum. fo. 8. pag. 1. nu. 10. Et

L 3- quan-

T A B V L A.

- Et quādo legalia cessauerūt. ibidem. pag. 2.
 Promulgatio euangelij quando fuit facta sufficienter. fo. 9. pag. 2. num. 11.
 Baptismi materia quæ sit. fol. 10. pag. 2. nu. 12.
 Baptismi forma quæ sit. fol. 11. pag. 1. nume. 13.
 Baptismi formā quæ mutatio impediāt. fo. 11. pag. 2. nu. 14.
 Baptismus in nomine Christi an sit validus. fol. 12. pag. 1. nu. 15.
 Baptismus in nomine Trinitatis an sit validus. fo. 13. pag. 1. nu. 16.
 Baptizans an propriam personam exprimere debeat. fo. 13. pagin. 17. & 2. nu. 1.
 Baptizare vnū vtrum duo simul possint. fol. 14. pag. 1.
 Baptizata persona, vtrum debeat explicari. fo. 14. pagin. 1. nu. 18.
 Vtrum sit necessarium, quod puer baptizandus mergatur aqua. fo. 14. pag. 2. nu. 19.
 Baptismus vtrū remittat omnia peccata etiā actualia. fo. 15. pag. 1. nu. 20.
 Vtrū baptismus remittat totā poenā. fo. 16. pa. 1.
 Vtrū in baptismo deſt gratia. fo. 16. pa. 2. nu. 21.
 Vtrū baptismus in oibus conferat æqualem effectum. fo. 16. pag. 2. nu. 22. & fo. 17. pag. 1.
 Vtrū peccator in actuali peccato sit baptizandus. fo. 17. pag. 2. nume. 23.
 Vtrū recedente ſiſtione incipiat valere baptismus.

T A B V L A.

- ptismus. fo. 18. pag. 1.
 Vtrū sint plura baptismata? fol. 18. pa. 2. nu. 24.
 Vtrū pueri sint baptizandi? fo. 19. pag. 1. nu. 25.
 Vtrum furiosi & amentes sint baptizandi? fol.
 19. pa. 2. nume. 26.
 Vtrum pueri infidelium inuitis patribus sint
 baptizandi? fo. 20. pa. 2. nu. 27.
 Vtrum mali ministri conferant vera sacramē-
 ta? fo. 21. pag. 2. nu. 28.
 Vtrum ministrans sacramenta in mortali pec-
 cēt mortaliter? fo. 23. pag. 1. num. 29.
 Vtrum liceat recipere sacramenta à malis mi-
 nistris? fol. eod. pa. 2. nu. 30.
 Vtrum liceat recipere baptismum ab excom-
 municatis. fo. 25. pa. 1. nu. 31.
 Vtrum puer intra vterum possit baptizari. fo.
 25. p. 1. nu. 30. aliàs. 32.
 Quid faciendum de muliere damnata ad mor-
 tem. fo. eod. pa. 2. num. 33.
 Qua etate sunt pueri baptizandi. f. 26. p. 1. n. 34.
 Vtrum ad baptismum requiratur intentio ba-
 ptizantis. fo. eod. pa. 2. num. 35.
 Vtrū baptismus possit iterari. fol. 29. p. 2. nu. 36.
 Vtrū puero secretè baptizato, sint repetendæ
 solennes benedictio. eccles. fo. 30. pa. 2. nu. 37.
 Vtrum in baptismo puer faciat votum. fol.
 30. pa. 1. nume. 38.
 Vtrum in baptismo debeant cōcurrere simul

materia & forma. fol. eod. & pa. nu. 39.

Quæstio secunda de Confirmatione.

Vtrum Confirmatio sit à Christo instituta. folio. 31. pa. 1. nu. 40.

Quæ sit materia confirmationis. folio. 32. pag. 2. nu. 41.

Vtrum balsamum sit de necessitate confirmationis. fo. 33. pag. 1.

Vtrum chrisma debeat esse consecratum. fol. 34. pag. 2. nu. 42.

An chrisma debeat ab episcopo cōsecrari. fol. 34. pag. 2. nu. 43.

Quæ sit forma cōfirmatiōis. fo. eod. pa. 2. nu. 44.

An confirmatio imprimat characterem. fol. eod. pag. 1. nu. 45.

An possit aliquis non baptizatus confirmari. fo. 36. pag. 1. nu. 46.

An confirmatio conferat gratiam. fol. eod. pa. 1. nu. 47.

An oēs debeant confirmari. fo. 36. pa. 2. nu. 48.

In qua ætate sit conferendum hoc sacramentum confirmationis. fo. 37. pa. 1. nu. 49.

An solus episcopus possit hoc sacramentum conferre. fo. eod. pag. 2. nu. 50.

Quis sit ritus sacramenti confirmationis. fol. 38. pag. 1. nu. 51.

Quæstio

Quæstio. 3. de Eucharistia.

- V** Trùm Eucharistia sit sacramentum.
fo. 39. pag. 1. nu. 52.
- Vtrùm sit de necessitate salutis. fol. eo.
pag. 1. num. 53.
- Vtrùm sint aliqua figuræ huius sacramenti.
fol. 40. pagi. 2. nu. 54.
- Vtrùm materia eucharistiæ sit panis & vinũ.
fo. & pag. ead. num. 55.
- Vtrùm panis consecrandus debeat esse azy-
mus. fo. 42. pag. ... nu. 56.
- Vtrùm requiratur certa & determinata quan-
titas panis. fo. 42. p. 2. nu. 57.
- Vtrùm oporteat materiam consecrationis ef-
se præsentem. fo. 43. pag. 1. nu. 58.
- Vtrùm vinum sit materia huius sacramenti.
fo. eod. pag. 2. nu. 59.
- Vtrùm in aceto possit consecrari. fol. 43. pa. 2.
- Vtrùm in multo possit cõsecrari. fol. & pa. ea.
- Vtrùm aqua sit miscenda cum vino. fo. 44. pa-
gia. numer. 60.
- Vtrùm in eucharistia maneat substantia pa-
nis. fo. eod. & pa. ead. nu. 61.
- Vtrùm omnia accidentia panis & vini ma-
neant. fo. 45. pag. 1. nu. 62.
- Vtrùm hæc conuersio sit instantanea, vel suc-
celsiua. fo. eod. pag. 2. nu. 63.

T A B V L A.

Vtrum Christus sit totus in tota hostia, & totus in qualibet parte. fo. 46. pag. 1. nu. 64.

Vtrum continentia & existentia corporis & sanguinis Christi, & totius Christi sub speciebus panis & vini, sit vera & realis. fo. 47. pag. 47. num. 65.

Vtrum realis existentia & continentia totius Christi & partium eius in sacramento eucharistiae, duret duntaxat pro tempore quo sacramentum est in usu. &c. fo. eod. pa. 1. nu. 66.

Vtrum in sacramento Eucharistiae Christus sit adorandus adoratione laetiae non solum interno cultu, sed etiam externo. fo. 48. pa. 1. nu. 67.

Eucharistia quae in sacrario referuari liceat, & ad infirmos deferre, ostendit. fol. eod. p. 1. nu. 68.

Vtrum Christus moueatur in eucharistia. fo. 49. pa. 1. num. 69.

Vtrum Christus possit videri in hostia consecrata. fo. eo. pag. 2. nume. 70.

Quid faciendum quando in hostia apparet puer, vel alia forma quavis. fo. 50. pa. 2. nu. 71.

An accidentia in hoc sacramento habeant aliquod subiectum. fo. 51. pag. 1. numer. 72.

An liquor non consecratus possit misceri vino consecrato. fo. eo. pa. 2. nu. 73.

Quae sit forma consecrandi panis. f. 52. p. 2. n. 74.

Quid demonstretur per ly hoc. fo. 53. pa. 2. nume. 75.

T A B V L A.

- Qui sint effectus eucharistiae. fo. 54. pa. 2. nu. 76.
 Vtrum per hoc sacramentū remittatur mortale peccatum. fo. 55. pag. 2. nu. 77.
 Vtrum praequiratur confessio ante eucharistiae sumptionem. fo. 56. pa. 2. nu. 78.
 Vtrum aliquando liceat sumere sine praevia confessione. fo. 58. pa. 2. nu. 79.
 Vtrum eucharistia sit danda peccatori perseveranti in peccato. fo. 59. pag. 1. nu. 80.
 Vtrum nocturna pollutio impediatur sumptionem eucharistiae. fol. 60. pag. 1. num. 81.
 Vtrum sumens eucharistiam debeat esse ieiunus. fo. 62. pag. 1. nu. 82.
 Vtrum in necessitate liceat cōsecrare post praedium. fo. eod. pag. 2. nu. 83.
 Vtrum eucharistia possit dari non habentibus usum rationis. fo. 64. pa. 1. nu. 84.
 Vtrum liceat quotidie communicare. fol. 65. pa. 1. num. 85.
 Vtrum sit praecipitū de eucharistiae sumptione. fo. 66. pa. 2. num. 86.
 Vtrum sit necessarium sumere eucharistiam sub utraque specie. fol. 67. pag. 2. nu. 87.
 Vtrum minister eucharistiae sit sacerdos. fol. 69. pag. 1. num. 88.
 Vtrum cōmunicare laicos pertineat ad sacerdotes solos. fo. eod. pa. 2. nu. 89.
 An malus sacerdos possit cōsecrare. folio. 70. pagin.

pag.1.nu.89.

An missa mali sacerdotis tatum pro sit ac missa boni. fo. eod. pag. 2. num. 91.

An hæretici, schismatici, excommunicati, possint consecrare. fo. 71. pag. 2. nu. 92.

An liceat audire missam, aut recipere eucharistiam ab hæreticis, schismaticis, & excommunicatis. fo. 72. pag. 2. nu. 93.

An liceat sacerdoti abstinere omnino à celebratione. fo. 73. pa. 2. nu. 94.

Quod sit opportunum tempus ad celebrandum. fo. 74. pag. 2. nu. 95.

An liceat pluries in die celebrare. f. 75. p. 2. n. 96.

Quo tēpe missa sit celebranda. f. 76. p. 2. nu. 97.

In quo loco sit celebrandum. fo. 77. p. 1. nu. 98.

Quomodo ecclesia violatur & reconciliari debeat. fo. eod. pag. 2. nu. 99.

Quando incipit missæ celebratio. fol. 78. pag. 2. nu. 100.

Quomodo sit occurrendum defectibus in missa contingentibus. fo. 70. pa. 2. nu. 101.

Missæ an sit sacrificium. fo. 80. pag. 2. nu. 102.

Christus quod in vltima cœna seipsum sub speciebus panis & vini Deo patri pro nobis obtulerit, ostenditur. fo. 81. pa. 2. nu. 103.

Quæstio quarta de Pœnitentia.

An

T A B V L A.

- A**N pœnitentia sit sacramentum. fo. 82. pag. 2. num. 104.
- Quæ sit materia pœnitentiæ. fo. 84. pag. 1. num. 105.
- Quæ sit forma. fo. 80. pa. 2. num. 106.
- An pœnitentia sit sufficiens remedium cõtra peccata. fo. 85. pag. 2. nu. 107.
- An pœnitentia sit necessaria post peccatum. fo. 86. pag. 2. nu. 108.
- An per pœnitentiam pœna debita peccatis remittatur. fol. 87. pa. 1. nume. 109.
- Quomodo remittantur peccata venialia. fo. eod. pag. 2. num. 110.
- An peccata remissa semel, redeant per sequens peccatum mortale fol. 89. pag. 1. nu. 111.
- An per pœnitentiam restituatur gratia perdita, & virtutes. fo. 90. pag. 1. nu. 112.
- Per omnia bona opera restituatur aliquid de gratia perdita. fol. 91. pa. 1. num. 113.
- Quid sit contritio. fo. eod. & pag. nu. 114.
- Vtrum sufficiat solum dolere de præteritis, vel an requiratur propositum cauendi futura. fol. 93. pa. 1. num. 115.
- Vtrum contritio debeat esse distincta de singulis peccatis. fo. 94. pag. 1. nu. 116.
- Vtrum quicũq; dolor licet parvus sufficiat ad remissionem peccatorũ. fol. 95. pag. 2. num. 117.
- Vtrum de maiori peccato sit habenda maior

T A B V L A.

- contritio. fo. 97. pag. 1. nu. 118.
- Vtrum cōtritio debeat pcedere ex dilectione
Dei super omnia. fol. eod. & pag. num. 119.
- Vtrum omnis qui habet cōtritionē consequat
gratiam infalibilter. fo. 98. pag. 2. nu. 120.
- Vtrum attritio possit fieri contritio. fo. 89. pa.
2. nume. 121.
- Vtrum tota vita præsens sit tempus contritio-
nis, & quando tenetur homo conteri. folio.
100. pag. 1. nu. 122.
- Vtrum post hanc vitam sit locus pœnitentiæ.
fol. 101. pag. 2. num. 123.
- Vtrum peccata venialia remittantur post hanc
vitam. fo. eod. & pag. nu. 124.
- Vtrum remittatur per contritionem tota pœ-
na debita peccatis. fo. 102. pag. 2. nu. 125.
- Vtrum confessio sit de necessitate salutis sicut
baptismus. fo. 103. pag. 1. num. 126.
- Vtrum confessio sit tam necessaria sicut ba-
ptismus. fo. 104. pag. 2. nu. 127.
- Vtrum confessio sit de iure naturali. fo. 105.
pag. 1. nu. 128.
- Vtrum teneamur cōfiteri peccata venialia. fo.
eod. & pag. nu. 129.
- Vtrum possit aliquis cōfiteri peccatum quod
non habet. fo. 106. pag. 2. nu. 130.
- Item de scrupulosis. fol. eod. & pag. ea.
- An qui confitetur veniale quod non fecit, pec-

cer mortaliter. fo. 107. pag. 2. nu. 131.

De tempore quo obligat præceptum confessionis. fo. 108. pag. 1. nu. 132.

Vtrum aliquando teneamur statim confiteri. fo. 110. pag. 2. nu. 133.

Vtrum teneamur confiteri in articulo mortis. fo. 111. pag. 1. nu. 134.

Vtrum ante eucharistiam teneamur confiteri. fol. eod. pag. 2.

Vtrum ad recipienda alia sacramenta teneamur confiteri. fol. 112. pa. 1. nu. 135.

Vtrum ad administranda sacramenta teneamur confiteri. fol. 113. pag. 1. nu. 136.

Vtrum teneamur confiteri semel in anno. fol. eod. pag. ead. nu. 137.

Vtrum obliuiosus teneatur scribere peccata ad confitendum. fo. 114. pag. 1. nu. 138.

In qua ætate tenetur homo confiteri peccata sua. fol. eod. & pag. ead. nu. 139.

Vtrum papa possit dispensare in præcepto confessionis. fo. 115. pag. 1. nu. 140.

Vtrum sit necessarium confiteri sacerdoti. fol. 116. pag. 1. nu. 141.

Vtrum venialia possint confiteri laico. fol. eod. pag. 2. num. 142.

Vtrum mortalia possint laico confiteri. folio. 117. pag. 1. num. 143.

An sacerdotes in peccato mortali existētes potestatem

testatē habeant absoluēdi poenitētes in confessione sacramētali. fo. 119. pag. 1. num. 144.

Vtrum confessio sit faciēda proprio sacerdoti. fol. eod. & pag. nu. 145.

Quis sit proprius sacerdos. ibidem. pagin. 2.

Vtrum in absentia propriij sacerdotis liceat cōfiteri alteri. fo. eod. pag. 2.

Vtrum petens à proprio sacerdote licentiam, & non obtinens, possit cōfiteri cuicumque voluerit. fol. nu. pag. 1.

Cum non expediat proprio sacerdoti cōfiteri quid faciendum. fo. 121. pa. 2. nu. 146.

Vtrum qui in pascha communicauit sine confessione præuia, teneatur iterum cōfiteri illo met anno. fol. eo. pag. 2. nu. 147.

Qui ex causa nō cōicauit in pascha an teneat postea cōicare. fo. 121. pag. 1. nu. 148.

Vtrum de licentia propriij sacerdotis liceat alteri cōfiteri. fo. eo. & pa. nume. 149.

Vtrū potens eligere confessorē, possit eligere sacerdotē nō expositū. fo. eo. & pag. nu. 50.

Vtrū ppropius sacerdos possit audire sibi substitū in alio episcopatu. fo. 123. pa. 2. nu. 151.

Vtrum non sacerdos habens curam animarū, possit concedere facultatem eligendi cōfessorem. fo. eod. & pag. ea. numero. 152.

Vtrum ratihabitio det facultatem absoluēdi. fo. 114. pag. 1. nu. 153.

Quis sit proprius sacerdos singularū persona-
rum. fo. 125. pagin. 1. nu. 154.

Itinerantium, & peregrinorum quis sit proprius
confessor. fol. 126. pag. 1. nu. 155.

Vtrum in articulo mortis quilibet possit absol-
ui a quolibet sacerdote. fo. 127. pag. 1. nu. 156.

Vtrum confessio informis sit valida. fo. eod. &
pag. ea. numero. 157.

Vtrum sacerdos debeat absolvere eū quē scit
imperfectē dolere. fo. 129. pag. 2. nu. 158.

Vtrum confessio debeat esse integra. fo. 130.
pa. 1. numero. 159.

Vtrum cōfessio non integra ex negligentia exa-
minationis, sit valida. fo. eo. & p. 1. nu. 160.

Vtrum requiratur maxima diligentia ad exa-
minandam conscientiam. fo. 131. pa. 1. nu. 161.

Vtrum cōfessor debeat eum audire qui nō sit
examinationem. fol. 132. pa. 1.

Vtrum habens peccata reservata possit integrē
confiteri. fo. 132. pag. 1. nu. 162.

Vtrum inferior aliquando possit absolvere a
reservatis. fol. 133. pag. 1.

Vtrum per cōfessionē informem satis fiat præ-
cepto ecclesie. fo. 133. pag. 2. nu. 163.

Vtrum in necessitate cōfessio dimidiata sit va-
lida. fo. 134. pag. 1. numer. 164.

Vtrum virtute absolutionis remittantur pecca-
ta oblita. ibidem. numer. 165.

Vtrum in cōfessionibus generalibus de pecca-
tis

- tis alias confessis, liceat dimidiare confessio-
 nem. fo. eod. pag. 2. nu. 166.
Vtrum ex defectu satisfactionis sit iteranda con-
 fessio. fo. 135. pag. 1. nu. 167.
Vtrum confessio facta sacerdoti ignoranti sit va-
 lida. fo. eo. pag. 2. num. 168.
Vtrum confessio in qua sacerdos non aduertit
 ad peccata sit valida. fol. 136. col. 2. nu. 169.
Vtrum liceat confiteri peccata semel iam confes-
 sa. fo. 137. pa. 1. numero. 170.
Vtrum confessio per nuntium teneat. ibidem. nu. 171.
De confessione per interpretem. fo. 138. p. 2. n. 172.
De confessione per scripturam. fo. 139. pa. 1. nu. 173.
Vtrum teneamur confiteri circumstantias pecca-
 torum. fo. eo. pa. 2. nu. 174.
Quæ circumstantiæ sint necessario confitendæ.
 fo. 140. pag. 2. nu. 175.
De circumstantiis aggravantibus. fo. 141. p. 1. in. 176.
Vtrum confessor possit absoluerè poenitentem con-
 tra propriam opinionem. fo. 143. pa. 1. nu. 177.
Vtrum necessario sit confitendus numerus pec-
 catorum. fo. 144. pag. 1. numero. 178.
Vtrum si quis confiteatur se peccasse decies, vel duo-
 decies, & non recorderet tunc nisi decem & postea
 recordatur distinctè alterius peccati, teneatur
 illud confiteri in particulari. f. 145. p. 2. n. 179.
Vtrum modus secretè confitendi soli sacerdoti,
 sit alienus ab institutione & mandato Chri-
 sti. fo. 146. pa. 1. nu. 180.

Vtrum absolutio sacramentalis sacerdotis sit actus
 vere & realiter iudicialis, hoc est vere & reali-
 ter prestans & efficiens reale absolutionem
 vel non, sed duntaxat declaret poenitentem iam
 esse absolutum. ibidem. numero. 181.

Vtrum sacerdos possit sacramentaliter absol-
 uere poenitentem, cuius confessionem non au-
 dit. fo. eo. pa. 2. nu. 182.

Vtrum sigillum confessionis sit necessarium
 fo. 147. pag. 1. nu. 183.

Quid faciet confessor cum interrogatur de pec-
 cato confessio sibi. fo. eo. pa. 2. nu. 184.

Quomodo reparabitur defectus factus in con-
 fessione. fo. 148. pag. 1. n. 185.

Vtrum sacerdos teneatur filere peccatum pu-
 blicum sibi confessum. fo. 149. pa. 1. nu. 186.

Vtrum de licentia poenitentis liceat confessori
 reuelare peccatum. fo. 150. pa. 1. nu. 187.

Vtrum alia quae sciuntur in confessione prae-
 ter peccata, cadant sub sigillo confessionis.
 fo. eodem. pag. 1. nume. 188.

Vtrum in communi liceat reuelare peccata au-
 dita in confessione. fo. eo. pa. 2. nu. 189.

Vtrum secreta quae extra confessionem comit-
 tuntur sub sigillo confessionis, sint sicut secre-
 ta confessionis silenda. fo. 151. pa. 1. nu. 190.

Vtrum confessio sit à Christo praecipua. fo. eo.
 pa. 2. num. 191.

Consil. de confessio. ante. xl. fo. 153. pa. 1. nu. 192.

- An teneatur confessor interrogare pœnitentem. fo. 154. pa. 1. nu. 193.
- Vtrum circumstantia loci sit necessario cõfite-
da. fo. 155. pagina. 2. num. 194.
- Vtrum circumstantia temporis etiam. fo. eod.
pagina. 2. num. 195.
- Vtrum liceat habere duos cõfessores, vnũ pro
magnis, alterum pro leuibus. fo. eo.
& pa. ea. nume. 196.
- Vtrũ ei qui credit se iterũ peccaturũ, sit negã-
da absolutio. fo. eod. & pag. ead. nume. 197.
- Vtrum post confessionem maneat reatus ad
pœnam. fo. eo. pa. 2. nu. 198.
- Vtrum possit aliquis satisfacere pro peccatis.
fo. 157. pa. 1. nu. 199.
- Vtrum vnus homo possit pro alio satisfacere.
fo. 158. pa. 2. nu. 200.
- Vtrũ possit homo satisfacere pro vno peccato
& non pro alio. fol. 159. pagina. 1. numer. 201.
- Vtrũ satisfactio debeat fieri per opera pœna-
lia. fo. 160. pa. 1. nu. 202.
- Vtrum possit fieri satisfactio per opera aliã
debita. fo. 161. pag. 1. nu. 203.
- An implens pœnitentiam iniunctam à cõfess-
fore, dũ audit missam de pœcepto, satisfa-
ciat. fo. 162. pag. 1. nu. 204.
- An is cui iniungitur q̄p̄ ieiunet satisfaciat ieiunando in die pœcepto ab ecclesia. fol. &
pag. ea. nu. 205.

T A B V L A.

Vtrum homo per se ipsum debeat poenitentiam iniunctam implere. fo. 163. pa. 1. nu. 206.

Vtrum flagella inflicta à Deo sint satisfactoria pro peccatis. fo. & pag. ead. nu. 207.

Vtrum opera poenalia satisfactoria sint tria, ieiuniū, elemosyna, oratio. fo. 164. p. 2. n. 208.

Vtrum poenitens teneatur adimplere poenitentiam iniunctam. fo. eodem.

Vtrum possit confessor imponere quacūque poenitentiam. fo. 165. pa. 1. nu. 209.

Vtrum possit confessor imponere quacunque poenitentiam voluerit pro suo arbitrio. fol. 166. pa. 2. nu. 210.

Vtrum secundus confessor possit commutare, vel tollere poenitentiam iniunctam à primo confessore. fol. 167. pa. 2. nu. 211.

Quæstio quinta de Extrema vnctione.

Vtrum Extrema vnctio sit sacramentū. fol. 168. pag. 1. nu. 212.

Vtrum sit à Christo instituta. fol. 169. pag. 2. nu. 213.

De effectu eius. fo. 169. pa. 1. nu. 214.

Vtrum sit vnum sacramentum, an plura. fol. eod. pag. 2. nu. 215.

Vtrum oleū sit materia eius. fol. 171. pa. 1. nu. 216.

Vtrum oleum debeat esse cōsecratum. fo. 172. pag. 1. nu. 217.

T A B V L A.

Quæ sit forma huius sacramenti. fo. eo. p. 1. n. 218.
 An sit de necessitate salutis. fo. 173. p. 1. nu. 219.
 Vtrum omnis sacerdos sit minister extremæ
 vñtionis. fo. eo. & pa. nu. 210.

Vtrum sanis debeat conferri. fo. 174. pa. 1. nu. 221.

Verum omnes infirmi sint vngendi. ibidē. nu. 222.

In quibus partibus debeant vngi infirmi. fol.
 175. pag. 1. nu. 223.

Vtrum extrema vñctio sit sacramentum ite-
 rabile. fo. 176. pag. 1. nu. 224.

Quæstio sexta de Ordine.

Vtrum septem ordines fiat ex institu-
 tione diuina. fo. 176. pag. 1. nu. 225.

Vtrum ordo sit sacramentum. fo. eod.
 & pag. 1. nu. 226.

Vtrum in nouo testamento sit sacerdotiū visi-
 bile & externum. Sitq; aliqua realis & vera
 potestas cōsecrādi verū corp⁹ & sanguinem
 Domini nostri Iesu Chri, & peccata remit-
 tendi & retinendi. fo. 179. pa. 2. numero. 227.

Vtrum per sacrā ordinationē detur Spiritus san-
 ctus, & imprimatur character indelebilis:
 ita vt nullo pacto possit fieri laic⁹, qui semel
 prius fuit sacerdos. fol. 180. pagin. 1. nu. 228.

De materia eius. fo. 180. pag. 2. nu. 229.

An sit necessari⁹ cōtact⁹ matris. f. 181. p. 1. n. 230.

Vtrum ordo imprimat characterē. f. 182. p. 1. n. 231.

An in suscipiendis ordinibus sit ordo, priorita-
 tis

T A B V L A.

tis scilicet. fo. eo. pa. ca. nu. 232.

An suscipiens ordines in mortali, peccet mortaliter. fo. eo. pa. 2. nu. 233.

An exercens officia ordinis in peccato: peccet mortaliter. ibidem.

Vtrum solus episcopus possit ordines conferre. fo. 183. pag. 1. nu. 234.

Vtrum papa possit committere sacerdoti simplici collationem maiorum ordinum: que las de. fo. 184. pa. 1. nu. 235.

Vtrum heretici possint ordines conferre. ibidem. pa. 2. nu. 236.

Vtrum foemina possit ordinari. ibid. nu. 237.

Pueri an possint ordinari. fo. 185. in prin.

Que etas, & qualitates & merita requirunt vt licite atq; legitime ordinent. f. 185. pagin. 1. nu. 238.

Vtrum homicida & mutilator possit ordinari. fo. eo. pag. ead. num. 239.

De irregularitatibus. ibidem.

Vtrum prima tonsura sit conueniens. fo. 186. pag. 1. nu. 240.

Questio. 7. de Matrimonio:

Vtrum matrimonium sit sacramentum. fo. 188. pag. 2. nu. 241.

Vtrum liceat fidelibus plures habere vxores simul. fol. 189. pagin. 2. numero. 242.

Vtrum status conjugalis sit anteposendus statui virginitatis, vel cœlibatus. ibidem. num. 243.

Vtrū possit fieri per procuratores. fo. 190. p. 1.
numero. 244.

De materia matrimonij. fol. co. pa. ea. nu. 245.

An cōsensus sit de essentia matrimonij. fol. co.
pa. 1. nu. 246.

Vtrum consensus sufficiat ad matrimonium.
fo. 191. col. 2. nu. 247.

Quid faciet coniux quando habet coniectu-
ras quod alter nō consensit in matrimoniū.
fo. eod. & pag. ead. nu. 248.

Quid faciet mulier quando is qui cum ea con-
traxit secretè, postea contrahit cum alia pu-
blicè. fo. 192. pag. 2. nu. 249.

An requiratur q̄ consensus interior exprima-
tur verbis. fo. 193. pa. 2. nu. 250.

Vtrum ad matrimonium sufficiat consensus,
& verba de futuro. foli. eod. & pag. 2. nu. 251.

Vtrum contrahens per verba de presenti sine
consensu interiori, verè contraxerit, & ad
quid teneatur. fo. 194. pag. 1. numer. 252.

Vtrum post matrimonium liceat trāsire ad re-
ligionem. fol. eod. pag. ead. nu. 253.

Post matrimonium ratum & nō cōsummatū
altero religionem profitēte, alter potest trā-
sire ad secundas nuptias. ibidem. pagin. 2.

Vtrū post matrimoniū ratum nō cōsumma-
tū liceat intrare religionē. fol. 195. p. 1. n. 254.

Vtrū sponso vi matrimoniū cōsummate, spō-
sa possit ingredi religionē. fo. co. pa. 2. n. 255.

T A B V L A.

- Ante cōsummationē m̄rimonij licet intrare religionē in q̄ sit votū solēne. f. 196. p. 1. n. 256.
- Quæ vocentur sponsalia. ibid. p. 2. nu. 257.
- Vtrū spōsalia cōtracta inter illegitimas p̄sonas papa dispēsante sint rata. fo. 197. p. 2. nu. 258.
- Vtrūm sponsalia conditionata, adueniente cōditione sint valida. fo. 197. pag. 1. nu. 258.
- Vtrūm conditio impossibilis appositā m̄rimonio, vitiet illud. fol. 198. pag. 1. nu. 259.
- Quid si apponantur aliæ conditiones. fol. eod. pag. 2. nu. 260.
- Quid sit bigamus. & quotup. f. 199. p. 2. nu. 261.
- Vtrūm bigamie irregularitas tollatur per baptismum. fo. 200. pag. 1. nu. 262.
- Vtrūm copula superueniens spōsalibus faciat m̄rimonium. fo. eo. p. 2. num. 263.
- Vtrūm cūm quis accessit post sponsalia de futuro, ad sponsam non animo consummādi m̄rimonium, & postea cōtrahit cum alia m̄rimonium sit validū. fo. 201. p. 1. n. 264.
- Vtrūm qui accessit ad sponsam de futuro animo libidinoso tantūm, teneatur illam ducere. fo. 201. pag. 2. nu. 265.
- Vtrūm m̄rimonium clandestinum sit m̄rimonium. fo. 202. pag. 1. nu. 266.
- Vtrū accedere ad sponsam ante b̄ndictionē ecclesie sit pecc̄m mortale. fo. 203. p. 2. nu. 267.
- Vtrūm cōsensu metu coactus sufficiat ad m̄rimonium. fo. 204. p. 1. nu. 268.

T A B V L A.

- Vtrum matrimonium ex consensu coactō, si-
metur copula superueniente. fol. 205. pag. 2.
- Vtrum parentes possint cogere filios ad matri-
monium. fo. 206. pag. 1. nu. 269.
- Vtrum filij circa matrimonium teneatur obe-
dire parentibus. fo. eod.
- Vtrum error personæ impediatur matrimoniū.
fo. 206. pag. 2. nu. 270.
- Vtrū vsus matrimonij ppter solā delectatio-
nē sit peccatū. fol. 207. pag. 1. nu. 271.
- Vtrū vsus m̄rimonij ppter vitandā delectatio-
nem carnis sit bonus. fol. eo. pa. 2. nu. 272.
- Vtrū abusu vxoris sit mortale. f. 208. p. 1. nu. 273.
- Vtrum amplexus, oscula, & tactus inter coniu-
ges sint peccatum. fol. eo. & pag. nu. 274.
- Vtrum coniugati teneantur sibi inuicem red-
dere debitum. fo. eod. pag. 2. nu. 275.
- Vtrum accedere ad vxorem menstruatam sit
peccatum. fo. 209. pa. 1. nu. 276.
- Vtrum sponsa ante benedictionē ecclesie te-
neatur reddere debitum. fo. 210. pa. 2. n. 277.
- Vtrum peccent coniuges conueniēdo in festis
magnis. ibid. nu. 278.
- Vtrum in loco sacro possit reddi debitum con-
iugale. fo. 211. pag. 1. nu. 279.
- Vtrum coniuges possint vouere continētiam.
fo. & pag. ead. nu. 280.
- Vtrū papa possit dispēlare in matrimonio ra-
to non consuminato. fo. eod. & pa. 2. nu. 281.

T A B V L A.

- Quot sint impedimenta matrimonij. fol. 112.
 pag. 1. nu. 282.
- Vtrum impotentia coeundi impediat matrimonium. fo. eod. pag. 2. nu. 283.
- De ætate contrahentium. fol. 213. pa. 1. nu. 284.
- Vtrum maleficium impediat matrimonium. fol. 214. pag. 1. nu. 285.
- Vtrum ligamen impediat matrimonium. fol. 214. pag. 1. nu. 286.
- Vtrum furia & amentia impediat matrimonium. fo. eo. pag. 2. nu. 287.
- Vtrum crimen incestus impediat matrimonium. fo. 215. pag. 1. nu. 288.
- Vtrum vir possit admittere vxorẽ fornicariã. fo. eo. pag. 2. nu. 289. & fol. 216. pag. 2. nu. 290.
- Vtrum ordo impediat matrimoniũ. f. 217. p. 1. nu. 291.
- Vtrum vxoricidiũ impediat matrimoniũ cũ concubina. fo. eo. & ea. pag. nu. 292.
- Et an occidens vxorem in adulterio deprehensam peccet mortaliter. ibid.
- Vtrum votum impediat matrimonium. fol. 217. pag. 1. nu. 293.
- Vtrum impediat cule⁹ disparitas. fo. 218. nu. 294.
- Vtrum cognatio impediat matrimonium. fo. eo. pag. 2. nu. 295.
- Vtrum impediat affinitas. fol. 219. pa. 1. nu. 296.
- De impedimento publica honestatis, an impediat matrimonium. fol. eo. pag. 2. nu. 297.
- Vtrum parentes teneantur alere filios illegitimos.

T A B V L A.

mos. ibid. 298.

Verū amicus qui accepit hereditatē ab amico tali pacto vt det eā filix spurix, teneat eā ei dare, & illa licitē possideat. f. 220. pa. 1. nu. 293.

Virū cognatio spiritalis impediāt matrimonium. fo. eo. pa. 2. nu. 300.

Virū cognatio legalis impediāt. f. 221. pa. 1. n. 301.

Virū oēs illi, & soli cōsanguinitatis, & affinitatis gradus qui Leuitic. 18. exprimuntur, possint impedire matrimoniū contrahendū, & dirimere contractū. fol. 221. pa. 1. n. 302.

Virū in ecclesia catholica sit auctoritas & potestas ad condendum de nouo aliqua impedimenta legitima, quæ impediāt matrimonium contrahendum, & dirimant contractū. Et an habeat potestatē deponēdi & annullandi ea impedimenta, quæ olim impediebant matrimoniū cōtrahendū, & dirimebant contractū. fo. 221. pag. 2. nu. 303.

Virū sint aliquæ causæ propter quas matrimoniū iter fideles semel validū & firmū dissolui quo ad vinculū possit. fo. 223. p. 1. n. 304.

Virū ecclesia inter veros coniuges possit multis de causis diuortium quo ad torū, seu quo ad cohabitationē fieri. fo. 224. pag. 2. nu. 305.

Virū solēnitas nuptiarū certis tēporibus fieri prohibita, licita sit. &c. ibid. nu. 306.

Virū professi solenni voto castitatem, & eam, qui in sacris ordinibus sunt constituti, possint

T A B V L A.

possint matrimonium contrahere, quod firmum sit, & validum. fol. 225. pa. 1. nu. 307.

Utrum rationabiliter ecclesia prohibuerit sacerdotibus, ne matrimonium contraherent. fo. eod. pag. 2. nume. 308. & fo. 227. nu. 309. & 228. pag. 1. nu. 310.

Et quid dicendum de sacerdotibus orientalibus. fo. 228. pag. 2. nu. 311.

Quæstio octaua, de Clauibus.

Claui quid sit. fo. 231. pag. 1. nume. 312.
 Clauis quando fuerint datæ Apostolis. fo. eod. pagi. 3. nu. 313.

Utrum potestas excommunicandi dicatur clauis. fo. 232. pa. 1. nu. 314.

Utrum omnes apostoli à Christo immediate receperint clauis. fo. eod. pag. 2. nu. 315.

Utrum potestas Petri fuerit maior quam aliorum Apostolorum. fol. 233. pag. 1. nu. 316.

Utrum episcoporum potestas sit immediate à Christo. fo. eod. pagi. 2.

Utrum clauis apostolorum adhuc in ecclesia permaneant. fo. 234. pag. 2. nu. 317.

Clauis definitio. fo. 235. pag. 1. nu. 318.

Regnum caelorum multipliciter capitur in sacris literis. fol. eod. & pag. ead.

Utrum prædicator regnum caelorum aperiat. fol. eo. pag. 2. num. eod.

Utrum clauis & character, sint idem. fol. 236. pag.

T A B V L A.

- pag. 1. nu. 319. (fo. eo. pa. 2. nu. 310.)
 Clavis duplex, scientiæ scilicet & iurisdictionis.
 Vtrum claves culpam, & poenam remittant.
 fo. 317. pag. 2. nu. 321.
 Vtrum sacerdos possit ligare ad poenam, fol.
 eod. pag. 2. nu. 322.
 Qualem satisfactionis poenitentiam confessor
 imponet. fol. 318. pag. 2. nu. 323.
 Vtrum vnus confessor possit poenitentiam ab
 alio impositam mutare. fol. 319. pag. 2. nu. 324.
 Vtrum legales sacerdotes claves habuerint. fo.
 eod. pag. 2. nu. 325.
 Christus clauem habuit. fol. eo. pa. ea. nu. eod.
 Sacerdotes habent clauem ordinis. ibidem.
 Fœminæ nullam potestatem spiritualem ha-
 bent. fol. 240. pag. 1.
 Vtrum Abbatisse, & Priorissæ præcepta pos-
 sint imponere. ibidem.
 Vtrum mali sacerdotes clauium vsum habeant.
 fo. eod. pag. 2. nu. 326.
 Vtrum hæretici, schismatici, excõicati, degrada-
 ti, clauium vsum habeant. fo. 241. pag. 1. nu. 327.
 Vtrum huiusmodi prædicti in mortis articulo
 possint absolueri. ibid. pag. 2. nu. 328.
 Vtrum excõicati in articulo mortis possint cõ-
 fessionem audire. fol. 242. pag. 1. num. eod.
 Vtrum sacerdos in quemlibet vti clauem possit.
 fo. eod. pag. 2. num. 329.
 In quinque casibus nõ debet proprius sacerdos
 sibi

fibi subditum absolueret. fol. 241. pa. 1. nu. eo.

Vtrum si sacerdos absoluat feminam cum qua peccauit absolutio teneat. fol. eod. pag. 1. & a numero eod.

Quæstio nona, de Excommunicatione:

EXcōicatio quid sit. fol. 244. pa. 2. nu. 330.

Vtrum ecclesia hac possit poena punire. fol. 246. pag. 1. nu. 331.

Vtrum excommunicatio a receptione sacramentorum priuet. fol. 246. pag. 2. nu. 331.

Vtrum sacramentum anulletur per hoc, quod conferat excōicatus. fol. 249. pa. 1. nume. 332.

Vtrum causa excommunicationis sit peccatum mortale. fol. 250. pag. 1. nu. 333.

Vtrum statim quod homo peccet mortaliter, excommunicari possit. fol. 251. pag. 1. nu. 334.

Vtrum excōicatio iniusta sit valida, vel aliquæ habeat effectum. fol. 252. pag. 1. nu. 335.

Vtrum excommunicatio ignorata liget. fol. 254. pag. 1. nu. 335.

Vtrum incurrat sententiam excommunicationis qui inuincibiliter credens se incurere aliquid facit. fol. 257. pag. 1. nu. 336.

Vtrum liceat cum excommunicato communicare. fol. eo. pag. 2. nu. 337.

Vtrum excommunicatum ab vno episcopo, teneantur vitare qui in alio episcopatu sunt. folio.

fol. 259. pag. 2. num. 338.

Vtrum obligatio ad non participandū cū excoi-
catis tanta sit. q̄ ad sui obseruantia obliget
cū periculo mortis. fol. 261. pag. 1. nu. 339.

Vtrum excommunicatus teneatur fideles vi-
tare. fo. 262. pag. 1. nu. 340.

Vtrum vnus excommunicatus, alium excoi-
catum vitare teneatur. fo. 263. pa. 1. num. 341.

Vtrum cum excommunicato excommunica-
tione maioris prohibeatur licita vel illicita
conuersatio. fo. eod. pag. 2. num. 342.

Vtrum occulte excommunicatus possit excō-
municari, ita q̄ talis sententia valeat. fo. 264.
pag. 1. nume. 343.

Quid sit excōmunicatio minor, & in quibus
casibus incurratur. fo. 266. pag. 1. nume. 344.

Vtrum quilibet sacerdos absoluet ab excom-
municatione minori possit. fol. eod. pag. 2.
nume. 345.

Finis Tabula.

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonarijs.

S. C. M. Typographus.

1567

fol. 259. pag. 2. num. 338.

Vtrum obligatio ad non participandū cū excoi-
catis tanta sit. q̄ ad sui obseruantia obliget
cū periculo mortis. fol. 261. pag. 1. nu. 339.

Vtrum excommunicatus teneatur fideles vi-
tare. fo. 262. pag. 1. nu. 340.

Vtrum vnus excommunicatus, alium excoi-
catum vitare teneatur. fo. 263. pa. 1. num. 341.

Vtrum cum excommunicato excommunica-
tione maioris prohibeatur licita vel illicita
conuersatio. fo. eod. pag. 2. num. 342.

Vtrum occulte excommunicatus possit excō-
municari, ita q̄ talis sententia valeat. fo. 264.
pag. 1. nume. 343.

Quid sit excōmunicatio minor, & in quibus
casibus incurrat. fo. 266. pag. 1. nume. 344.

Vtrum quilibet sacerdos absoluet ab excom-
municatione minori possit. fol. eod. pag. 2.
nume. 345.

Finis Tabula.

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonarijs.

S. C. M. Typographus.

1567

